Luentoja SKP:n historiasta

UUDENMAAN
YHTEISKUN-
NALLINEN
PIIRIKOULU

Luentoja

SKP:n HISTORIASTA

Uudenmaan yhteiskunnallisen piirikoulun SKP:n historian luennot v. 1976—1977

SISÄLLYS

SISÄLLYS 4

ALKUSANAT 5

JOHDANTO 6

SUOMEN VANHAN TYÖVÄENLIIKKEEN HISTORIA
(Kauko Heikkilä)

Kapitalismin tulo Suomeen ja työväenliikkeen muodostuminen 16

Kohti suurlakkoa 1905 39

Kohti uutta vallankumouksellista nousua 1917 ... 69

Työväenvallankumous ja luokkasota 1918 115

SUOMEN KOMMUNISTISEN PUOLUEEN PERUSTAMINEN JA MAANALAISUUDEN KAUSI 1918-1944
(Kauko Heikkilä)

Luokkasodan tulesta nousi SKP 121

SKP oli 1920-luvun alusta asti maamme työväenliikkeen johtava voima 129

Taistelu sotaa ja fasismia vastaan 1930-44 147

SKP:N TAISTELU VUOSINA 1944-48 172
(Aimo Aaltonen)

SKP:N TAISTELU "KYLMÄN SODAN" AIKAKAUTENA 1949-56 188
(Mirjam Suvanto)

SKP:N TAISTELU VUOSINA 1957-64 201
(Mirjam Suvanto)

ALKUSANAT

Lukijalle

Kuluva vuosi on suomalaisen vallankumouksellisen työväenliikkeen juhlavuosi. Tänä vuonna on tullut tai tulee kuluneeksi 60 vuotta Työväen vallankumouksesta sekä Suomen kommunistisen puolueen perustamisesta. Uudenmaan yhteiskunnallinen piirikoulu haluaa omalta osaltaan juhlistaa tätä vuotta julkaisemalla koottuina kirjan muodossa eri vuosina piirikoulussa pidetyt SKP:n historian luennot. Kyseinen kirja ei pyri olemaan mikään tyhjentävä, lopullinen puolueemme historian esitys vaan sen tarkoituksena on toimia ainoastaan apuvälineenä tutustuttaessa suomalaisen vallankumouksellisen työväenliikkeen historiallisiin kokemuksiin. Toivomme, että kirjasta olisi tässä mielessä apua opintotoiminnassa, sen järjestämisessä.

Kirja on syntynyt talkootyönä. UYP kiittää talkoolaisia sekä luennoitsijoita, jotka ovat mahdollistaneet tämän kirjan synnyn.

Kirjaa koskevat sekä sisällöllisesti että muut huomautukset pyydetään osoittamaan SKP:n Uudenmaan piiriin Simonkatu 8 A 5 krs. 00100 Helsinki 10.

Helsinki helmikuun 6. päivänä 1978

Uudenmaan Yhteiskunnallinen piirikoulu

JOHDANTO

Kauko Heikkilä

Historian kysymysten käsittelytavasta

Sanotaan, että historian tapahtumien toteaminen on mahdollista vasta pitkän aikajakson tuomassa valaistuksessa, että vain pitkän aikajakson kuluttua itse tapahtumista niitä voidaan tarkastella pitkän aikajakson suomalla viileydellä. Jos tuossa sanomisessa nyt on jotakin perää, niin siinä ei kuitenkaan ole aivan koko totuus. Tärkeintä asiassa ei ole lyhyempi tai pitempi aikaväli, vaan se, mistä näkökulmasta asioita katsellaan. Yhteiskunnallisten liikkeiden kaikki totuudet kun ovat luokkatotuuksia. Niissä kun ei ole olemassa mitään sellaisia objektiivisia totuuksia, mitkä olisivat jokaiselle, luokkakannasta riippumatta samoja. Otetaan esimerkiksi vaikkapa englantilaisen professori Anthony F. Uptonin puoli vuosisataa käsittelemiensä tapahtumien jälkeen kirjoittama kirja Kommunismi Suomessa, missä kirjoittaja aivan vakavissaan historiallisena totuutena selittää, että valkoisen Suomen saksalaisten sotajoukkojen avulla pystytetty hallitusvalta on laillinen esivalta, joka oikeutetusti taisteli henkensä puolesta sitä uhkaavia kommunisteja vastaan. Siinä professori Uptonin sanomisessa ei ole muuta objektiivista totuutta kuin kirjoittajan halu porvarillisen riisto- ja sortovallan oikeutetuksi ja ikuiseksi julistamiseen. Kun pyritään tutustumaan Suomen Kommunistisen Puolueen historiaan, niin on katseltava näitä historiallisia asioita ja tapahtumia työväenluokan näkökulmasta. Se näkökulma on oikea siksi, että se on tulevaisuuden näkökulma.

Puolue on työväenluokan valistunein etujoukko

Työväenluokka, kuten muutkaan yhteiskunnalliset luokat ja luokkakerrostumat, ei ole kehitystasoltaan yhtenäinen. Siinäkin on yhteiskunnalliselta kehitystasoltaan erilaisia kerrostumia. Siihen tulee myös pikkuporvariston eri kerroksista jatkuvasti uutta väkeä, joka tuo mukanaan työväenluokan keskuuteen omian pikkuporvarillisia käsityksiään ja näkemyksiään. Kapitalistisissa maissa porvarillinen ympäristö levittää työväenluokan keskuuteen monin tavoin jatkuvasti porvarillisia aatteita ja käsityksiä. Niitä tuo

koulu, kirkko, lehdet ja kirjallisuus, taiteet, radio, televisio, elokuvat, erilaiset mainokset ym. Näin ollen kapitalistisen maan työväenluokka ei koskaan voi kokonaisuudessaan kohota sen etujoukon tasolle. Työväenluokka tarvitsee taistelujaan johtamaan puolueeksi järjestäytyneen luokkansa etujoukon.

Puolueen ohjenuorana tulee olla vallankumouksellinen teoria

Lenin on todennut, että ilman vallankumouksellista teoriaa ei voi olla olemassa vallankumouksellista liikettäkään. Työväenluokan puolueelle ei riitä yksinomaan halu olla vallankumouksellinen puolue. Puolue on sokea, se hapuilee pimeässä, jos sen tietä eteenpäin ei ole valaisemassa vallankumouksellinen teoria. Kansainvälisen työväenliikkeen historia tuntee monia sellaisia tapauksia, että alun perin työväenluokan puolueeksi tarkoitettu puolue on vallankumouksellisen teorian tuntemattomuudessa liukunut pois työväen luokkataistelun tieltä, porvgrillistunut ja menettänyt asemansa työväenluokan puolueena. Toisaalta taas, jos puolueen käytäntö ei seuraa teorian antamia neuvoja ja ohjeita, jää teoria vain kuolleeksi korulauseeksi, mistä siitäkin on työväenliikkeen tieltä olemassa monia varoittavia esimerkkejä.

Suomen työväenliike ennen kommunistista puoluetta

Maamme työväenliike ei ala SKP:sta. Jo sitä ennen oli maamme työväki kokenut monivaiheisen ja rikkaan luokkataistelujen kauden. Murtautuessaan pois porvariston johdonalaisuudesta maamme vanha, yhtenäinen työväenpuolue herätti työväen keskuudessa sosialistista ajattelua ja voitti sosialismin puolelle maamme työnväenluokan perusosat. Yhdessä torppareiden kanssa nämä omaksuivat leppymättömän luokkataistelukannan.

Suomen vallankumouksellinen työväenliike voidaan katsoa alkaneeksi maamme vanhan yhtenäisen sosialidemokraattisen puolueen Forssassa v. 1903 pidetyn puoluekokouksen vaiheilta. Forssan puoluekokous hyväksyi puolueelle sosialistisen periaateohjelman, missä kokous määritteli puolueelle selkeän sosialistisen päämäärän, jota puolueella ei aikaisemmin ollut. Forssan puoluekokouksen hyväksymän ohjelman ydinkohtana on kiistatta toteamus, "että tuotannon

välikappaleitten siirtyminen yksityisomaisuudesta kansan omaisuudeksi tulee olla sen (sos.dem. puolue) päämääränä, valtiollisen vaikutusvallan valloittaminen keinona sen taistelussa työväenluokan vapauttamiseksi".

Siinä on sosialismin olemus määritelty selkeästi. Mitään perusteiltaan muunlaista sosialismia ei voi olla olemassa. Sen sijaan vallankumouksen menettelytavan määrityksessä Forssan puoluekokous ei ollut Kommunistisen Manifestin tavoin selväsanainen. Puolueen julkisen toiminnan mahdollisuuksien turvaamiseksi tsaarin vallan aikana ohjelman laatijat esittivät asian peitetymmin, selittäen, että tavoitteensa "toteuttamiseksi se (puolue) käyttää kaikkia tarkoituksenmukaisia ja kansan luonnollista oikeudentunnetta vastaavia keinoja".

Vaikka siis asia on ohjelmassa sanottu näin kiertäen, niin siitä ei ole suljettu pois mitään vallankumouksen muotoa. Työläisten keskuudessa asia yleensä käsitettiinkin niin, että näin esitettynä siinä on etualalla väkivaltaisen vallankumouksen ajatus, jolle käytännönmahdollisuutena ei ole vaihtoehtoa. Ja puolueen luokkataisteluluonteen korostamiseksi puoluekokous hyväksyi ohjelmaan vielä lausuman, jossa sanotaan, että puolue tulee "vastustamaan tarmokkaasti kaikkea luokkavastakohtien himmentämistä".

Vanha, yhtenäinen sosialidemokraattinen puolue korosti myös jatkuvasti sen toimintaperiaatteena olevaa marxilaista työväen luokkataisteluperiaatetta.

Kaikissa päätöksissään ja lausumissaan puolue korosti olevansa uskollinen työväen luokkataistelun asialle.

Kun puolue siis ohjelmassaan ilmoitti päämääräkseen sosialismin, niin jotta se olisi voinut johdonmukaisesti harjoittaa ohjelmansa mukaista politiikkaa, sen olisi tullut toimia siten, että sen jäseninä olisi voinut olla vain sosialisteja tai sellaisia, joilla ainakin olisi ollut edellytykset kasvaa sosialisteiksi. Ja kun puolue ilmoitti toimintaperiaatteekseen marxilaisen työväen luokkataisteluperiaatteen niin, jotta se olisi voinut horjumatta toimia sen mukaisesti, sen olisi tullut toimia siten, että jäseninä olisi voinut olla vain marxilaisuuden todella tunnustavia ihmisiä tai heillä olisi ollut ainakin edellytykset kasvaa marxilaisiksi. Kuitenkin, vaikka puolueen jäsenistö valtaosaltaan oli vakavia, joskin vaistonvaraisia sosialisteja, heidän ohellaan jäseninä oli myös lukuisa joukko ideologisia pikku- ja ehkäpä joi-

takin oikeita täysporvareitakin, joille kaikki vallankumouksellisuuteen viittaava toiminta oli kauhistuksen asia. Oulussa v. 1906 pidetty puoluekokous tosin erotti puolueen jäsenyydestä entisen puoluesihteerin J.K. Karin ja entisen päätoimittajan Matti Kurikan, koska heitä ei voitu pitää työväenmiehinä. Mutta siihen asia sitten jäi. Kuitenkaan Kari ja Kurikka eivät olleet ainoat sosialidemokraattisen puolueen jäsenet, joita ei mitenkään voitu pitää työväenmiehinä. Siinä puolinaisuudessa iti puolueen heikkouden siemen. Niinpä Yrjö Sirola totesikin myöhemmin puhuessaan syyskuussa vuonna 1918 suomalaisille puna-armeijalaisille Kontiovaaralla Neuvosto-Karjalassa:

> "Ja vähankin taapäin ajatellen selviää meille kuinka sekalaisista aineksista oli kokoonpantu sen (Suomen sos.dem. puolue) jäsenistö ja toimitsijasakki: kuinka siinä oli yhdessä muka "tovereina" toimimassa äärimmäisiä oikeistososialidemokraatteja, joille punakaartilaisuus oli kauhistus, ja jyrkkähenkistä työväestöä, joille varsinkin sodanaikainen riisto- ja huijaus olivat synnyttäneet sen vaistomaisen vakaumuksen, että niistä ei tehdä selvää muutoin kuin käymällä käsiksi kovin kourin. Näitä ryhmiä piti sitten koossa keskusta, johon kuuluva puolueen johto väliin jyrkähköillä puhetavoilla herätti vasemmistossa ajatuksia, että kyllä ne oikean ajan tullen ovat kumouksessakin mukana, mutta samaan aikaan hommasi puolueen oikeiston kanssa eduskunnallista pikkunäpertelyä, jopa vilautteli kokoomuskompromissiakin Suomen "kansanvaltaisen itsenäisyyden" turvaamiseksi. Kuvaavaa tälle keskustalle oli sen epäselvä kanta proletaariseen vallankumoukseen nähden. Ei se voinut kieltää tosiasiaa, että sellainen oli kypsymässä, mutta peläten sen tulevan liian aikaisin Suomen taloudelliseen kehitykseen nähden, tahtoi sen puhkeamista viivyttää. Siihen vaikutti myös epäluottamus Venäjän proletaarista vallankumousta kohtaan. Eihän sitä edes osattu odottaa tulevaksikaan vielä ja sitten ei uskottu sen näin voitollisesti taistelevan lukuisia vihollisiaan vastaan."
> (SKP:n maanalaisuuden kauden arkisto)

Sanottu ei ole kaukana totuudesta.

Vuoden 1905 suurlakkolaistelu ja sen jälkeinen voimakas vallankumousellinen joukkoliike nosti nuoria voimia, n.k. siltasaarelaiset Otto Wille Kuusisen, Yrjö Sirolan, Kullervo Mannerin, Edvard Valppaan, Edvard Gyllingin ym. maamme työväenliikkeen johtoon. He olivat miehiä, jotka tutkivat innolla marxilaisuutta ja etsivät siitä neuvoja ja ohjeita puoluetoiminnalle, kävivät taistelua oikeistolaisuutta vastaan, mutta saivat itsekin ensimmäiset tietonsa sosialismista Länsi-Euroopan maista. Niissä sosialidemokraattisiin puolueisiin opportunismi ja marxilaisuuden vääristely oli jo tuolloin tunkenut juurensa. Tuntematta Leninin teoksia, kirjoituksia ja puheita he kävivät taistelua puolinaisesti. Näin oli oikoistojohtajien paljastaminen joukoille heikkoa. Puolue oli sekä aattellisesti että organisatorisesti hajanainen. Se menetteli vaalitaistelun organisoijana, mutta kovan luokkataistelun tilanteessa se oli epäilevä ja päättämätön. Jo 1905:n suurlakkotaistelu meni puolueen osalta sikäli oudolla tavalla, että vaikka puolueen jäsenistö miltei kokonaisuudessaan oli innolla taistelussa mukana, oli aktiivinen ja aloitteellinen ja otti harteilleen taistelun johtamisen vaativan tehtävän, se ei tapahtunut puolueen hallituksen kehoituksesta eikä sen ohjauksella. Saamattomuuden seurauksena Helsingin Senaatintorilla 7.11.1905 pidetty suurlakon lopettamisesta päättänyt joukkokokous vaati kutsuttavaksi kokoon sos.dem. puolueen edustajakokouksen. Tämä ylimääräinen edustajakokous pidettiinkin sitten marraskuun 25 pnä 1905 Tampereella. Kokous valitsi puoluesihteeriksi Yrjö Sirolan ja päätti siirtää puolueen johdon Turusta Helsinkiin, minkä jälkeen puolueen toiminta suuresti vireytyi.

Suurlakkotaistelun ja sen jälkeisten joukkoliikkeiden laannuttua puolueen toiminta oli monien vuosien ajan pääasiassa vaali- ja parlamenttitoimintaa. Eduskunnassa käydyn taistelun tulokset jäivät vähäisiksi, mutta vaalitaistelussa puolue kulki voitosta voittoon. Vuonna 1916, sodan aikana suoritetuissa valtiollisissa vaaleissa puolue sai eduskuntaan kerrassaan enemmistön, 103 edustajaa.

Jo keväällä v. 1917, kohta Venäjän maaliskuun vallankumouksen jälkeen puolue joutui ratkaisujen eteen, joita se ei ollut

osannut odottaa vielä tulevaksi. Vallankumouksen yllättämä puolueen johto, vaikka sen tukena oli enemmistö eduskunnassa (103 edustajaa) ja vaikka sillä oli kannattajana nousevan vallankumouksen nostama työläisten valtava joukkoliike, suostui muodostamaan yhdessä porvarillisten puolueiden kanssa tasa-arvoisuuden pohjalta hallituksen, jossa oli jäseninä yhtä monta sosialidemokraattia ja porvaria. Otto Wille Kuusinen totesikin myöhemmin, 1918 kesällä, kirjoittamassaan kirjassa Suomen työväen vallankumouksesta: arvioita ja itsekritiikkiä:

> "Se mikä meidät sokaisi, oli ennen kaikkea parlamentaarisen kansanvallan kangastus. Ellei olisi ollut yksikamarista eduskuntaa, suhteellista vaalitapaa ja laajaa äänioikeutta ja ellei puolueemme olisi vaalitaistelussa jo saanut enemmistöä edustajapaikoista, niin kenties meidän olisi ollut vähän helpompi keväisessä kiusauksessa katsoa eteemme. Mutta nyt näytti parlamentaarisen kansanvallan tie aukenevan odottamattoman sileänä ja leveänä työväenliikkeen eteen. Maamme porvaristolla ei ollut sotaväkeä, ei edes luotettavaa poliisia eikä se laillisesti voinut sellaista saadakaan, koska siihen olisi tarvittu valtiopäivillä sosialidemokraattien suostumus. Sosialidemokraateilla näytti olevan kaikki syyt pysyä parlamentaarisen laillisuuden tiellä. Sillä tiellä se näytti nyt pääsevän kiskomaan porvaristolta toisen tuloksen toisensa jälkeen."

Kuusinen on osunut oikeaan todetessaan, että vuoden 1917 keväisen erehdyksen sai aikaan parlamentaarisen kansanvaltaisuuden harhakuva. Paha ei kuitenkaan ollut siinä, että maassa oli vallalla laaja äänioikeus. Ei vielä siinäkään, että puolue oli saanut enemmistön edustajapaikoista, vaan siinä, että oli aivan liiaksi luotettu porvariston laillisuuteen, mikä luottamus on yleensäkin sosialidemokraateille ominaista ja että laillisuusharha jatkui vielä 1917 kevään jälkeenkin.

Vielä marraskuussa 1917 pidetyssä sosialidemokraattisen puolueen ylimääräisessä edustajakokouksessa oli vaikea saada aikaan päätöslauselmaa, joka antaisi valittavalle puolueen johdolle oikeuden kehoittaa työläisiä ryhtymään aseelliseen puo-

lustustaisteluun, jos porvaristo ryhtyy avoimeen hyökkäykseen työläisiä vastaan. Sellainen päätös syntyi kuitenkin kiivaan kiistan jälkeen.

Meillä ei ole syytä puhua luokkasotaa edeltäneistä asioista tuomitaksemme silloin puolueen johdossa olleita tovereita. Siihen ei ole syytä siksi, että päättämättömyys ja viivytys eivät johtuneet heidän haluttomuudestaan, ei tahdon,vaan tiedon ja taidon puuttumisesta, marxilais-leniniläisen teorian, luokkataistelun lakien tuntemattomuudesta. Sitäpaitsi he ovat itse rohkeasti, tuntematta itsesääliä, arvostelleet silloisia puutteitaan ja virheitään. He osasivat itsearvostelun vaikean taidon. Muistan Yrjö Sirolan kerran sanoneen, että taisteltiin huonosti, mutta taisteltiin niin hyvin kuin osattiin taistella.

Lenin opetti, että vallankumouksellinen tilanne on silloin, kun porvaristo ei voi ja työläiset eivät halua enää elää entiseen tapaan. Meillä oli selvästikin vallankumoukselle otollinen tilanne marraskuussa v. 1917 kohta Venäjän sosialistisen vallankumoukseen jälkeen, jolloin työläisten taistelutahto oli korkealla, mutta jolloin porvaristo ei vielä tuntenut kykenevänsä aseelliseen taisteluun. O.W. Kuusinen totesikin myöhemmin kirjoittamassaan itsekritiikkikirjassaan, että vallankumouksen hengetär kulki silloin maamme yli, mutta me emme osanneet nousta sen siiville.

Se, että marraskuussa v. 1917 ei osattu nousta aallon harjalle, ei suinkaan johtunut siitä, ettei olisi saatu hyviä ja oikeita neuvoja. Niitä kyllä oli. Lenin kirjoitti silloin Suomen sosialidemokraattisen puolueen johtajille osoittamassaan kirjeessä, että nouskaa, nouskaa viipymättä ja ottakaa valta järjestäytyneen työväen käsiin. Saman vuoden marraskuun 27 pnä pidetyssä ylimääräisessä puoluekokouksessa oli Stalin Venäjän bolshevikkien edustajana. Tervehtiessään puolueensa nimissä puoluekokousta, hän voimakkaasti kehoitti suomalaisia tovereita ottamaan viipymättä käsiinsä valtiollisen vallan.

Kun vallankumouksellinen ratkaisu kuitenkin viipyi ja sosialidemokraattisen puolueen johto samanaikaisesti toimi aktiivisesti maamme itsenäisyyden toteuttamiseksi, niin se antoi aiheen jopa sellaiselle olettamukselle, että maamme sosialidemokraattisen puolueen johtajat olisivat jo vajonneett niin syvälle kansallisen rajoittuneisuuden suohon, että olisivat siitä syystä jo kokonaan luopuneet vallankumouksesta ja sosialismin tiestä. Niinpä Lenin kirjoitti muistilehtiöönsä, joka on sittemin löytynyt hänen jälkeenjääneistä papereistaan; on kirjoitettava artikkeli kansallinen rajoittuneisuus ja Suomen sosialidemokraattien petos. Kun maamme sosialidemokraattisen puolueen johto myöhemmin kuitenkin nousi vallankumoukseen, Lenin ei kirjoittanut kyseistä kirjoitusta, vaan sen sijaan puhui suurella lämmöllä Suomen työläisten sankarillisesta taistelusta. V.V. Pohlebkin toteaa kirjassaan Suomi vihollisena ja ystävänä:

> "Suomen tilanne muuttui v:n 1918 tammikuussa entistä enemmän v:n 1917 marraskuuhun verrattuna; porvaristo oli julistanut poikkeustilan, suojeluskunnat olivat käyneet aktiivisiksi ja suorittivat yksittäisiä hyökkäyksiä punakaartin osastoja ja venäläisiä joukkoja vastaan, kun taas Suomen työväenliike oli puolustuskannalla ja vetäytymässä. Kaikkiaan oli syntynyt tilanne, jossa aloite oli siirtynyt porvaristolle. Ajankohta oli epäsuotuisa vallankumouksen toteuttamiseen. Neuvosto-Venäjä ei tietenkään voinut odottaa, että vallankumous tapahtuisi tässä vaiheessa, kun se ei ollut tapahtunut vuoden 1917 marraskuun edullisessa tilanteessa. Se ei voinut odottaa mitään tällaista jo siitäkään syystä, että Suomen sosialidemokraattisen puolueen puolueneuvosto oli vain neljä päivää ennen vallankumouksen puhkeamista 23 pnä tammikuuta 1918 päättänyt lykätä kysymyksen vallan ottamisesta SDP:n puoluekokoukseen,joka oli määrä kutsua koolle vuoden 1918 huhti-toukokuussa. Tämän vuoksi se tosiasia, että vallankumous yhtä kaikki puhkesi juuri tammikuun lopussa suomalaisten työläisten spontaanisena puolustustoimena vastaukseksi porvariston ja valkokaartin siirtymiselle hyökkäykseen, oli neuvostohallitukselle yllätys."
> (Siv. 230)

Tammikuussa 1918 puhjenneen luokkasodan aikana muodostui puolu n piirissä kaksi toisilleen vastakkaista rintamaa: puolueen jäsenistö oli melkein kokonaisuudessaan innolla mukana vallankumouksessa, mutta eräät pahimmat Väinö Tannerin johtamat oikeistojohtajat asettuivat sodan aikana avoimesti porvariston puolelle - vallankumousta vastaan. Siihen päättyi Suomen vanhan, yhtenäisen sosialidemokraattisen puolueen tie. Siinä vaiheessa tapahtui myös puolueen aatteellisen perinnön jakautuminen. Vallankumouksellisille sosialisteille vuoden 1918 taistelu oli sekä tilanteen sanelema välttämättömyys, että myös kunnia-asia. Väinö Tanner puolestaan sanoi sen olleen rikos. Näin ollen vanhan, yhtenäisen sos.dem. puolueen perinnön paras osa, työväen luokkataistelun perinne, kiistattomasti lankesi perustettavalle kommunistiselle puolueelle SKP:lle ja luopuruuden häpeä lankesi Väinö Tannerin ja kumppanien, vanhan sos.dem. puolueen nimen ja omaisuuden porvarien avulla kaapanneelle nykyiselle sosialidemokraattiselle puolueelle. He eivät edes häpeä petturuuttaan. Päinvastoin. Mainosmielessä ja vieläpä suoranaisella ylpeydellä he ovat kertoilleet puuhailustaan työläisten pyrkimysten vastustamiseksi. Esim. Suomen lääkäreille maaliskuun 7 pnä 1924 lähettämässään kirjeessä, jonka allekirjoittajina olivat silloin myös sos.dem. puolueen johtoryhmään kuuluneet vakuutusyhtiö Kansan sen aikaiset johtokunnan jäsenet Paavo Raittinen, Väinö Hupli, Lauri af Heurlin, Hannes Ryömä ja Onni Toivonen, sanotaan:

> "Tämä taloudellinen yhteistoiminta - osuuskauppaliike eri muodoissaan - joka viime vuosina on valtavasti edistynyt, joka jo lukee riveihinsä 170.000 perhettä, jonka vuotuinen liikevaihto nousee pitkän matkaa toiselle miljardille, joka pyrkimällä järjestämään kulutustavaroiden valmistamisen ja jakelun mahdollisimman taloudellisesti, kohottaa pientuloisten ostokykyä ja sen kautta heidän elintasoaan ja joka säästökassoillaan ja avustuslaitoksillaan koettaa herättää jäsenissään säästäväisyyttä - tämä liike varmimmin hävittää kapinahaaveita ja vastustaa kumouksellista toimintaa. Tätä väitettä tukee voimakkaasti m.m. se tosiasia, että osuuskauppaliikkeen keskusjohto ei mis-

sään muodossa ottanut osaa v:n 1918 kapinaan, vaan viimeistä miestä myöten asettui sitä päättävästi vastustamaan." (Jäljennös kirjeestä on SKP:n maanalaisuuden kauden arkistossa, merkitty saaduksi 20.3.1924)

Kauko Heikkilä

SUOMEN VANHAN TYÖVÄENLIIKKEEN HISTORIA

KAPITALISMIN TULO SUOMEEN JA TYÖVÄENLIIKKEEN MUODOSTUMINEN

Nykyistä työväenluokkaa proletariaattia ei ole aina ollut. Ei ole siis voinut olla työväenliikettäkään. Työväenluokka on kapitalistisen kauden tuote.

> ".... proletariaatti, uudenaikaisten työläisten luokka, työläisten, jotka elävät vain niin kauan kuin heillä on työtä ja jotka saavat työtä vain niin kauan kuin heidän työnsä lisää pääomaa." (Marx, Engels, Kommunistisen puolueen manifesti, sivu 81)

Meidän maassamme, Suomessa, tapahtui siirtyminen käsityötuotannosta ja luontaistaloudesta koneelliseen suurtuotantoon myöhemmin kuin Länsi-Euroopassa. Ruotsin vallan aikana, ennen vuotta 1809, harjoitettu teollinen toiminta oli vähäistä. Tosin maassamme on aina 1600-luvulta lähtien ollut vesisahoja, verka- ja pellavakutomoita sekä useita rautaruukkeja, mutta ne olivat pieniä ja suurin osa näistä rakentui kartanoiden yhteyteen.

Tuon ajan työläisiä, aina 1800-luvun viimeisille vuosikymmenille asti, ei voida mitenkään verrata nykyajan tehdastyöläisiin. Heidän elämänsä oli säädeltyä ja rajoitettua. Heidän asemansa oli pikemminkin lähellä maaorjien asemaa. Heillä ei ollut muuttovapautta,

Mitään omistamattomalla henkilöllä piti olla "suojelija" eli isäntä, muutoin seurasi irtolaiseksi julistaminen. Irtolaisia taas käsiteltiin eräänlaisina rikollisina. Näin sen ajan työläiset olivat "suojelijainsa" käsissä täysin avuttomia. Palkkansa työläiset saivat pääasiassa luonnontuotteina, korkeintaan 1/3 rahana.

Ruotsin vallan viimeisinä vuosina, jolloin maamme väkiluku oli n. 1.100.000 henkeä,tiedetään maassamme olleen kaikkiaan 53 manufaktuurilaitosta (manufaktuurit olivat suuria verstaita, joissa tuotteet valmistettiin käsityönä, mutta työnjaon avulla saatiin aikaan tuottavuuden nousua), joiden yhteinen työntekijämäärä oli 658 henkeä.

Maassamme on aina 1800-luvun alusta lähtien todettu tapahtuneen hidasta tuotannon nousua, mutta voimakkaampi nousu alkoi vasta 1860-luvulla. Kapitalistisen tuotantotavan varsinainen läpimurto maamme taloudessa tapahtui kuitenkin vasta viime vuosisadan kahdella viimeisellä vuosikymmenellä.

Alkavalle teollisuudelle oli olemassa kotimainen raaka-aine pohja

Suomen metsät olivat maamme teollisen elämän alkaessa koskemattomat. Niistä muodostui nousevalle puu- ja paperiteollisuudelle riittävä halvan raaka-aineen perusta. Talonpoikaiston kokemattomuuden ja heihin kohdistetun häikäilemättömän petoksen ja ryöväyksen keinoin onnistui äveriäiden riistäjien saada heiltä raaka-aineet teollisuudelle miltei ilmaiseksi. He olivat metsänostajille helppo saalis. Tilojen "myyminen" muodostui todella joukkomittaiseksi nälkävuosina 1866-68. Vuosien 1815-1870 välisenä aikana kasvoi tilattomien lukumäärä maaseudulla 30 tuhannesta 89 tuhanteen. Vuosien 1880-1900 välisenä aikana menetti 20.000 talonpoikaa sekä maansa että talonsa tukkiyhtiöille. Vuosisadan vaihteessa puutavarayhtiöiden omistuksessa oli lähes 1 milj. hehtaaria maata ja vuonna 1917 jo 2,4 milj. hehtaaria. Näin siis teollisuus sai sille tärkeää halpaa raaka-ainetta, ja näin vapautui myös sen tarvitsemaa työvoimaa.

Nouseva teollisuus vapautui myös "pohjoismaisista perinteistä"

"Pohjoismaiset perinteet" olivat viime vuosisadan alkupuolella

teollisuuden kehitystä kahlitsevana tekijänä. Niinpä sahateollisuutta ei saanut harjoittaa höyryn voimalla. Näin sahalaitosten oli pakko sijoittua koskien partaille ja saada niistä vesirattaiden avulla käyttövoimansa. Ammattilaisuuden jäänteenä olivat säädökset vuosipalvelupakosta, palkkarajoituksista ym. Maaseudun tilaton väestö ei saanut muuttaa paikkakuntaa eikä siis siirtyä tehdaslaitosten työntekijöiksi. Oli talouselämää suuresti kahlitsevia tullirajoituksia ym., joista tuli siis päästä eroon.

V. 1857 annettiin senaatille (maan hallitus) oikeus myöntää lupia höyrysahojen perustamiseen

V. 1858 julistettiin sahaliikkeen harjoittaminen täysin vapaaksi

V. 1859 helpotettiin ammattikuntapakkoa v. 1868 kumottiin se kokonaan

V. 1865 annettiin isännille ja palkollisille uusi palkollissääntö, joka vapautti tilattoman väestön velvollisuudesta hankkia itselleen vuosipalvelus tai muu laillinen suojelus

V. 1879 tehtiin elinkeinon harjoittaminen täysin vapaaksi. Tämän jälkeen ei ollut enää esteitä paikkakunnalta toiselle muuttamisessa. Nyt voivat varsinkin maaseudun tilattomat ihmiset vapaasti siirtyä tehtaisiin.

<u>Mistä nouseva teollisuus sai tarvitsemansa pääoman</u>?

Nopeasti ja voimakkaasti kehittynyt teollisuus tarvitsi tietenkin paljon pääomaa. Sitä tuli Suomeen kahta tietä. Ulkomaisia kapitalisteja houkutteli tänne nopeiden ja suurien voittojen toive (halpa työvoima ja halvat raaka-aineet). Myös valtio antoi nousevalle puu- ja paperiteollisuudelle tuntuvaa tukea. Se tapahtui raha-avustuksena, verohelpotuksina ja tullisuojana. Venäjälle voitiin viedä suomalaisia tuotteita tullitta, kun tuontitullit suojelivat maamme teollisuutta Länsi-Euroopan kilpailulta.

Pääosa teollisuuden tarvitsemista pääomista saatiin kuitenkin talonpoikien metsien ja maiden ryöstönomaisen saalistuksen ja työläisten työvoiman häikäilemättömän riiston tuloksena. Sellaisia saalistajia oli monia, mutta mainittakoon tässä vain eräänä tyypillisenä esimerkkinä Antti Ahlström, nykyisen Ahlström Oy:n alkuunsaattaja. Antti rikastui aluksi naimakaupan kautta, toi suu-

rina nälkävuosina viljaa ulkomailta ja myi sitä hätään joutuneille talonpojille huikeaan hintaan ja sai vastikkeena talonpoikien metsät ja maat miltei ilmaiseksi. Hän myi puutavaraa ulkomaille ja osti näin saalistamillaan rahoilla sahoja ja vararikkoutuneita tehdaslaitoksia. Kuollessaan v. 1896 hän omisti 14 sahaa, laajoja metsiä ja suuri maatiloja.

Markkinat

Myös Venäjällä alkoi 1800-luvun lopulla kypsyä kapitalistisen talousmuodon perusteet. Suomen nouseva teollisuus löysi sieltä tuotteilleen miltei rajattoman markkina-alueen. Venäjälle vietiin 1860-luvulla 57 % Suomessa valmistetusta raudasta. Määrä oli 1870-luvun lopulla kasvanut ja melkein 90 %:iin, minkä rajan vienti ylitti 1880-luvulla. Suomi vei 1880-luvun alkuvuosina Venäjälle yli 90 % tuottamastaan puuhiokkeesta. Saman vuosikymmennen puolivälissä Suomi vei Venäjälle 95-98 % vientipaperistaan eli n. 75 % koko tuotannosta, jne.
Länsi-Eurooppaan myytiin myös maamme tuotteita. Puutavaraa vietiin viime vuosisadan 60-luvulta lähtien erikoisesti Englantiin.

Maamme teollisuuden nousua 1800-luvun loppupuolella kuvaa seuraava taulukko:

vuosi	tehtaita	työntekijöitä	tuotannon arvo milj. mk
1849	130	2.588	3,9
1879	436	12.892	43,3
1889	1123	39.200	125,8
1899	1757	75.900	267,7

Sahateollisuuden kehitykseen vaikutti ratkaisevasti asetus höyryn käytön sallimisesta sahateollisuudessa. Kun sitä ennen oli ollut pakko rakentaa sahat koskien partaille, niin nyt alettiin perustaa sahalaitoksia merisatamien jokisuille. Suomen ensimmäiset höyrysahat aloittivat toimintansa Iissä v. 1860 ja Anjalassa 1861. Kotkan lähistölle rakennettiin jo vuoteen 1878 mennessä 9 höyrysahaa. Koko maassa oli v. 1878 n. 230 vesi- ja höyrysahaa ja niissä työläisiä 6.000.

Puuhioketta raaka-aineena käyttävä paperiteollisuus sai myös tä-

nä aikana alkunsa. Sen voimakkaan kasvun aikaa olivat 60- ja 70-luvut. Metalliteollisuus muuttui koneelliseksi suurtuotannoksi 60-luvulta alkaen ja kutomoteollisuus, varsinkin Tampereella ja Vaasassa, pääsi hyvään alkuun.

Vaikkakin suurteollisuus oli alkanut jo 1860-70, niin vasta 1880-1890 tapahtui maamme teollisuudessa ratkaiseva läpimurto. Näiden kahden vuosikymmenen aikana työläisten lukumäärä lisääntyi kuusinkertaisesti ja tuotantolaitosten lukumäärä nelinkertaisesti.

Maahamme muodostui uudenaikainen työväenluokka,proletariaatti

Näin siis maaseudun tilattomista, mäkitupalaisista, maansa menettäneistä talonpojista, torppareiden pojista ja tyttäristä, entisistä käsityöläisistä ja käsityöläismestareista muodostui maahamme muutamien vuosikymmenien aikana huomattava tehdastyöläisluokka. Kapitalistisen koneellisen suurtuotannon syntyminen ja sen kehittyminen loi maahamme kaksi toisilleen vastakkaista voimaryhmää: kapitalistit ja työväenluokan. Myös meillä toteutui K. Marxin ja F. Engelsin Kommunistisen puolueen manifestissa esittämä toteamus:

> "Porvaristo ei ole vain takonut aseita, jotka tuottavat sille kuoleman, se on myös synnyttänyt miehet, jotka tulevat näitä aseita käyttämään - nykyajan työläiset, proletaarit

Työväenluokan kehityksessä on välttämättä myös eri asteita. Sama Kommmunistinen manifesti toteaa, että proletariaatin "taistelu porvaristoa vastaan alkaa sen olemassa olon ensi hetkestä." Alussa sen taistelu on hajanaista ja ilman poliittisia tavoitteita. Se rajoittuu vain taloudellisten tavoitteiden alalle. Se on vielä siinä vaiheessa luokka itsessään, ei vielä itseään varten. Mutta työväenluokan kasvaessa ja sen kokemusten lisääntyessä, sen etummaiset ja tietoisimmat jäsenet alkavat yhä selvemmin tajuta työväenluokan luokkaetujen yhtenäisyyden ja yhteisen poliittisen taistelun välttämättömyyden.

Porvarilliset "työväenystävät"

Maamme porvariston johtajat ovat olleet viekkaita aina porvariston syntymästä lähtien. He ovat osanneet jo työväenluokan synty-

vaiheen aikana ryhtyä toimenpiteisiin työläisten kuohitsemiseksi poliittisesti. Jo 1860-ja 1870-luvuilla perustettiin tehtaanomistajien tai muiden "herraskaisten" toimesta työväelle luku-, laulu- ym. seuroja, joskus vain sanomalehtien lukemista edistäviä "lukuyhtiöitä". Työläiset olivat näissä seuroissa vain passiivisina sivustakatsojina. Näillä seuroilla ei ollut kirjoitettua yhteiskunnallista ohjelmaa, mutta niiden tarkoituksena oli selvästikin työväenluokan luokkanäkemyksen himmentäminen.

Wrightiläinen "työväenliike"

Ensimmäiset työväenyhdistykset olivat työväenluokkaan kuulumattomien henkilöiden, tehtailijoiden, opettajien, virkamiesten ym. perustamia. Helsingissä ja Vaasassa perustettiin ensimmäiset työväenyhdistykset vuonna 1883, Oulun ja Tampereen työväenyhdistykset 1886, Porin, Turun ja Kemin sekä Savonlinnan 1887 ja Viipurin, Porvoon ja Kotkan työväenyhdistykset 1888.
Vuonna 1892 tiedetään maassamme olleen 23 työväenyhdistystä ja niissä n. 10.000 jäsentä. Siitä, kuinka paljon niiden jäsenistä oli ruumiillisen työn tekijöitä, ei ole tarkkaa tietoa, mutta Eetu Salinin arvio on, että ehkä noin puolet. Se pitänee ainakin suurin piirtein paikkansa. Oli kuitenkin sellaisiakin yhdistyksiä, joissa vain 1/3 jäsenistöstä kuului työläisiin. Niinpä Helsingin työväenyhdistyksen jäsenistä, joita 1892 oli 598, kuului työläisiin vähän yli 200.

> "Suuri enemmistö oli varsinaisen työväen toiveittein vastustajia, virkamiehistöä sekä suur- ja pikkukapitalisteja kätyreineen aina senaattoreista ja kenraaleista poliisikomissariuksiin ja suurtehtailijoista käsityömestareihin ja kontoristeihin asti, (sen ajan konttoristit eivät halunneet lukeutua työväkeen, he olivat herroja, K.H.). Samanlaista sekulia oli jäsenistö useimmissa senaikuisissa työväenyhdistyksissä, vaikka muilla paikkakunnilla ei luonnollisesti voinut olla yhtä paljon herrasjäseniä kuin Helsngissä" (Eetu Salin: Oulun edustajakokouksen pöytäkirja, sivu 192).

Helsingin työväenyhdistys näytteli johtavaa osaa työväenyhdistysten toiminnassa. Sen perustajana ja alkuvuosien puheenjohtajana oli koritehtailija V.J. von Wright. Hän oli matkustellut ulko-

mailla ja nähnyt, miten kapitalismin ristiriidat kärjistyivät luokkien välisissä suhteissa ja pakottivat työläiset järjestäytymään sekä käymään järjestöjensä johdolla taistelua oikeuksistaan ja elämänehdoistaan. Varsinkin Pariisin Kommuunin taistelut v. 1871 olivat hänelle ja monille muillekin porvareille peloittavana esimerkkinä siitä, mihin luokkasuhteiden kärjistyminen voi johtaa. Tämän vuoksi tehtailija Wrightin mielestä oli valistuneitten porvarillisten ainesten tartuttava asioiden kulkuun ja pyrittävä ohjaamaan kehitystä luokkien välisen sovinnon tielle. V.J. v. Wright sanoikin tämän selvästi ohjelmapuheessaan Helsingin työväenyhdistyksen ensimmäisessä yleisessä kokouksessa huhtikuun 27. 1884. Hän sanoi mm:

> " ... työväkemmekin riveissä on suuria voimia, joita voidaan käyttää joko hedelmälliseen toimeen siinä hyödylliseksi tunnetussa pyrinnössä, joka työväen avulla pyytää edistää sen henkistä ja aineellista tilaa taikka, niinkuin ulkomailla valitettavasti on tapahtunut, tuhlata kiihotukseen mahdottomia hankkeita varten ... Mahtava virta on pääsevä liikkeelle ja meidän yhtä kunniakas kuin painava velvollisuutemme on johtaa tätä virtaa maallemme onnelliseen suuntaan.
>
> ---------
>
> Velvollisuutemme on siis koroittaa ja vahvistaa työväenluokkaa, kaikin tavoin edistämällä säännöllisyyttä, säästäväisyyttä, sopua ja hyvää oloa, koulunkäyntiä, sanomalehden lukemista, esitelmän kuulemista ja tietojen etsimistä hyvistä kirjoista ja keskusteluista ja muistakaamme kaikki, että me hyvällä esimerkillä parhaiten edistämme yhdistyksemme hyvää tarkoitusta.
>
> Yhdistyksessämme seisovat työväki ja työnteettäjät toistensa rinnalla. Niitä epäkohtia, jotka muissa maissa ovat luoneet juovan heidän välillensä, onneksi ei ole meillä liian jyrkästi ilmestynyt. Työnteettäjät ja työväki Suomessa vielä ymmärtävät toisiansa paremmin kuin monessa muussa maassa ja molempien on velvollisuus yhteisesti harrastaa tämän hyvän välin säilyttämistä.
>
> Tämä harrastus on äärettömän tärkeä senkin vuoksi, että työväki ei voi toivoa valtiollisten oikeuksien saavuttamista ennenkuin sen sivistys on kohonnut ja saanut oppia yhdys-

elämästä - valtiollisen toimen koulussa, jossa kansalaiset kasvatetaan julkista elmää varten" (HTY 40 vuotta, s. 13-14).

Alkuajan äänenkannattajat

Näiden samojen ohjelmapuheessa esitettyjen periaatteiden merkeissä ilmestyi Helsingin työväenyhdistyksen julkaisemana kaksikielinen sanomalehti, Työmies (Arbetaren). Sitä julkaistiin alakertana vanhoillisessa Uudessa Suomettaressa, Folkvännen lehdessä ja joissakin muissa ruotsinkielisissä lehdissä. Näin julkaistuna se ei voinut mitenkään palvella työväen asiaa. Edvard Valpas totesikin myöhemmässä arvostelussaan, että se yritti istua kahdella tuolilla, mutta onnistui vain "ylempien mieliksi".

Ensimmäinen edustajakokous

Työväenyhdistysten ensimmäinen edustajakokous oli tarkoitus pitää jo vuonna 1891, mutta silloinen kenraalikuvernööri Heidén kielsi kokouksen pitämisen selittäen, että se on

> "tarpeeton ja sopimaton, koska hallitus jo on ryhtynyt toimenpiteisiin useimpien kokouksen ohjelmassa olleiden kysymysten suhteen ja koska kokous sen lisäksi voi antaa aihetta epäjärjestykseen."

Kiellon vuoksi lykkääntynyt kokous pidettiin sitten Helsingissä 1893. Siinä oli edustettuna 21 työväenyhdistystä. Kokouksen avasi tehtailija v. Wright ja sen puheenjohtajana toimi N.R. af Ursin.

Kokouksen tärkeimpänä kysymyksenä olivat työväenyhdistysten keskusjohdon, Työväen valtuuskunnan, valitseminen ja ohjelman hyväksyminen. Näiden lisäksi pidettiin alustuksia työväen sairaus- ja tapaturmavakuutuksesta, eläkevakuutuksesta, verokysymyksestä, ammattiyhdistysjärjestelmän kehittämisestä, sunnuntaihuvien sopivuudesta työväelle ym.

Ohjelman käsittely ja sen hyväksyminen osoitti, että kokous silloin vielä kulki maltillisessa wrightiläisessä hengessä. Mutta jyrkemmän sunnan edustajiakin oli jo silloin olemassa. Ursin, joka Saksassa opintomatkalla ollessaan oli jo jossakin määrin päässyt tutustumaan marxilaisuuteen, esiintyi varsinkin työpäivän pituutta koskevassa kysymyksessä päättävästi ja hän ehdotti

otettavaksi ohjelmaan vaatimuksen:

"maamme työväki pyrkii pontevasti 10-tuntisen työpäivän saavuttamiseen."

Esitystä ei kuitenkaan hyväksytty, sillä kokous piti sitä ennenaikaisena.

Kokouksessa hyväksytty ohjelma oli kaksiosainen. Se jakaantui kahteen osaan, kuuteen vaatimukseen ja kahdeksaan "hartaaseen ja vakaaseen toivomukseen".

Vaatimuksena oli:

1. Työväen osanottoa kunnallisvaaleissa rajoittavat esteet poistettava.
2. Työväelle myönnettävä äänioikeus valtiollisissa vaaleissa ja äänimäärä supistettava.
3. Lain säätämä 10-tuntinen työpäivä teollisuus- ja ammattialoille.
4. Yleinen koulupakko, maksuton opetus ja kansakoulu pohjakouluksi.
5. Irtolaiset (tilattomat) kiinnitettävä maahan, maanvuokraamissuhteet järjestettävä ja maan palstoittamista helpotettava.
6. Ammattien tarkastajien lukumäärää lisättävä ja sallittava työläisten osallistua toimitettaviin tarkastuksiin.

Toivomuksina olivat:

1. että valtio ryhtyisi keräämään täydellistä ja seikkaperäistä tilastoa työväen oloista
2. etää valtio ja kunnat auttaisivat työväen asuntojen hankkimisessa lainoilla ja muilla keinoin
3. että säästöpankit ja muut muut työväen talletus- ja lainauslaitokset tulisivat tarkastuksen alaisiksi
4. että työväenyhdistyksiä perustettaisiin ja työväen tietopuolista kehitystä ja sivistystä kohotettaisiin
5. että naisille ja miehille maksettaisiin sama palkka ja naisen asemaa muutenkin parannettaisiin
6. että työväki vastustaisi väkijuomien käyttämistä
7. että kotimaista työtä kannatettaisiin ja työtaitoa kehitettäisiin
8. että ammattiyhdistyksien perustamiseksi ja ammattilaisten aseman parantamiseksi olisi neuvoteltava työnantajain kesken ammattien kehittämisestä

Ohjelma oli luonteeltaan pikkuparannuksiin pyrkivä ja siinäkin mielessä melkolailla varovainen. Mutta maamme vallanohjia käsissään pitänyt taantumuksellinen ja Venäjän tsarismiin nojannut porvaristo vastusti näidenkin vähäisten parannusten toteuttamista, joita tehtailija Wrightin johtamat varovaisemmat porvarit työläisten rauhoittamiseksi ehdottelivat.

Talouspula vuosina 1891-1894

Pulat kuuluvat kapitalistisen talouden luonteeseen. Ne seuraavat sitä kuin "piru lautamiestä". Ne voivat aika ajoin vähän helpottaa ja jäädä sen etenemisvauhdista jälkeen palatakseen taas takaisin entistäkin voimakkaampina. Jo aikaisemmin, vuosina1878-86 oli Suomen nouseva kapitalistinen talous kokenut talouspulan rasitukset, mutta vuosina 1891-94 kohtasi talouspula maata erittäin ankarana. Heikoimmat kapitalistiset yritykset sortuivat pulan tuomiin vaikeuksiin. Kyseisten neljän vuoden aikana tapahtui maassa 1393 vararikkoa. Hätä ja puute ahdisti kaikkialla, mutta ehkä pahiten se koetteli Helsingin rakennustyöläisiä, joista näinä vuosina oli 70 % työttämänä.

Tyytymättömyys työläisten keskuudessa kasvoi. Pidettiin työttömien kokouksia ja mielenosoituksia. Hätä ja kurjuus saivat työläisten keskuudessa aikaan myös alkuvoimaista liikehtimistä. Niinpä Karhulassa oli v. 1892 nälkämellakoita ja 1894 tunkeutuivat nälkäiset työttömät Helsingin kauppahalliin ja ottivat sieltä elintarvikkeita oman käden oikeudella.

Selkiytymistä kohden
Perustettiin ammattiosastoja ja ulkotyöväenyhdistyksiä

Ammattiosastojen perustamisessa olivat aluksi wrightiläiset aloitteentekijöinä. Helsingin työväenyhdistys hankki v. 1887 luvan perustaa keskuuteensa ammattiosastoja. Sen jälkeen niitä ilmestyi muillekin paikkakunnille. Aluksi niihin pyrittiin liittämään myös työnantajajäseniä, mutta niin ei kuitenkaan tapahtunut. Vain joihinkin osastoihin liittyi jäseniksi työnantajia, mutta useimmat osastot muodostuivat työläisistä. Työläiset käsittelivät niissä heitä itseään lähellä olevia kysymyksiä sekä liittyivät näihin ammattiosastoihin halukkaammin kuin työväenyhdistyksiin, joissa he joutuivat olemaan herraskaisten holhoamina.

Ammattiosastojen rinnalle muodostui monin paikoin ns. ulkotyöväenyhdistyksiä. Ensimmäinen perustettiin Tampereelle 1893. Ammattiosastojen ja ulkotyöväenyhdistysten kokoukset erosivat huomattavasti wrightiläisten työväenyhdistysten kokouksista, jotka olivat tavallisimmin herrojen järjestämiä valistus- ja huvitilaisuuksia. Työläisten "omissa" järjestöissä sitä vastoin keskusteltiin työläisille itselleen läheisistä ja elintärkeistä kysymyksistä kuten miten saadaan työpäivä lyhenemään ja palkat nousemaan. Näissä kokouksissa alkoi työläisille selvitä, että wrightiläiset eivät pyrikään työväenolojen parantamiseen, vaan työläisten on itse vaadittava olojensa kohentamista.

Lakot lisääntyivät

Pulavuosien (1891-94) jälkeen alkoivat työläiset joukkomitassa vaatia oloihinsa parannusta lakkojen avulla. Lakkoja oli tosin ollut jo aikaisemminkin, mutta vuodesta 1896 lähtien tapahtui lakkoliikehdinnässä käänne. Niiden voima kasvoi ja monet työväenjärjestöt olivat jo niin proletarisoituneet, käyneet työväenhenkisiksi, että ne alkoivat toimia työläisten työtaistelujen järjestäjinä ja johtajina.

Punainen lakkovuosi

Vuotta 1896 nimetään yleisesti "punaiseksi lakkovuodeksi". Kun lakkoja oli aikaisemmin ollut vain 1-3 vuodessa, niin 1896 niitä oli jo 19. Silloin olivat lakossa Karhulan ja Kaukaan tehdaslaitosten paperityöläiset, Turun kauppahallin rakennuksen rakennustyöläiset, Norjan sahan (Kotkassa) sahaajat ja lankunkantajat, Hietalahden telakan työläiset, Helsingin maalarit ja suutarit. Merkittävin vuoden 1896 lakoista oli Helsingin rakennustyöläisten lakkotaistelu, joka keski 2 viikkoa ja johon osallistui n. 2000 työläistä.

Näinä vuosina alkoivat myös monet porvarillisiin piireihin lukeutuvat, työväenasiaa harrastaneet, huomata, etteivät he voineet enää hallita perustamiaan työväenyhdistyksiä. Niinpä esim. tehtailija v. Wright erosi jo 1894 Helsingin työväenyhdistyksen puheenjohtajan tehtävästä, vaikka hänen lopullinen eronsa työväenliikkeestä tapahtuikin vasta 1899.

TYÖVÄENYHDISTYSTEN II EDUSTAJAKOKOUS

Käänne työväenliikkeen suuntaan - wrightiläisyyden loppu

Työväenyhdistysten II edustajakokous pidettiin Tampereella heinäkuussa 1896. Tämä kokous viitoitti jo tietä työväenliikkeen suuntaan. Edeltäkäsin, paremmin kuin vuosi aikaisemmin, suoritettiin Työmies-lehden palstoilla ja eri paikkakuntien työväenyhdistyksissä edustajakokousvalmisteluja aikaisempaa selvemmän luokkakantaisuuden hengessä.

Kokouksen työjärjestys käsitti alustuksia äänioikeus-, työaika- ja torppari-, asunto- sekä sivistyskysymyksistä. Kokouksessa tarkistettiin ensimmäisessä edustajakokouksessa hyväksytty työväenohjelma jyrkkenevässä hengessä. Tosin ohjelman sisältö ei oleellisesti muuttunut, mutta aikaisempien pyyntöjen asemasta esitettiin nyt vaatimuksia. Taistelukeinoksi hyväksyttiin myös työlakko.

Tehtailija Wright sai jo tässä vaiheessa tarpeekseen "työväenliikkeestä" ja hän kieltäytyi valtuuskunnan jäsenyydestä. Kieltäytymistään hän perusteli sanoen mm.:

> "Näinä viimeisinä aikoina on maamme työväenliikkeessä esiintynyt uusi jyrkkä suunta, jota minä en voi hyväksyä ja jota minä kumminkin tulisin ainakin jossakin määrin palvelemaan, jos ottaisin osaa valtuuskuntaan, joka on valittu ohjelmaa toteuttamaan. En tahdo olla siitä edesvastauksen taakkaa kantamassa, jonka ne miehet ovat ottaneet hartioilleen, jotka ohjaavat liikkeen tähän suuntaan. Olen rauhallisten reformien mies, niiden hyväksi tahdon työskennellä, en pilventakaisten tuumien hyväksi, en suunnan mihin mennään."

Wrightin mukana vetäytyivät pois myös työväenl een mukana kulkeneet vanhasuomalaisen puolueen toimihenkilöt. Mutta maamme työväenliike ei kuitenkaan vielä siinä vaiheessa joutunut kokonaan työväen edustajien käsiin. Heidän rinnalleen tuli työväenvaltuuskuntaan nuorsuomalaisen, nykyisen liberaalisen puolueen kantaisät Santeri Ivalo, Hj. Lilius ja myöhemmin E. Castrén ja Hannes Gebhard. Suunta työväenliikkeen itsenäistymistä kohden oli jo kuitenkin selvästi nähtävissä. Ursin ja eräät työväenyhdistykset olivat

jo tehneet esityksen yleisen työväenpuolueen perustamisesta. Esitys ei kuitenkaan vielä silloin johtanut tulokseen, sillä porvarillisten "työväen ystävien" vastustuksen vuoksi kysymystä puolueen perustamisesta ei tässä kokouksessa saatu käsiteltäväksi.

II edustajakokouksen keskeisimmiksi kysymyksiksi taloudellisella alalla nousivat vaatimukset palkkojen korottamiseksi ja 10-tuntisen työpäivän käytäntöön ottamiseksi. Poliittisena vaatimuksena oli jo silloin kärkevänä esiin noussut vaatimus äänioikeusolojen uudistamisesta kansanvaltaiseen suuntaan. Eri poliittisten ryhmien pyrkimykset olivat tässä jyrkästi ristiriitaiset.

Äänioikeusuudistusta koskevassa kysymyksessä oli myös porvarillisten puolueiden ja -piirien mielipiteissä huomattavia eroja. Ruotsalainen yläluokka, jonka edustajia ei kuitenkaan kokouksessa ollut, vastusti yleensäkin uudistuksia, vanha äänioikeuslaki turvasi sen johtoaseman valtiopäivillä. Sen valta valtiopäivillä perustui syntyperään, arvoon ja omaisuuden pohjalle rakentuvaan äänioikeusasteikkoon, joka turvasi yhdelle henkilölle jopa 25 ääntä.

Vanhasuomalaiset eli suomettarelaiset kannattivat äänioikeusasteikon ylimmän rajan alentamista kymmeneen ääneen henkilöä kohden. Se olisi turvannut heille mahdollisuuden vallata porvarissääty ruotsalaisilta. Nuorsuomalaisen porvariston kannan esitti edustajakokouksessa K.J. Ståhlberg. Kun hän esitti vaatimuksen "ääni mieheen", niin se ei vielä merkinnyt yleisen, yhtäläisen äänioikeusperiaatteen tunnustamista. Sen mukaan olisivat äänioikeutta vaille jääneet pestattu palvelusväki ja sotilaat.

Kaikki työväenedustajat olivat "ääni mieheen" kannalla, mutta naisten äänioikeutta ei vielä siihen aikaan vaadittu. Työväen edustajien kannan esitti Ursin, joka vaati kaikkien rajoitusten poistamista porvari- ja talonpoikaissäätyjen vaaleissa. Säätyvaltiopäivien muuttamisesta yksikamariseksi eduskunnaksi ei vielä silloin puhuttu.

Wright ja suomettarelaiset pitivät "ääni mieheen" vaatimusta pilventakaisena haaveena. Äänestyksessä "jyrkät" voittivat 40 äänellä "maltillisten" 13 ääntä vastaan.

Tässä edustajakokouksessa käydyllä äänioikeustaistelulla tuli ole-

maan maamme työväenliikkeen kehitykselle suuri merkitys. K.H. Wiik totesikin myöhemmin, että

> "Nämä kannanotot riistivät niin ruotsalaisilta kuin suomettarelaisilta herroiltakin työväen luottamuksen ja he väistyivät liikkeen johdosta. Nuorsuomalaiset yhtyivät kannattamaan yhtäläisen äänioikeuden vaatimusta ja saattoivat tämän takia olla mukana johtamassa työväenliikettä vielä 90-luvun loppuvuosina," (Työväen kalenteri 1939, sivu 88)

TYÖMIES -LEHTI

Ajatuksen oman lehden tarpeellisuudesta työväelle esitti kirjansitoja Vilho Virta. Kerrotaan, että kyllästyttyään Helsingin työväenyhdistyksen puhujaseuran seuralehtipuuhiin, hän kehoitti heitä jättämään lasten leikit ja perustamaan oikean sanomalehden. Helsingin luokkatietoisimpien työläisten keskuudessa alettiinkin pohtia lehden perustamiskysymystä. Tuloksena oli, että Työmies-lehti alkoi ilmestyä maaliskuussa 1895.

Ensimmäisen numeron pääkirjoituksessa "Matkalle lähtiessä" esitetty lehden ohjelma oli yhdenmukainen I edustajakokouksessa hyväksytyn Työväenohjelman kanssa. Tämä ei kuitenkaan tyydyttänyt työläisiä. He alkoivat vaatia Työmiehen kirjoituksiin enemmän jyrkkyyttä. Näin lehdestä muodostui pian eturivin taistelija työväenliikkeen itsenäistämisessä. Työmies johti ja järjesti herääävien työläisjoukkojen taistelua niin valtiollisissa kuin taloudellisissakin kysymyksissä.

Lehden ensimmäisenä toimittajana oli nuorsuomalaisiin lukeutuva opettaja A.H. Karvonen. Jo muutaman numeron ilmestymisen jälkeen alkoi porvarillisten lehtien taholta hyökkäys lehteä ja sen toimittajaa vastaan. Se muka levitti "kehittymättömille työläisille raainta sosialismia". Lakkoliikkeen kasvaessa vuoden 1896 aikana Työmies joutui herrojen vihan kohteeksi, koska sitä pidettiin syypäänä lakkoihin.

Vielä ankaramman hyökkäilyn kohteeksi Työmies joutui Matti Kurikan tultua sen päätoimittajaksi (1897-99). Vaikka Kurikka ei koskaan jaksanutkaan kehittyä marxilaiseksi sosialistiksi, niin hänen erinomaiset puhujalahjansa ja lennokas, iskevä tyylinsä, jota hän käyt-

ti maamme työläisten herättämiseksi itsenäiseen luokkataisteluun, sai porvareiden niskakarvat pystyyn. Kun hän puhui voimakkaasti herravaltaa ja pappeja vastaan, se sai porvariston johtajat suorastaan raivon valtaan. Porvaristo vihasi Kurikkaa kaksin verroin siksi, että hän kirjoitti ja puhui työväenluokan itsenäisen osallistumisen puolesta kansalliseen taisteluun. Kiista nousi esille työläisten vaatiessa omia edustajia valtiopäiville:

Venäjän tsaari määräsi Suomen säädyt kutsuttavaksi ylimääräisille valtiopäiville heinäkuussa 1898. Valtiopäivien tuli antaa suostumuksensa uudelle **asevelvollisuuslaille.Maamme työväestö** katsoi että asevelvollisuuslaki koski läheisesti heitä itseään ja vaati ensi kerran oikeutta saada nimetä edustajiaan porvarissäädyn listoille ja sitä kautta valtiopäiville. Kurikka kirjoitti asiasta Työmiehessä. Hän vaati äänioikeusuudistusta ja esitti kutsuttavaksi vastalausekokouksia käsittelemään Suomen oikeuksien loukkauksia. Porvaristo asettui Kurikan esityksiin nähden kielteiselle kannalle selittäen, että poikkeusolojen vuoksi ei muka voida kyseisiä vaatimuksia esittää eikä järjestää mielenosoituksia. Kun porvaripuolueet eivät suostuneet ottamaan työläisten nimeämiä ehdokkaita vaalilistoille, esitti Kurikka vaalilakkoa, jonka sitten Helsingin, Turun ja Tampereen järjestäytyneet työläiset hyväksyivät. Maamme työväki oli siis jo silloin tsaarin sortopolitiikan varmin vastustaja. Kun työväki oli osoittanut epäluottamuksensa oman maamme porvaristolle, leimasivat porvariston johtajat työväenliikkeen epäisänmaalliseksi. Tämä valheellinen syytöshän on heitetty kerta toisensa jälkeen maamme vallankumouksellista työväenliikettä vastaan.

Porvariston johtajien painostus Kurikkaa ja Työmiestä kohtaan huipentui jopa niin, että lehdeltä katkaistiin sähkön saanti, Toimenpiteen tarkoituksena oli kerta kaikkiaan lopettaa lehden ilmestyminen. Tämäkään vainotoimi ei saanut lehteä vaikenemaan, sillä Helsingin työläiset tulivat apuun ja käyttivät lehden painokoneita käsivoimin. Kiusantekoa kesti 3 viikkoa. Kun se ei tuottanut tulosta, kiellettiin lehdeltä paperin saanti. Myös toimituksen häätöä huoneistosta yritettiin, mutta lehti selvisi kaikista vainoista ja toimi sitten ansiokkaasti aina vuoden 1918 luokkasodan viimeisiin päiviin asti. Niinpä Edvard Valpas kirjoittikin:

"Kurikka-vainoissa esiintynyt yläluokan kataluus herätti pa-

remmin kuin mikään muu yllytyskeino olisi voinut, laajoja kerroksia heitä itseään vastaan."

ITSENÄISEN TYÖVÄENPUOLUEEN MUODOSTUMINEN

Bobrikovilainen taantumuskausi ja isänmaan kavaltajat

Aikaa vv. 1898-1904 nimitetään maamme historiassa bobrikovilaiseksi sortokaudeksi. Venäjän tsaari lähetti maamme kenraalikuvernööriksi Nikolai Bobrikovin. Toimeen astuessaan hän sai tehtäväkseen:

> ".....johdonmukaisesti juurruttaa paikallisen väestön tietoisuuteen, kuinka tärkeätä Suomen eduille on sen mitä läheisin yhteys kaikille todellisille alamaisille yhteisen isänmaan kanssa" (Bobrikoville annetusta keisarillisesta käskykirjeestä).

Annetun tehtävän mukaisesti Bobrikov alkoi välittömästi toimia Suomen kansallisten ja demokraattisten oikeuksien supistamiseksi. Vaikka maamme työväenliike olikin vasta järjestäytymässä, se asettui tiukasti vastustamaan maahamme kohdistuneita sortotoimenpiteitä.

Maamme porvarilliset piirit ja puolueet sen sijaan eivät asettuneet yhtenäisenä vastustamaan tsaristista sortopolitiikkaa. Suomen suurporvariston taloudelliset ja poliittiset edut olivat kietoutuneet niin läheisesti Venäjän hallitsevan luokan etuihin, ettei se halunnut nousta vastarintaan, vaikkei bobrikovilaisuus ollutkaan sille mieluista siltä osin, kun se rajoitti suurporvariston liikkumisvapautta.

Perustuslailliset puolueet olivat ns. passiivisen vastarinnan kannalla. Oman pienehkön ryhmittymän muodosti perustuslaillisen porvariston opiskeleva nuosiso, ns. aktivistit. He olivat yhteydessä venäläisiin sosiaalivallankumouksellisiin, hankkivat aseita varsinkin Japanin avustuksella ja perustelivat pieniä, kymmenenhenkisiä ryhmiä. Näitä ryhmiä he pyrkivät perustamaan myös työväen keskuuteen. Järjestäytynyt työväki ei kuitenkaan uskonut heidän suosimansa yksilöterrorin johtavan tsarismin kukistumiseen eikä se voinut luottaa aktivisteihin muussakaan suhteessa.

Mutta maastamme löytyi puolue, jota voimme täydellä syyllä nimittää isänmaan kavaltajaksi. Vanhasuomalainen puolue asettui melkein kokonaan bobrikovilaisuuteen nähden myönteiselle kannalle. Nykyisen kokoomuspuolueen esi-isät, suomettarelaiset, kavahtivat jo ajatustakin vastarinnasta. Eräänä syynä suomalaisen suurporvariston harjoittamaan myöntyväisyyspolitiikkaan oli heidän maamme työläisiä kohtaan tuntema pelko. Työläiset alkoivat yhä äänekkäämmin esittää vaatimuksiaan. Vallinnut olotila oli maamme porvaristolle erittäin edullinen. Se saattoi toteuttaa kansan etujen vastaista politiikkaansa maan hallituksessa olevien edustajiensa ja muiden virkamiestensä kautta, mutta tästä huolimatta sen oli mahdollista välttää vastuunsa kansan edessä vetäytymällä tsaarihallituksen selän taakse. Eivätkä maamme suurpääoman edustajat halveksuneet sellaistakaan mahdollisuutta, että joutuvat kovan paikan tullen avoimesti turvautumaan tsaarivallan apuun.

Edellytykset työväenpuolueen perustamiseksi kypsyvät

Työväen poliittisen ja taloudellisen taistelun kasvaessa ja sen saadessa yhä järjestyneemmän luonteen, alkoivat myös muut työväenliikkeen haarat hahmottua. Ammattijärjestön perustamiseksi tehtiin vuosisadan vaihteessa yrityksiä, mutta siitä ei vielä siinä vaiheessa tullut totta.

Raittiusliike

Raittiusliikkeestä muodostui jo viime vuosisadan lopulla huomattava työväenliikkeen osa. Varsinkin Eetu Salinin ja Matti Kurikan v. 1898 järjestämä juomalakko, johon osallistui n. 70.000 henkilöä, lähensi silloin vielä epäpoliittista raittiusväkeä työväenliikkeeseen. He käsittivät, että raittiutta edistävät säädökset voitiin saada aikaan vain työläisten voimin ja yleisen äänioikeuden myötä. Ja yleisen äänioikeuden vaatimuksen takana seisoi todella vain työväenliike.

Työväen naisliike

Työväen naisliikkeen juuret juontuvat aina 1890-luvulle. Naiset perustivat jo silloin työväenyhdistysten yhteyteen naisosastoja. Oman työläisnaisten liiton naiset perustivat 1900. Tähän vaikut-

ti naistyöntekijöiden kurjat taloudelliset olosuhteet ja naisten yhteiskunnallisia oikeuksia vailla oleva asema. Naisten järjestäytyneisyyttä edisti myös naisten keskuudessa aatteellista herätystyötä tekevien miesten toiminta. Tämän työn tekijöistä mainitaan erityisesti Eetu Salinin nimi.

Myös torpparit olivat heräämässä

Maaseudun tilattomat, mäkitupalaiset ja torpparit eivät olleet ennen vuosisadan vaihdetta nousseet mitenkään merkittävällä tavalla puolustamaan elinehtojaan, muuta maaperä työväenliikkeen aatteille oli heidän keskuudessaan jo olemassa.

Paikalliset työväenpuolueet

Jo vuonna 1896 pidetyssä II työväenyhdistysten edustajakokouksessa oli edustajia, jotka pitivät työväenpuolueen perustamista tarpeellisena. Porvariston vastustuksen vuoksi asiaa ei vielä silloin saatu käsiteltäväksi, mutta porvariston vastustus saattoi vain lykätä, ei estää, puolueen perustamista. Lokakuussa 1898 Helsingin ja vähän myöhemmin Turun ja Tampereen sekä eräiden muiden paikkakuntien järjestäytyneet työläiset julistautuivat paikallisiksi puolueiksi. Helsingin kokouksen päätöslauselma kuvaa tilannetta näin:

> "Helsingissä järjestynyt työväestö, joka jo kauan aikaa on huomannut edustavansa nykyisten tunnustettujen puolueiden ulkopuolella olevaa itsenäistä katsantokantaa, on viimeisten tapausten kautta entistä enemmän nähnyt, kuinka väärin vallassaolijat sen pyrintöjä ja toiveita ymmärtävät. Kieltääkseen julkisesti vallassa olijoilta kaiken holhoamis- ja kansan nimissä esiintymisoikeuden, julistautuu siitä syystä työväestö, ainakin mitä pääkaupunkiin tulee, itsenäiseksi puolueeksi.

Taistelua puolueen perustamiseksi johtivat ensikädessä Ursin, Eetu Salin, A.B. Mäkelä, Edvard Valpas, Taavi Tainio ym., jotka työväenliikkeen eturivin miehinä kipeimmin tunsivat yhteisen johtavan järjestön tarpeellisuuden. Oman merkittävän osuutensa taisteluun toi tietenkin Työmies-lehti kypsyttäessään työväenyhdistysten keskuudessa ajatusta oman puolueen perustamisesta.

Päättävä askel puolueen perustamiseksi otettiin 17-20.7.1899 Turussa pidetyssä työväenyhdistysten III edustajakokouksessa

Kokouksen puheenjohtajana toimi Ursin. Hän korosti avauspuheessaan kokouksen suurta merkitystä sanoen:

> "...... me elämme keskellä suurta murrosaikaa. Vanha on ilmeisesti menemäisillään, uusi ei ole vielä päässyt täydelle vallalle .... Mutta kapitalismi ja militarismi ovat ehdottomasti kuolemaantuomitut, työväenasia, se on ihmiskunnan edistyminen, käypi voitonriemussa eteenpäin."

Myös kokouksen edustajisto todisti kasvavasta pyrkimyksestä työväen itsenäisyyteen. Saapuvilla oli 84 edustajaa 34 yhdistyksestä. Noin puolet oli työläisiä ja työnantajien edustajia oli 4, kun aikaisemmin edustajakokouksissa työläiset olivat olleet pienenä vähemmistönä.

Suurimman osan kokouksen ajasta vei keskustelu työväenpuolueen perustamisesta. Porvareiden puolueen perustamista vastustavan kannan esitti selvimmin maisteri Groundstroem. Hän yritti todistella, miten muka kaikki ajatukset puoluejaosta kansalaisten kesken on hylättävä, koska maan asema vaatii kaikkien kansalaisten yhteistä yksimielistä ja jakamatonta harrastusta ja työtä maan sisäisten olojen rauhallisesti kehittämiseksi ja perustuslaillisten takeiden säilyttämiseksi.

Tuollaiset työväenluokan tyynnyttämiseksi esitetyt ajatukset ja väitteet eivät enää voineet hämätä puoluetta perustamaan saapuneita edustajia. He olivat jo oppineet näkemään herrojen harjoittaman luokkaeduista "vapaan" politiikan todellisen luonteen. Ei myöskään Viipurin työväenyhdistyksen porvarillisen puheenjohtajan, tohtori Lylyn esitys puolueen perustamisen lykkäämisestä saanut sanottavaa kannatusta. Eetu Salin totesikin Lylyn viekastelevaksi sanomalla:

> "Ymmärrän kyllä tohtori Lylyn tarkoituksen siksi, että asia saataisiin pitkistymään ja kierretyksi ja sitten kerättäisiin työväenpuolueeseen aineksia, jotka eivät siihen kuulu."

Asiasta äänestettäessä vain 3 edustajaa vastusti puolueen perustamista, ja tohtori Lylyn esitys puolueen perustamisen siirtämisestä sai taakseen vain 5 ääntä.

Näin Suomen työväenpuolue tuli perustetuksi 55 äänellä 3 vastustavaa ja 5 perustamisen lykkäämistä tarkoittavaa ääntä vastaan.

Puolueen puheenjohtajaksi valittiin Ursin ja puoluehallinnon kotipaikaksi määrättiin Turku.

Puolueen perustamispäätöksen jälkeen muodostui puolueen ohjelmakysymyksen käsittely tärkeimmäksi asiaksi. Ajankohdan merkittävimmäksi poliittiseksi taistelukysymykseksi oli muodostumassa äänioikeuskysymys. Siksi myös työväenpuolueen ohjelma- ja menettelytapakysymyksiä käsiteltäessä kiinnitettiin päähuomio äänioikeuskysymykseen. Porvarillisiin kuuluvan tohtori Santeri Ingmanin alustus "Miten äänioikeusasiaa olisi ajettava" ei saanut kokousedustajien taholta kannatusta, porvarillisille kun oli tärkeintä säätyvaltiopäivien toimivallan säilyttäminen. Ingman pyrki alustuksessaan siihen, että työväki ei esittäisi äänioikeusasiassa mitään uusia vaatimuksia. Kokouksen enemmistö oli toista mieltä. Se totesi, että säätyvaltiopäivät ovat työväelle vieras laitos, ja siksi tarvitaan, ei vain äänioikeusuudistusta, vaan myös eduskuntauudistus. Sittemmin Työmiehen toimittajana hyvin tunnettu A.B. Mäkelä esitti jo tässä kokouksessa ajatuksen yksikamarisesta eduskunnasta ja naisten äänioikeudesta:

> "Nyt on jo yleisenä vaatimuksena äänioikeuden ulottaminen naisia koskevaksi, josta alustuksessa ei mainittu sanaakaan. Sensus x) on kokonaan poistettava, jos sen perustana on raha. Lukutaidon voisi asettaa sensukseksi, muttei kukkaroa....... Äänioikeusasiaa on ajettava yhdessä nykyisen eduskuntalaitoksen poistamisen kanssa ja niiden sijaan rakentamiseksi. Yksikamarijärjestelmä on se päämäärä, johon on pyrittävä."

Myös menettelytapaponsissa esitettiin vaatimus nelisäätyisen edustajajärjestelmän muuttamiseksi yksi- tai kaksikamariseksi järjestelmäksi. Tähän päämäärään päätettiin pyrkiä, ellei vaatimusta toteuteta, yleislakon avulla. Ja niinhän se lopulta kävikin. Kyseinen uudistushan todella tuli 1905 suurlakon pakottamana.

Kysymys 8-tuntisesta työpäivästä

Kysymyksen 8-tuntisesta työpäivästä tultua ohjelmaa käsiteltäessä esille se synnytti myös joidenkin työläisedustajien keskuudessa horjuntaa. Työajan lyhentämisvaatimus oli kyllä eräs vuosisadan lopulla olleiden lakkojen keskeisimpiä vaatimuksia, mutta silloin taisteltiin 10-tuntisen työpäivän puolesta. Oltiin sitä mieltä, että periaate 8-tuntisesta työpäivästä on hyvä, mutta ensin olisi päästävä 10-tuntiseen työpäivään. Eetu Salin puolestaan sanoi, että meidän maamme työväestön on tällaisissa perusvaatimuksissa taisteltava rinnan kansainvälisen työväenliikkeen kanssa:

x) sensus = äänioikeusperuste, joka määrättiin verojen suuruuden, omaisuuden, sivistyksen ym. mukaan

"Sosialidemokraattien vaatimuksena on kaikissa maissa: työpäivä 8-tuntiseksi. Meilläkin olisi astuttava kansainvälisen työväenliikkeen kannalle ja asetettava sama vaatimus kuten jo Helsingin työväenyhdistys on tehnytkin. Vastustajamme siitä kyllä hurjistuvat, mutta se ei ole vaarallista

Päätökseksi tuli:
Työpäivän pituus on määrättävä 8 tunniksi niissä ammateissa, missä eivät epäterveelliset olosuhteet vaadi sitä lyhemmäksi.

Suomen työväenpuolueen perustava kokous hyväksyi puolueelle seuraavan 13 kohdan vaatimusohjelman:

1. Yleinen, yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä. Suhteellinen vaalijärjestelmä. Kaksivuotiset lainsäädäntökaudet. Vaalien ja äänestysten toimittaminen laissa määrättyinä lepopäivinä.
2. Lainsäädäntö-ja itseverottamisoikeus kansalle eduskunnan kautta.
3. Täydellinen yhdistysmis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus.
4. Työaika saatava 8-tuntiseksi
5. Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakoulu järjestettävä kaikkien ylempien oppilaitosten pohjakouluksi.

6. Sotilastaakkaa suuresti vähennettävä ja rauhanaatetta kehitettävä ja käytännössä toteutettava.

7. Naisten ja miesten täydellinen yhdenvertaisuus.

8. Yleinen kieltolaki väkijuomien valmistuksen ja kaupan suhteen aikaansaatava.

9. Työväensuojelulainsäädäntöä kehitettävä. Ammattientarkastajain lukua melkoisesti lisättävä ja työväenluokasta niille apulaiset määrättävä. Naistarkastajia myös asetettava.

10. Asteittain nouseva tulo- ja perintävero. Kaikkien välillisten verojen poistaminen.

11. Työväenvakuutus on otettava valtion huostaan.

12. Maksuton oikeudenkäynti ja maksuton lääkärinapu.

13. Irtaimen väestön, maanvuokraajain ja pikkutilallisten asemaa parannettava.

Verrattaessa edellä olevaa Suomen työväenpuolueen perustavan kokouksen hyväksymää ohjelmaa työväenyhdistysten edustajakokouksien vuosina 1893 ja 1896 hyväksymiin ohjelmiin on havaittavissa vaatimusten terävöitymistä. Ohjelma jää kuitenkin edelleen porvarisdemokraattisten vaatimusten tasolle. Siinä ei vielä ole sanaakaan sosialismista, eikä siinä vaiheessa vielä voinutkaan olla. Vaikka työväen lakkolaistelut saivat tuona aikana hyvin kärkevän luonteen, niin ne rajoittuivat lähes yksinomaan taloudellisiin vaatimuksiin. Tällainen kehitys on lainmukainen. Näiden lakkotaistelujen vaiheissa selkeni maamme työväenluokan etummaisille taistelijoille porvariston ja työväenluokan etujen vastakkaisuus, joka johti työväenluokan taisteluun, aluksi avointa porvarillista vaikutusta (wrightiläisyyttä) vastaan ja sittemmin pyrkimykseen päästä eroon kaikista porvarillisista vaikutteista tunnuksena "Irti porvareista". Työväenliikkeen sisällä tapahtuneessa taistelussa selkenivät ja jyrkkenivät myös ohjelmalliset vaatimukset. Työväenluokka kasvoi luokaksi itseään varten.

<u>Porvaristosta ei vielä työväenpuolueen perustamisen jälkeenkään tahdottu päästä irti</u>

Porvaristo taisteli sitkeästi vaikutusvallasta työväenliikkeessä. Se kävi taistelua puolueen sisältä käsin ja ulkoapäin porvarillis-

ten lehtien välityksellä. Kun porvaristo ei kyennyt ehkäisemään puolueen perustamista, se pyrki estämään järjestöjä liittymästä puolueeseen, harjoitti taloudellista painostusta ym. Edvard Valpas kertoi asiasta kirjasessa "Mikä menettelytapa" (sivu 48-49):

"Sekä vanhoillisissa että vapaamielisissä porvarillisissa oli tosiaan niin suuresti halpamaisuutta, että he vielä, vaikka työväen edustajakokous oli toisin päättänyt, koettivat pidättää yhdistyksiä yhtymästä puolueeseen. Tätä estelemistä harjoitettiin esim. Viipurissa ihmeteltävän taitavasti. Paikoin käytettiin taloudellista mahtia estämiskeinona: kun yhdistys oli velassa, uskoteltiin, että menee talo, jos liittyy. Porissa kehittyi vastustus niin hävyttömäksi, että yhdistyksen nimeä upeasti pitävä laitos koetti estää puoluehengen elähyttämäin työmiesten pääsemisen jäseneksi." (Sitä samaa, vieläpä vallankumouksellisen työväenjärjestön piirissä, tapahtuu vielä meidänkin päivinämme.)

Porvarislehdistön hyökkäily toimintansa aloittavaa työväenpuoluetta vastaan tapahtui usein kovin kauniilta kalskahtavien tunnusten merkeissä. Kirjoitettiin "kansallisesta yhtenäisyydestä ja isänmaallisuudesta", seliteltiin, ettei työväenasiaa saa pitää valtiollisena puolueasiana, vaan se on kaikkien kansalaispiirien asia. Porvaristo kävi hyökkäykseen suuriäänisen ja suurieleisen yksimielisyysjallituksen merkeissä. Se vaati kansan etujen nimessä työläisiä luopumaan kaikista uudistus- ja elinehtojensa parantamisvaatimuksista.

Vuonna 1899 pidetyssä työväenjärjestöjen III edustajakokouksessa, joka muuttui työväenpuolueen perustavaksi kokoukseksi, maamme työväenliike sanoutui irti porvarillisista holhoojistaan. Työväenpuolueen perustaminen tapahtui bobrikovilaisen taantumuskauden alkaessa.

Näin perustettu työväenpuolue ryhtyi tarmokkaasti järjestämään työläisiä ja muita riistettyjä ja sorrettuja taisteluun yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden, eduskuntauudistuksen, naisten tasa-arvoisuuden, 8-tuntisen työpäivän ym. vaatimusten puolesta. Näiden ohjelmaan otettujen perusvaatimusten toteuttamiseksi työväenpuolue johti luokkataistelua oman maamme kapitalisteja vastaan ja levitti tsaarin sortopolitiikkaa vastustavan hengen maamme laajoihin työläiskerroksiin.

Maamme työväenliike oli alusta alkaen tsaristisen sortopolitiikan johdonmukainen vastustaja. Samaa ei missään tapauksessa voida sanoa maamme porvaristosta.

KOHTI SUURLAKKOA

VIIPURIN EDUSTAJAKOKOUS

Luottamus omiin voimiin kasvoi

Suomen työväenpuolueen I edustajakokous pidettiin Viipurissa heinäkuun 17-20 p:nä 1901. Kokouksen työlistalla oli mm. äänioikeusasia, kysymys agitaation järjestämisestä, torppari- ja maakysymys, verotus, asuntokysymys, työläisnaisten aseman parantaminen, raittiuskysymys, kansainvälisen mielenosoituspäivän , toukokuun 1 päivän viettäminen jne.

Pääkysymykseksi muodostui kuitenkin menettelytapakysymys. Keskusteltaessa siitä, miten työväenpuolueen ohjelmaa voidaan parhaiten toteuttaa käytännössä, käsiteltiin myös suhdetta muihin puolueisiin. R. Drockila ym. uskoivat, että porvarilliset piiritkin ryhtyvät parantamaan työväen asemaa, jos heille selitetään sosialismia. Eetu Salin, Yrjö Mäkelin sekä kokouksen enemmistö olivat eri mieltä. He selittivät, että työväenpuolueen ohjelman toteuttamiseksi on järjestettävä työväki sekä poliittisesti että ammatillisesti ja että työväelle on tehtävä puolueen ohjelman tarkoitus tunnetuksi.

Eetu Salin sanoi puheenvuorossaan:

> "\.... on naurettavaa luulotella, että vastustajamme ryhtyvät ajamaan meidän asiaamme. Puulla toinen toisen asiaa ajaa, sanoo sananlasku yleensä syrjässä olevasta henkilöstä, mitä sitten vastustajasta. Ja mekö toivomme, että vastustajamme vievät asiamme perille.
> - Vastaus kysymykseen puolueemme suhteesta muihin puolueihin on vaikea, koska tässä maassa oikeastaan ei nykyään ole muita puolueita selvästi olemassa. Suomimielisten päällikön julkaisemaa ohjelmaa ei vanha puolue ole yksimielisesti

omaksunut, joten vanhalla suomimielisellä puolueella ei ole yhteistä lippua. Ruotsinmielisellä puolueella on kyllä ollut kielikysymyksensä, mutta sielläkin huudetaan nyt: yksi mieli, kaksi kieltä. Nuorella puolueella ei liioin ole ohjelmaa.

- Tällä kertaa on siis vastaus edellä mainittuun kysymykseen helppo, sillä meillä ei ole kuin yksi puolue, työväenpuolue, jonka vaatimukset ovat selvät. On vain me ja meidän vastustajamme. Ja vastustajaimme kanssa meillä ei voi olla mitään yhteistä.

- Täällä näkyy olevan aineksia, joiden mielestä työväen ohjelma on liian jyrkkä, joten se ei saa muiden ryhmien myötätuntoisuutta. Sitä olisi siis lievennettävä, samoin toimintaakin. Mutta A. Järnefelt sanoo kirjansa "Heräämiseni" lopussa, että valtiotaidolla ei voiteta muuta, kuin joudutaan karille. Siitä meitä Jumala varjelkoon.

- Sovittelut eivät hyödytä. Viime valtiopäivillä koetettiin saada puoluehallinnon anomuksia. Silloin sen hyöty nähtiin. Nuoren puolueen miehiä kumarrettiin ja vihdoin saatiin ottamaan ne, kun annettiin valtaa justeerata ponsia. Mutta petyttiin. Työväenpuoluetta niin lähellä seisova henkilö kuin maisteri Groundstroem toi anomukset takaisin ivaillen: Miksi ei työväenpuolue itse valitse edustajaansa valtiopäiville? Hän antoi meille siis neuvon: luottakaa itseenne (Hyvä). Ja meidän on se tehtävä. On saatava toimintamme niin tarmokkaaksi, että se herättää vastustajain kunnioituksen, pakottaa heitä myönnytyksiin." (I Suomen Työväenpuoluekokouksen pöytäkirja, sivut 22-23)

Eetu Salinin silloinen näkemys osoitti puolueen ja työväenliikkeen tulevaisuuden tien. Hänen silloin esittämä toteamus pitää vielä tänä päivänä paikkansa ja on edelleen varteenotettava ohjenuora.

Kun jo Turussa pidetyssä työväenpuolueen perustavassa kokouksessa hyväksyttiin yleislakko äänioikeusvaatimuksen toteuttamiseksi, niin sillon pantiin kuitenkin toiveet ja pääpaino agitaation järjestämiseen. Silloin kuitenkin uskottiin vielä, että joukkoanomuksen esittäminen voisi jo tulevilla valtiopäivillä saada asialle myönteisen ratkaisun.

Lyhyen ajan vuoksi joukkoanomukseen saatiin vain n. 16.500 nimeä. Vaikka anomukseen olisi saatu runsaammin nimiä, sillä tuskin olisi niissä olosuhteissa ollut mitään ratkaisevaa merkitystä. Viipurin edustajakokouksessa Eetu Salin oli yleislakon kannalla. Hän sanoi, etteivät joukkoanomukset ja muut sellaiset hyödytä, sillä vallanpitäjät ovat etuoikeutettujen luokkien tulkkina. Ellei työväki voi antaa vaatimuksilleen parempaa pontta, ei niille anneta mitään huomiota. Valpas oli yleislakkoon nähden kielteisellä kannalla. Hän ei pitänyt sen onnistumista mahdollisena. Hän ehdotti yleislakon asemesta ammattialoittain järjestettäviä lakkoja.

Kokouksen enemmistö näki, ettei muutamien ammattialojen lakoilla voida saavuttaa yleistä äänioikeutta, vaan siihen tarvitaan suurempaa voimaa.

Yleislakon järjestämistä ei silloin osattu ajatella lähiajan kysymyksenä. Sen mahdollisuutta ei osattu yhdistää Venäjän nousevan vallankumouksen tapahtumiin, mutta päätettiin kuitenkin ryhtyä sen valmisteluihin ja kasvattaa harrastusta äänioikeusasiaan kokousten ja mielenosoitusten avulla sekä keräämällä varoja äänioikeus-, agitaatio- ja kirjallisuusrahastoon.

FORSSAN PUOLUEKOKOUS

Kun ensimmäinen suuri askel maamme työväenliikkeen kehityksen tiellä oli 1899 tapahtunut Suomen itsenäisen työväenpuolueen perustaminen, niin toinen, sitäkin merkittävämpi askel edistyksen tiellä oli elokuussa 1903 Forssassa pidetty puolueen II edustajakokous.

II edustajakokouksen aika oli pahinta bobrikovilaista sortoaikaa. Maamme työväenliike oli kaksinkertaisessa puristuksessa. Yhtäältä maamme porvaristo painosti työväenliikettä häikäilemättä. Se rajoitti työväen yhdistymisvapautta erottamalla työstä työväenjärjestöihin liittyneitä työläisiä. Toisaalta venäläisen virkavallan tai sen suomalaisten apurien (lääninkuvernöörit, poliisipäälliköt, painokanniset ja kanneviskaalit) taholta vaikeutettiin työväenjärjestöjen toimintaa lakkauttamalla lehtiä, lähettämällä urkkijoita työväenjärjestöjen kokouksiin ja asettamalla esteitä kokouksien pidolle ja muulle järjestötoiminnalle.

Jo luvan saaminen työväenpuolueen edustajakokousta varten tuotti vaikeuksia. Silloista tilannetta kuvaa se, että kokoukseen tunkeutui nimismies, pari poliisia ja Hämeenläänin varalääninsihteeri. Kokouksen hyväksymän puolueohjelman periaatteellisen osan julisti hallitus takavarikkoon ja samoin kävi ohjelman käytännöllistä puolta selostavan kirjasen. Hallitusvalta piti niitä "työväelle vaarallisena luettavana". Eikä ihme, sillä samalla kun Forssan kokouksen hyväksymä puolueohjelma kohdistui kotimaista porvaristoa vastaan, se oli myös jyrkkä vastalause bobrikovilaista sortoa vastaan. Kokous osoitti yhä selvemmiksi käyvillä vaatimuksillaan ja työväen luokkataistelulinjaa edustavalla ohjelmallaan, ettei maamme työväenliike ollut lamautunut sortotoimista.

Lähiajan vaatimuksina kokous esitti:

> Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus kaikille 21 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille, yksikamarinen eduskuntajärjestelmä, täydellinen yhdistymis-, kokoontumis- ja painovapaus, 8-tuntinen työpäivä, työväelle äänioikeus kunnallisissa edustuslaitoksissa, torppareiden ja maanvuokraajien aseman parantamista ym.

Jo Viipurin kokous oli antanut puoluehallinnon tehtäväksi laatia seuraavaan edustajakokoukseen mennessä esitys puolueen sosialistiseksi periaateohjelmaksi. Puoluehallinnon esitys puolueen periaateohjelmaksi oli käännös Viktor Adlerin laatimasta Itävallan sosialidemokraattisen puolueen ohjelmasta. Ohjelmatoimikuntaan kuuluivat T. Tainio, J.K. Kari, E. Salin, J.P. Holopainen. Forssan edustajakokouksessa muutettiin puolueen nimi Suomen Sosialidemokraattiseksi puolueeksi ja hyväksyttiin puolueelle sosialistinen periaateohjelma.

Forssan kokouksen hyväksymä periaateohjelma on kokonaisuudessaan seuraava:

> Sosialidemokraattinen puolue Suomessa pyrkii samoin kuin sosialidemokraattiset puolueet muissakin maissa vapauttamaan koko kansan taloudellisen riippuvaisuuden, valtiollisen alaikäisyyden, ja henkisen holhouksenalaisuuden kahleista.
> Syvimpänä syynä kaikkialla huomattavaan kansojen työtätekeväin kerrosten sorronalaiseen asemaan eivät ole yksityiset

valtiolliset laitokset, vaan se koko yhteiskunnallisen elämän perustuksena oleva ja oloja täydellisesti vallitseva tosiasia, että tuotantovälinekappaleiden omistaminen on tullut yksien yksinoikeudeksi. Samalla kuin taloudellinen kehitys on erottanut työvoiman omistajat, työväenluokan, tuotannon välikappaleista, on se saanut heidät mitä raskaimpaan riippuvaisuuteen tuotantovälikappaleiden omistajista - niihin luettuna maan suurtilojen omistajat ja kapitalistiluokka - joiden valtiollisen ja taloudellisen vallan ilmestymismuotona nykyinen luokkayhteiskunta on.

Yhä kohoava teknillinen edistys, yhä kasvava tuotannon ja omaisuuden sekä kaiken taloudellisen vallan keskittyminen kapitalistien ja kapitalistiryhmien käsiin vaikuttaa, että yhä suuremmat joukot ennen itsenäisiä pikkuteollisuudenharjoittajia ja pikkutilallisia menettävät tuotannon välikappaleensa ja joutuvat milloin palkkatyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkataakan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuvaisiksi. Köyhälistön joukko kasvaa ja samassa kasvaa myös riistäminen yleensä, jonka kautta yhä laajempain työtätekeväin kansankerrosten elämänehdot joutuvat jyrkkään ristiriitaan niiden oman, yhä nousevan tuotantokyvyn sekä sen kautta syntyvän yhteiskunnallisen varallisuuden paisumisen kansa. Tätä kehitystä jouduttavat ja jyrkentävät kapitalistisen tuotantotavan yhtenäisyydenpuutteesta johtuvat liikapulat sekä niitä seuraava työttömyys ja kurjuus.

Mutta kuta enemmän kapitalismin kehitys kartuttaa köyhälistöä, sitä enemmän sitä pakotetaan ja tehdään kykeneväksi taisteluun kapitalismin kehitystä vastaan. Yksityistuotannon syrjäytyminen tekee yksityisomistuksenkin tarpeettomaksi ja vahingolliseksi, samalla kuin kehitys luo välttämättömät henkiset ja aineelliset edellytykset uusille yhteistuotantomuodoille, joiden perustuksena on, että yhteiskunta omistaa tuotannon välikappaleet. Samassa kohoaa köyhälistö itse tietoiseksi siitä, että sen täytyy kannattaa ja jouduttaa tätä kehitystä ja että tuotannon välikappalten siirtyminen yksityisomaisuudesta kansanomaisuudeksi tulee olla sen päämääränä, valtiollisen vaikutusvallan valloittaminen keinona sen taistelussa työväenluokan vapauttamiseksi. Ai-

noastaan luokkatietoisuuteen herännyt ja luokkataisteluun järjestäytynyt voi olla tämän välttämättömän kehityksen kannattajana. Köyhälistön järjestäminen, sen kohottaminen tajuamaan asemansa ja tehtävänsä, sen tekeminen henkisesti ja aineellisesti taistelukykyiseksi on siis sosialidemokraattisen puolueen Suomessa varsinaisena ohjelmana, jonka toteuttamiseksi se käyttää tarkoituksenmukaisia ja kansan luonnollista oikeudentunnetta vastaavia keinoja.

Sosialidemokraattinen puolue Suomessa tulee aina kaikissa valtiollisissa ja taloudellisissa kysymyksissä valvomaan köyhälistön luokkaetuja, vastustamaan tarmokkaasti kaikkea luokkavastakohtien himmentämistä sekä työntekijäin käyttämistä porvarillisten puolueiden hyväksi, joiden kanssa puolue voi yhtyä yhteistoimintaan ainoastaan silloin, kun se voi tapahtua puolueohjelmaa sivuuttamatta.

Sosialidemokraattinen puolue Suomessa on kansainvälinen puolue: Se tuomitsee kaikki kansojen etuoikeudet, samoinkuin syntyperän, sukupuolen ja varallisuuden etuoikeudet sekä julistaa, että taistelun riistämistä vastaan tulee olla kansainvälisen samoin kuin riistäminenkin on. Se tuomitsee ja vastustaa kaikkea lausuntovapauden sortoa sekä kaikkea valtiollista ja kirkollista holhontaa. Se vaatii työntekijäluokan elämän laillista suojelemista ja taistelee hankkiakseen köyhälistölle kaikilla julkisen elämän aloilla mahdollisimman suuren vaikutuksen."

Suomen vallankumouksellinen työväenliike voidaankin katsoa alkaneeksi tämän vuonna 1903 pidetyn vanhan yhtenäisen työväenpuolueen Forssan edustajakokouksen vaiheilta, jolloin kokous viitoitti puolueelle sosialismin tien. Forssan puoluekokouksen hyväksymän ohjelman ydinkohtanahan siis on kiistatta toteamus, että tuotannon välikappaleitten siirtyminen yksityisomaisuudesta kansan omaisuudeksi tulee olla sen (sos.dem. puolue) päämääränä, valtiollisen vaikutusvallan valloittaminen keinona sen taistelussa työväenluokan vapauttamiseksi.

Se on selkeä määritelmä. Mitään perusteiltaan muunlaista sosialismiahan ei voi olla olemassa. Sosialistinenkin järjestelmä voi muodoiltaan vaihdella kunkin maan olosuhteiden mukaan, mutta sosialistisen järjestelmän perussisältö ei voi oleellisesti poike-

ta yllä olevasta määritelmästä. Vallankumouksen menettelytavan määrityksessä Forssan edustajakokous ei ollut Kommunistisen puolueen manifestin tavoin selkeäsanainen. Puolueen julkisen toiminnan mahdollisuuksien turvaamiseksi tsaarin vallan aikana ohjelman laatijat esittivät asian peitetymmin selittäen, että tavoitteensa toteuttamiseksi se (puolue) käyttää kaikkia tarkoituksenmukaisia ja kansan luonnollista oikeudentunnetta vastaavia keinoja.

Vaikka siis asia sanottiin ohjelmassa näin kiertäen, siinä ei ole suljettu pois mitään vallankumouksen muotoa. Työläisten keskuudessa käsitettiinkin asia silloin niin, että näin esitettynä siinä on etualalla väkivaltaisen vallankumouksen ajatus, jolle käytännönmahdollisuutena ei ole vaihtoehtoa. Erikoisesti on syytä vielä alleviivata ohjelmasta kohta missä puolueen luokkataisteluluonteen korostamiseksi sanotaan, että puolue tulee vastustamaan tarmokkaasti kaikkea luokkavastakohtien himmentämistä.

Näin siis puolue korosti Forssan puoluekokouksessa hyväksymässään ohjelmassa uskollisuuttaan työväenluokan ja sosialismin asialle.

Työväen nuorisotoiminnan alkuvaiheita

Saman tapaista oli kehityksen alkuvaihe työväen nuorisoliikkeen taholla. Kapitalismi toi mukanaan muutakin kuin uudenaikaisen työväenluokan. Se toi myös nopeasti kehittyvän, suurimmalta osalta varakkaimmista talonpoikaispiireistä lähtöisin olevan suomalaiskansallisen porvariston, mikä nosti silloin ohjaksissa olleen ruotsinkielisen aateliston vastapainoksi n.k. suomalaisuusliikkeen. Tämän liikkeen synnyttämänä kehittyi maalaisliiton liepeille alkiolainen nuorisoliike. Ensimmäinen nuorisoseura perustettiin Kauhavalle 1881. Liikkeeseen osallistui sen alkuvaiheessa jonkin verran myös työläisnuoria. Sitä ei pidetty sen ajan työväenliikkeen piirissä mitenkään pahana. Päinvastoin. Sitä pidettiin eräänlaisena työväenliikkeen esikouluna. Esim. Edvard Valpas kirjoitti vielä niin myöhään kuin 1901 "Työläisnuoriso mukaan" kirjassaan, että työväenliikkeen valmistavina esikouluina ne toteuttaisivat suurinta inhimillistä hyvää. Tosin hän samalla arvosteli nuorisoseuran puolueettomuushenkeä.

Ensimmäiset työläisnuoriso-osastot perustettiin työväenyhdistysten yhteyteen niiden alaosastoina. Viipurin Työväenyhdistyksen yhteyteen perustettiin nuorisoseura v.1900. Se jaksoi vuoden ajan toimia ripeästi,mutta nukahti sitten.Talikkalan (Viipurin esikaupunki) Työväenyhdistyksen yhteyteen syntyi nuorisojärjestö 1902. Samana vuonna perustettiin Helsingin Ruotsalaisen Työväenyhdistyksen yhteyteen ruotsinkielinen nuorisoklubi, joka sekin pian lopetti toimintansa.

Toveri Nestori Parkkari arvelee kirjassaan Nuoret taistelun tiellä, että näiden ensimmäisten työläisnuorten järjestöjen nukahtamiseen olisi ollut syynä se, että ne eivät saaneet vanhempien taholta riittävää tukea. Siinä voi tietenkin olla perää, mutta pääasiallinen syy lienee kuitenkin ollut, ettei niille silloin vielä ollut muokkautunut suotuisaa, sosialistista maaperää. Työläisnuorisojärjestöt ovat voineet kasvaa ja kehittyä vain sosialistisessa maaperässä. Vasta Forssan edustajakokouksessa otettu askel sosialismiin loi edellytykset myös työläisnuorisoliikkeen tulevalle kasvulle.

Forssan edustajakokouksen hyväksymä äänioikeusjulistus

Seuraavassa Yrjö Mäkelinin kirjoittama ja kokouksen hyväksymä äänioikeusjulistus:

> "Sosialidemokraattinen puolue Suomessa ei voi tunnustaa Suomen valtiosäätyjä koko kansaa edustavaksi laitokseksi niin kauan kuin valtiollinen edustusoikeus, perustuen syntyperään, pariin hyvätuloiseen ammattiin, aineelliseen varallisuuteen ja kansalta riistettyihin maapalasiin, antaa valtiollisen vallan muutamille harvoille jättämällä kansan enemmistön kokonaan sitä vaille.
>
> Tähän katsoen pitää puolue täysin johdonmukaisena ja luonnollisena asiana, ettei Suomen työväki, joka on kokonaan syrjäytetty valtiollisesta vallasta, voi tunnustaa pyhiksi lakeja, joita luokkaeduskunta sille laatii, ja sen tähden ei se myöskään voi tuntea mitään sitovia velvollisuuksia näitä lakeja kohtaan, lukuunottamatta sitä velvollisuutta jonka ulkonainen pakko asettaa. Samasta syytä ei työväelle myöskään voida asettaa minkäänlaisia siveellisesti sitovia kansalaisvelvollisuuksia, kun siltä on riistetty juuri se, mikä tekee ihmiset kansalaisiksi. Tämä asiantila voi

johtaa siihen, ettei työväki tunne siveellisesti velvollisuutta maan valtiollisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen tukemiseen, kun sillä ei ole valtiollista, yhteiskunnallista eikä näitä seuraavaa taloudellista vaikutusvaltaa, joka valta yksinomaan voi riittävässä määrässä kasvattaa edesvastuun ja velvollisuuden tunteen.

Niin kauan kuin yhteiskunnallinen ja valtiollinen valta tässä maassa on niin epätasaisesti jaettuna kuin nykyään, katsoo puolue, ollen osattomain ja yhteiskunnallista sortoa kärsivien puolue, itsensä vapaaksi siitä tuomiosta, jonka historia tulee kerran tälle kansalle antamaan siitä heikkoudesta, jota se on osoittanut taistelussa olemassaolonsa puolesta."

Ylläolevan lisäksi vaaditaan julistuksessa jyrkässä äänensävyssä yksikamarista eduskuntaa ja asetetaan samat äänioikeusoloja koskevat uudistusvaatimukset kuin puolueohjelmassakin. Julistuksessa arvostellaan lopuksi porvariston esitystä äänioikeuden uudistamiseksi. Esitys oli seuraava:

"Porvari- ja talonpoikaissäädyn vaaleissa myönnettäisiin äänioikeus kaikille hyvämaineisille miespuolisille Suomen kansalaisille, jotka kaupungissa olivat 800 mk:n vuositulosta suorittaneet veroa. Lisä-ääniä saisi sivistyksen ja perheellisyyden perusteella. Maalla talonpoikaissäädyn vaaleissa olisi äänioikeuden ehtona 500 mk:n vuositulosta suoritetut kunnallisverot. Äänioikeutta ei annettaisi naisille, vakinaisesti pestatuille palvelijoille, sotamiehille eikä niille, joilla oli maksamattomia veroja."

TAISTELUA YLEISEN, YHTÄLÄISEN ÄÄNIOIKEUDEN SAAVUTTAMISEKSI SEKÄ OIKEISTOLAISUUTTA VASTAAN PUOLUEEN SISÄLLÄ

Forssan edustajakokouksen hyväksymä äänioikeusjulistus oli kokonaisuutena ottaen selvä ja teräväsanainen, mutta sen julistuksen loppuosasta kuitenkin näkyy, että kokouksessa esiintyi vielä uskoa yläluokkaan.

Julistus päättyy ponnekkain sanoin:

"Jos näistä toimenpiteistä huolimatta ei toivottuja tuloksia saavuteta, ryhtyköön seuraava puoluekokous toimimaan siihen suuntaan, että asian uudestaan tullessa keskustelun alaiseksi työt kaikilla tärkeimmillä liikenne- ja teollisuusaloilla tulevat seisautetuiksi."

Kiistaa suhteesta porvarillisiin puolueisiin

Forssan kokouksen päätöksistä huolimatta sosialidemokraattisen puolueen sisällä esiintyi oikeistolaisia syrjäpyrkimyksiä. Vaikka juuri hyväksytyssä puolueen periaateohjelmassa sanotaan, että puolue voi yhtyä porvarillisien puolueiden kanssa yhteistoimintaan ainoastaan silloin, kun se voi tapahtua puolueohjelmaa sivuuttamatta, niin J.K. Kari, Yrjö Mäkelin ja Taavi Tainio pyrkivät pian sen jälkeen rakentelemaan yhteistoimintaan johtavia teitä porvariston suuntaan. Edvard Valppaan johtama vasemmisto puolestaan ryhtyi päättävästi vastustamaan kaikkia sen tapaisia pyrkimyksiä.

Tamperelaiset työläiset toimittivat Yrjö Mäkelinin johtaman lähetystön välityksellä Tampereella vierailevalle Suomen kenraalikuvernööri Obolenskille, joka oli tullut kuvernööriksi murhatun Bobrikovin tilalle, adressin, jossa esitettiin joitakin rohkeita arvosteluja sekä pyyntö, että maahan palautettaisiin yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus. Mutta siinä annettiin myös lupauksia Suomen kansan nimissä. Siinä luvattiin kansan uskollisuutta itsevaltiaalle, jos esitetyt pyynnöt toteutettaisiin. Tällainen työläisten lähetystön käynti itsevaltiaan tsaarin edustajan luona oli puolueen ohjelman hengen vastainen, sopimaton ja luokkanäkemystä himmentävä. Työmiehen päätoimittaja Valpas arvostelikin sekä lehden palstoilla että marraskuussa 1904 Helsingissä pidetyssä puolueen ylimääräisessä edustajakokouksessa ankarasti Mäkelinin menettelyä. Valpas piti tällaisia käyntejä hyödyttöminä ja sanoi, että on kehitettävä sellaisia työväen joukkovoimia, jotka saavat koko tsaristisen valtajärjestelmän horjumaan, jopa kukistumaan. Hän piti tämän ajatuksen toteuttamista mahdollisena vain yhteistyössä venäläisten sosialidemokraattien kanssa.

Kokouksessa kiisteltiin myös suhteesta porvarillisiin puolueisiin. Näihin asti miltei jokainen paikallinen puoluejärjestö oli katso-

nut oikeudekseen päättää menettelytavastaan itsenäisesti. Vaikka monikaan työmies ei päässyt edes äänestämään, tehtiin eri paikkakunnilla sekä kunnallisissa että valtiollisissa vaaleissa vaaliliittoja porvarillisten puolueiden kanssa. Turussa sijaitseva puoluejohto kannatti tällaista "vapaitten käsien" politiikkaa. Sen sijaan helsinkiläinen puoluejärjestö alkoi yhä voimakkaammin vaatia työväenpuolueen täydellistä pesäeroa porvaristosta.

Edustajakokouksessa väiteltiin erikoisesti kannan määrittelystä lähestyvissä säätyeduskunnan vaaleissa. Eetu Salin ja eräät muut "jyrkät" olivat ehdottoman vaalilakon kannalla. Yrjö Mäkelin piti päinvastoin vaaleihin osallistumista tarpeellisena, jotta saataisiin tilaisuus paljastaa säätyeduskunta sisältäpäin. Mäkelinin arvellaan myös pyrkineen työläisten vaaleihin osallistumisen avulla turvaamaan perustuslaillisen porvariston vaalivoiton, koska se olisi merkinnyt suomettarelaisten puolueen harjoittaman myöntyväisyyspolitiikan tuomitsemista. Valpas puolestaan esitti kokoukselle ponnet joissa hän katsoi työväen voivan kannattaa vain sellaista puoluetta, joka valitsee ehdokkaansa sos.dem. puolueen paikallisten osastojen kanssa sopien ja sitoutuu kannattamaan porvariston ja talonpoikaissäädyn vaaleissa kaikille 21 täyttäneille Suomen kansalaisille yleistä, yhtäläistä ja välitöntä äänioikeutta.

Valppaan kanta voitti. Käytännössä kyseisen päätöksen toteuttaminen olisi merkinnyt täydellistä vaalilakkoa, sillä maassamme ei ollut yhtään sellaista porvarillista puoluetta, joka olisi sitoutunut kannattamaan porvaris- ja talonpoikaissäätyjen kansanvaltaistamista. Valppaan kanta oli taktillinen veto, sekä Mäkelinin esitystä vastaan että porvarillisten puolueiden paljastamiseksi.

Valpas esiintyikin noina aikoina,1903-1905, käydyssä puolueen sisäisessä taistelussa selvästi vasemmistosuunnan johtajana. Kirjassaan Mikä menettelytapa hän vaati voimakkaasti itsenäisen porvarillisista puolueista riippumattoman luokkataistelulinjan noudattamista maamme työväenliikkeessä ja osoitti, miten valmis Suomen porvaristo on pettämään työväenluokan silloinkin, kun se kutsuu sitä yhteiseen taisteluun tsarismia vastaan. Hän kirjoitti, että jos sillä vain on tilaisuus päästä sopimukseen tsarismin kanssa, niin se pitää "oman maansa vähavaraisia kansalaisia

pahimpina vihollisinaan".

Valpas pystyi näkemään porvariston tavoitteet ja pyrkimykset edeltäkäsin. Keskustelu suhteesta porvaristoon ja porvarillisiin puolueisiin jäi kuitenkin puolinaiseksi. Käsiteltiin vain asia kerrallaan eikä tehty pitemmälle tähtääviä sitovia päätöksiä. Työväenliikkeen teorian tuntemus oli perin puutteellista. Leninin kehittämiä teoreettisia asettamuksia ei tunnettu lainkaan. Suomalaisilla sosialidemokraattisen puolueen johtajilla alkoi tosin jo silloin olla kosketuksia venäläisiin vallankumouksellisiin, mutta ne olivat paremminkin tilapäisiä eikä niissä sanottavammin keskusteltu periaatteellisista kysymyksistä. Avustettiin kyllä vallankumouksen kirjallisuuden kuljettamista Venäjälle, suojeltiin Suomen kautta kulkevia ja täältä turvapaikkaa itselleen etsiviä pakolaisia ym. Teorian kysymyksissä nojauditttiin pääasiassa saksalaisiin sosialidemokraatteihin ja heidän selityksiinsä marxilaisuudesta, etupäässä Kautskyn teoksiin. Teorian kysymyksissä jäätiin liikkeen määrällisestä kasvusta jälkeen.

Vuoden 1903 jälkeen maamme työväenliike voimistui määrällisesti hyvin nopeasti. Kun puolueen perustamisvuonna 1899 puolueeseen kuului 9446 jäsentä, v. 1903 oli jäseniä 13.513, v. 1904 16.610, v. 1905 45.298, v. 1906 82.328 ja v.1907 sosialidemokraattiseen puolueeseen kuului jo 85.027 jäsentä.

Taistelu eduskuntauudistuksesta alkaa

Vaikka Forssan puoluekokouksessa oli esitetty jyrkkä vaatimus äänioikeusuudistuksesta ja vaikka Suomen säädyt olivat ilmoittaneet "periaatteessa" hyväksyvänsä hallituksen tekemät vähäiset ja puolinaiset äänioikeusolojen uudistamisehdotukset, niin käytännössä ei päästy askeltakaan eteenpäin. Herrat pyrkivät siirtämään asian käytännöllisen ratkaisun kauas tulevaisuuteen. He esittivät verukkeena, ettei näin suuria kysymyksiä muka voida ratkaista ajankohtana, jolloin maassa vallitsevat bobrikovilaisasetusten rajoittamat laittomat olot. Työmies-lehti vastasi tällaisiin verukkeisiin 13.10.1905:

> " ..... Äänioikeusasia on syntynyt laittomista oloista, jotka ovat vallinneet jo vuosikymmeniä, ehkäpä -satojakin, ja joiden raskaan vaikutuksen työväki on saanut tuhatkertoja

kokea. Äänioikeusasia on juuri kaikista suurin vaatimus laittomien olojen poistamiseksi."

Maamme työväenluokan äänioikeutta ja eduskuntauudistusta koskevat demokraattiset vaatimukset pelästyttivät Suomen valtaherrat niin, että säätyjen puhemiehet anoivat tsaarilta valtiopäivien kokoontumisen lykkäämistä.

Ensimmäinen työväen voimakas joukkomielenosoitus oli säätyvaltiopäivien kokoontuessa Helsingissä joulukuun 12. 1904. Toinen huomattavampi mielenosoitustilaisuus oli Senaatintorilla helmikuun 19 pnä 1905. Sen oli järjestänyt Helsingin työväenyhdistyksen valitsema äänioikeuskomitea.

Säätyeduskunnan "häpeäpäivä"

Säätyeduskunnan kokoontuessa huhtikuun 13 pnä 1905 oli Rautatientorilla järjestetty suuri mielenosoituskokous äänioikeusvaatimusten puolesta. Siihen sanotaan osallistuneen n. 35.000 henkilöä.

Seuraavana päivänä kokoontuivat Helsingin työläiset jälleen Rautatientorille. Joukossa oli lukuisasti maamme eri puolilta Helsinkiin saapuneita työläisten edustajia. Mielenosoittajat marssivat sitten Rautatientorilta Säätytalolle, jossa säädyt parhaillaan käsittelivät äänioikeuskysymystä. Mielenosoittajat piirittivät Säätytalon täydellisesti. Ihmiset seisoivat Säätytalolla klo 19:stä klo 2:een. Piirityksen tarkoituksena oli painostaa säätyjä myönteiseen ratkaisuun äänioikeuskysymyksessä. Joukkojen painostuksesta talonpoikaissääty lopulta päätti puoltaa yleistä, maanomistuksesta riippumatonta äänioikeutta talonpoikaissäädyn valitsijamiesvaaleissa. Muut säädyt vastustivat tätäkin vähäistä, rajoitettua parannusta. Porvaristo ei halunnut tinkiä etuoikeuksistaan. Työläiset alkoivat nimittää tätä päivää säätyjen häpeäpäiväksi.

Kun kylmässä kevätyössä paleleville mielenosoittajille oli selvinnyt, että odotus oli ollut turha, joukoissa heräsi voimakas suuttumus. Huudettiin: "Mennään sisälle ja heitetään herrat ulos." Valpas esti kuitenkin joukkojen tunkeutumisen säätyjen istuntosaliin puhumalla Säätytalon portailta. Väkijoukko marssi lippuineen ja Työväenmarssia laulaen Senaatintorille ja hajaantui siellä.

Vallankumouksellinen kapinamieli ammuttiin Venäjän työläisiin 9 päivänä tammikuuta 1905, Pietarin verisunnuntaina

Tammikuun 9 päivänä 1905 saapui yli 140.000 työläistä, lapsesta asti keisari-isään luottamaan opetettua, kulkueena kirkkolippuja ja tsaarin kuvia kantaen Talvipalatsille anomaan tsaarilta apua ja helpotusta sietämättömän raskaaksi käyneeseen elämäänsä. Mukana oli vanhuksia ja lapsia.

Tsaari-isä, Nikolai II, hallituksineen otti kansan vastaan sotilasrivien yhteislaukauksin ja kasakoiden sapelinsivalluksin. Sinä päivänä virtasi Pietarin kaduilla puroina työläisten veri. Yli 1000 ihmistä sai surmansa ja n. 2000 haavoittui. Sinä päivänä muuttui Venäjän työläisten mielissä elänyt luottamus tsaarin hyväntahtoisuuteen synkäksi vihaksi, anojamieli kapinamieleksi.

Tapahtumaa läheltä seurannut Mikko Uotinen kuvasi sitä kirjoittamassaan runossa Pietarin veripäivän muistolle tähän tapaan:

On talvisen päivän aamu, niin kirkas ja puhtoinen.
On yöhyt heittänyt lunta, maa siitä on valkoinen.
On pakkasta ilmassa hiukan, tuuli raitisna riehahtaa.

Ja:

On Pietarin kadulla kansaa ja täynnä jo Nevskikin on.
Sitä karttuu, karttuu ja karttuu
- ja se joukko on loppumaton.

Mutta:

Kasakoita siellä ja täällä.

Ja ampumisen jälkeen muuttunutta kansan mielialaa:

Kansa hurjana pois rientää koston huutoa huutaen.

(Muistista kirjoittamani runomitta ei ehkä ole aivan tarkasti näin, mutta asia on kuitenkin oikein sanottu.)

Sanoma tsaarin käskystä suoritetusta verityöstä levisi nopeasti kaikkialle. Ennen verisunnuntaita olivat lakot olleet pääasiassa taloudellisia, mutta nyt niiden luonne muuttui. Voimakkaat poliittiset lakot alkoivat. Vappuna 1905 tapahtui yhteentörmäyksiä mielenosoittajien ja poliisien välillä. Lodzissa taistelivat lakkolaiset 3 päivää tsaarin sotajoukkoja vastaan. Ivanovo-Voznesenskissa kesti lakko toukokuusta elokuuhun. Siellä perustettiin ensimmäiset työläisten edustajien neuvostot.

Myös maaseutu heräsi. Keväästä 1905 alkaen oli eri puolilla Venäjää suuria talonpoikaislevottomuuksia. Talonpojat polttivat tilanherrain kartanoita ja vaativat maiden jakamista talonpojille. Vaikka tsaari lähetti sotaväkeä tilanherrain avuksi ja vaikka rankaisuretkikunnat pieksivät ja kiduttivat talonpoikia, vaikka heitä vangittiin ja uhkailtiin, talonpojat jatkoivat taistelua. Sen kohokohta oli vuonna 1906.

Myös armeijassa oli vallankumouksellista kuohuntaa. Kesäkuussa 1905 puhkesi Mustalla merellä panssarilaiva Potemkinilla kapina, mikä osoitti, että tsarismin aseelliset voimat eivät enää olleet luotettavia.

Viestit Venäjällä tapahtuneista lakoista ja joukkoliikkeistä levisivät sensuurista huolimatta Suomeenkin. Venäjän tapahtumilla oli jo ennen marraskuista suurlakkoa vaikutuksensa. Ne rohkaisivat esimerkillään Suomen työläisiä tehostamaan vaatimuksiaan joukkoliikkeillä ja sitoivat tsaarihallituksen voimia Venäjän kansan taisteluaallon tukahduttamiseen.

SUURLAKKO

Loka-marraskuun vaihteessa 1905 kohosi Venäjällä valtava vallankumousaalto, puhkesi suurlakko.

Suomen työväki seurasi venäläisten toveriensa esimerkkiä. Se otti käsiinsä aloitteen. Ensin alkoi lakko Viipuri-Pietarin rautatiellä, missä liikenne keskeytettiin Helsingin ym. teollisuuspaikkakuntien työläisten painostuksesta. Ja seuraavana päivänä, 30 päivänä lokakuuta, oli koko Suomen rautatieliikenne lakossa. Saman päivän numerossaan Työmies osoitti kirjoituksessaan Se jättiläistaistelu alkavalle lakkoliikkeelle tavoitteet.

> "Helsingissä tunnutaan jo tänään oltavan jonkinlaisen suurlakon kynnyksellä. Se pyyhkäisee, jos se todella tulee, myös harvainvaltaisen perustuslaillisuuden tuhansista mielistä hiiteen, sillä valtavat liikkeet eivät tule pikkuasian, pikkuohjelmain takia, vaan arvatenkin tulee ohjelmaksi: Suuri kansalliskokous luomaan Suomelle uudet perustuslait, joiden mukaan valitaan Suomen kansan turvaksi, sen edistystyön keskuslaitokseksi yleisellä ja yhtäläisel-

lä äänioikeudella oikea kansaneduskunta." (Työmies, 30.10.1905)

Samana päivänä, 30 päivänä lokakuuta, oli Rautatientorilla suuri kokous, jonne vielä työssä olevat työläiset marssivat kesken päivää suoraan työpaikoiltaan. Kokouksessa hyväksyttiin julistus, jossa lausuttiin sydämellinen kannatus Venäjän kansan vapaustaistelulle ja kehoitettiin Suomen työväestöä yleislakkoon. Tässä kokouksessa valittiin myös Suurlakon keskuskomitea, josta tuli koko maan taistelua johtava elin.

Lakkokomitean vaali vahvistettiin seuraavana päivänä myös Rautatientorilla pidetyssä suuressa joukkokokouksessa. Tällöin hyväksyttiin myös suurlakko-ohjelma, jossa vaadittiin puhe-, paino-, kokoontumis- ja yhdistymisvapautta, perustuslakia säätävän kansalliskokouksen kokoonkutsumista uuden perustuslain säätämistä varten, yksikamarista eduskuntaa ja äänioikeutta kaikille 21 vuotta täyttäneille sekä bobrikovilaisten virkamiesten erottamista.Erottamisvaatimus oli tähdätty erikoisesti kuvernöörejä, senaattoreita ja muita ylempiä virkamiehiä vastaan. Kun myös senaatin virkamiehistö yhtyi lakkoon ja koko maa oli suurlakossa, niin bobrikovilainen hallitus, "kotimainen" myöntyväisyyssenaatti, oli kykenemätön toimimaan maan hallituksena ja jätti paikkansa.

Edellä esitetyt joukkoliikeiden vaatimukset olivat siis Forssan puoluekokouksessa hyväksytyn ohjelman mukaisia ja ne olivat joukkoja taisteluun mobilisoivia.

Peittääkseen jälkiään ja kohottaakseen pahasti kärsinyttä mainettaan porvaristo tavallisimmin nimittää tätä lakkoa kansallislakoksi.

Tilanteen nopea kehitys yllätti Turussa sijainneen sos.dem. puolueen oikeistolaisen hallinnon. Se jäi tapahtumista jälkeen ja tuli eristetyksi. Työläiset olivat kuitenkin aktiivisia ja aloitteellisia. He eivät jääneet odottelemaan puolueen johdolta ohjeita. Helsingissä, Tampereella ja monilla muilla paikkakunnilla olleet puoluejärjestöt asettuivat taistelun johtoon ja ryhtyivät perustamaan lakkoa johtaneita lakkokomiteoita.

Lakon aloitti maamme työväenluokka ja sen johto jäi työläisten käsiin. Työläiset kirjoittivat julistuksissaan: "Kaikki pyörät

seisoo, kun vahva käsi tahtoo." Työläiset tahtoivat. Se tahto horjutti jo silloin taantumuksellisten piirien vallan perusteita. Horjuva vapaamielinen sivistyneistö haki lakon alkaessa yhteyksiä työväkeen ja yhtyi lakkoon. Perustuslaillinen porvaristo tuli mukaan lakkoon, mutta vain niin pitkäksi ajaksi kuin se oli saanut vaatimuksensa jotenkin tyydytetyksi. Ja se ei ollut paljon. Suomettarelaiset taas katselivat syrjästä ja väijyivät koko ajan tilaisuutta työläisten yksimielisyyden ja taistelun murtamiseen. He näkivät valtansa horjuvan ja niinpä Hannes Ignatius, joka kuului taantumuksellisimpiin, kertoo muistelmissaan, että jo 1905 Suurlakon aikana harkittiin porvariston keskuudessa Saksan apuun turvautumista.

SUOMEN PUNAINEN KAARTI SYNTYI

Järjestys- tai muun aseellisen taisteluelimen järjestämiseksi ei ollut minkäänlaisia edeltäpäin valmisteltuja suunnitelmia. Mutta kun Helsingin poliisit yhtyivät lakkoon, tarvittiin voimaa, joka huolehtisi järjestyksen ylläpitämisestä kaupungissa. Suurlakon Keskuskomitean toimesta ryhdyttiin järjestämään n.k. kansalliskaartia. Sen perusosan muodostivat kuitenkin työläiset, mutta siihen kuului alkuvaiheessa myös porvarillisia aineksia. Kaarti sijoittui poliisikamarille, josta poliisimestari af Enehjelm oli katsonut parhaaksi poistua jo hyvissä ajoin. Kaartin päälliköksi Suurlakon Keskuskomitea valitsi kapteeni Kockin. Kaartin partiot kulkivat kymmenmiehisinä ryhminä kaduilla. Työväki perusti myös muilla paikkakunnilla kaarteja. Ne huolehtivat järjestyksestä, mutta valmistautuivat myös taistelun varalle, sillä porvaristo oli alkanut luoda omia luokkakaartejaan. Ne olivat alkuna sittemmin muodostettaville lahtarikaarteille eli suojeluskunnille. Tältä ajalta on peräisin perustuslaillisiin kohdistuva pilkkalaulu: "..... lahtarikaartin me laitamme ja kaikki tapamme ......"

Tsarismin oli pakko "perääntyä"

Venäjän vallankumouksellisen työväen ja talonpoikaiston ankaran painostuksen alaisena oli tsarismin pakko tehdä myönnytyksiä. Samana päivänä, 30.10.1905, kun Suomessa alkoi Suurlakko, allekirjoitti tsaari pelästyneitten ministeriensä kehoituksesta ma-

nifestin, jossa lupasi Venäjälle perustuslaillisen hallitusmuodon. Kun tsaari hallituksineen taipui, tarkoituksena oli vain voittaa aikaa ja siten koettaa selviytyä tilanteesta mahdollisimman vähin myönnytyksin. Niin Venäjän työläiset sen myös ymmärsivät. He vaativat itsevaltiuden hävittämistä. Venäjän sos.dem. puolueen Pietarin komitea kirjoitti marraskuun 1 päivänä 1905 antamassaan julistuksessa:

> "Me työläiset, jotka olemme antaneet ensimmäisen päättävän iskun itsevaltiudelle, me myöskin pyyhkäisemme sen pois maan päältä. Me emme tarvitse Witten perustuslakeja, vaan byrokraattinen järjestelmä, tsaarista viimeiseen poliisiin saakka on täysin hävitettävä. Me tarvitsemme kansan yksinvallan, demokraattisen tasavallan. Ja ainoastaan aseellinen nousu ja väliaikainen hallitus, ainoastaan kansallinen vallankumouksellinen armeija vapauttaa meidät koko likaisesta roskasta,mikä häpäisee Venäjää, ainoastaan ne luovat todellisen vapauden, ainoastaan ne tekevät mahdolliseksi kutsua Yleiskansallisen perustavan kokouksen perustamaan demokraattista tasavaltaa - ensimmäistä etappia tiellä sosialismiin, kansainväliseen työväen veljeyteen.

Venäjän porvarilliset ainekset sitävastoin saadessaan vähäisiä myönnytyksiä alkoivat neuvotella tsaarin kanssa tarkoituksena rakentaa yhteinen taantumusrintama työläisiä vastaan.

Myös Suomi sai marraskuun manifestin

Myös Suomen porvaristo valmistautui pettämään kansan asian ja alkoi neuvotella tsarismin edustajien kanssa luodakseen yhteisrintaman maamme työväenluokkaa vastaan. Samaan aikaan kuin työväen mieliala, kuten Yrjö Sirola kertoo, kävi tunti tunnilta vallankumouksellisemmaksi, maamme perustuslailliset alkoivat häpeällisen perääntymisretkensä.

Kansan voimakkaan painostuksen vuoksi he tosin hyväksyivät edustajakokouksessaan työläisten äänioikeusvaatimuksen. Äänioikeuden toteuttaminen piti kuitenkin perustuslaillisten mielestä tapahtua "laillisesti" eli jäädä vanhan säätyeduskunnan tahdosta ja juonitteluista riippuvaksi. He ryhtyivät myös neuvottelemaan panssarilaiva Slavalle vallankumousta paenneen kenraalikuvernööri Obo-

lenskin kanssa. Tämän neuvottelun tuloksena syntyi (Leo Mechelinin laatima) Suomen kansalle osoitettu keisarillinen manifesti, jonka kenraalikuvernööri Obolenski luki marraskuun 4 päivänä panssarilaiva Slavalla läsnäoleville Suomen porvarillisten puolueiden edustajille. Keisari oli samana päivänä Pietarissa vahvistanut manifestin allekirjoituksellaan. Porvarilliset puolueet ottivat manifestin vastaan suurella riemulla. Manifestissa peruutettiin useimmat lainvastaisella tavalla annetut hallitsijan määräykset. Ei kuitenkaan kaikkia. Porvariston riemua himmensi ainoastaan se, että maamme porvarillisten puolueiden edustajat eivät voineet antaa kenraalikuvernöörille hänen pyytämiään takeita siitä, ettei manifestia vastaan panna toimeen mielenosoituksia.

Manifesti ei tyydyttänyt työväestöä, sillä siinä ilmoitettiin vain kutsuttavaksi koolle ylimääräiset valtiopäivät ja että senaatin on valmistettava esitys uudeksi valtiopäiväjärjestykseksi. Kokemuksesta tiedettiin, muistissa oli mm. "säätyjen häpeäpäivä", ettei ollut olemassa mitään takeita siitä, että säädyt tulisivat hyväksymään kansan vaatimuksia vastaavia muutoksia kansanvaltaisen eduskuntalaitoksen perustamisesta.

Punainen julistus

Porvariston edustajien veljeillessä panssarilaiva Slavalla pakoilevien tsaristisen järjestelmän edustajien kanssa ja tehdessä siellä heidän kanssaan sopimuksia maamme työväki järjesti ensin Tampereella ja sitten maan eri puolilla suuria joukkokokouksia. Tampereella pidetyssä kokouksessa hyväksyttiin Yrjö Mäkelinin kirjoittama Punainen julistus, jossa vaadittiin tsaristista virkavaltaa pokkuroivia matelijoita erotettavaksi hallituksesta ja tilalle vaadittiin valittavaksi väliaikainen hallitus "lakia ja oikeutta kunnioittavista henkilöistä, joille isänmaan suuri asia on kallis ja jotka nauttivat koko kansan luottamusta." Hallituksen tehtävänä olisi perustuslakia säätävän kansalliskokouksen koollekutsuminen. Sama julistus hyväksyttiin monilla muilla paikkakunnilla pidetyissä kokouksissa.

Helsingin työläiset valitsivat 4 päivänä marraskuuta pidetyssä kokouksessa Rautatientorilla väliaikaisen hallituksen. Näin valitulla hallituksella ei kuitenkaan ollut silloisessa tilanteessa

vaikutusta maan asioihin. Suurlakko oli silloin jo päättynyt Venäjällä eikä Suomen työväellä niin ollen ollut mahdollisuuksia lakon jatkamiseen.

Punaiseen julistukseen sisältyi myös seuraava kohta, mikä osoittaa, että Suomen työväki näki jo silloin välttämättömäksi yhdistää taistelunsa Venäjän työläisten taisteluun:

> "Me kunnioitamme ja rakastamme Venäjän jaloa kansaa, vaikka sydämemme pohjasta vihaammekin sitä saastaista virkavaltaisuutta, joka viime vuosina on tässä maassa venäläisyyttä edustanut. Meillä ei ole mitään halua irtautua suuresta Venäjästä, jos vain saamme takeet siitä, että Venäjän kansan parhaimmat ainekset ottavat Venäjän valtakunnan hallituksen käsiinsä, ja jos ei tapausten kulku tee tuollaista irtautumista välttämättömäksi. Mutta kaikessa tapauksessa me vaadimme, että Suomi, vaikka se pysyykin Venäjän irroittamattomana osana, tunnustetaan erityiseksi valtioksi itsehallinto- ja lainsäädäntöoikeudella."

Yrjö Sirola kirjoittaakin, että samalla hetkellä, kun "Suomen herrat nuolivat tsarismin saappaita", maamme työväenluokka kohotti vaatimuksen Suomen tunnustamisesta erityiseksi valtioksi.

Venäjän ja Suomen välisten valtiollisten suhteiden uudelleen järjestäminen oli siinä vaiheessa maamme porvaristolle vähämerkityksellinen asia. Sitä osoittaa mm. se, että he eristäytyessään yhteistoiminnasta sosialistien kanssa, olivat hankkineet ja saaneet omalle yhteiskuntapolitiikalleen ja lievennetylle valtiollisselle ohjelmalleen tuen Venäjän vastaavasta porvarillisesta leiristä perustuslaillis-demokraattisesta eli kadettipuolueesta. Apu, jota aikaisemmin oli haettu sekä Venäjän että Suomen sosialisteilta, oli käynyt tarpeettomaksi, koska Venäjällä samaan aikaan valtaan noussut kadettiryhmä tyydytti kohtuullisesti perustuslaillisuusvaatimukset sekä täydellisesti maamme porvariston valtapyyteet.

SUURLAKKO PÄÄTTYY

Työväestö valmistautuu uuteen taisteluun

Marraskuun manifestin julkaisemisen yhteydessä tapahtuneen porva-

riston petoksen jälkeen perustuslaillinen porvaristo alkoi, kenraalikuvernöörille antamansa lupauksen mukaisesti, aktiivisesti toimia suurlakkoa vastaan. Siinä tilanteessa työväestö ei voinut jatkaa lakkoa. Senaatintorilla 7.11.1905 päätettiin lopettaa lakko. Kokouksen päätöslauselmassa sanotaan:

> "Koska lakon jatkaminen tällä kertaa kahta vihollista vastaan on mahdoton, sen äärimmäisyyteen pitkittäminen olisi hyödytöntä voimien tuhlausta, on sen vuoksi lakko keskeytettävä ja varustauduttava uuteen, vieläkin ankarampaan taisteluun, jonka Suomen proletariaatti tästä lähtien tulee kohdistamaan porvaristoa ja sen turvattuja etuoikeuksia vastaan."

Työväki ei siis aikonut luopua taistelusta. Ajatus suurlakosta poliittisena taistelukeinona jäi voimakkaana elämään niin työläisten kuin maaseudun sorrettujen ja riistettyjen raatajien mieliin. Suurlakosta tuli erityisesti torppareiden taistelun herättäjä. Torpparit alkoivat voimakkaasti ajamaan etujaan ja esittämään vaatimuksia.

<u>Tampereen ylimääräinen edustajakokous</u>

Siinä kokouksessa, joka päätti suurlakon lopettamisesta, vaadittiin kutsuttavaksi koolle sos.dem. puolueen ylimääräinen edustajakokous, joka pidettiinkin sitten Tampereella jo 20.11.1905.

Tampereen kokouksessa päätettiin puolueen johto siirtää Turusta Helsinkiin ja puolueen sihteeriksi valittiin Yrjö Sirola. Näin siksi, että entinen puoluejohto oli osoittautunut kykenemättömäksi johtamaan työläisten taistelua. Sillä ei ollut edes tässä kokouksessa esitettävänä mitään selostuksia tai arvioita äskeisen suurlakon tapahtumista. Se puolusteli saamattomuuttaan sillä, että suurlakko oli päättynyt vasta äsken eikä sen tapahtumien, virheiden, opetusten ja saavutusten arvioiminen vielä ollut mahdollista. Kuitenkin tärkeimpien tapahtumien arviointi ja niistä päätöksen tekeminen olisi jo silloin ollut mahdollista ja tulevan toiminnan kannalta välttämätöntä.

Kokouksen tärkeimpänä kysymyksenä oli määritellä puolueen kanta ja menettelytapa joulukuussa pidettävissä säätyeduskunnan vaaleissa. Helsingin työväenyhdistyksen asiaa valmisteleva komitea

vaati vaalilakkoa. Tamperelaiset, turkulaiset ja oululaiset edustajat olivat edelleen vaaleihin osallistumisen kannalla.

Tiukan keskustelun jälkeen hyväksyttiin Helsingin työväenyhdistyksen esitys:

1. Koska sosialidemokraattinen puolue ei nykyisen valtiopäiväjärjestyksen mukaan osanotollaan valtiopäivämiesvaaleihin voi saada minkäänlaista vaikutusvaltaa luokkaeduskunnassamme, vaan päinvastoin vaaleihin osaaottamalla tukisi porvarillista luokkaeduskuntalaitostamme ja himmentäisi luokkarajoja, päättää puoluekokous, että sosialidemokraattisen puolueen pitää pysyä täydellisesti erillään tulevista valtiopäivämiesvaaleista ja kieltää porvarillisia puolueita ottamasta puolueen jäseniä vaalilistoilleen.
2. Koska puolue tietää, että vallassaolevat luokat eivät mielisuosiolla luovu luokkaeduistaan, katsoo puolue olevansa pakotettu taistelukeinonaan, vaatimuksiensa toteuttamiseksi, käyttämään suurlakkoa, ja käskee jäseniään ja kaikkia köyhälistön oikeuksia ja vapautta harrastavia kansalaisia kaikilla keinoilla varustautumaan ratkaisevaan taisteluun proletariaatin vapauttamiseksi.

Helsingin työväestö, joka oli lakkotaistelussa näytellyt ratkaisevaa osaa, näytteli ratkaisevaa osaa myös tässä kokouksessa. Työväki koko maassa antoi edustajakokouksen päätökselle, täyden tukensa. Tampereen edustajakokouksessa puolue siirtyi, suurlakon kokemusten opettamana, hyvän askeleen vasemmalle, työväen luokkataisteluliikkeen suuntaan.

Puoluekokous vaihtoi tervehdyssähkeitä Venäjän sosialidemokraattisen puolueen kanssa ja kokouksen lopettajaissanoissa Edvard Valpas sanoi:

> " Kun me nyt olemme sanoneet itsemme irti porvareista, on syytä etsiä uusia liittolaisia. On syytä yhtyä niihin satoihin tuhansiin, ehkäpä miljooniinkin, jotka Venäjällä taistelevat vapauden puolesta. Se takaa varmempia voittoja kuin pikkumainen yhteistoiminta meidän pikkumaisten porvariemme kanssa, jotka eivät omalla avullaan ole saaneet takaisin omiakaan oikeuksiaan. Kun me yhdymme Venäjän sosialidemokraatteihin, joiden ohjelmassa on rajamaiden sisäinen itse-

näisyys, luomme kerran Suomenkin sisäisen riippumattomuuden."

Näin vähitellen hahmottui Suomen vanhan, yhtenäisen sosialidemokraattisen puolueen kansallisen itsenäisyyden linjan perusperiaatteet. Sosialidemokraattinen puolue asettui pysyvästi tsarismin vastaisen taistelun todelliseksi johtajaksi maassa ja päätti liittoutua tsarisminvastaisen taistelun johtavaan voimaan Venäjällä, taisteluyhteyteen Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokraattisen puolueen kanssa.

Sosialidemokraattinen puolue kasvoi ja vahvistui taistelussa

Vaikka maamme porvariston johtajat ja tsaari antoivat marraskuun manifestissa lupauksen eduskuntauudistuksesta ja yleisestä, yhtäläisestä äänioikeudesta, niin porvariston edustajat alkoivat heti suurlakon jälkeen etsiä keinoja selvitäkseen annetun lupauksen täyttämättä jättämisestä.

Niinpä eduskuntakomitea, jonka hallitus nimitti kaikkiin maamme puolueisiin lukeutuvista henkilöistä ja jonka tehtävänä oli valmistella esitys uudeksi valtiopäiväjärjestykseksi ja äänioikeusuudistukseksi, ei ollutkaan asiasta yksimielinen. Sosialidemokraattista puoluetta edustivat komiteassa Edvard Valpas, Yrjö Sirola ja Heikki Lindroos. Kun komitea pääsi lopuksi yksimielisyyteen siitä, että eduskunnan tulee olla yksikamarinen, syntyi taas siitä kiista, milla tavalla uudistus voidaan toteuttaa. Suomettarelaiset puhuivat kansalliskokouksen koollekutsumisesta. Kaikki kuitenkin tiesivät, että se oli tarkoitettu taktilliseksi tempuksi ja että oikeata ja todella kansaa edustavaa kansalliskokousta ei voitu saada aikaan tsaarin kutsumana. Puhuttiin "laillisesta kansalliskokouksesta".

Työväki tunsi jo porvariston kavaluuden. Se aloitti voimakkaan joukkoliikkeen. Suurlakkoa ei oltu lopetettu työväen voimattomuuden vuoksi, vaan voimien uudelleen järjestämisen tarkoituksessa. Punaista kaartia ei oltu hajoitettu, vaan maamme työväki perusti yhä uusia punakaartien osastoja. Työläiset liittyivät entistä suuremmin joukoin niihin. Myös sosialidemokraattisen puolueen jäsenmäärä kasvoi. Puolueen jäsenmäärä nousi silloin n. 85.000.

Myös torpparit järjestäytyivät

Torppareiden asema maassamme oli kurja. Herraskartanoiden torppareista 4/5 oli vailla kirjallisia vuokrasopimuksia tai he olivat muutoin niin turvattomassa asemassa, että heidät voitiin milloin tahansa sanoa irti ja häätää pois itse rakentamistaan torpista ja raivaamiltaan mailta. Talonpoikien torppareista 3/4 oli vuokrasopimukset, mutta niissä puhuttiin vain torppareiden velvollisuuks sanottavasti heidän oikeuksistaan.

Toiminta torppareiden keskuudessa oli suurlakon jälkeen vilkasta, pidettiin kokouksia, perustettiin torppariosastoja ja vaadittiin torppareiden olojen korjaamista. Oli myös lakkoja.

Huhtikuussa 1906 pidettiin ensimmäinen torpparikokous Tampereella. Se oli työväenpuolueen järjestämä. Avauspuheessaan puolueen uusi puoluesihteeri Yrjö Sirola sanoi mm.

> "Kaupunkilaistyöväki ojentaa veljenkättä maaseudun köyhälistölle. Yhdessä muodostavat nämä kansan todellisen perustan, yhdessä ovat nämä voittamattomat."

Kokoukseen osallistui 373 torpparia ja mäkitupalaista. Valtakirjojensa mukaan he edustivat yli 51.000 maanvuokraajaa. Torpparit vaativat kirjallisia vuokrasopimuksia. Vuokra-ajaksi kokous päätti vaatia vähintäin 50 vuotta. Vuokra-ajan päätyttyä vaadittiin oikeutta jatkaa sopimusta entisillä ehdoilla ym.

Myös naiset liikehtivät

Tampereella pidetty yleinen työläisnaisten kokous esitti marraskuussa 1905 vaatimuksenaan

> "että kaikille 21 vuotta täyttäneille naisille, niin naiduille kuin naimattomillekin myönnettäisiin täydellinen ääni- ja vaalioikeus, että nelijakoinen luokkaeduskunta muutettaisiin yksikamariseksi kansaneduskunnaksi."

Helsingissä pidettiin joulukuun alussa 1905 työläisnaisten luottamushenkilöitten kokous. Kokous valitsi n.k. Helsingin toimikunnan, jonka tehtävänä tuli olemaan käytännöllisen toiminnan ja agitaation järjestäminen naisten äänioikeusasian voittoon viemiseksi.

Työväki valloitti eduskuntauudistuksen joukkovoimalla

Työtätekevien päättäväisyys ja aktiivisuus kasvoi. Ensimmäiset suuret mielenosoitukset olivat Helsingissä valtiopäivien kokoontuessa v.1905 viimeisinä päivinä. Maamme työläisiä rohkaisivat jälleen Venäjältä saapuvat viesti Moskovassa oli puhjennut työläisten aseellinen kapina Yrjö Sirola kertoo:

> "Vuoden viimeisenä päivänä - niinä aikoina kun Moskovan taistelujen roihut julistivat maailmalle proletariaatin tietoisinta vallankumoustahtoa - kokoontuivat Suomen työtätekevän kansan edustajat koko maasta Helsinkiin neuvottelemaan uuden suurlakon toimeenpanotavoista ja yhdessä Helsingin työväen kanssa antamaan säädyille viimeisen varoituksen." (Kommunisti 1925, sivu 384)

Äänioikeuskysymys ei kuitenkaan tullut vielä silloin ratkaistuksi. Mutta suurlakkouhka annettiin sos.dem puolueen toimeenpanevan valiokunnan julistuksessa ja sitä oli tukemassa Punaisen kaartin jatkuvasti vahvistuva voima.

Suuret mielenosoitukset ja kautta maan pidetyt kansalaiskokoukset toistuivat taas "säätyjen häpeäpäivän" huhtikuuna 14 päivän vuosipäivänä ja sos.dem. puolueen toimeenpaneva valiokunta kehoitti joukkoja valmistautumaan

> "Varustautukaa. Ratkaiseva hetki lähestyy. Ovatko varustukset kunnossa? Vielä on joku aika käytettävänä ja se täytyy käyttää hyvin. Lakkokomiteat viimeistelkää varustuksianne. Punaiset kaartit tarkastelkoot voimansa ja tarpeensa. Olkaa valmiit puoluehallinnon määräysten saavuttua."

Mielenosoitukset uusiutuivat jälleen toukokuun 28 ja 29 päivinä, jolloin asia oli ratkaisevassa vaiheessa esillä säädyissä. Kansanjoukot piirittivät Säätytalon ja odottivat kunnes äänioikeusuudistus ja laki yksikamarisesta eduskunnasta hyväksyttiin. Näin siis eduskuntauudistus ja yhtäläinen äänioikeus saavutettiin, säätyjen kieroiluista ja vitkuttelemista huolimatta, vallankumouksellisten kansanjoukkojen hellittämättömän painostuksen avulla, missä työväki käytti aseina joukkomielenosoituksia, poliittista suurlakkoa ja Suomen punaista kaartia. Syntyi tilanne, jossa taantumuksellisten oli pakko taipua.

Vaikka Suomen työväestö voitti taistelun eduskuntauudistuksesta, niin kaikki ne vaatimukset, jotka koskivat hallituksen ja virkakoneiston kansanvaltaistamista jäivät toteuttamatta. Perustuslailliset muodostivat, tsarismin edustajien kanssa sopien, hallituksen, johon tuli, ilman sos.dem. puolueen lupaa, puolueen puoluesihteerinä toiminut opettaja J.K. Kari.

Viaporin kapina

Heinä-, elokuun vaihteessa 1906 nousi Viaporin linnoituksen ylle vallankumouksen punainen viiri ja Viaporin saarilla paloivat kapinan tulet. Tykki- ja miinamiehet sekä joukko matruuseja nousi avoimeen vallankumoustaisteluun kansansa sortajia vastaan.

Kapinan ensimmäiset laukaukset ammuttiin heinäkuun 30 päivänä 1906. Linnoituksen komentajan toimeenpanema kurinpalautuskuuri oli tehnyt Viaporin linnoituksen sotilaisen elämän kerrassaan sietämättömäksi ja sotilaiden kärsivällisyys oli lopussa. Viaporin kapina liittyi osana Venäjällä silloin korkeana käyneeseen vallankumoustaistelujen aaltoon, oli osa siitä. Venäjän Itämeren laivastossa ja Kronstadtin ja Viaporin linnoituksissa oli kyllä ollut valmisteluja vallankumoustaistelun alkamiseksi, mutta valmistelutoimet olivat vielä silloin, heinäkuun loppupäivinä keskeneräisiä ja vallankumouksen alkamispäivää ei vielä oltu määrätty. Vallankumoukselliset saivat haltuunsa linnoituksen pääsaaren, mutta eivät kyenneet saamaan haltuunsa linnoitusta kokonaisuudessaan. Tilanne kävi pian kapinallisille vaikeaksi. Kapinaan nousseet sotilaat odottivat apua laivastolta ja Suomen työläisiltä.

Suomen Punaisen kaartin päällikkö Johan Kock julisti kyllä Viaporin vallankumouksellisten tukemiseksi Helsingissä yleislakon ja joukko punakaartilaisia, ehkä n. 200-250 miestä, osallistui aktiivisesti venäläisten toveriensa rinnalla taisteluun Viaporissa. Punakaartilaiset repivät rautatietä estääkseen kapinan kukistamaan pyrkineille tsaarille uskollisille upseereille tulemasta apujoukkoja. Sos.dem. puolueen puolueneuvosto ei kuitenkaan tehnyt päätöstä avunannosta Viaporin kapinallisille.

Mielialat kiristyivät kapinan aikana myös Helsingin kaupungissa niin, että Helsingin suojeluskuntalaiset yrittivät toimia työ-

läisten kukistamiseksi. Saadakseen lakossa olevan raitiotieliikenteen käyntiin suojeluskuntalaiset hyökkäsivät ratsupoliisien avustamina elokuun 2 päivänä Hakaniemen torilla punakaartilaisten kimppuun. Lyhyen laukaustenvaihden jälkeen suojeluskuntalaiset kuitenkin pakenivat. He menettivät kaatuneina 8 miestä. Punakaartilaisia kaatui kaksi. Se oli ensimmäinen todellinen aseellinen yhteenotto maamme suojeluskuntalaisten ja punakaartilaisten välillä.

Kapina Viaporissa päättyi kuitenkin kapinaan nousseiden sotilaiden tappioon elokuun 2 päivänä kestettyään 60 tuntia.

Tsaarihallitus kosti kapinaan nousseille julmasti. Kapinan johtajat tuomittiin sotaoikeuden päätöksellä kuolemaan ampumalla. Tuomio pantiin täytäntöön Viaporissa muutaman päivän kuluttua sotaoikeuden päätöksestä. Muiden kapinallisten osalta tuomiot vaihtelivat rangaistuspataljoonasta palvelemisesta elinkautiseen vankeuteen.

Suomen porvariston johtajien ansioksi on luettava, että taantumuksellisuudestaan huolimatta, osassa heistä oli vielä jäljellä sen verran tsaarinvastaista henkeä, että heidän avullaan kiinni saadut, kapinaan osallistuneet Suomen kansalaiset, eivät joutuneet tuomittavaksi venäläisessä sotaoikeudessa, vaan heidät tuomittiin suomalaisessa oikeudessa tuomioiden ollessa muutama vuosi vankeutta.

Jo silloin, vuonna 1906, oli Suomen työväenliikkeeseen pesiytynyt myös sellaisia oikeistolaisia, yksinomaan rauhanomaisen tien vaatijoita, jotka ryhtyivät tuomitsemaan Viaporin kapinaan osallistuneita suomalaisia punakaartilaisia. O.W. Kuusinen kirjoitti silloin heitä vastaan artikkelin otsikolla Venäjän vallankumousliike ja Suomen sosialidemokratia.

> " .... joku osa suomalaista työväkeä, pääasiassa kai juuri punakaartilaisia,oli mukana aktiivisessa taistelussa kapinallisen sotaväen puolella. He läksivät tuohon taisteluun kukin omaa vakaumustaan noudattaen, ja kuka puoluetoveri tahtoo sanoa, että he tekivät siinä väärin tai että he toimivat "vastoin sosialidemokratian periaatteita". He toimivat niin kuin he taistelivat ja monet kaatuivatkin: sanka-

reina. Voidaan olla eri mieltä, oliko heidän toimintansa täysin harkittua, poliittisesti viisasta, mutta ei siitä oliko se ylevää ja oliko se kaikkein korkeimpainkin periaatteiden mukaan oikein."

Venäjän vallankumous (johon osana myös Viaporin kapina kuului) aseisti Venäjän työläiset rikkaalla poliittisella kokemuksella, mikä helpotti heidän taisteluaa vapauden puolesta. Lenin kirjoitti sen merkityksestä:

"Ilman vuoden 1905 kenraaliharjoitusta ei Lokakuun vallankumouksen voitto 1917 olisi ollut mahdollinen." (V.I. Lenin, Teokset 31 osa, sivu 11)

SUURLAKKO OLI MAAMME TYÖLÄISTEN SUURI VALLANKUMOUKSELLINEN NOUSU

Puheissa ja kirjoituksissa on vuosien varrella todettu, että 1905 suurlakkotaistelu äänioikeustaisteluineen oli maamme työläisten ensimmäinen suuri nousu ja voiman osoitus. Se oli mahtava voiman ponnitus, joka sai eräät edistykselliset porvaritkin innostumaan. Niinpä sellainen porvarillinen kirjailija kuin Ilmari Kianto kirjoitti asiasta innostuneen kirjan Punainen viiva. Se sai julkisuudessa paljon huomiota osakseen. Hän kirjoitti myös runon Työväelle. Siinä hän pyysi päästä seuraamaan työläisiä sotaretkille, vaikka varaväessä.

Maamme historiankirjoittajat sitä vastoin ovat olleet kovin kitsaita antamaan työläisten taistelulle täyttä tunnustusta. Kun on todettu tapahtuneen valtavuus,niin olisi pitänyt todeta myös se, mikä merkitys sillä on ollut historiassa.

Venäläiset toverit totesivat pian 1905 tapahtumien jälkeen taistelun vallankumouksellisen merkityksen. He puhuivat Venäjän ensimmäisestä vallankumouksesta. Mm. kirjassa "Neuvostoliiton historia, Lyhyt katsaus sivulla 179 on otsikko Vallankumouksen aika (1905) ja sivulla 195 on samoin otsikko Vallankumouksen laskukausi (1906-1907. Sivulla 198 on toteamus:

"Venäjän ensimmäinen vallankumous vahvisti bolsevikkien strategisen ja taktillisen linjan täysin oikeaksi."

Venäjän 1905:n vallankumoustaistelu pakotti tsaarihallituksen perääntymään. Seurauksena oli, että valtiollinen johtovalta siirtyi pitkän askeleen maa-aatelistolta nousevan porvariston suuntaan.

Myös Suomessa tapahtui samoin, mutta vielä suuremmassa määrin. Vaikka maamme taloudessa oli johtava osuus jo vähitellen siirtynyt vanhalta maa-aatelistolta porvaristolle, niin sen yhteiskunnallisessa päällysrakenteessa, valtiollisen vallan koneistossa ei ollut tapahtunut vastaavaa muuttumista. Maamme sisäistä valtiollista valtaa käytti edelleen keisarin suostumuksella ja tuella nelisäätyinen eduskunta eli n.k. valtiopäivät. Sielläkin oli aatelistolla (ritarisääty) ja papistolla äänisensukseen perustuva vakava johtoasema ja byrokraattinen virkamieskunta. Vuoden 1905 suurlakkotaistelu pakotti säädyt ja niiden johtajat perääntymisen tielle ja luopumaan monista etuoikeuksistaan.

On ymmärrettävää, että porvariston historiankirjoittajat ovat vähä-äänisiä. He haluavat vaieta asiasta siksi, että se mitä silloin tapahtui, oli maamme työläisten ansiota. Työläiset kukistivat taistelullaan, porvariston kovasta vastuksesta huolimatta - keskiajalta peräisin olleen feodalistisen valtajärjestelmän päätukikohtana olleen säätyeduskunnan ja valtasivat itselleen ja Suomen kansalle yleisellä ja yhtäläisellä äänioikeudella valitun eduskunnan. Teollaan työläiset saattoivat porvarillisen vallankumouksen maamme sisäisessä elämässä loppuun. Vallan painopiste siirtyi luokalta toiselle. Eri asia on, että demokratian toteuttaminen mm. kunnallisessa elämässä vaati vielä,ja taaskin porvariston vastustuksen vuoksi, runsaat 10 vuotta. Ja silloinkin (1917) uusi demokraattisempi kunnallislaki saatiin työväen vallankumouksellisen joukkoliikkeen painostuksella.

Sosialistinen aikakauslehti

Sosialistinen aikakauslehti alkoi ilmestyä v. 1906 alussa. Sen ensimmäisinä toimittajina olivat Edvard Gylling, O.W. Kuusinen, Sulo Vuolijoki ja Yrjö Sirola. Puolueen teoreettisena aikakauslehtenä se kiinnitti runsaasti huomiota ajankohdan tärkeimpiin kysymyksiin. Lehden toukokuun numerossa Yrjä Sirola käsitteli

laajassa kirjoituksessa työväenliikkeen suhdetta J.V. Snellmaniin. Kyllästyneenä Snellmanin päivänä viljeltyihin juhlapuheisiin hän halusi arvioida, mikä Snellmanin julistuksessa oli jatkuvasti pätevää. Hän tahtoi "hakea esiin pari oksaa tätä vanhaa honkaa ja esittää ne tukipuiksi uuden ajan portaisiin".

Lehden elokuun numerossa O.W. Kuusinen julkaisi laajan artikkelin Venäjän vallankumousliike ja Suomen sosialidemokratia:

> "Venäjän vallankumousliike on arvaamattoman lyhyessä ajassa kehittynyt niin pitkälle, että sen aiheuttamain tapausten vyöry tuntuu jo tavalla tai toiselle yli koko maapallon. ... Ei ole enää epäilemistäkään, ettei meidän maamme asema ja valtiollisten olojen kehitys ole pitkiksi ajoiksi miltei kokonaan riippuva tuon suurenmoisen vallankumouksellisen liikkeen kulusta.
>
> Olisi sen vuoksi meiltä anteeksiantamatonta sokeutta enää kauemmin katsella Venäjällä alkanutta olojen mullistusta meille vieraana etäisenä näytelmänä, niinkuin meillä yleensä on tähän asti tahdottu tehdä. Venäjän kansan nykyinen taistelu sikäläistä itsevaltiutta ja itsevaltiuden turvissa hallitsevaa sotilas- ja virkavaltaa vastaan ei ole meillä enää samanarvoinen tapaus kuin oli. esim. venäläis-japanilainen sota, vaan se koskee kansallisen olemuksemme juuriin. Kauanko Venäjällä tuo kamppailu on kestävä ja miten se on päättyvä, onko vallankumous voittava vai ei, ja miten suuri venäläinen yhteiskunta on taas järjestävä valtiolliset olonsa silloin kun nykyinen taistelu on loppuun suoritettu - tuollaiset kysymykset, jolleivat ne vielä ole niin ne ainakin hyvin pian tulevat olemaan myös meille elinkysymyksiä. Meillä on niinmuodoin täysi syy nyt jo tarkasti harkita, miten meidän on sen kehittymisestä aiheutuvain eri mahdollisuuksien suhteen asiamme järjestettävä.

Tämän jälkeen Kuusinen selvitteli lähemmin Venäjän vallankumousliikkeen kulkua ja palasi sitten taas Suomen työväenliikkeen suhteeseen vallankumousliikkeen osana:

> "Kun lähdemme siitä vakuutuksesta - ja siitä nyt mielestäni meidän täytyy lähteä - että vallankumousliike Venäjällä on voittava, on miltei itsestään selvää, että vallankumous

tulee samalla tapahtumaan meilläkin. Venäjän tsaari on Suomen suuriruhtinas, ja kun Venäjällä tsaarius kukistuu, tulee kaiken todennäköisyyden mukaan kukistumaan myös Suomessa yksinvaltiaan suunnaton mahti. Ja sitä voi sanoa Suomen vallankumoukseksi."

Vaikka siis jo silloin jotenkin tajuttiin Suomen työväenliikkeen yhteyden sekä hyödyllisyys että välttämättömyys Venäjän työväenliikkeeseen, niin puolue ei osannut rakentaa pysyvää poliittista kosketusta venäläisiin bolshevikkeihin.

KOHTI UUTTA VALLANKUMOUKSELLISTA NOUSUA 1917

OULUN EDUSTAJAKOKOUS

Kohta suurlakon jälkeen pidetty Tampereen ylimääräinen edustajakokous vei sosialidemokraattista puoluetta hyvän askeleen vasemmalle. Myös Oulussa 20-27.8.1906 pidetty Suomen sosialidemokraattisen puolueen V edustajakokous suuntautui voimakkaasti oikeistolaisuutta vastaan. Kokouksessa oli edustettuna 400 puolueeseen kuuluvaa järjestöä. Edustajien luku kohosi viidennelle sadalle. Äskettäin käytyjen monien suurten taistelujen opetusten tulokset näkyivät selvästi kokouksen kannanotoissa. Puolueeseen oli kehkeytynyt O.W. Kuusisen ja Yrjö Sirolan johtama työväen luokkataistelulinjaa edustava vasemmisto. O.W. Kuusinen totesikin Sosialistisessa aikakauslehdessä 1906 kirjoituksessaan:

> " .... Oulun puoluekokous johdonmukaisesti ja aivan yksimielisesti useissa eri päätöksissä toteutti sen, mitä Forssan puoluekokous oli ylimalkaisen periaatteen muodossa luvannyt; asettui todenteolla ja täysin tietoisena jyrkän luokkataistelun kannalle."

Matti Kurikka joutui eroamaan puolueesta

Kohta puoluekokouksen alkaessa nousi esiin kysymys Matti Kurikan edustusoikeudesta. Kurikka oli yrittänyt Amerikassa toteut-

taa haaveitaan perustamalla osuustoiminnalliselle pohjalle perustuvan Kalevalan Kansa ja Sointula-nimiset siirtolat. Näissä yrityksissä epäonnistuttuaan hän palasi Suomeen syyskuussa 1905. Suurlakon aikana Kurikka osallistui lakon johtamiseen, mutta idealistis-teosofisen maailmankatsomuksensa vuoksi hän ei osoittautunut tehtävään sopivaksi. Hänen pyrkimyksenään oli johdattaa työväenpuolue sovintoon perustuslaillisten kanssa. Hän meni periaatteettomuudessaan vieläpä niin pitkälle, että kehui tsaari Nikolaita ja kehoitti sosialidemokraatteja luottamaan häneen. Jo Tampereen puoluekokouksessa Eetu Salin oli arvostellut Kurikkaa ja sanonut, ettei Kurikka ole toveri.

Oulun puoluekokous epäsi Kurikan edustusoikeuden ja olisi erottanyt hänet puolueesta hänen esiintymistensä ja kirjoitustensa vuoksi, mutta huomattuaan mihin suuntaan asiat olivat menossa hän itse ilmoitti eroavansa puolueesta. Myös Väinö Tanner esiintyi Oulun puoluekokouksen aikana oudolla tavalla. Liityttyään suurlakon aikana sosialidemokraattisen puolueen jäseneksi hän yhä työskenteli suomettarelaisessa lehdessä toimittajana ja lähetti lehdelleen Oulusta kirjoituksen, missä ihannoi Kurikkaa ja moitti joukkoja ahdasmielisyydestä.

Puolueen säännöt ja organisaatio

Puolueen nopea kasvu toi esille uusia organisatorisia pulmia. Entinen järjestömuoto, puoluehallinto, siihen suoraan liittyneet yhdistykset ja ns. agitaatiopiirijako, ei enää vastannut määrällisesti paisuneen suuren puolueen yhtenäistyvän toiminnan vaatimuksia. Tarvittiin väliportaita, joiden avulla puolutyötä voitiin ohjata uuden tilanteen vaatimalla tavalla. Päätettiin perustaa kunnalisjärjestöt yhdistämään ja yhtenäistämään kussakin kunnassa olevien puoluejärjestöjen työ. Maa jaettiin vaalipiireittäin piirijärjestöiksi, joilla piirikokoukset valitsevat piiritoimikunnan ja piirineuvoston. Tämä sama organisaatioperusta onkin sitten säilynyt työväenpuolueiden järjestömuodon perustana aina nykypäiviin asti. Puolueen keskusjohdon rakenteeksi tuli: puolueen edustajakokous, puolueneuvosto ja puoluetoimikunta.

Oulun puoluekokous hyväksyi puolueelle seuraavat uudistetut säännöt:

1 § Suomen sosialidemokraattiseen puolueeseen saa kuulua henkilö, joka hyväksyy puolueen periaatteet ja noudattaa sen sääntöjä.

2 § Puolueen jäsenen on oltava jossain puolueeseen kuuluvassa järjestössä.

3 § Puolueeseen kuuluvat järjestöt saavat olla klubeja, seuroja, ammattiosastoja, ammattiliittoja, työväenyhdistyksiä, osuuskuntia, minkä nimellisiä yhdistyksiä hyvänsä, jotka hyväksyvät puolueen periaatteet ja säännöt. Puolueeseen liittyneellä järjestöllä on näissä säännöissä nimenä puolueosasto.

4 § Puolueen jäsenen on maksettava puolueveroa.

5 § Puolueosastoissa saa olla jäseninä myös henkilöitä, jotka eivät kuulu puolueeseen, jos taloudelliset syyt sitovat heitä niin, että he eivät voi siitä erota eikä voida siitä erottaa.

O.W. Kuusinen toteaakin kirjassa Suomen työväenliikkeen opetuksia sivulla 8:

> "Suomen vanha sosialidemokraattinen puolue oli jäsenluvultaan suhteellisen laaja työväenpuolue, mutta se oli organisatorisesti hatara ja poliittisesti kehittymätön, hapuileva ja epäyhtenäinen. Se oli järjestömuodoltaan oikeastaan maan ammatillisten liittojen yhteinen poliittinen yhdistys. Siihen olivat näet kollektiivisesti liittyneet miltei kaikki Suomen ammatilliset liitot ja niiden osastot eikä siihen yksilöllisesti liittyneitä jäseniä sanottavasti kuulunutkaan, paitsi maaseutupaikkakunnilla."

Sitä Kuusisen mainitsemaa poliittista kehittymättömyyttä käsiteltävänä olevan puolueen koko järjestörakenne ilmentää. Näin rakentuva puolue ei voi mitenkään olla poliittisesti kehittynyt ja yhtenäinen työväenpuolue. Siihenhän voi näin ollen kuulua mitä erilaisemmalla poliittisella tasolla olevia ja ideologisen näkemyksen omaavia henkilöitä ja jotka kaikki jäsenyytensä nojalla vaikuttavat puolueen päätöksiin ja sen toiminnan suuntaan. Samasta syystä ei löysäpohjainen jäsenhankinta jäsenhankintakilpailuineen

voi yleensäkään olla omiaan lujittamaan työväenpuoluetta eikä vahvistamaan sen yhtenäisyyttä.

Muuttuneessa tilanteessa tarvittiin myös vaaliohjelma

Kun työväki oli äänioikeustaistelullaan pakottanut porvariston suostumaan yleisellä ja yhtäläisellä äänioikeudella valittavan eduskunnan pystyttämiseen maahan, ja nyt oli edessä valtiolliset vaalit, joihin työväki tulisi osallistumaan, puolueen tuli tietenkin päättää yksityiskohtaisesti vaali- ja eduskuntatoimintaan liittyvistä asioista. Ensimmäisen alustuksen vaaliohjelmasta piti Yrjö Sirola.

Hän totesi alustuksessaan, ettei eduskuntauudistus ollut odotusten mukainen, vaan äänioikeutta häpäisevät lukuisat rajoitukset.

Eduskunnalla ei ole mitään toimeenpanevaa valtaa ja siksi hän piti välttämättömänä taistelun jatkamista "valtiollisten perusvapauksien, yhdistymis-, kokoontumis- ja painovapauden puolesta".

O.W. Kuusisen alustus käsitteli "Eduskunnan oikeuksien laajentamista kansanvaltaisuuden vaatimusten mukaan". Hän sanoi, ettei yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja yksikamarijärjestelmä vielä merkitse mitään ratkaisevaa, niin kauan kuin itsevaltiaalla hallitsijalla on mahdollisuus hylätä sen tekemät päätökset.Uudistustaistelua on näin ollen jatkettava, jotta korkein valta saataisiin siirretyksi eduskunnalle.

Hyväksymässään vaaliohjelmassa Oulun puoluekokous esitti mm. seuraavia vaatimuksia: Eduskunnan oikeuksia on laajennettava niin, että eduskunnalla on sekä lainsäädännössä että rahavarojen käytössä täydellinen ratkaisuvalta ja valvontaoikeus hallitukseen nähden. Nämä olivat silloisissa oloissa rohkeita eteenpäin suuntautuvia vaatimuksia, sillä maamme oli silloin riippuvainen tsaristisesta Venäjästä ja tsaari oli myös Suomen suuriruhtinas.

Edelleen vaadittiin kaikkien äänioikeusrajoitusten poistamista, täydellistä kansalaisvapauksia turvaavaa lakia, uutta maanvuokralakia, viljelyspakkoa ja uudisviljelyksen avustamista, täydellistä työväensuojelulainsäädäntöä, invaliditeetti- ja vanhuus-

vakuutusta sekä verouudistusta ja kansakoulun muuttamista kaikkien muiden oppilaitosten pohjakouluna olevaksi kansalaisopistoksi.

O.W. Kuusinen esitti edellä mainitussa alustuksessaan ajatuksen Suomen itsenäisyydestä. Se oli maassamme ensimmäinen kerta, jolloin asia esitettiin selvästi periaatteellisena vaatimuksena:

> "Eduskuntamme on kerrassaan vapautettava siitä alentavasta voimattoman anojan asemasta, mihin nykyinen hallitusmuotomme sen tuomitsee. Sitä varten on koko nykyinen valtiomuotomme sillä tavalla uudistettava, että valtiollisen vallan täydellisyys, suvereniteetti, mikä nyt on yksinvaltiaan käsissä, luovutetaan koko kansalle, jolle se korkeimman oikeuden kuin nykyisten perustuslakien mukaan kuuluukin, sekä kohotetaan kansan valitsema eduskunta suvereenisen kansantahdon voimakkaaksi kannattajaksi. Korkeampaa, mahtavampaa valtio-organia kuin kansaneduskunta ei kansanvaltaisessa valtiossa saa olla. Sen määräämisvaltaa voi vain rajoittaa yleinen kansanäänestys, mutta ei mikään muu."
> (Oulun kokouksen pöytäkirja sivut 130-131)

Myös Yrjö Sirola esitti Oulun kokouksessa ajatuksen Suomen valtiollisesta itsemääräämisoikeudesta. Näistä lausunnoista eivät maamme porvarilliset itsenäisyysliikkeen historiankirjoittajat halua tietää. Se ei sovi heidän harrastamaansa vapaustaisteluvalheeseen.

O.V. Kuusinen vaati työväenliikkeen asettumista itsevaltiuden vastaisen taistelun kärkeen ja huomion kohdistamista Venäjän vallankumoukselliseen liikkeeseen. Kokous hyväksyi yksimielisesti puheenvuoroissa esitetyn ja menettelytapavaliokunnan esityksen puolueen periaatelinjaksi suhtautumisessa Venäjän vallankumousliikkeeseen:

> "Koska puolue täysin selvästi käsittää, että niin kauan kun Venäjän nykyinen hallitusjärjestelmä jatkuu, ei Suomen sisäinen itsemääräämisoikeus ole heikostikaan turvattu eikä täysiä takeita rauhallisen lainsäädäntätyön säännölliselle jatkumiselle ole olemassa, katsoo puolue vakavaksi velvollisuudekseen olla solidaarinen Venäjän kansan vapausliikkeen kanssa, ottaen kuitenkin huomioon kussakin

tapauksessa erittäin Suomen erikoisasemasta johtuvat toimintamahdollisuudet täydellisen valtiollisen kansanvallan toteuttamiseksi maassamme ja jättää lähemmän päätösvallan kussakin tilaisuudessa puolueneuvostolle."

Kaikki, myös väkivaltaiset taistelukeinot, ovat hyväksyttäviä

Eetu Salin teki alustuksen sosialidemokraattisen puolueen valtiollista taistelua koskevasta menettelytavasta. Hän esitti historiallisen katsauksen koko siihenastiseen työväenliikkeeseen, osoitti miten se on vuosi vuodelta tullut jyrkemmäksi, proletaarisemmaksi. Keskustelussa tuli tärkeimmäksi kysymykseksi se, ovatko myös väkivaltaiset taistelukeinot hyväksyttäviä. Eräät kokousosanottajat esittivät pääpainon asettamista eduskuntataisteluun.

O.W. Kuusinen arvioi käytyä keskustelua sanoen, että "tuskin kukaan heistä on asiaa käsittänyt siinä muodossa, että meillä ei olisi mitään muuta taistelukeinoa kuin se, ettemme mitään muuta saisi hyväksyä. Itse puolestani pidän tarpeellisena varustautumista kaikilla keinoilla, yksinpä aseellisillakin."

Yrjö Sirola sanoi:

> "On sanottu, että me taistelemme siveellisillä aseilla, kun tarkoitetaan rauhallisia keinoja. Siinä on väärinkäsitys. Sosialidemokratia taistelee aseilla silloin kun se päättää. Se voi sen tehdä ja se on siveellistä. Meidän ohjelmamme sanoo, että me taistelemme kansan oikeudentuntoa vastaavilla keinoilla."

Käsittely asiasta jäi kuitenkin kesken sillä siitä ei kokouksessa tehty päätöslauselmaa pöytäkirjaan merkittäväksi. O.W. Kuusinen ja Yrjö Sirola torjuivat puheenvuoroissaan oikeistolaisten puolustaman luokkasovintopolitiikan ja osoittivat myös aseellisen toiminnan välttämättömyyden. He pitivät sitä oikeana, mutta eivät kuitenkaan vaatineet kiistakysymyksen merkitsemistä pöytäkirjaan, koska katsoivat sen vaarantavan puolueen yhtenäisyyttä.

O.W. Kuusinen kirjoitti myöhemmin kirjoittamassaan kirjassa Suomen työväenliikkeen opetuksia näistä puolueen sisäisen rauhan

nimessä tehdyistä myönnytyksistä:

"Siltasaarelaisia moitittiin usein suvaitsemattomiksi marxilaisuuden kannattajiksi. Suuntataistelun käyminen luettiin heidän viakseen ja puolueen sisäisen rauhan nimessä heitä vaadittiin lopettamaan arvostelevat hyökkäilyt oikeistolaisia vastaan. Nyt historian kokemusten valossa voidaan todeta: ei siltasaarelaisten vika ollut siinä, että he kävivät tätä suuntataistelua, vaan siinä, että he kävivät sitä <u>puolinaisesti</u>, siinä, etteivät he johdonmukaisesti kehittäneet tätä taistelua puolueen puhdistuskysymykseksi, oikeistolaisryhmän erottamiseksi puolueesta. Jos siltasaarelaiset olisivat ajaneet tällaista johdonmukaisen selvää kantaa, olisi se vahvistanut puolueen valtiollista tietoisuutta ja taistelukykyisyyttä sekä auttanut laajoja työväen joukkoja ajoissa käsittämään, mitä miehiä puolueen oikeistosiiven johtajat todella olivat: porvariston liittolaisia. Sitä vastoin puolinainen suuntataistelu jätti enimmän osan puolueen jäseniäkin epätietoisiksi siitä, mistä tässä oikeastaan oli kysymys ja johti siihen, että monet puoluejohdon, eduskuntaryhmän ja puoluekokousten päätökset muodostuivat keskustalaiskompromisseiksi vasemmistolais- ja oikeistolaiskannan välillä." (edellä mainittu teos, sivu 10)

Näin siis historian kokemus opettaa, että kaikenlainen sovittelu ja peräänantaminen, vaikka vain puolinainenkin, opportunismille työväenliikkeen ja puolueen sisällä periaatteellisissa asioissa, johtaa aina puolinaisuuksiin myös järjestön käytännöllisessä toiminnassa, hämää joukkojen käsityksiä ja hämärtää näköaloja eteenpäin. Näin siis peräänantaminen, järjestön ja liikkeen yhtenäisyyden säilyttämisen nimissäkin tapahtuva, ei johda työväen luokkataistelun ja järjestöjen voiman lisääntymiseen, vaan päinvastoin sen taistelukyvyn heikentymiseen. Se ei palvele työväenluokan ja sosialismin asiaa, vaan sen vastustajien tavoitteita. Ja tämä historian opetus pätee ja säilyttää voimansa koko kapitalistisen kauden ajan.

<u>Punainen Kaarti sai tunnustusta ja päästettiin hajalle</u>

Menettelytapakysymyksestä keskusteltaessa nousi kysymys myös sii-

tä, voidaanko jatkaa Punaisen Kaartin toimintaa. Tässäkin kysymyksessä tuli esille puolueessa kaksi erilaista, toisilleen vastakkaista linjaa. Oikeistolaiset eli "maltilliset" moittivat Punaista Kaartia väkivaltaisuuksista ja aseman vaarantamisesta Viaporin kapinaan osallistumisen yhteydessä. Vasemmistolaiset eli "jyrkät" hyväksyivät Punaisen Kaartin toiminnan ja antoivat sille tunnustusta. Keskustelussa esiintyneistä erimielisyyksistä huolimatta päätöslauselma hyväksyttiin yksimielisesti:

"Maan punaset kaartit muodostuivat ylläpitämään järjestystä työväen kokouksissa ja mielenosoitusretkillä, suojamaan työväen yhdistymis- ja kokoontumisoikeutta kaikenlaisia sortoyrityksiä vastaan. Tämän tehtävänsä he ovat yleensä kunnialla täyttäneet vaikuttaen osaltaan pontevasti eduskuntakysymyksen ratkaisuun ... maan jo muutenkin surkean kuuluisaksi itsensä tehnyt senaatti on kuitenkin julennut mitä törkeimmin polkea kansan itselleen hankkimaa kokoontymis- ja yhdistymisvapautta tahtoessaan hajottaa koko maan punaset kaartit. Tämä toimenpide on köyhälistön siveellistä oikeudentuntoa sitä loukkaavampi, kun viranomaiset samanaikaisesti sekä salaisesti että julkisesti suosivat ja perustavat aseellisia järjestöjä yläluokkien etuoikeuksien turvaksi. Mutta koska punaset kaartit ovat jo suorittaneet tärkeimmät tehtävänsä .... ja osoittaakseen, että köyhälistön edustajilla sittenkin on ememmän mielenmalttia ja harkitsemiskykyä kuin keisarin suomalaisilla neuvonantajilla, julistaa puolueen edustajakokous punaset kaartit hajonneiksi."

Ministerisosialismi sai tuomion

Entinen puoluesihteeri J.K. Kari oli ilman puolueen lupaa mennyt suurlakon jälkeen Leo Mechelinin muodostamaan senaattiin senaattoriksi. Oikeistolaiset hyväksyivät Karin menettelyn eivätkä pitäneet tätä omavaltaista tekoa paheksuttavana. Vieläpä Salin piti Tampereen puoluekokouksessa eroavalle puoluesihteerille ylistävän puheen.

Karin asiasta teki Oulun puoluekokoukselle alustuksen oikeistoon lukeutuva Taavi Tainio. Hän esitti esimerkkinä tapaus Millerandin ja esitti, ettei Karia erotettaisi, vaan annettaisiin lausunto,

ettei Kari edusta senaatissa sosialidemokraattista puoluetta. Edustajien enemmistö oli kuitenkin toista mieltä. Se ymmärsi, ettei työväki voinut odottaa mitään hyvää keisarilliselta senaatilta.

O.W. Kuusinen esitti puheenvuorossaan Karin erottamista. Hän perusteli kielteisen kantansa periaatteellisesti. Hän lausui mm.:

"Asia on minulle kokonaan periaatteellinen kysymys. Se, että Kari meni porvarilliseen hallitukseen, on minusta ensimmäinen syy , minkä tähden hänet on erotettava puolueesta. Saattaa olla, ettei se ole tarpeeksi suuri syy kokouksen mielestä, enkä minä vaadi että sen syyn kokous hyväksyy. Jos puoluekokous antaa jollekin jäsenelle oikeuden mennä porvarilliseen hallitukseen, niin menköön. Hän on silloin puolueen valtuutettu ja hän voi toimia puolueen nimessä. Mutta kun Kari meni hallitukseen, silloin ei sellaista lupaa kysytty.

Toinen syy, miksi vaatisin senaattori Karia erotettavaksi, koska se ei ole vielä tapahtunut, on se, että hän on mennyt hallitukseen, joka ei ole eduskunnalle vähääkään toimistaan vastuunalainen. Se on Venäjän hallituksen neuvonantajana....

Kolmas syy on senaatin monet synnit. En minä lähde enkä koeta lähteä niitä luettelemaan ... Mainitsen eduskuntareformissa ne pari kohtaa, jotka Kari tässä toi esiin: 24 ikäraja ja vaivaishoitolaisilta riistetty äänioikeus. Senaatti se kohotti ikärajan 24 vuoteen, vaikka eduskuntakomitea ehdotti 21 vuotta. Kokouksen jäsenet tuntevat hyvin ne kuristuslait,mitkä on saatu aikaan painovapauden, yhdistymis- ja kokoontumisvapauden nimellä ... Se, että senaattori Kari on pysynyt tuossa hallituksessa selvästi todistaa, että hän ei ole enää sosialidemokraatti...Siinä on kolme syytä, jotka minä katson pääasiassa vaikuttavan sen,että senaattori Kari on erotettava puolueesta...." (Suomen sos.dem. puolueen V edustajakokouksen pöytäkirja sivut 161-166)

Edustajakokous hyväksyi Kuusisen esityksen ja erotti Karin puolueen jäsenyydestä.

Meille on tässä ollut aiheellista paneutua näin laajasti tarkastelemaan vanhan, yhtenäisen sos.dem. puolueen Oulun edustajakokouk-

sen asiakäsittelyä siksi, että Oulun edustajakokous loi pohjan puolueen toiminnalle sen koko tulevan toimikauden ajaksi. Tässä puoluekokouksessa n.k. siltasaarelaisen vasemmiston edustajat O.W.Kuusinen ja Yrjö Sirola kiskoivat puoluetta selvän marxilaisen työväen luokkataistelun tielle, mutta monista oikeista ja hyvistä päätöksistään huolimatta,oikeiston kovan vastustuksen vuoksi ja puolueen yhtenäisyyden säilyttämiseksi, hekään eivät osanneet viedä taistelua loppuun asti, mikä sitten tuli puolueen toiminnassa tavaksi. Aina vähänkin merkittävämmän kysymyksen esiintullessa uusiutui sama näytelmä. Tärkeiden kysymysten yhteydessä ryhtyi "maltillinen" oikeisto vastustamaan työväen vallankumouksellisen toiminnan mukaisia ratkaisuja. Näin puolueen koko toimintaa leimasi aina vuoden 1918 luokkasodan yhteydessä tapahtuneeseen hajaantumiseen asti, kaikille sosialidemokraattisille puolueille ominainen puolinaisuus ja oikeiden ratkaisujen pelko.

TYÖVÄEN UUSIA JOUKKOJÄRJESTÖJÄ

Jo ennen Oulun puoluekokousta oli puoluejohdon toimesta pantu alulle toimenpiteitä ammattijärjestöjen perustamiseksi. Varsinkin puolueen puoluesihteeri Yrjö Sirola oli asiassa toimekas. Asiaa koskevissa muistelmissaan Yrjö Sirola sanoo:

> "Elävä elämä, kuohuvan toiminnan todellisuus loi ammattijärjestön tarpeellisuuden, ja se tarpeellisuus loi järjestön."

Heti suurlakon jälkeen oli maassa monia työtaisteluja, niistä oli voimakkain ja tärkein Helsingin metallityöläisten 19 viikkoa kestänyt voittoisa lakkotaistelu.

Sirolan toimesta kutsuttiin toukokuussa 1906 Helsinkiin ammattiliittojen sihteerit keskustelemaan kysymyksestä Mitä olisi tehtävä paremman ammatillisen järjestäytymisen aikaansaamiseksi? Kolme viikkoa myöhemmin pidettiin Sirolan toimesta ammattiliittojen toimikuntain kokous, missä perustettiin Suomen ammattiliittojen väliaikainen keskuskomitea. Se sai toimekseen ammattijärjestön perustavan kokouksen valmistamisen.

Huhtikuun 15-17 pnä pidettiin Tampereella Suomen Ammattijärjestön perustava kokous. Kokouksessa oli edustajia kaikkiaan 365 ja edus-

tivat 18.000 ammatillisesti järjestäytynyttä työläistä. Ammattijärjestön ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Eero Haapalainen.

Syntyi Suomen Sosialidemokraattinen nuorisoliitto

Vuoden 1905 suurlakko ja sen jälkeiset joukkoliikehtimiset innostivat suuria nuorisojoukkoja liittymään työväenliikkeeseen. Samalla hävisivät puolueväen keskuudesta vähäisetkin nuorison itsenäistä järjestäytymistä vastustavat mielialat. Vuoden 1906 lopulla oli maassamme jo parikymmentä työläisnuoriso-osastoa.

Puoluetoimikunnan kehotuksesta kutsui Tampereen Sosialistinen Nuorisoliitto koolle nuoriso-osastojen edustajakokouksen Tampereelle joulukuun 9-10 pnä 1906. Kokous päätti perustaa Suomen Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton ja hyväksyi sille säännöt, joissa liiton päätehtäväksi määriteltiin kunnollisten taistelijain kasvattaminen yhteiskuntauudistajien riveihin.

Liiton sihteeri Väinö Vankkoja selitti liiton tehtäviä näin:

> "Nuorison tulee käydä edellä alkaneessa perustuslakitaistelussa, kulkea jääväämätöntä tietään, välittämättä siitä, seuraavatko muut vai ei ..... Vain se tapa vie toivottuun tulokseen." (Tuohus 1909)

Nuorisoliiton perustajat katsoivat kuitenkin jo järjestön syntyhetkellä vanhempaa veljeään, sosialidemokraattista puoluetta karsaasti ja epäluulolla. Liiton perustava kokous ei halunnut liittää liittoa puolueeseen suoraan, vaan ammatillisen, Suomen Työläisliiton kautta, koska liiton perustajat pelkäsivät puolueen kahlitsevan nuorisoliittoa. He uskoivat nuorison olevan jyrkempää ainesta kuin puolue ja lisäksi puolueella oli sotilaskysymyksessä eri näkökanta.

Sosialidemokraattisen puolueen mielestä sotilaskysymyksessä tuli olla tavoitteena puolustustarkoitusta palveleva kansan miliisi. Näin tulisi saada aseet kansan käsiin sen itsensä hyväksymällä ja määräämällä tavalla.

Nuorisoliiton edustajakokous taas puolestaan hyväksyi asiassa

puolueen käsityksestä poikkeavan "jyrkän" pasifistisen kannan. Asiaa koskevassa ponnessa sanottiin, että on asetuttava taisteluun militarismia vastaan sen kaikissa muodoissa ja jos yleistä asevelvollisuutta yritetään soveltaa, noustaan sitä vastaan yleisellä asevelvollisuuslakolla.

Nuorisoliitto piti tätä pasifistista kantaa hyvin jyrkkänä, ainakin sos.dem. puolueen kantaa jyrkempänä.

Mutta ei vain ajan nuoriso,vaan myöhemminkin monet historiankirjoittajat näyttävät edelleen olevan samalla kannalla.

Ei puolueen silloinen kanta ollut oikea eikä hyvä. Se oli utopistinen, haaveellinen. Olipa asemahti luokkayhteiskunnan kaudella minkä niminen hyvänsä tai muodoiltaan mikä hyvänsä, se on aina jonkun määrätyn luokan käsissä ja sen käytettävissä.

Mitä taas nuorisoliiton "jyrkkyyteen" tulee, ei nuorison silloinen kanta jyrkkä ollut. Johdonmukaisesti toteutettuna sellainen kanta vie antautumiseen vihollisen asevoimien edessä. Näin kävi myös sitten maamme Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton johdon vallankumouskautena 1917-18. Sitä ei edes vallankumouskausi herättänyt pasifismin unesta. Se katsoi karsaasti myös punakaartia, vastusti nuorisoliittolaisten osallistumista luokkasotaan punakaartin riveissä. Liiton johdon kielteisestä kannasta huolimatta nuorisoliiton jäseniä liittyi punakaartiin ja heitä oli rintamalla, mutta liiton johto tarkisti kantaansa vasta maaliskuussa 1918. Vihdoin, 23 pnä maaliskuuta 1918,antamallaan julistuksella liiton johto kehoitti nuorisoa liittymään punakaartiin. Huolimatta pasifismistaan 1906 perustettu nuorisoliitto teki eri tavoin arvokasta työtä nuorison sosialistisilla periaatteilla valistamiseksi ja järjestämiseksi taistelurivistöön.

MAAMME TYÖVÄENLIIKE SEYNILÄISELLÄ TAANTUMUSKAUDELLA

Oulun puoluekokouksen aikana oli jo vahvoja merkkejä vallankumouksellisen nousukauden päättymisestä. Venäjän ensimmäinen vallankumous tuli lyödyksi verisesti takaisin. Alkoi ankara taantumuskausi. Tsaarihallituksen pää- ja sisäministerinä oli 1906-11 Stolypin. Sitä mukaan kun Stolypin sai maata kiertävien rankai-

suretkikuntien avulla Venäjän rauhoittumaan, ryhtyi tsaarihallitus "laillisen järjestyksen," palauttamistoimiin muissa tsarismin alaisuuteen kuuluvissa maissa.

Tsarismi lujitti otettaan myös Suomessa. Bobrikovin entinen apulainen Seyn nimitettiin vuonna 1907 Suomen kenraalikuvernöörin apulaiseksi ja vuonna 1909 kenraalikuvernööriksi. Seynin taantumuskausi oli ankarampi kuin konsanaan bobrikovilaiskausi. Tsarismi hyökkäsi Suomen kansallisia ja perustuslaillisia oikeuksia vastaan. Se pyrki yleisvaltakunnallisella lainsäädännöllä muuttamaan Suomen Venäjän valtakunnan osaksi ilman sisäistä itsemääräämisoikeutta.

Suomen porvaristo turvautui tsarismiin

Suomen uusi eduskuntalaitos joutui pian toimintansa alusta alkaen tsarismin hyökkäilyn kohteeksi. Vuosien 1907-1910 välisenä aikana se hajoitettiin 4 kertaa. Monille eduskunnan hyväksymille laeille ei saatu keisarin vahvistusta.

Eduskunnan työtä eivät vaikeuttaneet vain tsaarin virkamiesten toimenpiteet, vaan erikoisesti maamme porvariston jarrutus ja jatkuva vehkeily. Estääkseen kaikkein välttämättömimpienkin yhteiskunnallisten uudistusten toimeenpanon maamme porvaristo liittoutui vuosi vuodelta mitä läheisemmin tsarismin kanssa. Se turvautui jo niinkin alhaiseen menettelyyn, että kehoitti julkisesti senaattia olemaan esittelemättä tsaarille eduskunnan hyväksymiä lakeja.

Varsinkin painovapaus joutui noina vuosina ankaran painostuksen alaiseksi. Lehdistön vainoamisessa kunnostautui erikoisesti painohallituksen päällikkö Volmari Kanninen eli paino-Kanninen. Kanninen kohdisti vihansa voimakkaasti kehittyneeseen työväenlehdistöön. Kannisista huolimatta työväenlehdistö kehittyi noina vuosina huomattavasti. Kun ennen vuotta 1905 maassa ilmestyi vain 3 työväenlehteä, Helsingissä Työmies, Turussa Länsi-Suomen Työmies ja Tampereella Kansan Lehti, niin vuonna 1905 alkoi Kotkassa ilmestyä Eteenpäin ja Viipurissa Työ. Myös Palvelijatar -lehden ensimmäinen numero ilmestyi 1905. Vuonna 1906 alkoi Oulussa ilmestyä Kansan Tahto ja Porissa Sosialidemokraatti, Vaasassa Vapaa

Sana ja Jyväskylässä Sorretun Voima sekä Kuopiossa Savon Työmies. Sosialistisella Aikakauslehdellä oli noina aikoina erittäin suuri merkitys. Työväenlehtiä vastaan nostettiin vuosina 1909-1913 välisenä aikana 229 painokannetta. Tästä johtui, että työväenlehdillä oli silloin päätoimittajan ohella vastaava, "linnantoimittaja".

Työväki asettui vastustamaan sekä tsarismin sortohyökkäystä että oman porvariston kansaa vastaan suunnattuja riisto- ja sortotoimia

Maamme työväenliike, joka oli vallankumousnousun vuosina voimakkaasti kehittynyt, asettui vastustamaan maamme porvarillisia puolueita sekä Mechelinin ns. perustuslaillisen senaatin edesottamuksia.

Puolueen sisällä olleiden oikeistolaisten toistuvista pyrkimyksistä huolimatta maamme työväenliike ei voinut taistelussaan tsarismia vastaan ja puolustaessaan Suomen valtiollista autonomiaa liittoutua porvariston ja sen puolueiden kanssa. Tällaisella liittoutumisella ei ollut mitään yhteistä pohjaa, sillä johtava osa porvaristosta liittoili tsarismin edustajien kanssa oman maan työväenliikettä vastaan. O.W. Kuusinen selvitti asiaa Sos.dem. puolueen Helsingin piirin edustajakokouksessa näin:

> "Porvaristolle on aina etua siitä, että joku osa siitä näyttelee jyrkkää vastustuskantaa. Mutta suurin osa, määräävä osa porvaristosta ei ole sillä kannalla; sen luokkaedut pakottavat sen matelevaksi, pakottavat sen hakemaan sovintoa venäläisen taantumuksen kanssa..... Ei se ole meidän porvaristomme ryssänpolitiikan pahin vika ..... että se suuntautuu yhtälailla meidän työväenliikettä vastaan ... Suomen työväenliike on porvaristolle paljon pahempi vihollinen kuin konsanaan Venäjän itsevaltius. Venäjän itsevaltius ja Suomen porvaristo ne voivat vielä jossain määrin keskenään tasata saalista. Mutta Suomen työväenliikkeen kanssa ei porvaristolla ole edessä muuta kuin taistelu loppuun asti." (pöytäkirja sivut 76-77)

Työväenliike luotti Venäjän kansaan ja venäläisiin vallankumouksellisiin. Yrjö Mäkelin sanoi eduskunnan yleisvaltakunnallisen

lainsäädännön käsittelyn yhteydessä huhtikuun 5 pnä 1910:

"Katkeramielisyys Venäjän hallitusta kohtaan, paisukoonpa se miten suureksi tahansa, ei saa meitä koskaan unohtamaan sitä tosiasiaa, että Venäjän kansa, huolimatta hirveän raskaista taaloistaan, on jo antanut ihmiskunnalle sivistysarvoja, niin suuria, että ne tulevat aina mainittaviksi silloin, kun mainitaan inhimillisen kulttuurin suurimmat ennätykset. .... Tuossa laajassa valtakunnassa asuu vapaudenhaluinen kansa, joka kahleistaan huolimatta on tuon tuostakin kantanut suuria uhreja vapauden jumalattaren alttarille. Me emme tule suinkaan koskaan unohtamaan, että tämä kansa on jopa suorastaan verensä hinnalla ostanut meille suomalaisille joitakin levähdyshetkiä ja pakottanut Venäjän hallituksen jolloinkin myöntämään meille joitakin oikeuksia. Me tiedämme ja olemme selvästi vakuutettuja siitä, että tämä sama kansa, jolla ei ole mitään osaa Venäjän hallituksen rosvosuunnitelmissa, tulee kerran, kunhan se itse vapautuu sortajistaan, antamaan meille takaisin kaiken sen, minkä hallitus nyt meiltä mahdollisesti vie."

Näissä kahdessa lainaamassamme lausumassa ilmenee maamme vanhan, yhtenäisen sosialidemokraattisen puolueen todellinen asenne näihin kahteen suureen peruskysymykseen. Ensimmäisessä lausumassa O.W. Kuusinen siis määritteli selvästi ja ymmärrettävästi Suomen porvariston todelliset kasvot, sen todellisen asenteen, niin venäläiseen tsarismiin kuin oman maamme työläisiin ja työväenpuolueeseen nähden. Tämä porvariston johtajien vihamielinen asenne ja sen mukainen käytäntö tietenkin määräsi myös työväenpuolueen suhtautumisen porvaristoon ja tsaristiseen hallitukseen koko vanhan sosialidemokraattisen puolueen toimikauden ajan.

Toinen, Yrjö Mäkelinin, lausuma kuvastaa selvästi puolueen suhtautumista sekä Venäjän että Suomen kansoja sortaneeseen tsaarihallitukseen ja toisaalta myös Venäjän sorrettuun, mutta vapaudentahtoiseen kansaan. Tämän näkemyksen pohjalle rakentui puolueen politiikka sekä Venäjän kansaan että sitä sortavaan hallitukseen vanhan sosialidemokraattisen puolueen viimeisiin elinpäiviin asti.

Sosialidemokraattisella puolueella oli nyt ensimmäisen kerran mahdollisuus osallistua eduskuntavaaleihin. Se kävi vaalitaistelua Oulun puoluekokouksen hyväksymän vaaliohjelman pohjalla. O.W. Kuusinen osoitti jo ennenkuin uusi eduskunta oli tullut edes valituksi, ettei ole olemassa mitään takeita vaaliohjelman asettamien tavoitteiden saavuttamisesta eduskuntatietä, vaan että siihen tarvitaan myös vallankumouksellisen joukkoliikkeen voimaa. Hän kirjoitti Sosialistisessa Aikakauslehdessä v. 1906:

> "Voi hyvin kuvitella, minkälaisessa asemassa uuden eduskunnan jäsenet saattaisivat olla silloin kun he nyt kolme, neljä vuotta olisivat puuhanneet rauhallisessa lainsäädäntätyössä .... Mitä he ovat aikaansaaneet? kysytään heiltä tiukasti kotipaikkakunnallaan. Kuinka on sen uuden maanvuokralain laita? Entä kieltolain? Koska tulee kunnallinen äänioikeus? Jne. Sangen onnellisessa tapauksessa voisivat eduskuntamiehet silloin vastata tähän tapaan: Kyllä siellä eduskunnassa tehtiin päätökset, valmisteltiin hyvinkin tyydyttävät lakiesitykset. Mutta - pahus - senaatti pani vastaan eikä niistä asioista saatu mitään lakia. Kaikkien noiden korkeitten viranomaisten sanat painavat näet nykyään enemmän kuin kansaneduskunnan tahto. Ja taantumusmieliset porvarilliset saavat aina nuo korkeat herrat puolelleen. Me emme voi sille asialle mitään.
>
> Niin se asia on ja se asia on rehellisesti tunnustettava. Että jos nyt eduskunta ja äänioikeus menisikin mukiin, niin ei kansalla sittenkään ole vielä todellista sananvaltaa maan asioita järjestettäessä ja uusia lakeja säädettäessä. Miksi? Siksi, että meidän hallitusmuotomme on aivan itsevaltainen ja virkamiesvaltainen eikä kansan valitsemalla eduskunnalla ole mitään sellaisia oikeuksia, jotta se todella voisi esiintyä kansan etujen tehokkaana valvojana. Se uusi eduskunta on toistaiseksi ainoastaan mitätön leikkikalu itsevaltiuden ja virkavallan,taantumuksen ja vanhoillisuuden käsissä."

Kuusinen osasi ennustaa hyvin oikeaan. Siitä puhuu selvää kieltä

Sosialidemokraattisen puolueen eduskuntaryhmän toimintakertomus 1907:

"Suomen ensimmäinen, yleisellä äänioikeudella valittu eduskunta teki itselleen ikuisen häpeän, että ehti myöntää virkavallan pistimien avustamiseksi 20 miljoonaa, mutta ei ehtinyt antaa 160.000 maanvuokraajalle uutta, heidän taloudellista ja oikeudellista asemaansa turvaavaa maanvuokralakia. Aivan samoin ei vanha säätyeduskunta aikoinaan havainnut olevan laillisia edellytyksiä myöntää kansalle äänioikeutta, mutta olipa kyllä lailliset edellytykset myöntää 10 miljoonaa venäläiselle virkavallalle."

Eduskunta sai 1907-1916 aikaan ja hyväksytyksi vain 2 jotenkin merkittävää lakiuudistusta. Ne olivat Leipurilaki ja Uusi maanvuokralaki.

Vaikka maamme kaikkien työläisten olot olivat järjestämättä ja työpäivän pituus määrittelemättä, niin epäkohdat leipurien työoloissa olivat erittäin vaikeat. Vuonna 1905 suoritettu tutkimus osoitti, että työaika leipureilla oli 12-13 tuntia vuorokaudessa ja pyhien edellä tehtiin työtä yhtämittaa 30-36 tuntia.Asiasta käytiin eduskunnassa kiivas taistelu. Leipurilaki oli esillä 6 kertaa. Myös lehdistö osallistui voimakkaasti taisteluun. Lopuksi eduskunta hyväksyi lain, jonka mukaan leipurien työviikko sai olla korkeintaan 48-tuntinen. Näin tuli maassamme ensimmäisen kerran voimaan lailla määrätty 8-tuntinen työpäivä 2000-3000 henkiselle työntekijäryhmälle. Mutta vaikka laki hyväksyttiin eduskunnassa jo lokakuussa 1907, se tuli voimaan vasta heinäkuussa 1909, sillä senaatti ja keisari viivyttelivät sen hyväksymistä.

Vuonna 1909 annettiin asetus torppien, mäkitupa-alueiden ja lampuotitilain vuokraamisesta. (Uusi maanvuokralaki annettiin asetuksena, mutta eduskunnassa hyväksyttiin asiallisesti samansisältöinen laki.) Sen mukaan vuokrasopimus oli tehtävä vähintään 50 vuodeksi ja sen oli oltava kirjallinen ja vuokralautakunnan hyväksymä. Työvero muutettiin torpparien sitä halutessa rahaveroksi. Tällä asetuksella jatkettiin myös aikaisempia vuokrasopimuksia seitsemällä vuodella ja siten estettiin torppareita uhkaavat joukkohäädöt.

Uusi maanvuokralaki, jolla saatiin aikaan vähäisiä parannuksia torppareiden ja muiden maanvuokraajien epävarmaan asemaan, ei ollut vain sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän saavutus. Siihen vaikutti myös torppareiden ja muiden maanvuokraajien joukkoliikkeiden voima. Laki oli kyllä kovin puutteellinen. Se ei sisältänyt torpparikysymyksen lopullista ratkaisua ja sen soveltamisessa oli mahdollisuuksia lukuisiin takaportteihin. Lain tekstiin oli näet viekkaasti sijoitettu välilauseita "ellei toisin ole sovittu" yms. ja niillä voitiin mitätöidä monet asetuksen määräykset.

Näillä valtiopäivillä hyväksyttiin myös uusi kunnallislaki ja kieltolaki, mutta niille ei tullut koskaan vahvistusta ja ne eivät siis tulleet ollenkaan voimaan.

Vuonna 1909 eduskunta hyväksyi myös asetukset ammattivaarojen torjumisesta, työstä teollisuusammateissa ja ammattien tarkastuksesta, mutta asetukset saivat lainvoiman vasta 1916-1917.

Eduskunnan työtä ei kuitenkaan tule arvioida yksinomaan sen aikaansaamien lakien ja asetusten mukaan Eduskunta oli myös puhujalava, josta kansanedustajat saattoivat tällä synkeällä routa- eli taantumuskaudella esittää kansalle tarkoitettuja julkisia lausuntoja tsaristista taantumusta ja sen kanssarikollista, Suomen taantumusporvaristoa vastaan.

PUOLUEKOKOUKSESTA PUOLUEKOKOUKSEEN

Taistelu revisionismia vastaan jatkui puoluekokouksesta puoluekokoukseen

Kotkan puoluekokous 8-13.9.1909

Kotkan puoluekokouksen keskeisin asia oli eduskuntaryhmän menettelytavan määritteleminen. Alustuksen asiasta piti Kaapo Murros. Sen lisäksi Yrjö Sirola esitti laajan alustusluontoisen puheenvuoron. Sen johdosta syntyi pitkä ja vilkas keskustelu. Murros edusti [illegible]kista, parlamenttitoiminnan vastaista suuntaa. Hän arvosteli ankarasti puolueen eduskuntaryhmän työtä ja kehoitti:

"jääköön vaalitoiminta toisarvoiseksi asiaksi, jääkööt vaali-

ohjelmat ja muut plakaatit sikseen ja pitäköön puolueen parlamenttiryhmä huolta siitä, että se parlamentissa edustaa vain sosialismia. Reformit jääkööt porvarien huostaan ..... porvarillisten, tuotantolähteitten yksityisomistuksellista luonnetta tukevien lakien paikkaamisesta ei ole mitään hyötyä köyhälistön luokalle." (Kotkan kokouksen pöytäkirjat: Alustuksia ja ehdotuksia, sivut 4-5)

Vaikka Murros ei vaatinutkaan eduskuntatyöstä kokonaan luopumista, niin käytännössä hänen esittämänsä linja olisi merkinnyt sitä. Hänen mielestään olisi pääpaino pitänyt panna valistustyöhön ja siirtää porvariston ja työväenluokan välinen taistelu "taloudelliselle tantereelle" anastamalla kuntien haltuun ne tuotannonhaarat, joissa kunta voi kilpailla yksityisten kanssa. Murros ei kuitenkaan sanonut, miten kunnallinen ja taloudellinen sosialismi voitaisiin toteuttaa ilman valtiollista valtaa. Monet puoluekokousedustajat arvostelivat Murroksen alustusta suorastaan ivallisesti ja osoittivat työväen eduskuntatyön välttämättömyyden.

Arvosteleva suhtautuminen Murroksen "vasemmisto"-opportunistisilla näkemyksillä täytettyyn alustukseen ei merkinnyt sitä, että puoluekokousedustajat olisivat olleet tyytyväisiä eduskuntaryhmän työhön. Edustajat arvostelivat jyrkästi eräissä eduskuntaryhmän jäsenissä ilmenevää revisionismia. Eräät puheenvuorojen käyttäjät syyttivät suorasukaisesti eduskuntaryhmää lehmäkaupoista, mikä senaikaisen sanonnan mukaan merkitsi sitä, että syylliset olisivat tehneet porvariedustajien kanssa periaatteettomia sopimuksia.

Eräät oikeistolaiset, varsinkin Oskari Tokoi, koettivat puolustautua syytöksiä vastaan, mutta saivat osakseen vain vähäistä kannatusta. Yrjö Sirola osoitti puheenvuoroissaan, että eduskunta on uusi taistelupohja, jossa porvarilliset ovat pakotetut riisumaan fraasinsa ja paljastamaan kieroutensa: "Me kernaasti näkisimme pelkällä reformitoiminnalla siirryttävän sosialismiin, säästyisihän paljon uhreja ja kärsimyksiä, mutta porvaristo ei salli sitä ...taistelu on aina oleva itsenäistä, jyrkkää luokkataistelua ja on aina pidettävä mielessä vallankumouksellinen päämäärä, kaiken riistämisen ja sorron lopettaminen" (pöytäkirja sivut 82-84)

Kokouksen enemmistö yhtyi Sirolaan. Kokous hyväksyi yksimielisesti Sirolan esityksen pohjalta laaditun opportunistiset pyrkimykset tuomitsevan päätöslauselman, jossa sanotaan mm.:

"Siksi on Suomenkin sosialidemokraattisen puolueen yhä edelleen koko maamme köyhälistöluokan eturintamana jyrkän valtiollisen luokkataistelun ja sen kanssa mitä läheisemmässä yhteistoiminnassa pysyvän, yhä voimaperäisemmän ammatillisen liikkeen ja näitä tukevan osuustoimintaliikkeen kautta pyrittävä varmistamaan tämän maan työväen jo saavuttamia oikeuksia, vapauksia ja etuja sekä yhä uusia valloittamaan. Sillä vain täten taistelutarmonsa vahvistaen voi Suomenkin työväenluokka mahdollisimman pian tulla kyllin tietoiseksi ja voimakkaaksi valtaamaan valtiollisen vallan käsiinsä sekä .... toteuttamaan sosialidemokratian aina mielessä pidettävän vallankumouksellisen päämäärän, joka on kaiken luokkavallan ja riistämisen lopettaminen." (pöytäkirja, sivut 112-113)

Päätöslauselman yllä olevassa kohdassa on marxilaisen työväen luokkataisteluperiaatteen ydinkohta tuotu esille oikein ja selkeästi.

Edelleen puoluekokous varoitti jäsenjoukkojaan aliarvioimasta eduskuntatyötä sekä vaati tiukasti eduskuntaryhmää pysymään valppaasti työväen luokkataistelun kaidalla tiellä:

"...... puoluekokous katsoo, että sen suuntaiset käsitykset ja uskottelut, että vaalitaisteluun ja eduskuntatyöhön osaaottaminen olisi nykyoloissa Suomen työväelle toisarvoisia asioita, ovat työväen taistelulle turmiollisia sekä velvoittaa puolueen tarmokkaasti puolustamaan saavutettuja eduskunnallisia oikeuksia sekä pyrkimään niiden laajentamiseen .... mutta tällöin on terotettava, että älköön eduskuntaryhmä ryhtykö itsenäisyyttään rajoittaviin liittoihin eikä porvarillista hallitusta kannattavaksi kokoomuskoplaksi minkään porvarispuolueen kanssa, älköötkä sosialidemokraattiset edustajat tuollaisten liittoutumisten helpottamiseksi koskaan yrittäkö peitellä tai sekottaa luokkavastakohtia, eikä tavoitella nykyoloissa yhteiskunnallisen rauhan harhakuvaa, sillä kaikki senkaltainen pyrkimys eduskunnassa kuten eduskunnan ulkopuolellakin, on työväenliikkeen eksyttämistä, joka, jos onnis-

tuisi, muuttaisi sosialidemokraattisen puolueen nykyiseen järjestelmään mukautuvaksi uudistuspuolueeksi," (pöytäkirja, sivut 115-116)

Tuskinpa asiaa tarvitsisi nykyisinkään selkeämmin sanoa.

Puoluekokous kiinnitti huomiota myös terroritekoihin ja tuomitsi ne

Maassa oli vuosina 1906 ja 1907 esiintynyt terrori - ja rosvojoukkoja, jotka suorittivat ryöstöjä, murhia ja räjäytyksiä. Näihin ryhmiin oli erehtynyt osallistumaan joitakin työväenjärjestöihin liittyneitä henkilöitä. Tietämättä todellisia toimeksiantajiaan he luulivat näillä "pakkoluovutuksilla" auttavansa vallankumouksellisia.

Puolueen johto oli ennen edustajakokousta tuominnut julkisesti tuollaiset rosvojoukkueet ja niiden toiminnan sekä kehottanut puolueen jäseniä valppauteen, koska terroriteot vahingoittavat työväenliikettä ja köyhän kansan asiaa. O.W. Kuusinen sanoi niille, jotka puolustelivat väkivaltaisia tekoja sillä, että vallankumous on väkivaltainen, etteivät vallankumous ja väkivalta kuulu aina yhteen.

Kokouksen hyväksymässä päätöslauselmassa pidettiin oman puhemiehen asettamista eduskunnan puhemieheksi aiheellisena sellaisissa tapauksissa, jolloin sen avulla voidaan estää eduskunnan hajottaminen. Samalla siinä kuitenkin varoitettiin puhemiehen paikkaa porvarillisessa eduskunnassa älköön sosialidemokraattinen ryhmä itselleen tavoitelko,

Tuollainen varoittelu taisi kuitenkin olla turha ja tarpeeton sillä kokemus sitä ennen ja sen jälkeen on osoittanut, että porvarienemmistöinen eduskunta ei missään tapauksessa luovuta puhemiehen nuijaa sellaisen työväenpuolueen edustajan käsiin, joka käyttää sitä, mahdollisuuden tullen, porvariston etujen ja pyrkimysten vastaisesti.

Myös puoluetoimikunnan valinta osoitti revisionismin voimistumista

Puolueen puheenjohtajaksi valittiin oikeistorevisionistiksi tunnettu Matti Paasivuori. Puoluesihteeriksi valittiin, joskin arvostel-

len ja varoitellen, myös oikeistolaiseksi tunnettu Matti Turkia. Puoluetoimikuntaan tuli yksinomaan oikeistolaisia, sillä siltasaarelaiset kieltäytyivät puoluetoimikunnan jäsenyydestä. Tässä kokouksessa valittiin myös Väinö Tanner puoluetoimikunnan varajäseneksi.

Huolimatta siitä, että myös puoluejohdon vaalien tulos oli selvä osoitus oikeistolaisen suunnan voimistumisesta puolueessa, siltasaarelaiseen sivustaan kuuluneet toverit eivät osanneet tehdä asiasta sitä oikeaa johtopäätöstä, että taistelua oikeistolaisuutta vastaan olisi pitänyt terävöittää ja voimistaa sekä puolueen johtoelimissä että sen perus- ja muissa järjestöissä, kaikkialla. He antoivat taaskin periksi puolueen yhtenäisyyden nimessä.

Huolimatta siitä, että siltasaarelaisten taistelu oikeistolaisuutta vastaan oli puutteellista ja puolinaista, niin sillä oli myös paljon ansioita. He taistelivat revisionistista suuntaa vastaa miltei kaikilla työväenliikkeen toiminnan aloilla, eduskunnassa, puoluejärjestöjen kokouksissa ja muissa tilaisuuksissa ja varsinkin sanomalehdissä. Selvimmin siltasaarelaisuus ilmeni Työmies-lehdessä ja Sosialistisessa Aikakauslehdessä. He juurruttivat maamme työläisiin vallankumouksellisen taistelun halun ja luottamuksen sosialismiin.

Helsingin puoluekokous 4-10.9.1911

Revisionismi oli iskeytynyt sitkeästi sosialidemokraattiseen puolueeseen. Taistelu sitä vastaan jatkui Helsingin puoluekokouksessa.

O.W. Kuusinen teki alustuksen puolueen menettelytavasta. Hän totesi taantumuksen saaneen voiton Venäjällä ja Suomessa ja sanoi, että kuristuspolitiikka kääntyy meidän työväenluokkamme etuja vastaan paljon enemmän kuin meidän porvaristomme etuja vastaan. Siksi Suomen köyhälistö on pakotettu vastustamaan sitä viimeiseen saakka.

Oikeistolaiset esittivät taaskin halunsa hakeutua porvariston siipien suojaan. Kuusinen sanoi pitävänsä porvariston kanssa yhteistoimintaa kannattavaa suuntaa työväenliikkeelle turmiollisena ja tuomitsi varsinkin Yrjö Mäkelinin menettelyn, joka oli antanut kesällä 1911 yhteistoimintakehoituksen. Hän selitti työväenliikkeen tarvitsevan taistelussa tsarismia vastaan porvariston apua.

Muissa asioissa Mäkelin kehoitti käymään luokkataistelua maamme porvaristoa vastaan. Kuusinen osoitti sellaisen asenteen vahingollisuuden ja sanoi:

"Ne ovat muka kaksi eri taistelua, luokkataistelu täällä kotona ja taistelu Venäjän sortovaltaa vastaan. Minusta sen rajan vetäminen on kuitenkin aivan keinotekoista. Minusta ei ole olemassa etujen yhtenäistä pohjaa tuollaista yhteistoimintaa varten porvarien kanssa tässäkään asiassa .... Meidän taistelumme suuntautuu yhtaikaa venäläistä sortovaltaa ja maamme porvaristoa vastaan. Minkä verran me voitamme taisteluvapautta Venäjän sortohallitukselta, sen verran me vahingoitamme maamme porvariston etuja." (pöytäkirja sivu 76)

Matti Turkia, joka oli revisionistisen suunnan johtomiehiä, tuntien kokouksen mielialan, koetti selitellä, puolustella, vieläpä tehdä tyhjäksi koko kyseisen oikeistosuunnan olemassaolonkin. Kuusinen paljasti kuitenkin revisionistit ja osoitti, että heidän pyrkimyksenään on Suomen työväenliikkeen johtaminen yhteistoimintaan porvariston kanssa, pois itsenäiseltä luokkataistelulinjalta. Ja sehän on vallankumouksesta luopumista.

Kuusinen lopetti selostuksensa korostaen maamme työväenliikkeen yhtenäisyyden merkitystä:

"Erityisesti nykyhetkellä täytyy meidän tehdä voitavamme pysyäksemme itsenäisellä taistelukannalla, jotta meidän joukkomme pysyisi koossa. On olemassa yksi varma keino, jolla voidaan hajoittaa meidän joukkoamme kahteen toisilleen vihamieliseen piiriin. Se on juuri se, kun pyritään yhteistoimintaan porvarien kanssa."

Olisikohan tästä meille nykypäivänä jotakin oppimista?

Mutta Kuusinen ei unohtanut myöskään Venäjän vallankumouksellisia työläisiä taistelutovereina:

"Venäjän sosialidemokraattinen köyhälistö on meidän liittolaisemme ... Työväenliikkeen vahvistuminen Venäjällä on se pohja, josta meille vahva tuki ja turva tulee. Eikä Venäjän hallitus voi estää siellä työväenliikkeen edistymistä, koska se ei voi saattaa luokkavastakohtia olemattomiksi."

Tampereen puoluekokous lokakuun lopussa 1913 osoitti revisionistisen pyrkimyksen voimistuneen puolueen johtavan kerroksen keskuudessa

Kokous oli Kotkan ja Helsingin kokouksia laimeampi. Monista kysymyksistä käytiin kyllä myös Tampereen kokouksessa ankaraakin kiistaa, mutta keskustelu ei kuitenkaan kohonnut periaatteellisissa kysymyksissä edellisten puoluekokousten tasolle.

Sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä oli aikaisemmin ollut vallitsevana käsitys, ettei ole syytä asettaa omaa miestä eduskunnan puhemieheksi, koska siinä tehtävässä voi joutua lyömään kiinni maamme työtätekeville joukoille epäedullisia lakeja. Kun puhemies Svinhufvud oli kaksi kertaa aiheuttanut eduskunnan hajoittamisen, syntyi sos.dem. puolueen ja sen eduskuntaryhmän keskuudessa ajatus puhemiehen tehtävän ottamisesta. Perusteluna oli se, että koska työväestön keskuudessa pidettiin eduskuntaa milteinpä tärkeimpänä tsaristista taantumusta vastaan käytävän taistelun tukikohtana, niin oman miehen saaminen eduskunnan puhemieheksi olisi eduskunnan säilyttämisen kannalta hyödyllistä.

AATTEELLINEN KASVATUSTYÖ, TYÖVÄENTALOT JA JUTTUTUVAT

Suurlakon jälkeinen aika, aina vuonna 1914 alkaneeseen ensimmäiseen maailmansotaan saakka, oli työläiskeskuksissa, mutta myös maaseudun kylissä, vilkkaan, suorastaan kuohuvan toiminnan aikaa. Puolueen johdon taholta järjestettiin useita puoluetyön kursseja, joissa eri aikoina opiskeli monia satoja työväen aktiivisen toiminnan miehiä ja naisia. Joukkotyön keskuksiksi muodostuivat kuitenkin työväentalot. Niitä nousi melkein jokaiseen työläiskeskukseen, jopa suuriakin, kuten Helsingin, Tampereen ja Kotkan työväentalot. Niitä nousi melkeinpä jokaiseen vähänkin suurempaan maalaiskylään tai ainakin jokaiseen pitäjään. Niitä tiedetään olleen 1912 896 ja vuonna 1916 jo 940. Pääasiassa ne rakennettiin talkoovoimin. Kymmenettuhannet työläiset ahersivat talkoissa voimiaan säästämättä ja pienviljelijät antoivat lahjaksi rakennuspuita ja torpparit joilla ei ollut omaa metsää, olivat hevosineen mukana. Eikä siinä

auttanut porvareiden vastarinta eikä kirkon kiroukset, ei se, että papit julistivat saarnoissaan työväentalot "pirunkirkoiksi". Talojen rakentaminen oli tietenkin käytännön työtä työväenliikkeen ja sosialismin puolesta. Näissä taloissa ja niiden piirissä oli vilkasta toimintaa, syntyi näytelmäkerhoja, laulukuoroja, soittokuntia, urheilu- ja voimisteluseuroja. Näiden talojen piirissä syntyi työväen urheiluliike. Talojen suojissa toimi juttutupia, joihin työläiset kokoontuivat ilta illan jälkeen vapaassa keskustelussa pohtimaan niin työväenliikkeen käytännön kuin periaatteenkin kysymyksiä. Työväentalojen piirissä kasvoi maahamme vallankumouksellinen työväenluokka.

ENSIMMÄINEN MAAILMANSOTA JA SEN VAIKUTUS TYÖVÄENLIIKKEESEEN

Ensimmäisen maailmansodan alkaessa vuonna 1914 oli maamme sosialidemokraattisessa puolueessa 155 yhdistystä ja yli 51.000 jäsentä. Puolueen rinnalla toimi monia työväen joukkojärjestöjä, kuten sos. dem. nuorisoliitto, naisliitto, suuri määrä työväen urheiluseuroja. Myös osuustoiminnassa tuntui työväenliikkeen vaikutus. Suurin joukkojärjestö oli silti Suomen Ammattijärjestö, johon kuului 22 eri alojen ammattiliittoa ja niissä oli yhteensä yli 30.000 jäsentä.

Kesällä 1914 alkaneen ensimmäisen maailmansodan syttyminen oli imperialististen maiden eturistiriitojen kärjistymisen seurausta. Sitä olivat jo kauan valmistelleet yhtäällä Saksa ja Itävalta-Unkari, toisaalla taas Ranska, Englanti ja Venäjä. Näiden kahden valtaryhmän välillä oli kysymyksessä maailman uudelleen jakaminen. Saksalaiset kapitalistit pyrkivät riistämään Ranskalta ja Englannilta siirtomaita ja Venäjältä Ukrainan, Puolan ja Itämeren maat. Ranskalaiset kapitalistit pyrkivät puolestaan anastamaan Saksalta sen kivihiili- ja rautakaivosalueita. Englannin imperialistit halusivat nujertaa vaarallisen kilpailijansa Saksan, jonka tuotteet olivat alkaneet syrjäyttää englantilaisten tuotteita maailmanmarkkinoilla. Venäjän tsaristiset hallitusherrat ja porvaristo pyrkivät sodan avulla valtaamaan itselleen Turkin salmet ym.

Toisen Internationalen sosialidemokraattiset puolueet olivat joutuneet oikeistososialidemokraattisten johtajien käsiin. Nämä olivat jo porvarillistuneet ja luopuneet marxilaisuudesta sekä työ-

väenluokan kansainvälisyyden periaatteista. Sodan alkaessa he, II Internationalen päätösten vastaisesti, eivät ryhtyneet paljastamaan kansoille sodan imperialistista luonnetta, vaan päinvastoin auttoivat - kukin oman maansa sotaporvaristoa - salaamaan kansalta alkaneen sodan luonteen ja päämäärän muka "isänmaan puolustamisen" tavoitteen nimellä.

Vain Leninin johtama boshevikkipuolue ja eräät saksalaiset vasemmistososialidemokraatit asettuivat vastustamaan sotaa. He julistivat avoimesti, että työläisten ei tule ampua toisten maiden työläisiä, vaan heidän tulee kääntää aseet omien maittensa hallituksia vastaan, muuttaa imperialistinen sota kansalaissodaksi. Lenin osoitti oikeistososialidemokraattisten johtajien petturuuden:

> " ... Todellisuudessa sosialishovinistit harjoittavat proletariaatin vastaista, porvarillista politiikkaa, sillä itse asiassa he eivät puolla sellaista "isänmaan puolustamista", mikä merkitsisi taistelua vieraiden kansallisuuksien sortoa vastaan, vaan puoltavat yksien tai toisten "suurvaltojen oikeutta" ryöstää siirtomaita ja sortaa vieraita kansoja. Sosialishovinistit petkuttavat kansaa toistelemalla porvariston perässä, että sotaa käydään muka kansakuntien vapauden ja olemassaolon suojelemiseksi, ja he siirtyvät siten porvariston puolelle proletariaattia vastaan. Sosialistishovinisteihin kuuluvat ne, jotka puolustavat ja kaunistelevat jommankumman sotivan valtioryhmän hallituksia ja porvaristoa, samoin kuin ne, jotka Kautskyn tavoin tunnustavat, että kaikissa sotivissa maissa sosialisteilla on samanlainen oikeus "puolustaa isänmaataan". (Lenin, Teokset, osa 21, sivut 300-301)

Myös Suomessa julistettiin sotatila ja pantiin toimeen ankara ennakkosensuuri. Työläisiltä kiellettiin lakko-oikeus sekä julkaistiin lukuisia poikkeusasetuksia, joilla rajoitettiin työväen järjestötoimintaa.

Sotatilaa käyttivät myös Suomen suurkapitalistit hyödykseen huonontamalla työläisten elinehtoja. Tähän antoivat tilaisuuden poikkeusasetukset ja sodan seurauksena tapahtunut taloudellisen elämän lamautuminen ja sitä seurannut työttömyys. Työläisten palkat alenivat jopa 40 %:lla. Tähän vaikutti myös Suomen Ammattijär-

jestön oikeistolaisen johdon, puheenjohtajana Oskari Tokoi, politiikka.

Maamme työväenliikkeen johto oli sodan edellisinä vuosina joutunyt pääosin oikeistorevisionistisen suunnan käsiin. Heidän tavoitteenaan oli vallankumouksellisen luokkataisteluhengen hävittäminen työläisistä. Siinä he jossain määrin väliaikaisesti onnistuivatkin. Suomen erikoisasema Venäjän valtakunnan yhteydessä, se, että tämän erikoisaseman vuoksi Suomi ei joutunut välittömästi osallistumaan sotaan, pelasti vielä siinä vaiheessa maamme oikeistososialidemokraattiset johtajat Euroopan monien muiden maiden sosialidemokraattisten puolueiden johtoa kohdanneesta häpeästä ryhtyä puolustamaan Venäjän taantumuksellista hallitusta sen sotaponnistuksissa. Sen sijaan heiltä ei liene puuttunut siihenkään halua, mitä osoittaa mm. se, että jo 1917 Väinö Tannerin ollessa Suomen hallituksen jäsen, hän veti päälleen sotasosialistin häpeällisen nimen ja että vuosina 1939-1944 he liittoutuivat, ei vain oman maamme porvariston kanssa tukemaan sotaa vaan myös ainoana sosialidemokraattisena puolueena Euroopassa, tukemaan Hitlerin sotahankkeita Neuvostoliittoa vastaan.

Myös silloin, ensimmäisen maailmansodan alkessa, maamme oikeistososialidemokraattiset johtajat kiiruhtivat nöyrästi noudattamaan tsaarihallituksen antamia pakkomääräyksiä. Erikoisesti Suomen Ammattijärjestön johto joutui silloin paniikkimielialan valtaan. Jo samana päivänä, elokuun 1 pnä 1914, kun Saksa julisti Venäjälle sodan, SAJ:n johto lähetti kiertokirjeen maamme kaikille ammattiosastoille, missä

> "se kielsi osastoja ryhtymästä ilman Ammattijärjestön lupaa mihinkään lakkoon tai työnseisaukseen sekä ottamasta osaa mielenosoituksiin ja muihin yrityksiin, jotka saattaisivat antaa viranomaisille aihetta puuttua osastojen toimintaan." (SAJ:n toimintakertomus vuodelta 1914, sivu 3).

Kirjeen lähettämistä selitellään samassa toimintakertomuksessa sillä, että

> "ammatillisten järjestöjen vaikeaksi tehtäväksi jää nyt järjestöjen säilyttäminen tulevien aikojen varalle ja kaikkien rauhattomuuksien estäminen."

Ajatus edellä sanotussa on kiistämättä sama kuin sotaa käyvien maiden sosiali-shovinistisillä johtajilla, jotka selittivät, että työväenpuolueet eivät ole sodan, vaan rauhanajan taisteluvälineitä.

Tokoin johtaman Suomen Ammattijärjestön toimikunnan paniikkimielialan syvyyttä kuvaa se,että kyseinen toimikunta sanoi sodan alkuvaiheessa irti kaikki järjestäjänsä, mitä seliteltiin sillä, että "sodan puhjettua näytti ensin mahdottomalta minkäänlainen agitaatiotoiminnan jatkaminen".

SAJ:n johto teki jatkuvasti kaikkensa pidätelläkseen työläisten liikehtimistä. Niinpä SAJ:n valtuuston pöytäkirjan mukaan (huhtikuu 1915, sivu 71) Eero Haapalainen ehdottaa, että Ammattijärjestö lähettäisi työnantajille esityksen palkkojen korottamiseksi elinkustannuksia vastaavasti. Tokoi piti kuitenkin ehdotusta "hyvin arkaluontoisena", joten sitä on käsiteltävä edesvastuulla. Kuitenkaan Haapalaisen esitys ei sisältänyt edes uhkavaatimuksen lähettämistä, vaan esityksen palkkojen korottamiseksi.

Jääkäriliike

Ensimmäisen maailmansodan puhkeaminen sai myös pikkuporvarilliset aktivistit liikkeelle. He ryhtyivät elvyttämään aikaisempia, jo vuonna 1905 solmittuja suhteitaan keisarilliseen Saksaan. Aktivistit alkoivat puuhata opetuksen järjestämistä aseiden käytössä. Muodon vuoksi he tiedustelivat ensin Ruotsin hallitukselta lupaa saada opetella aseiden käyttöä Ruotsissa. Kun Ruotsin hallitus ei tietenkään halunnut mitenkään vaikeuttaa suhteitaan Venäjän hallitukseen, se antoi kielteisen vastauksen. Sen jälkeen olikin sitten jo mukava kääntyä Saksan hallituksen puoleen. Saksassa muodostettiin suomalainen jääkäripataljoona. Saksan hallitus toivoi voivansa käyttää Suomen kansan tyytymättömyyttä vihollisensa, tsaristisen Venäjän heikentämiseen. Pataljoonaan värvättiin varsinkin ylioppilaita, mutta myös talonpoikais- ja työläisnuorisoa. Maamme suurporvaristo suhtautui aluksi aktivistien puuhiin varovaisesti. Se ei halunnut vaarantaa suhteitaan tsaarihallitukseen, jonka sotatilauksista virtasi myös Suomen porvaristolle runsaasti tuloja. Kun Saksa kuitenkin sai sodassa merkittävää menestystä, maamme porvaristo ryhtyi laskelmoimaan Saksan mahdollisen voi-

ton jälkeen avautuvista uusista tulomahdollisuuksista. Se ei kuitenkaan vielä hylännyt Venäjän vallanpitäjiä ja liittynyt yksinomaan saksalaisystävälliseksi. Se aloitti kaksinaamaisen pelin Venäjän tsarismin ja Saksan keisarillisen hallituksen välillä. Se pysytteli Venäjän hallitusherrojen uskollisena alamaisena aina Venäjän Lokakuun sosialistiseen vallankumoukseen asti. Yrjö Sirola totesikin Kommunistissa vuonna 1928 (sivu 294), että tällä politiikallaan Suomen porvaristo toivoi "parhaiten voivansa ajaa luokkaetujaan sekä liikealalla että varsinkin Suomen proletariaatin yhä kuohuvammaksi käyvää luokkataistelua vastaan".

Työväenliikkeen silloisista johtajista mm. Oskari Tokoi ja Yrjö Mäkelin suhtautuivat jääkäriliikkeeseen myönteisesti. Yrjö Sirola luonnehti sosialidemokraattisen puolueen suhdetta jääkäriliikkeeseen näin:

> "Suomen sosialidemokraattisen puolueen johto osoitti tässä asiassa passiivista välttelypolitiikkaa, se ei selvittänyt itselleen eikä työväelle jääkäriliikkeen luonnetta. Se kyllä kehoitti puolueen jäseniä pysymään siitä erillään ja päätti sitä tarkasti seurata. Mutta vaikka puolueen vastuunalaisia toimitsijoita, jopa puoluejohdon jäseniä, oli aivan liikkeen johtoasemissa, ei puolueen johto määritellyt näiden politiikkaa (osaksi ei liene ollut siitä täysin tietoinenkaan)".

Jääkäriliikkeen johto koetti antaa sekä jääkäreille itselleen että yleisesti sellaisen käsityksen, että heidän pyrkimyksenään on Suomen irroittaminen Venäjästä ja vapaan itsenäisen Suomen luominen. Tätä samaa käsitystä yrittävät maamme porvarilliset historiankirjoittajat edelleenkin istuttaa Suomen kansaan. Se on osa niin sanottua "vapaussota"-valhetta. Todellisuudessa jääkäriliike ja yhteyksien hakeminen Saksan keisarivaltaan oli yksi etappi Suomen porvariston myöhemmin aivan tavanomaiseksi tullutta seikkailupolitiikkaa.

Vuosi 1916 oli jo maamme työväenliikkeen uuden nousun aamua

Vuosi 1916 oli tosin maamme työväenluokalle ja muille vähäväkisille edelleen raskasta aikaa. Vaikka metalliteollisuus ja muut armeijan tarpeita tuottavat teollisuuslaitokset saivat runsaasti

tilauksia Venäjän hallitukselta, muut tuotannonalat, erikoisesti sahateollisuus ja rakennustuotanto olivat täysin pysähdyksissä. Näiden alojen työläiset olivat joko Venäjän valtion järjestämissä linnoitus- eli patteritöissä tai olivat siirtyneet Venäjälle Muurmannin rautatien rakennustöihin. Työläisten elämää vaikeutti sekä elintarvikkeiden hintojen jatkuva, voimakas kohoaminen sekä ankara elintarvikepula. Työläisten tyytymättömyys kasvoi.

Kasvava tyytymättömyys pakotti vihdoin SAJ:n johdon luopumaan siihenastisesta toimettomuudestaan. Ensimmäisen joukkoihin vetoavan askeleen se sai otetuksi vuoden 1916 lopulla. Silloin Ammattijärjestön toimikunta lähetti osastoille ja liittotoimikunnalle kirjelmän, jossa se kehoitti ammattiosastoja järjestämään yleisiä kokouksia ja selostamaan niissä palkkojen korottamisen välttämättömyyttä ja ammatillisen järjestäytymisen tarpeellisuutta. Siinä kehoitettiin myös ahdistamaan työantajia palkankorotusvaatimuksilla ja keksimään muitakin keinoja palkkavaatimusten läpiviemiseksi. Työväen sanomalehdet velvoitettiin kirjoittamaan palkkojen korottamisen puolesta ja muokkaamaan yleistä mielipidettä vaatimuksille suosiolliseksi.

Sos.dem. puolueen jäsenmäärä kasvoi vuoden 1916 aikana 51.000:sta n. 72.000:een ja Ammattijärjestön jäsenmäärä nousi lähes 12.000:lla. Selvimpnä osoituksena työläisten aktiivisuuden huomattavasta noususta oli kuitenkin kyseisenä vuonna toimitettujen eduskuntavaalien tulos. Silloin maamme työväki valloitti porvarillisilta puolueilta enemmistön eduskuntapaikoista, 103 paikkaa.

Eduskuntaa ei kuitenkaan kutsuttu sota-aikana kokoon. Tsarismi ja oman maamme porvaripuolueet ja niiden takana oleva suurpääoma pelkäsivät kansanjoukkojen taholta tulevaa, yhä kasvavaa painetta ja joukkojen voimaa.

Vallankumousvuosi 1917

Sensuurin varotoimenpiteistä huolimatta saapui maahamme vuoden 1917 alussa tietoja vallankumouksellisista liikehtimisistä Venäjällä, mutta näihin tietoihin ei maamme sosialidemokraattisen puolueen johdon piirissä kiinnitetty vakavaa huomiota, joten maaliskuun vallankumous tuli puolueen johdolle melkeinpä yllätyksenä

Helmikuun 18 päivänä alkoivat Putilovin tehtaan työläiset lakon Pietarissa. Lakko laajeni pian useita suuria tehtaita käsittäväksi. Kansainvälisenä naistenpäivänä 23 helmikuuta (8 maaliskuuta uutta lukua) järjestivät työläisnaiset bolshevikkien kehoituksesta katumielenosoituksen nälkää, sotaa ja tsarismia vastaan. Tehtaiden työmiehet antoivat naisten mielenosoitukselle kannatuksensa julistamalla koko kaupungin lakkoon.

Lakot ja mielenosoitukset kasvoivat vallankumoukselliseksi hyökkäykseksi tsarismia vastaan. Sotilaat siirtyivät kapinaan nousseen kansan puolelle, mikä ratkaisi taistelun kansan voitoksi. Tsaari oli pakotettu luopumaan kruunustaan. Vallankumoukselliset työläiset ja sotilaat vapauttivat poliittiset vangit Pietarin vankiloista. Kun tieto vallankumouksen voitosta levisi muihin kaupunkeihin ja työläiskeskuksiin ja rintamille, niin työläiset ja sotilaat kukistivat tsaristisen virkakoneiston vallan kaikkialla.

Myös Suomessa otettiin tieto tsaarivallan kukistumisesta ilolla vastaan.Vallankumoukselliset sotilaat vangitsivat kenraalikuvernööri Seynin ja lähettivät hänet vartioituna Pietariin. Maaliskuun 17 pnä esitettiin Suomen senaatissa keisari Nikolai II:n valtaistuimelta luopumisjulistus. Suomen porvaristo oli säikähtyneenä ja peloissaan vallankumouksesta. Matti Paasivuori kertoo vallankumouspäivien tapahtumista Helsingissä:

> "Kaduilla kulki pitkiä sotilaskulkueita kantaen punaisia lippuja ja soittokunnat kulkivat edellä soittaen marseljeesiä. Helsingin hienostokaan ei uskaltanut mennä kadulle ilman punaista rusettia rinnassa, koska matruusit sitä vaativat." (HTY 40 vuotta, sivu 121)

Myös Suomen työläiset liikehtivät. Kun Helsingissä oli maaliskuun 30 pnä kahden vallankumoussankarin hautajaiset, oli saattokulkueessa yli 50.000 osanottajaa. Samoin sanotaan olleen vappukulkueessa.

Myös hallitus vaihtui

Vallankumouksen jälkeen oli pakko kutsua eduskunta kokoon. Hallitus vaihtui. Kun sosialidemokraattinen puolue, puolueessa olleita oikeistoaineksia lukuun ottamatta, oli ollut hallitukseen osallis-

tumiseen nähden kielteisellä kannalla, koska silloisissa olosuhteissa puolueen edustajat olisivat joutuneet porvariston politiikan toteuttajiksi, niin nyt oli tilanne huomattavasti muuttunut. Kun tsaarihallitusta edustanut senaatti joutui vallankumouksen vuoksi jättämään paikkansa, niin myös sosialidemokraattinen puolue osallistui edustajiensa kautta neuvotteluun uuden hallituksen muodostamiseksi.

Pitkien keskustelujen jälkeen maaliskuun 24 päivän iltana muodostettiin uusi senaatti. Siihen tuli 6 oikeistoporvaria ja 6 oikeistososialidemokraattia. Senaatin varapuheenjohtajaksi tuli Oskari Tokoi. Näin muodostettu senaatti oli sekä henkilövalintojensa että voimasuhteittensa vuoksi sellainen, että se saattoi olla vain taantumusporvarien tahdon toteuttaja.

Hallitusneuvotteluissa sosialidemokraattisen puolueen edustajina mukana olleet O.W. Kuusinen ja K. Manner julkaisivat kohta senaatin muodostamisen jälkeen lausunnon, jossa he osoittivat, että työväen taholta voitaisiin hätäkeinona poikkeustilanteessa hyväksyä sosialidemokraateista ja maalaisliittolaisista kokoonpantu hallitus, jossa joku "villi porvarikin" olisi mukana, mutta ei voida hyväksyä Tokoin muodostamaa hallitusta, missä on 6 sosialidemokraattia ja 6 porvaria ja jonka puheenjohtajana on venäläin kenraalikuvernööri:

> "Meidän käsityksemme mukaan on näin syntynyt senaatti sosialidemokraattisen puolueen ja porvaripuolueiden yhteinen kokoomushallitus, jollaisen muodostamista me kaiken aikaa jyrkästi vastustimme. Jos meidän ...... suunnitelmamme .... olisi ollut toteutettavissa, olisi siitäkin syntynyt tavallaan kokoomushallitus, mutta ei suomettarelaisen, nuorsuomalaisen ja ruotsalaisen puolueen kanssa, vaan niitä vastaan." (Työmies, 27.3.1917)

Oskari Tokoin hallituksen muodostaminen oli osoitus maamme työväenpuolueen periaatteellisesta heikkoudesta. O.W. Kuusinen luonnehti sitä myöhemmin kirjoittamassaan kirjassa Suomen työväenliikkeen opetuksia, sivu 11, seuraavasti:

> "Tuijottaen sokeasti v. 1916 saavuttamaansa vaalivoittoon puolue oli vielä 1917 niin pahasti parlamentillisten harhain vallassa, että sen oikeistosiipi sai hyväksytyksi op-

portunistisen ehdotuksensa kokoomushallituksen muodostamisesta yhdessä porvaripuolueiden kanssa (ns. Tokoin senaatti), josta ei ollut työväenluokalle muuta kuin haittaa ja häpeää."

Helmikuun (maaliskuu) vallankumous oli porvarillinen ja se antoi vallan porvaristolle

Vaikka helmikuun (uutta lukua maaliskuu) vallankumous antoikin vallan Venäjän porvaristolle, niin tsarismin kukistuminen merkitsi suuresti laajentuneita toimintamahdollisuuksia Suomen työväelle. Työväenjärjestöt kasvoivat lyhyessä ajassa valtavasti. Suomen Ammattijärjestön jäsenmäärä kasvoi vuoden 1917 aikana n. 150.000:een. Pian alkoivat myös lakkoliikkeet. Epätäydelliset viralliset tilastot kertovat maassamme olleen vuoden 1917 aikana 483 lakkotaistelua. Niistä 78 oli maataloudessa. Näin siis työväestön kaikkein huonoimmassa asemassa olevat kerrokset tulivat mukaan taisteluun työpäivän lyhentämisen, työolojen parantamisen ja palkkojen korottamisen puolesta. Teollisuudessa oli palkankorotusvaatimusten ohella tärkeimpänä vaatimuksena 8 tunnin työpäivä. Metalliteollisuudessa saatiin jo huhtikuun 17 pnä lakon uhalla aikaan sopimus 8 tunnin työpäivän käytäntöön ottamisesta.

Maaliskuun vallankumouksen jälkeen alkoi myös Suomessa muodostua uusia kansan oikeuksista huolehtivia elimiä, joita kutsuttiin työväenjärjestöjen eduskunnaksi. Eräin paikoin niitä nimitettiin työläisten neuvostoiksi. Näitä neuvostoja ei kuitenkaan voida rinnastaa Venäjällä muodostettuihin työ- ja sotamiesneuvostoihin, sillä kun Venäjällä neuvostojen valintaan osallistuivat myös järjestäytymättömät tasavertaisina järjestyneen työväen kanssa, niin meillä nämä työväenjärjestöjen eduskunnat eli neuvostot edustivat vain järjestäytyneitä työläisiä.

Myös tsaarin aikainen poliisi oli hajoitettava tai hajosi. Aluksi pitivät venäläiset sotilaat yllä järjestystä, mutta luovuttivat myöhemmin järjestyksen ylläpidon järjestäytyneen työväen muodostaman miliisin käsiin. Helsingin miliisin toimintaa johti järjestysvaliokunta, johon työväenjärjestöjen eduskunta valitsi 7 edustajaa, porvarillinen kaupunginvaltuusto 3 edustajaa ja lisäksi

siihen kuului myös pari venäläisten vallankumouksellisten edustajaa. Sen miehistön muodostivat työläiset ja muutamat entiset poliisit, jotka eivät olleet tsarismin aikana vetäneet päälleen kansan vihaa.

Taistelu maamme itsenäisyydestä

Suomen johtavalla porvaristolla ei ollut halua eikä rohkeutta jäädä oman maan työväestön kanssa kahden kesken. Jäätyään ilman tsarismin tukea se pyrki nojautumaan Suomen työväkeä vastaan Venäjän porvaristoon ja sen hallitukseen. Siksi maamme porvaristo kiirehti Suomen ja Venäjän suhteiden saattamista pysyvälle kannalle. Asia tuli eduskuntakäsittelyyn senaatin esityksestä kesäkuussa 1917. Senaatin esityksen mukaan Venäjän hallitusvallalla olisi oikeus määrätä Suomen eduskunnan kokoonkutsumisesta ja valtiopäivien avaamisesta, lopettamisesta ja hajoittamisesta. Sillä olisi oikeus määrätä ministerivaltiosihteeri (Suomen asian korkein edustaja Venäjän hallituksen luona Pietarissa) ja hänen apulaisensa. Senaatin talousjaoston jäsenet määräisi kenraalikuvernööri, jolle muutenkin jäisi hyvin laajat valtuudet. Tämän lakiesityksen mukaisesti Venäjän tsaarille kuulunut valta siis katsottaisiin ilman muuta siirtyneeksi Venäjän väliaikaiselle hallitukselle.

Eduskunnan porvarillisten puolueiden taholta esitettiin, että senaatin esitys, joka merkitsi maamme itsenäisyyspyrkimysten kaatamista, hyväksyttäisiin muuttamattomana. Sosialidemokraattien mielestä oli laille annettava uusi sisältö, joka vastaisi Suomen itsenäisyyspyrkimyksiä ja vahvistaisi maamme eduskunnan täysivaltaisuutta.

Suomen sosialidemokraattisen puolueen kesäkuun edustajakokous

Esitys valtalaiksi

Puoluekokous määritteli virallisesti puolueen suhteen maamme itsenäisyyskysymykseen kesäkuun 15-18 pnä. Kokous hyväksyi julistuksen muotoon laaditun päätöslauselman, jolla käännyttiin Venäjän sosialidemokraattien ja muiden maiden työväenpuolueiden puoleen

Suomen itsenäisyyden saavuttamiseksi ja turvaamiseksi.' Siinä sanottiin mm:

"Kauan on Suomen ja Venäjän suhde ollut sorron ja riitojen suhde. Nyt se on muutettava ja turvattava molempien kansojen vapaaksi suhteeksi, nyt on vapautettava Suomen kansa valtiollisesta riippuvaisuudesta ja holhouksesta.......... Suomen sosialidemokratia siis asettaa Venäjän porvariston holhousvallan vaatimusta vastaan Suomen kansan valtiollisen itsenäisyyden vaatimuksen. Sillä muuten kuin vapaan Suomen valtion puitteissa ei Suomen kansa voi käydä häiritsemättä luokkataisteluaan, turvatusti säilyttää saavutuksiaan ja menestyksellä täyttää kohdaltaan työväen kansainvälisen vapausliikkeen tehtäviä.

Suomen köyhälistö ei Venäjän veljeskansaa viero. Se vihaa kansallisuusvihan lietsojia. Itsenäisenä tasavaltana vapaana vapaan Venäjän rinnalla, on Suomella oleva oikea asemansa."

Venäjän bolshevikkien edustajana edustajakokouksessa ollut Aleksandra Kollontay puolusti puolueensa kannan mukaisesti Suomen itsenäisyyttä lausuen mm.:

"Väliaikainen hallitus vakuuttaa, että tämä kysymys ratkaistaan lopullisesti kansalliskokouksessa. Mutta emmehän tiedä, millä tavalla kansalliskokous tulee tämän päättämään. Sen sijaan me vallankumoukselliset sosialidemokraatit vaadimme, että nyt vallankumouksellisen tilanteen jatkuessa olisi ratkaistava kysymys Suomen itsenäisyydestä. Ja me kannatamme itsenäisyyden myöntämistä Suomelle aina Suomen eroamiseen saakka Venäjän valtakunnasta." (Pöytäkirja, sivu 56)

Suomen sosialidemokraattien toimesta saatiin kysymys esille Venäjän työläis- ja talonpoikaisneuvostojen edustajakokouksessa heinäkuun 3 pnä. Menshevikit ja sosialivallankumoukselliset vastustivat ajatusta Suomen täydellisestä itsenäisyydestä. Vähemmistönä olleiden boshevikkien voimakkaan esiintymisen tuloksena edustajakokous vaati Venäjän väliaikaista hallitusta tunnustamaan Suomen sisäisen riippumattomuuden.

Kun sosialidemokraatit sitten eduskunnan valiokuntakäsittelyssä

esittivät eduskunnan hyväksyttäväksi lain Suomen korkeimman vallan käytöstä, nousivat kaikki porvarilliset puolueet sitä vastaan. Osa porvareista puolusti jyrkästi Venäjän väliaikaisen hallituksen oikeutta korkeimpaan valtaan Suomessa. Osa taas, niinsanotut "itsenäisyysmiehet" tahtoivat vallan keskittämistä senaatin talousosaston käsiin.

Perustuslakivaliokunnassa sosialidemokraatit saivat kuitenkin oman lakiesityksensä hyväksytyksi. Siinä säädettiin, että Suomen eduskunta yksin päättää, vahvistaa ja määrää voimaanpantavaksi kaikki Suomen lait. Se päättää myös kaikkien muiden Suomen asian ratkaisusta, jotka keisari ja suuriruhtinas olivat aikaisempien säännösten mukaan ratkaissut. Poikkeuksen teki ulkopolitiikka ja sotilaslainsäädäntö. Ylintä toimeenpanovaltaa tulisi toistaiseksi käyttämään Suomen senaatin talousosasto, jonka jäsenet eduskunta tulisi asettamaan ja erottamaan.

Kun lakiesitys sitten tuli eduskunnassa esille kiireelliseksi julistamiseksi ja sen lopullisesti hyväksymiseksi, asettuivat kaikki muut porvaripuolueet sitä tiukasti vastustamaan paitsi maalaisliitto, jonka **ryhmä** hajosi kahtia. Edustaja Rantakari sanoi mm.:

> "Minä olen sitä mieltä, että isänmaatamme tahdotaan nyt viedä onnettomuuteen. Minä yhtä vähän kuin kukaan oikeistosta emme kykene sitä estämään. Mutta reippaimmat meistä kaatuvat paikalleen ja me äänestämme niin hyvin kiireellisyyttä kuin itse lakia vastaan." (Eduskunnan pöytäkirjat, 17 heinäkuuta 1917, sivu 1025)

<u>Senaattori Tulenheimo</u>:

> " ..... Mutta pienikin kansa pystyy odottamaan sitä ajankohtaa, jolloin uudistus on mahdollinen, sekin pystyy asettamaan vaatimuksensa silloin niin, että se itse ne saattaa saavuttaa ja itse saavutuksensa säilyttää." Eduskunnan pöytäkirjat, 17 heinäkuuta 1917, sivu 1008)

<u>Edustaja A.H. Virkkunen</u>:

> "Mutta minä en voi olla mainitsematta, että jo tämän lakiehdotuksen valmistus on sellainen, että sillä tavalla ei mitään kelvollista voi syntyä ... Sillä sehän on sanasta sanaan kopio Pietarin työ- ja sotamieskongressin päätökses-

tä, toisten tietojen mukaan semmoisenakin jonkun verran virheellinen....
Mutta tämä laki ei ole ainoastaan vierasta alkuperää, koko sen vaikutuskin tulee nojautumaan meille vieraisiin voimiin.... Kun se vielä saattaisi yleisten asian johdon ja hoidon meidän maassamme kulloinkin vallassa olevan puolueen käsiin, ja kun se lisäksi, niinkuin eduskunnalle on ilmoitettu, aiotaan saattaa voimaan lainvastaisessa järjestyksessä, niin minä puolestani en voi olla mukana tämän lain hyväksymisessä, enkä katso voivani panna peliin niin epävarmoille korteille, joita nyt esitetään, kaikkea sitä, mikä meidän maahamme vuosisatojen työllä on aikaansaatu ja minkä meidän kansamme nyt entisyytensä perintönä omistaa.

..... Minä uskallan sanoa, että kyynillinen on semmoinen käsitys historian menosta, joka asettuu mestaroimaan kuluneiden aikojen ja ikimenneiden sukupolvien työtä niiden vaatimusten ja mahdollisuuksien mukaan, joita myöhempi ajankohta on tuonut mukanaan." (Eduskunnan pöytäkirjat, 18 pnä heinäkuuta 1917, sivut 1052-1053)

Kyynillistä, eikö totta ?

Edustaja Yrjö Koskinen:

" ..... Toisen heikkoudentilan hyväksikäyttö lienee sitä tavallista entisajan politiikkaa, mutta onko se onneksi ja saavutetaanko sillä mitä halutaan? Onko meidän naistenkin nyt mentävä tuota vanhaa polkua, kun vihdoinkin olemme mukaan päässeet? ... Tämmöinen menettely tekee ehdottomasti kiristyksen ja pakotuksen vaikutuksen, siitä ei päästä mihinkään." (Edusk. pöytäkirja, 18 pnä heinäkuuta 1917, sivut 1037-1038)

Edustaja Ståhlberg:

" ..... Niin ollen en voi äänelläni kannattaa sen hyväksymistä ja antautumista seikkailupolitiikkaan maan ja kansan kohtaloista, jota tällainen menettely tietäisi ....."
(Edusk. pöytäkirja, 17 pnä heinäkuuta 1917, sivu 1025)

Samanlaisia lausuntoja asiasta voisi eduskunnan pöytäkirjoista tätä asiaa koskevan käsittelyn yhteydessä löytää vaikka kuinka paljon.

Edustaja Hänninen-Valpas paheksui sitä, että peliin on vedetty mukaan eräitä sosialistejakin:

> " .. Sellaista tulkintaa on tässä eduskunnassa antanut senaatin varapuheenjohtaja, porvariston nuorin, taitavin valtiomies Oskari Tokoi. Sellainen käsitys on kai yleensä ollut senaatissa vallalla." (Eduskunnan pöytäkirja,18 pnä heinäkuuta 1917, sivu 1055)

Maalaisliiton edustaja Niukkanen asettui kannattamaan lakiesityksen hyväksymistä:

> " ..... Ja kun tässä asiassa ei nyt enää voi olla mistään muusta kysymys kuin siitä, kuka äänestää tämän kansan sisäisen itsehallinnon puolesta, kuka sitä vastaan, toivoisin, että täällä ei olisi yhtään edustajaa, jolla olisi otsaa äänestää tätä lakiesitystä vastaan." (Eduskunnan pöytäkirja, 17 pnä heinäkuuta 1917, sivu 1020)

Myös edustaja Alkio(maalaisliitto) puhui esityksen hyväksymisen puolesta.

Lopullisessa äänestyksessä 18 pnä heinäkuuta 1917 annettiin 136 jaa- ja 55 ei ääntä; eduskunta oli siis päättänyt hyväksyä lakiesityksen.

Näin siis Suomen taantumusporvaristo, joka sanoissa julistaa suurella suulla "isänmaanrakkauttaan ja itsenäisyyshaluaan", asettui vastustamaan ensimmäistä virallista askelta Suomen itsenäisyyden tiellä. Porvarilliset lehdet eivät myöskään peitelleet iloaan, kun Venäjän porvarillinen Kerenskin hallitus hajoitti Suomen eduskunnan.

Eduskunnan palatessa lomalta elokuun 29 pnä oli eduskuntatalo Venäjän väliaikaiselle hallitukselle uskollisten sotilaiden miehittämä. Samana päivänä pidetyssä kansanedustajien neuvottelussa esittivät sosialidemokraatit, ettei eduskunnan laitonta hajoitusmääräystä toteltaisi, vaan eduskunnan työtä jatkettaisiin säätytalolla. Porvarilliset edustajat eivät hyväksyneet esitystä, vaan ilmoittivat, etteivät tule osallistumaan eduskunnan työhön.

Työmies kirjoitti: " ... Suomen taantumuksellinen porvaristo käy käsikädessä venäläisen suomisyöjäporvareiden kanssa" ja kysyi:

"Onkohan missään maassa ja milloinkaan porvaristo asettunut kurjemmalle ja häpeällisemmälle kannalle?"

Uudet vaalit lokakuussa eivät tuoneet työläisille toivottua tulosta

Eduskunnan tultua hajoitetuksi Venäjän väliaikaisen hallituksen määräyksellä ja Suomen porvarillisten senaattorien avustuksella suoritettiin uudet vaalit lokakuun 1 ja 2 päivinä.

Sosialidemokraattinen puoluetoimikunta ja puolueneuvosto päättivät osallistua vaaleihin, mutta samalla he selittivät vaalit laittomiksi. Vaalitaistelu oli kiihkeä ja porvarilliset puolueet liittotuivat yhteiseen vaaliliittoon "punaista vaaraa vastaan". Porvareiden vaaliliitto sai nyt näille uusille valtiopäiville enemmistön, 108 edustajaa työväen 92 edustajaa vastaan. Näin siitä huolimatta, että sosialidemokraattien äänimäärä nousi vuoden 1916 vaaleissa saadusta 370.000 äänestä nyt 450.000 ääneen.

Luokkataistelu kärjistyi

Maamme poliittinen tilanne kärjistyi eduskunnan laittoman hajoituksen seurauksena. Tilanteen kärjistymiseen vaikutti erikoisesti taloudellisen tilanteen vaikeutuminen. Työttömyys lisääntyi, hinnat nousivat päivä päivältä ja vallitsi huutava elintarvikepula. Keinottelu elintarpeilla oli suurta ja yleistä. Työtätekevät joukot näkivät suoranaista nälkää.

Sosialidemokraattinen puolueneuvosto laati n.k. "Me vaadimme" -julistuksen. Se julkaistiin samana päivänä, jolloin uusi porvarienemmistöinen eduskunta kokoontui. Siinä syytettiin maamme porvareita taantumuksellista politiikasta ja vaadittiin välttämättömien uudistusten toimeenpanoa: takavarikoitavaksi kaikki elintarvikkeet, työttömille järjestettäväksi kohtuullisesti palkattua työtä, eduskunnan jo hyväksymien lakien, 8-tunnin työaikalain ja uuden kunnallislain, hyväksymistä ja voimaan saattamista, virkakunnan ja tuomioistuimien puhdistamista kansan sortajista, suojeluskuntien lakkauttamista ja riisumista aseista ym.

"Kolmen kuninkaan" vaali eduskunnassa

Venäjän suuri Lokakuun Vallankumous (25 lokakuuta = 7 marraskuuta) loi myös Suomessa uudenlaisen tilanteen, ymmärrettiin tapahtumien suuri merkitys. Sosialidemokraattisen puolueen puoluetoimikunta ja Ammattijärjestö julkaisivat yhteisen julkilausuman otsikolla "Vallankumouksen kellot soivat", jossa tervehdittiin Venäjän työläisten voittoa. Porvaristo aktivoitui yritykseen luoda itselleen eduskunnasta riippumattoman toimeenpanovallan. Siinä tarkoituksessa porvarienemmistöisen eduskunnan puhemiehistö teki jo marraskuun 8 päivänä esityksen kolmihenkisen valtionhoitajakunnan asettamisesta. Siinä esitettiin, että "keisarin ja suuriruhtinaan käyttämä valta toistaiseksi on uskottava tarkoitusta varten asetetulle valtionhoitajakunnalle".

Sosialidemokraatit vastustivat jyrkästi porvarien esittämää valtionhoitajakuntahanketta. Valpas osoitti lausunnossaan eduskunnassa porvariston perimmäisen tarkoituksen:

> "Jos otettaisiin esimerkiksi, että saksalainen asevoima nousisi täällä maihin, niin eiköhän olisi luultavaa, että Saksan militarismi, joka vihaa kansanvaltaa, tulisi juuri rakentamaan tälle perustalle, mitä tämän eduskunnan oikeisto täällä pystyttää, tulisi tukemaan asevoimalla näitä oikeiston pyrkimyksiä. Näiden kolmen henkilön tilalle voitaisiin silloin tosiaankin hankkia joltakin maailman taholta jokin sapeliprinssi, antaa sille kuninkaan nimi, ja niin olisi menty monarkistiseen hallitusjärjestelmään Minä olen ihan varma siitä, että meillä Suomessa on nyt, niinkuin ainakin on ollut oikeiston taholta juuri monarkian kannattajain suuri ja vaikutusvaltainen joukko. He pelaavat mukana. He tahtovat johtaa monarkistiseen järjestelmään, vaikka eivät julkea tuoda sitä esille, vaan esiintyvät kansan edessä jonkinlaisen kauniin naamarin varjossa."

O.W. Kuusinen selvitteli puheenvuorossaan yhtäältä porvariston ja toisaalta työväen edustajien pyrkimyksiä:

> "Mitä täällä nyt tahtovat porvarit ja mitä sosialistit? Asema on siinä suhteessa selvä. Porvarit tahtovat, että Suomen korkein valtiovalta tulisi kuulumaan kolmelle miehelle, sosialistit tahtovat, että se tulisi kuulumaan Suomen kansan

eduskunnalle.... Entäs ero päämäärissä? Porvarilliset tahtovat päästä mahdollisimman vähillä uudistuksilla tämän ajan ohi. Mitäs sosialistit tahtovat? Ne uudistukset toteutetuiksi ja edut, mitkä on julistuksessamme lausuttu, jotka täällä tehtyyn ehdotukseemme sisältyvät. Ovatko ne isoja uudistuksia? Eivätkö ne ole kansanvaltaisia, porvarillisen yhteiskunnan puitteissa liikkuvia uudistuksia joka ainoa .... Ne ovat hyviä uudistuksia. Ne ovat tarpeellisia ja työväelle välttämättömiä uudistuksia tässä maassa, mutta sen enempää ne eivät ole. Ne eivät ole sosialistisia vielä.

Leipää tahtoo työväki täällä, sillä se on leivän puutteessa. Ja oikeutta se tahtoo, sillä se on oikeudenkin puutteessa. Leipää ja työtä ensi kädessä, sitä minun käsittääkseni Suomen työväeltä puuttuu ja sen takia se on epätoivossa."
(Eduskunnan pöytäkirjat. Toiset valtiopäivät 1917, sivu 55)

Suurlakko. Eduskunta vahvistaa valtalain, kunnallislain ja 8-tunnin työaikalain

Laki 3 henkisen valtionhoitokunnan asettamisesta oli avoin taisteluhaaste työläisille. Marraskuun 12 pnä kokoontunut Ammattijärjestön edustajakokous päätti yhtyä Me vaadimme -julistukseen ja vaatia suurlakon uhalla siinä esitettyjen työväestön päävaatimusten toteuttamista. Eduskunnan porvarillinen enemmistö päätti kuitenkin lykätä vaadittujen uudistusten vahvistamista. Työväen vallankumouksellinen keskusneuvosto julisti suurlakon. Lakko alkoi marraskuun 14 päivänä.

Suurlakosta muodostui Suomen työläisten suuri voimannäyte. Kun porvaristo ei vielä tässä vaiheessa tuntenut itseään kyllin vahvaksi käymään avoimeen yhteenottoon työläisten kanssa, niin sen oli pakko ryhtyä osittaiseen perääntymiseen. Setälän senaatti pyysi eroa. Eduskunta päätti, maalaisliittolaisten ja sosialidemokraattisen ryhmän äänillä, marraskuun 15 pnä itse ryhtyä käyttämään sitä valtiovaltaa, joka aikaisemmin oli kuulunut Venäjän tsaarille. Työläisten ankarasta painostuksesta johtuen eduskunta päätti marraskuun vastaisena yönä vahvistaa kunnallislain 147 äänellä 45 vastaan ja 8-tunnin työaikalain 149 äänellä 42 vastaan.

Yrjö Sirola kuvaa vuonna 1928 laatimassaan tutkimuksessa suurlakkoa näin:

"Lakko levisi nopeasti yli maan ja sai pian vallankumouksellisen luonteen. Työväki ei enää tyytynyt vaatimaan edellämainittuja uudistuksia ja eduskunnassa esitetyssä Me vaadimme -ohjelmassa esitettyä lahtarikaartien aseistariisumista, vaan rupesi vaatimaan vallanottoa. Asiallisesti olikin valta suurimmassa osassa maata (varsinkin kaupungeissa ja maaseudun työläiskeskuksissa riidattomasti) järjestyneen työväestön vallankumouselimien käsissä..... Johdossa ilmeni kuitenkin epäröintiä, ei ollut luottamusta Venäjällä tapahtuneen lokakuun vallankumouksen pysyväisyyteen. Oli pelko, että saksalaiset nousisivat maihin,kuten niillä näyttää olleen aikomus, vaikka se, luultavasti lokakuun vallankumouksen takia jäi suorittamatta. Puolueen johto pelkäsi, että työväen valta ei selviäisi finanssi-, elintarviketuotanto ym. vaikeuksista. Eräänä yönä (marraskuun 18 päivän vastaisena) Keskusneuvosto pienellä enemmistöllä päätti ottaa vallan, mutta pian se päätöksensä peruutti, huolimatta siitä, että osa ensimmäisessä äänestyksessä vähemmistöön jääneitä s.o. niistä, jotka vastustivat silloin vallanottoa, ilmoittivat olevansa siinä tehtävässä, mikä heille vaan annetaan. Ja niin julistettiin marraskuun 19 pnä suurlakko lopetuksi. Saavutukseksi jäi se, että eduskunta oli julistautunut ylimmän valtiovallan haltijaksi sekä vahvistanut kunnallis- ja 8-tunnin lait."

Suurlakon aikana oli valta todella työväen käsissä, mutta kun silloin suotuisaa tilannetta ei osattu käyttää hyväksi, tilanne alkoi kehittyä työväelle epäedullisempaan suuntaan.

Jo marraskuun puolivälissä hallitus lähetti valtioneuvos Edvard Hjeltin Saksaan valmistamaan suomalaisten jääkäreiden kotiinpaluuta ja tekemään sopimusta saksalaisen sotilaallisen avun saamisesta porvaristolle. Svinhufvud evästi matkalle lähtevää Hjeltiä sanomalla: "Hanki nyt vaan saksalaiset tänne, muuten emme tule toimeen."

Keinottelua Suomen itsenäisyysasialla

Samanaikaisesti kun Suomen porvariston johtomiehet kävivät Saksan hallituksen kanssa kauppaa Suomen itsenäisyydestä, harjoitettiin maamme talonpoikain keskuudessa räikeätä valhekamppailua uskottelemalla heille, että sosialistit ottavat heiltä maat ja mannut. Talonpoikia kiihotettiin liittymään suojeluskuntiin ja ryhtymään taisteluun "ryssiä" vastaan. Viha venäläisiä sotilaita vastaan kasvoi Suomen porvariston keskuudessa samassa suhteessa kuin nämä sotilaat muuttuivat vallankumouksellisemmiksi. Erikoisen vasmielisiksi venäläiset sotilaat tulivat marraskuun 7 päivän jälkeen, jolloin maamme porvariston johtajilta katosi viimeinenkin toive venäläisiltä sotilailta saamasta tuesta taistelussa Suomen työläisiä ja muita työtätekeviä joukkoja vastaan. Näin joutui myös kysymys Suomen itsenäisyydestä uuteen vaiheeseen. Kun vielä muutamia kuukausia sitten porvariston johtomiehet pitivät ajatusta Suomen itsenäisyydestä haaveena, ilman toteutumisen mahdollisuutta, niin nyt sen sijaan kaikista näistä itsenäisyyden vastustajista tuli mitä tulisimpia "itsenäisyysmiehiä" ja"-naisia".

Venäjän sosialistisella vallankumouksella oli vaikutuksensa myös työväenliikkeen kantaan Suomen itsenäisyysasiassa. Se voimisti työväenliikkeen piirissä pyrkimystä ratkaista itsenäisyyskymymys sovinnollista tietä, koska Venäjällä olivat nyt vallassa bolshevikit, jotka olivat aina olleet Suomen itsenäisyyden tukijoita.

Porvariston edustajat hallituksineen joutuivat loppujen lopuksi seuraamaan maamme itsenäisyyskysymyksessä sosialistien kantaa. Mutta ennenkuin siihen päästiin he osoittivat monin tavoin, etteivät he mitenkään halua saada asiaa ratkaistuksi sopimalla asiasta neuvostohallituksen kanssa.

Marraskuun puoluekokous

Suomen porvariston valmistautuminen luokkasotaan voimistui silminnähtävästi päivä päivältä. Todetessaan, ettei maamme kansanvaltaista kehitystä voida enää turvata muuta tietä kuin ratkaisemalla ensin kysymys valtiollisesta vallasta, työväenliikkeen piirissä alettiin myös varustautua mahdolliseen avoimeen yhteenottoon. Mutta varustautuminen ei tapahtunut tarpeellisella tarmol-

la. Suunniteltiin vain puolutustaistelua siinä tapauksessa, että porvaristo ryhtyy aseelliseen hyökkäykseen.

Suurimpana syynä siihen, ettei näin syntyneessä tilanteessa valmistauduttu suoranaisesti vallanottoon, olivat sos.dem. puolueen johdon ja eduskuntaryhmän keskuudessa vallitsevat erimielisyydet menettelytavasta. Varsinkin suurlakon aikana tuli esille oikeistolaisen suunnan pyrkimys sovitella porvariston kanssa työläisten oikeuksista tinkimällä. Näitä erimielisyyksiä selvittelemään ja määrittelemään puolueen edessä olevia tehtäviä kutsuttiin marraskuun 25 pnä 1917 kokoon ylimääräinen puoluekokous.

Poliittista tilannetta ja siitä aiheutuvaa menettelytapaa koskevan alustuksen teki kokoukselle O.W. Kuusinen. Hän arvioi siinä vallankumouksellisen ja parlamentaarisen tavan mahdollisuuksia.

Kuusisen alustuksen jälkeen käydyssä keskustelussa esiintyi nyt oikeistososialidemokraattinen suuntaus vanhassa työväenliikkeessä ensi kerran ryhmäksi järjestäytyneenä. Seth Heikkilä esitti keskustelun pohjaksi 18 kokouksessa läsnä olleen henkilön allekirjoittamat, ryhmäkokouksessa valmistetut ponnet. Ne olivat pääosaltaan Väinö Tannerin kirjoittamat ja Tannerin aloitteesta järjestetyssä kokouksessa lukkoon lyödyt, vaikkei Tanner ollut edes kokousedustaja. Näissä ponsissa oikeisto esitti, että on pyrittävä sosialidemokratian päämäärän saavuttamiseen järjestäytymisen ja kunnallisen toiminnan kautta, tuomitsi "köyhälistön diktatuurin" työväestölle tuhoisana ja asettui vastustamaan puhdasta sosialidemokraattista hallitusta, mutta piti sen sijaan mahdollisena osallistumista kokoomussenaattiin.

Kun Yrjö Sirola tiukkasi heiltä vastausta siihen, että miten he pelkällä parlamentaarisella, ammatillisella ja poliittisella toiminnalla luulevat voivansa selviytyä aseistautuneista, kansalaissodan tielle suuntautuneista suojeluskuntajoukoista, niin he eivät antaneet kysymykseen mitään vastausta. Kokoukselta ei kuitenkaan puuttunut hyviä neuvoja. Lenin oli jo vähän aikaisemmin kirjoittanut Suomen sosialidemokraattisen puolueen johtajille kirjeen. Siinä hän kehoitti ottamaan vallan työväenluokan käsiin. Hän kirjoitti: "Nouskaa, nouskaa viivyttelemättä ja ottakaa valta järjestyneen työväenluokan käsiin."

Marraskuun puoluekokouksessa oli bolshevikkien edustajana Stalin. Tervehtiessään kokousedustajia Venäjän työväen vallankumouksen nimessä, hän rohkaisi heitä voimakashenkisessä puheessaan ja päätti puheen kehoitukseen:

> "Toverit. Me olemme saaneet tietää, että teidän maanne kokee jokseenkin samanlaista valtapulaa kuin Venäjä Lokakuun vallankumouksen aattona. Me olemme saaneet tietää, että myöskin teitä peloitellaan nälällä, sabotaashilla ym. Sallikaa minun sanoa teille Venäjän vallankumouksesta saadun kokemuksen perusteella, että nuo vaarat, vaikkapa ne olisivat reaalistisiakin, eivät ole lainkaan voittamattomia. Nuo vaarat voidaan voittaa, jos toimitaan päättävästi ja horjumatta.... Tällaisessa tilanteessa voi kestää ja voittaa vain yksi valta, sosialistinen valta. Tällaisessa tilanteessa kelpaa vain yksi taktiikka. Dantonin taktiikka: rohkeutta, rohkeutta ja vielä kerran rohkeutta.
> Jos teille on tarpeen meidän apumme, niin autamme teitä ja ojennamme teille veljellisesti kätemme. Siitä voitte olla varmoja."

Laajassa keskustelussa, jossa kiisteltiin pääasiassa siitä, onko pantava paino ainoastaan parlamentaariseen toimintaan vai onko työväen asiaa puolustettava myös aseilla, kokousenemmistö asettui viimeksi mainitulle kannalle.

Oikeistolaiset, parlamentaarisen suunnan kannattajat, kun olivat joutuneet tappiolle, jättivät kokoukselle vastalauseensa, jossa sanottiin:

> "...... panemme vastalauseemme puoluekokousenemmistön päätöstä vastaan ja pidämme tulevan toimintamme lähimpänä ohjeena päätöslauselmaa, jonka olemme puoluekokouksen äänestyksen alaiseksi saattaneet. Enemmistön uhkaaman puolueesta erottamisen uhallakin pidämme vapauden näin menetellä ...."

Näin siis n.s. parlamenttarismin kannattajat sanoutuivat julkisesti irti puolueen edustajakokouksen enemmistön tekemistä päätöksistä.

Puoluekokouksen hyväksymä päätöslauselma on monissa kohdin epäselvä ja epätäsmällinen. O.W. Kuusinen kirjoittaa kirjassaan

Suomen työväenliikkeen opetuksia näin:

"Puoluekokouksen hyväksymä päätöslauselma oli tosin epäselvä, koska olisi ollut varomatonta ennen aikojaan kuuluttaa porvaristolle työväenpuolueen päättäneen valmistautua ottamaan vallan käsiinsä. Mutta joka tapauksessa me silloisen puoluetoimikunnan johtavat jäsenet ryhdyimme nyt varustautumaan vallankumoukseen, ennen kaikkea hankkimaan aseita jo aikaisemmin samana vuonna perustetuille punaisille kaarteillemme." (sivut 12-13)

Neuvostohallitus antoi Suomelle täysin vapaaehtoisesti itsenäisyyden

Vaikka Neuvostohallitus antoi Suomelle itsenäisyyden vapaaehtoisesti, maamme itsenäisyyden saavuttamiseksi tarvittiin kuitenkin sitä ennen Suomen työväenliikkeen apua. Porvariston johtajat eivät mitenkään tahtoneet kääntyä asiassa Neuvostohallituksen puoleen, vaan anelivat maamme itsenäisyydelle tunnustusta kaikkien muiden maiden hallituksilta. Mutta he saivat kehoituksia kääntyä asiassa Neuvosto-Venäjän hallituksen puoleen, joten lopulta heidän oli pakko ottaa "lusikka kauniiseen käteen."

Mutta sitä ennen, joulukuun 27 pnä, vei Kullervo Mannerin johtama Suomen sosialidemokraattisen puolueen valtuuskunta Neuvosto-Venäjän bolshevikkipuolueen keskuskomitealle maamme sosialidemokraattisen puolueen pyynnön, että keskuskomitea myötävaikuttaisi Neuvostohallituksessa Suomen itsenäisyyden hyväksi. Valtuuskunta keskusteli asiasta mm. Leninin kanssa. Lenin sanoi keskustelussa, että Suomen kansan etujen mukaista ei ole irtaantua vallankumouksellista Venäjästä, mutta jos Suomen kansa virallisten edustajiensa kautta sitä pyytää, niin Neuvostohallitus tulee myöntämään Suomelle itsenäisyyden.

Niin siis oli Svinhufvudin johtaman senaatin valtuuskunnan lopultakin pakko kääntyä virallisella esityksellä Neuvostohallituksen puoleen. Senaatin valtuuskunta sai sitten vuoden 1917 viimeisen päivän iltana Neuvostohallituksen kirjallisen ilmoituksen Suomen itsenäisyyden tunnustamisesta. Neuvosto-Venäjän työväen, sotilaiden ja talonpoikien neuvostojen toimeenpaneva komitea vahvisti

tammikuun 4 pnä 1918 Kansankomissaarien neuvoston päätöksen Suomen itsenäisyydestä.

TYÖVÄENVALLANKUMOUS JA LUOKKASOTA 1918

Kun eduskunnan porvarillinen enemmistö antoi tammikuun 12 pnä 1918, sosialidemokraattisen ryhmän vastuksesta huolimatta, Svinhufvudin senaatille oikeuden "lujan järjestysvallan" saattamiseksi maahan, oli se asiallisesti ottaen luokkasodan alkamismerkki. Välittömästi tämän jälkeen alkoivat suojeluskunnat eri puolilla maata hyökkäillä työväkeä ja venäläisiä vallankumouksellisia sotilaita vastaan. Näin punakaartilaisten oli pakko ryhtyä aseelliseen vastarintaan.

Sosialidemokraattisen puolueen puolueneuvosto kokoontui tammikuun 19-22 pnä päättämään näin kärjistyneen tilanteen vaatimista toimenpiteistä. Kokous päätti täydentää puoluetoimikuntaa lisäjäsenillä ja velvoitti sitä ryhtymään toimenpiteisiin vallan ottamiseksi työväenluokan käsiin. Tammikuun 26 pnä 1918 pidetyn laajennetun puoluetoimikunnan kokouksen päätöksenä oli vastata porvariston aseelliseen päällekarkaukseen vallankumouksella. Myöhään tammikuun 27 päivän iltana sytytettiin Helsingin Työväentalon torniin vallankumouksen alkamisen merkiksi punainen valo. Vallankumous oli alkanut. Tässä yhteydessä asetettiin työväenjärjestöjen toimesta Työväenjärjestöjen pääneuvosto, joka asetti vallankumoushallituksen, Kansanvaltuuskunnan.

Svinhufvudin hallituksen jäsenet olivat sitä ennen paenneet Vaasaan.

Suomen työväen toimeenpaneva komitea julkaisi kansalle osoitetun julistuksen, jossa sanottiin mm:

> "Suomen työväenluokan suuren vallankumouksen hetki on nyt lyönyt. Tänä päivänä on pääkaupungin työväki kukistanut synkän harvainvallan päämajan, joka alkoi verisen sodan kansaansa vastaan.

Rikollisen senaatin jäsenet valmistelivat maan pääkaupungissakin inhoittavaa verenvuodatusta ja salakavalaa hyökkäystä Suomen järjestyneen työväen kimppuun. Samalla he tekivät itsensä syypäiksi niin julkeaan maanpetokseen, että pyysivät vieraiden valtioiden monarkistisia hallituksia lähettämään murhajoukoukkoja Suomen työtätekevää kansaa teurastamaan. Koko kansamme elämä ja vapaus olivat täten suuressa vaarassa.

..... Kaikki valtiovalta Suomessa on päätetty ottaa tämän maan työtätekevän kansan omiin luotettaviin käsiin.... ... Maan sosialidemokraattinen vallankumoushallitus muodostetaan nyt heti. Sen jäsenistä julkaistaan tieto ensi tilassa. Eikä ole kysymyksessä se, että vain uusia miehiä pansaisiin vanhoihin virkoihin. Vaan kysymyksessä on koko virtavallan kukistaminen ... Rauhallisten kansalaisten, jotka eivät tahdo työväen vihollisia avustaa, ei ole vallankumousta pelättävä. Pieneläjät maalla ja kaupungeissa älkööt uskoko sellaisia valheita, että työväki heidän omaisuuttaan tahtoisi. Päinvastoin työväen voitto voi kohottaa heidänkin yhteiskunrallista asemaansa. Työväen voima on oikeudenmukaista voimaa, joka aina kokee välttää tarpeetonta väkivaltaa ja viattomain ihmisten kärsimyksiä. Ketkä heistä ovat petollisesti mukaan houkuteltuja, heittäköön ne aseensa heti pois,kun huomaavat nyt, että heitä on tahdottu taistelemaan työväen jaloa asiaa vastaan.

Työväen vallankumous on ylevä ja ankara. Se on ankara röyhkeille kansanvihollisille, mutta avulias ja turva kaikille sorretuille ja puutteenalaisille. Luottakaa työväenvallankumouksen voimaan ....."

Tammikuun 28 päivänä muodostettiin vallankumoushallitus, Kansanvaltuuskunta. Se antoi tammikuun 29 päivänä Suomen kansalla julistuksen, jossa sanottiin mm.:

KANSANVALTUUSKUNNAN JULISTUS

Suomen työmiehet, kansalaiset

Jos teidän tahtonne on, että meidän on yhdessä muodostettavan Työväen Pääneuvoston kanssa astuttava tällä kohtalokkaalla hetkellä täyttämään maan vallankumoushallituksen tehtäviä, niin tahdom-

me ne tehtävät horjumatta täyttää voimiemme mukaan. Kun köyhälistön hätä on niin hirveä, että työläistoveri siitä pelastuakseen nostaa kiväärin olalleen, ja kun hänessä yhteiskunnallisen vapauden jano on niin valtava, että hän sen takia astuu vaikka päin kuolemaa, niin tällöin on meidän jokaisen työväenliikkeen miehen pyhä velvollisuus, missä toimessa vain tarvitaan, ponnistaa kaikki voimamme työväenluokan vapautuksen auttamiseksi niin pitkälle kuin suinkin on mahdollista. Mutta jos tahdotte, toverit, toisia miehiä vallankumoushallituksen tehtäviä täyttämään, niin sanokaa se millä hetkellä tahansa yhteisten järjestöjemme kokousten kautta ja heti on jokainen meistä valmis siirtämään ohjat kenelle te määräätte.

Me olemme sosialidemokraatteja. Tiedätte siis, mikä on toimintaohjelmamme. Se on sosialistinen ohjelma.

Me uskomme, että Suomen työväki voittaa vihollisensa nykyisessä vallankumoustaistelussa, olkootpa sitten vielä edessä olevat ottelut kuinka vaikeita tahansa. Ja tällöin on joka tapauksessa paljon voitettu, niin nykyisten kuin tulevienkin sukupolvien hyväksi. Ei ainoastaan ole torjuttu synkkiä vaaroja, vaan myös vallattu elämän kohoamisen tärkeät perusehdot.

....

....

Suomen porvarillinen hallitus astui julkeasti taantumuksellisen valtiokaappauksen tielle. Nyt on Suomen työväenluokka vuorostaan käyttävä vallankumouksen oikeuttaan yhteiskunnallisen edistyksen palvelukseen.

....

....

Mutta sanokaamme samalla suoraan: teistä itsestänne, vallankumoukselliset työläistoverit, riippuu nyt kaikkein enimmän, kuinka isoja tuloksia aikaansaadaan. Ei mikään valtuuskunta voi omin päin todellista olojen kumousta tehdä. Siihen kykenee vain kansa itse suurten järjestöjensä avulla.

Voimaa ja yksimielisyyttä nyt kysytään. Suuria uhrauksia ja uupumattomuutta. Niistä riippuu nyt Suomen työväenluokan voitto.

Porvaristo tunsi pääkaupungissa ja yleensä etelä-Suomen työläiskeskuksissa asemansa heikoksi. Etelä-Suomessa sillä oli luokkasodan alkaessa voimakkaampia aseellisia ryhmittymiä vain Porvoon ja Loviisan seudulla sekä Kirkkonummella, mistä punaisen kaartin joukot ne, eräin paikoin kiivaiden taistelujen jälkeen, löivät pakosalle ja pakottivat hajaantumaan. Mannerheimin johtamat suojeluskuntajoukot saivat käsiinsä Pohjois-Suomen ja punaisille jäi maamme eteläinen osa kaupunkeineen ja teollisuuskeskuksineen.

Maamme työväenluokan ja torppareiden taistelu, johon osallistui myös huomattava määrä pienviljelijöitä, oli jatkoa sille taistelulle, jota työväenliikkeen vasemmistolaisen sivustan johdolla oli käyty aina työväenpuolueen perustamisesta lähtien kansanvallan laajentamisen ja kehittämisen puolesta.

Kansanvaltuuskunnan esitys Suomen valtiosäännöksi

Kansanvaltuuskunnan esitys Suomen valtiosäännöksi julkaistiin luokkasodan aikana helmikuun 23 pnä 1918.

Esityksen julkaisemisen tarkoituksena oli saattaa uusi valtiosääntöesitys edeltä käsin kansan arvosteltavaksi. Kansanvaltuuskunta aikoi esittää sen kansanäänestyksellä hyväksyttäväksi "sitten kun Suomen työtätekevä kansa on kukistanut sortovallan ja kunnialla voittanut kansan viholliset". Näin olisi Suomen uusi perustuslaki tullut säädetyksi ja saatettavaksi voimaan täysin kansanvaltaista tietä.

Valtiosääntöesityksen ensimmäisessä pykälässä sanottiin, että "Suomi on tasavalta". Toinen pykälä kuului: "Kaikki valta kuuluu kansalle, jonka edustajana korkeinta valtaa käyttää Suomen Kansaneduskunta Valtiosäännön perustuksella ja kansan päätösten mukaan."

Valtiosääntö olisi voimaan tultuaan turvannut sananvapauden, kokoontumisvapauden, oikeuden kirjalliseen julkaisutoimintaan kenenkään sitä rajoittamatta. Se olisi turvannut työväen lakkovapauden, sillä valtiosääntöesityksessä sanottiin: "julkisen vallan ase- ja järjestysvoima älköön sekaantuko työriitaisuuksiin." Siinä määriteltiin myös, että eduskunta kokoontuu määrättynä aikana

ilman eri kutsua. Kansalla on aloiteoikeus. Siinä sanottiin myös että jos eduskunta syrjäyttää valtiosäännön tai aikoo saada aikaan harvainvaltaisen järjestelmän maassa, niin kansa nouskoon ja hajoittakoon sen. Eduskunta valitsee hallituksen s.o. Kansanvaltuuskunnan joka kolmas vuosi. Siinä esitettiin koko oikeuslaitoksen ja virkakoneiston kansanvaltaistamista. Samoin olisi koululaitos ja yliopisto kansainvaltaistettu.

Valtiosääntöesitys ja työväenvallankumouksen ohjelmajulistus siis asettivat vallankumouksen päämääräksi tasavaltaisen, kansanvaltaisen valtion luomisen kansanäänestyksen kautta. Se, ettei asetettu kapitalistien hallussa olevien tuotannonvälineiden ottamista valtion haltuun eikä valtiovallan pitämistä työläisten käsissä proletariaatin diktatuurin avulla, osoittaa, että sosialidemokraattisen puolueen johto ei kyennyt ohjelmallisesti asettamaan vallankumoukselle selvästi sosialistista päämäärää. Pyrittiin vain toteuttamaan sellaisia uudistuksia, joiden uskottiin lopulta johtavan sosialistiseen yhteiskuntaan. Kyseisten puutteiden vuoksi syntyi punakaartilaisten keskuudessa rintamilla paljon keskustelua ja erimielisyyttä. Mutta vaikka vallankumouksen johto ei asettanutkaan sosialistisen vallankumouksen tehtäviä selvästi ja johdonmukaisesti, niin vallankumouksellinen käytäntö johti tosiasiassa pitemmälle sosialistisen vallankumouksen tiellä kuin mitä alun alkaen oli ajateltu ja suunniteltu.

Eräs tällaisia vallankumouksen perustehtäviä, joita ei alunperin oltu suunniteltu, oli suurien tuotantolaitosten ottaminen kansalle kuuluvan valtion haltuun. Koska tuotantolaitokset oli pidettävä käynnissä ja koska niiden omistajat olivat joko paenneet tai jarruttivat niiden toimintaa, vallankumoushallituksen oli otettava ne käsiinsä ja saatettava ne käyntiin.

Vain kolme kuukautta kestäneenä toimikautenaan Suomen työväenluokka ehti osoittaa kykenevänsä johtamaan yhteiskunnan koneistoa ja pitämään sen käynnissä.

Punainen kaarti joutui taisteluun puutteellisesti valmistautuneena ja varustautuneena

Ajatus, ja ensimmäiset yritykset, punaisten kaartien perustamisesta syntyivät jo kesällä Kerenskin hallituksen suorittaman eduskun-

nan laittoman hajoituksen jälkeen ja kun suojeluskunnat suorittivat eri puolilla maata lakkolaisten ja muiden työläisten ahdisteluja. Ne olivat kuitenkin lähes aseettomia puolustusjärjestöjä. Punaisten kaartien perustaminen alkoi todella vasta syksyllä suurlakkoviikolla. Mutta senkään jälkeen ei suoritettu mitään päällystökoulutusta. Aseista oli kova puute. Suurlakon aikana saatiin eri paikkakunnilla venäläisiltä sotilailta jonkin verran kiväärejä "lainaksi". Luokkasodan alkaessa punaisella kaartilla lienee ollut kokonaisuudessaan n. 1500-2000 kivääriä. Mitään raskaampaa aseistusta ei silloin ollut. Ehkä muutama lainaksi saatu konekivääri. Miehiä sen sijaan oli n. 20.000-25.000. Punaisen kaartin järjestämisessä suoritti Suomen järjestäytynyt työväki mittavan työn. Muutamassa viikossa se loi, vaikeuksista ja puutteista huolimatta n. 80.000:een nousevan taistelukykyisen armeijan.

Taistelun ratkaisi porvariston voitoksi saksalaisten vakinaisen armeijan joukkojen tulo suojeluskuntien avuksi. Mannerheim oli vaatinut saksalaisten tulon jouduttamista. Huhtikuun 3 päivänä nousi Hangossa maihin saksalainen Itämeren divisioona. Se oli voimakas isku punakaartin rintaman selkään. Neljä vuorokautta saksalaisten Hangossa tapahtuneen maihinnousun jälkeen, 7 pnä huhtikuuta, nousi Loviisassa maihin saksalainen prikaati. Se oli uusi voimakas isku punakaartin selustaan.

Toukokuun 4 päivänä oli viimeisten punakaartilaisten taistelujoukkojen pakko laskea aseensa.

Kauko Heikkilä

SUOMEN KOMMUNISTISEN PUOLUEEN PERUSTAMINEN JA MAANALAISUUDEN KAUSI 1918—1944

LUOKKASODAN TULESTA NOUSI SKP

Jo luokkasodan aikana tajuttiin puolueen jäsenien keskuudessa varsin yleisesti, että taistelua johtamaan olisi tarvittu voimakkaampaa ja määrätietoisempaa puoluetta, kuin mitä sos.dem. puolue oli. Tosin kasvoi puolue jo luokkasodan aikana hyvän askeleen oikeaan suuntaan, mutta se tapahtui myöhään, vasta luokkasodan alettua eikä se enää voinut vaikuttaa sodan lopputulokseen. Lauri Letonmäen kerrottiin jo marraskuussa v.1917 pidetyn puoluekokouksen aikana käytäväkeskustelussa sanoneen, että tämä puolue pitäisi hajoittaa, mikä tarkoitti sitä, että puolueessa olevista pahimmista oikeistolaisista olisi päästävä eroon.

Luokkasodan tappio pakotti Suomen työväen etujoukon punnitsemaan sen syitä ja etsimään tietä eteenpäin. Vankileireillä arvioitiin käytyä taistelua ja sen antamia opetuksia. Perusteellisemman arvostelun ja arvioinnin Suomen vanhasta sos.dem. puolueesta ja luokkasodasta suorittivat kuitenkin Neuvosto-Venäjälle siirtymään päässeet toverit, ensi kädessä Otto Wille Kuusinen ja Yrjö Sirola. O.W. Kuusinen kirjoitti silloin paljon huomiota osakseen saaneen kirjan Suomen työväen vallankumouksesta: arviota ja itsekritiikkiä, siinä hän rohkeasti tuntemat-

ta itsesääliä, arvosteli sen vanhan sos.dem. puolueen teoreettista ja organisatorista heikkoutta sekä puolueen kyvyttömyyttä vallankumouksen valmistamisessa ja sen johtamisessa. Voittoisa Venäjän sosialistinen vallankumous tietenkin antoi tähän arvioon opetuksia. Kommunistisen puolueen rooli, se, että kommunistinen puolue on ainoa puolue, joka imperialististen sotien ja vallankumousten kaudella voi johtaa työväenluokan taistelun voittoon, selvisi. Osoittautui myös, että Suomen kommunistisen puolueen perustaminen Suomessa vallinneen valkoisen terrorin ja ankaran vainon vuoksi oli mahdollista vain Neuvosto-Venäjällä.

SKP:n perustaminen

Elokuun 25 pnä 1918 kokoontui Moskovassa suomalaisten sosialidemokraattien neuvottelukokous, joka saman kuun 29 pnä muuttui Suomen Kommunistisen Puolueen perustavaksi kokoukseksi. SKP:n perustajajäseninä oli sos.dem. puolueen marraskuussa v. 1917 pidetyn kokouksessa valitsemia puoluetoimikunnan jäseniä: Kullervo Manner, Yrjö Sirola, Otto Wille Kuusinen, Adolf Taimi, Matti Turkia, Lauri Letonmäki, Aura Kiiskinen ja Evert Eloranta, lisäksi luokkasodan alkaessa puolueen johtoon valitut Väinö Jokinen, Juho A. Komu ja Santeri Mäkelä, Suomen sos.dem. nuorisoliiton johtomiehet Toivo Antikainen ja Juho Viitasaari, miltei kaikki vallankumoushallituksen, kansanvaltuuskunnan jäsenet, kaksikymmentä kansanedustajaa. Kaikki muut v. 1917 vaaleissa valitut sos.dem. puolueen kansanedustajat paitsi Matti Paasivuori, joka ei ollut millään tavalla osallistunut vallankumoukseen ja istui porvarien kanssa ainoana sos.dem. kansanedustajana n.k. tynkäeduskunnassa, olivat silloin Suomen vankiloissa tai olivat tulleet tapetuiksi. Näin ollen SKP:n perustajat käytännöllisesti katsoen edustivat Suomen työväenliikettä sen valtaosalta ja olivat kaikki ansiotuneita työväen edustajia.

Vaikka Suomessa oli silloin vallalla mitä synkin terrorikausi, niin SKP:n perustava kokous luotti lujasti Suomen työväenluokaan ja sen taistelukykyyn ja tahtoon. "Työväen voima on tällä hetkellä hirveän luokkasorron alaisena, mutta voitettuna, mur-

rettuna se ei ole. Se on uudestaan nouseva. Kovan kokemuksen koulutamana se on lahtariterrorinkin kahleet murtava."

O.W. Kuusisen alustuksen ja sitä seuranneen laajan keskustelun jälkeen perustava kokous hyväksyi periaatteellisen perustamislausunnon. Siinä sanotaan muun muassa:

"Suomen Kommunistinen Puolue on proletariaatin, palkkatyöväen puolue, joka ajaa yksinomaan työväenluokan asiaa, koettaen nostaa sitä valtaan hävittääkseen porvarivaltion ja kapitalistisen talousjärjestelmän.
Kommunistinen puolue nojaa siihen vallankumoukselliseen marxilaisen sosialismin periaatteeseen, siihen kommunismin periaatteeseen, jota Marx ja Engels julistivat, mutta jota myöhemmän ajan sovittelupolitikoitsijat ovat väärin selittäneet, ...

Kommunistinen puolue tahtoo, kuten aikoinaan tekivät myös Marx ja Engels, erottautua vallankumouksellista sosialismia vastustavista "sosialisteista" ja "sosialidemokraateista", jotka eksyttävät työläisjoukkoja pois siltä vallankumouksellisen taistelun tieltä, joka välittömästi johtaa työväen diktatuurivaltaan ja sosialistiseen vallankumoukseen."

Tähän SKP:n perustamislausunnossa ilmaistuun perusperiaatteeseen on puolue sitten puolivuosisadan nojannut. Puolueen v.1944 julkistuttua tämä perustamislausunnon velvoite tuli SKP:n sääntöjen toisessa pykälässä hyväksyttyä myös puolueen julkisen toiminnan pysyväksi periaatteeksi. Voimassa olevien puolueen sääntöjen toisessa pykälässä sanotaan:

Suomen Kommunistinen Puolue on työväenluokan puolue, joka yhdistää riveihinsä työläisiä, pienviljelijöitä ja muita omalla työllään eläviä talonpoikia sekä henkisen työn tekijöitä.

Puolue pitää periaatteellisena toimintaohjeenaan marxilais-leniniläistä tieteellistä sosialismia, jota se soveltaa ja kehittää Suomen oloja vastaavalla tavalla.

Ja edelleen:
Puolue ei voi sallia riveissään poikkeamista hyväksymistään periaatteista ja säännöistä, nurkkakuntalaista ryhmittymistä eikä epärehellisyyttä.

Puolueen sääntöjen kaikkien muiden pykälien velvoitteet on tarkoitettu tukemaan näiden sääntöjen toisen pykälän velvoitteita. Mitään muuta tarkoitusta ei ole esim. samojen sääntöjen kymmenennessä pykälässä mainitulla demokraattisen sentralismin periaatteen määräyksellä. Joka siis toimii näiden sääntöjen toisen pykälän velvoitteiden vastaisesti, rikkoo teollaan SKP:n sääntöjen kaikkia pykäliä. Meille on tämän asian huomioon ottaminen tähdellistä siksi, että viime aikoina on puolueen piirissä esiintynyt pyrkimyksiä kyseisen perusperiaatteen, ei vain uudistamiseen, vaan vieläpä sen kokonaan kieltämiseenkin.

Mainittakoon tässä esimerkkinä puolueen keskuskomitean jäsen Into Kangas. Hän kirjoitti Kansan Uutisissa 14.9.1965 näin:

> "Proletariaatin diktatuurista olen sitä mieltä, että niin sen kuin kaiken muunkin diktatuurin tulee olla vieras kansandemokraattiselle liikkeelle ,ajatuksissa sanoissa ja töissä."

Jos asia riippuisi hänestä, niin siinä olisi yhdellä pyyhkäisyllä mennyt marxilainen valtioteoria kokonaisuudessaan, viimeistä kirjainta myöten. Ei edes ajatuksissa! Se on jo enemmän kuin mitä vuoden 1918 valtiorikosoikeuden tuomari osasi vaatia. Kerrotaan, että tuomari luettuaan punakaartilaiselle kymmen vuoden kuritushuonetuomion vielä lisäsi asian vahvistukseksi, että nyt ette saa kymmeneen vuoteen puhua mitään sosialismista. Kun tuomittu sitten kysyi häneltä, saako hän kuitenkin ajatella, niin tuomari tokaisi vastauksena, että ajatella saatte. Into Kangas ei suinkaan ole puolueen piirissä ainoa marxilais-leniniläisen työväen luokkataisteluteorian mullistaja.

"<u>Vasemmistolaisuutta</u>"

SKP:n perustajat päättivät ryhtyä tosi teossa korjaamaan aikaisempia virheellisiä käsityksiään marxilaisuudesta. Mutta on helpompi ymmärtää kokemuksesta, että on tapahtunut virhe, kuin muutamassa viikossa tai kuukaudessa omaksua perusteellisesti aivan uusi yhteiskuntateoria. Kävi niin kuin sellaisis-

sa tapauksissa tavallisesti käy. Kun ollaan pääsemässä oikeistolaisuuden synnistä, niin edessä väijyy "vasemmistolaisuuden" vaara. Siihen vaikutti myös Euroopassa silloin vallinnut kärjistynyt ja suuria vallankumouksellisia liikkeitä enteillyt tilanne. Silloin oli aiheellista olettaa, että Euroopassa kehkeytymässä ollut vallankumouksen aalto voisi vetää myös Suomen sosialistisen vallankumouksen pyörteeseen.

SKP:n perustava kokous arvioi kapitalismin kehitysvaiheen niin että " .... kapitalismin kehitysvaihe on kiiruhtanut proletaarisen sosialistisen vallankumouksen tuloa. Syntyy vallankumouksellista joukkoliikettä. Ajatus omassa maassa suoritettavasta pysyvästä vallankumouksesta yhtyy kansainvälisen vallankumouksen tietoisuuteen. Vanhat sosialidemokraattise katsomukset kaikissa maissa väistyvät uuden, vallankumouksellisen kommunistisen katsomuksen tieltä."

Tämän näkemyksen mukaisesti perustavan kokouksen hyväksymien teesien 1 kohdassa sanotaan: "Työväen on tarmokkaasti valmistauduttava aseelliseen vallankumoukseen eikä suinkaan pyrittävä palaamaan siihen vanhaan eduskunnalliseen, ammatilliseen, osuustoiminnalliseen taisteluun, jonka kannalla Suomen työväenjärjestöt olivat ennen vallankumousta!"

Näin ollen poliittinen joukkotoiminta eri järjestöjen piirissä sulkisi pois aseellisen vallankumouksen ja siihen valmistautumisen mahdollisuuden. Todellisuudessa, minkä asian myös SKP pian havaitsi, valmistauduttaessa avoimen vallankumoustaistelun varalta, tulee joukkojen poliittiseksi valmennukseksi käyttää hyväksi myös eduskunnan puhujalavaa, tehdä selvitystyötä myös ammatillisissa, osuustoiminta- ym. järjestöissä, kaikkialla, missä työtätekevät elävät ja toimivat. Sama "vasemmistolainen" näkemys on myös teesien 3 kohdassa: "Vallankumouksen kautta on otettava työväenluokan omiin käsiin kaikki valta ja perustettava rautainen työväen diktatuuri - on siis pyrittävä porvarillisen valtion hävittämiseen eikä suinkaan kansanvaltaan, ei ennen vallankumousta eikä vallankumouksen kautta."

Kuitenkin marxilaisina tiedämme, että puolueen tulee jo kapitalismin kaudella, jo ennen vallankumousta, toimia demokratian laajentamiseksi ja että vähäinenkin askel kansanvallan laajentumisen suuntaan avaa aina työläisille uusia mahdollisuuksia puolustaa etujaan ja oikeuksiaan, mutta vasta sosialistinen vallankumous avaa tien laajaan kansanvaltaisuuteen. Teeseissä ei sentään kaikki ollut yhtä ainoaa "vasemmistolaisuutta". Niissä sanotaan myös, että " ainoastaan sellainen työväenliike ja toiminta, josta on takeita, että se edistää kommunismin leviämistä sekä työväen sosialistisen vallankumouksen voitolle pääsyä, on hyväksyttävää ja sellaista on tarmolla ajettava. Toisenlaisella kannalla esiintyvää toimintaa työväen keskuudessa on jyrkästi tuomittava, paljastettava ja vastustettava."

O.W. Kuusinen sanoi puheenvuorossaan SKP:n tavoitteista: "Siitä on sittenkin muodostettava suuri työväenliike, sillä ainoastaan työväen suurten joukkojen liike kykenee toteuttamaan vallankumouksen. Pitää siis saada syntymään sellainen suuri työväenliike,joka ei ainakaan vastusta kommunismia,vaan päinvastoin kannattaa ja joka muodostaa lopuksi kommunistisen puolueen."

Perustetun puolueen ensimmäisen keskuskomitean jäseniksi valittiin Yrjö Sirola, O.W. Kuusinen, K.M. Evä, Lauri Letonmäki ja Jukka Rahja.

SKP:n perustavan kokouksen päätesanoissa kokouksen puheenjohtajana toiminut Kullervo Manner sanoi: "Ne päätökset, jotka tässä kokouksessa ovat tehdyt, tekevät tästä Suomen työväenliikkeen tärkeimmän kokouksen. Sen yksi vaihe on jäänyt ja toinen alkanut, kaikkein vakavin kausi on nyt edessä."

Sosialismin puolesta - sotaa vastaan

SKP on aina syntymäpäivästään saakka asettunut päättävästi työväen kansainvälisyyden kannalle, sosialismin puolesta, so-

taa ja kaikenlaista taantumusta vastaan. Jo SKP:n perustavassa kokouksessa pitämässään alustuksessa O.W. Kuusinen sanoi:

> "Vastavallankumouksellinen liike Venäjällä on nujerettava voi olla, että se tulee niin suureksi, että jokaisen meistä on ryhdyttävä taisteluun sitä vastaan, esimerkiksi sellaisissa suurissa keskuspaikoissa kuin Moskovassa ja Pietarissa. Kun kerran äiti ei tehnyt meistä kuolemattomia, niin meidän tulee muistaa, että täällä Venäjällä on parempi kuolla kuin muualla, kuolla sen vallankumouksellisen aatteen puolesta, jota me tunnustamme. Tämä mieliala, tämä päämäärä meiltä siellä Suomessa puuttui."

SKP:n perustava kokous kehoitti kaikkia suomalaisia asekuntoisia työläisiä viipymättä liittymään Venäjän punaiseen armeijaan, taistelemaan sen riveissä kommunismin ja Venäjän neuvostovallan vihollisia vastaan.

Puolueen kehoitusta noudattaen Neuvosto-Venäjällä silloin olleet suomalaiset työläiset liittyivät joukolla vallankumouksen tueksi perustettuun punaiseen armeijaan ja täyttivät kunnialla paikkansa vallankumouksen puolustajien riveissä.

<u>Suomen maaperälle</u>

Maanalaisuudessa toimivan työväenpuolueen alkutoimet, sen maahan juurruttaminen, kuin sen jatkuva toimintakin on aina vaikea ja vaaranalainen tehtävä. Erittäin vaikeata ja vaarallista se oli silloisen valkoisen terrorin oloissa. Suomen rajaseutu oli siihen aikaan tiukasti suljettua sotatoimialuetta, mikä tietenkin teki Pietarissa toimipaikkaansa pitäneen Keskuskomitean yhteyden Suomeen vaikeaksi. Huolimatta vaikeuksista asia lähti kuitenkin ripeästi liikkeelle. Eri puolilla Suomea muodostettiin pian SKP:n järjestöjä. Organisation luomistyön ohella puolue ryhtyi toimintansa alkupäivistä lähtien julkaisemaan marxilaista kirjallisuutta. Se oli silloisissa olosuhteissa mahdollista vain Suomen rajojen ulkopuolella.

Vuoden 1918 loppupuolen aikana puolue toimitti Suomeen Vapaus-lehteä 18.925 kpl, Kumous -nimistä lehteä 10.320 kpl, erilaisia sarjajulkaisuja 24.200 kpl, sotilaskirjasia 2.190 kpl ja erilaisia julistuksia 18.320 kpl. Niiden maahan kuljettaminen vaati paljon työtä. Sen suorittivat kuitenkin rajaseudun työläiset ja pienviljelijät. Monet heistä tekivät sitä myös osaksi ansiotyönä, mutta useimmat heistä olivat puolueen toiminnalle myötämielisiä ja monet olivatkin SKP:n jäseniä. Heidän työtään on syytä muistaa suurella arvostuksella. Muistettakoon sen työn tekijöistä esim. sellaiset uskolliset, uutterat ja uhrautuvat kommunistit kuin Matti Ikonen, joka Tammisaaren vankilasta päästyään ryhtyi pian uudelleen suorittamaan tätä puolueen etappityötä. Vuonna 1932 poliisit ampuivat hänet Viipurissa. Samoin on muistettava myös Vilho Termosta, joka niinikään vankilasta päästyään ryhtyi tähän vaaralliseen työhön ja joutui uudelleen Tammisaareen ja vapautui vankilasta vasta välirauhan jälkeen syyskuussa 1944. Heidän työnsä vaarallisuudesta kertoo mm. Viipurin vankilaan suljetun nuoren miehen kirjoittama värssynpätkä:

> Viipurin linnan kolmas konki on toisia korkeampi ovenpäälle on kirjoitettu, että valtiorikos vanki. Ei mun ois` tarvinnut nuorella ijällä kahlehia kantaa, jos olisin jättänyt kiihoituskirjat Rajajoen rantaan.

Mutta ei vaan jättänyt.

Mutta sieltä ei silloin vain tuotu. Etappimiehet myös veivät sinne sellaista, mitä siellä kipeästi tarvittiin. Ja silloin tarvittiin vähän kaikkea. Tilanherrojen ja porvarien Venäjä oli jättänyt vallankumoukselle taloudellisesti miltei tyhjän maan. Se mitä täältä voitiin viedä oli tietenkin tarpeeseen nähden vähäistä, mutta silloisissa vaikeuksissa pienikin apu lämmitti mieliä. Siitä mitä täältä silloin vietiin kertoo niinikään erään etappimiehen tekemä laulunpätkä:

> Ensimmäinen kuorma oli silavata,
> toisessa oli voita.
> Kolmannessa oli kuulanruisku,
> neljäs oli mausereita.

Kominternin perustaminen ja sen vaikutus SKP:n toimintaan

Kominternin perustamisella, mikä tapahtui maaliskuussa 1919 ja mihin myös SKP osallistui, oli puolueen toiminnalle suuri merkitys. Kominternin perustavassa kokouksessa SKP:n edustajina olivat Yrjö Sirola, Otto Wille Kuusinen, Kullervo Manner, Jukka Rahja ja Eino Rahja. Kominternin ohjauksella oli kaikille siihen jäseniksi liittyneille nuorille kommunistisille puolueille suuri myönteinen merkitys. Niin myös SKP:n toiminta sai sen kautta enemmän määrätietoisuutta ja alkoi vähitellen ohjautua joukkotoiminnan suuntaan. Keskuskomitea lähetti kevätkesällä v. 1919 O.W. Kuusisen ja Juho Lehtosaaren järjestämään ja johtamaan puoluetyötä Suomessa. Lehtosaari joutui kuitenkin jo samana kesänä ohranan pidättämäksi ja suljettiin moniksi vuosiksi Tammisaaren vankilaan. Ville Ojanen oli tullut puolueen lähettämänä Suomeen ja kevättalvella v.1919. Saman vuoden aikana tulivat puolueen lähettäminä salatein Suomeen puoluetyöhön vielä Lauri Letonmäki, Juho Lumivuokko ja Aino Pesonen. Vuoden 1919 loppuun mennessä päästiin puolueen rakennustyössä jo niin pitkälle, että oli saatu järjestettyä SKP:n salaiset piiritoimikunnat kaikkiin muihin vaalipiireihin paitsi Lapin vaalipiiriin.

SKP OLI 1920-LUVUN ALUSTA ASTI MAAMME TYÖVÄENLIIKKEEN JOHTAVA VOIMA

SKP:n johdolla kasvoi suuri työväenliike

SKP:n työ alkoi vuoden 1919 loppupuolella suuntautua enemmän työväen joukkojärjestöjen ja -joukkoliikkeiden luomiseen. Se johti kuitenkin siihen, että puoluetyötä johtavilta tovereilta ei enää riittänyt täyttä huomiota puolueen oman organisaation rakennustyöhön ja sen kehittäminen jäi toissijaiseksi tehtäväksi.

Puolueen toimesta kehitettiin silloin uudestaan alkuun pääsevän työväenliikkeen piirissä voimakas teoreettinen taistelu sos.dem. puolueen porvariston avulla kaapanneita oikeistososialidemokraattisia johtajia vastaan. Taistelua käytiin niin sos.dem. puolueen järjestöissä ja elimissä kuin myös ammatillisissa-, nuoriso- , nais- ja urheilujärjestöissä.

Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto siirtyikin sitten liittokokouksessa 15.-20.9.1919 vasemmistolaiselle linjalle. Pian sen jälkeen siirtyivät samalle linjalle Sosialidemokraattinen Naisliitto ja Sosialidemokraattinen Raittiusliitto. Työväen urheilujärjestöissä oli SKP:llä huomattava vaikutus.

Taistelussa oikeistososialidemokraattisia johtajia vastaan näytteli merkittävää osaa Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton liittotoimikunnan julkaisema Sosialistinen Aikakauslehti. Samana vuonna saatiin SKP:n vaikutukseen Kuopiossa ilmestynyt Savon Kansa., Vaasassa Vapaa Sana ja Oulussa Pohjan Voima.

Ensimmäiset lakkoliikkeet luokkasodan jälkeen puhkesivat jo keväällä v. 1919. Huomattavin niistä oli heinäkuussa 1919 alkanut ja kymmenen viikkoa kestänyt kuljetustyöläisten lakko, joka käsitti useimmat ja suurimmat satamat.

Toukokuun 25 pnä 1920 alkaneessa Suomen Ammattijärjestöjen edustajakokouksessa siirtyi ammattijärjestön johto vasemmistolaisiin käsiin.

Sosialistisen Työväenpuolueen perustava kokous kokoontui Helsingissä toukokuun 13-14 pnä 1920. Kokoukseen saapuneet osanottajat edustivat noin 30.000 jäsentä. Helsingin poliisimestari Honkanen, joka oli viran puolesta seuraamassa kokousta, hajoitti kuitenkin kokouksen sen toisena päivänä, sen jälkeen kun silloin perustettu puolue päätti liittyä, vaikkakin omalla ohjelmallaan, Kominternin jäseneksi. Useita kokousedustajia vangittiin. Kuitenkin jo saman vuoden kesäkuun 19 pnä julistautui Helsingin Sosialistinen kunnallisjärjestö Sosialis-

tiseksi Työväenpuolueeksi, joten toukokuussa perustetun puolueen toiminta pääsi alkamaan.

Sosialistisen Työväenpuolueen ohjelman oli kirjoittanut O.W. Kuusinen. Käyttäen hyväkseen kaikkia julkisen ja salaisen toiminnan muotoja SKP:sta muodostui jo 20-luvun alussa vaikutukseltaan voimakas työväen luokkataistelun johtaja. Sen johdolla taisteltiin työväen niin poliittisten kuin taloudellisten oikeuksien puolesta - valkoista valtakomentoa vastaan. Taistelu muodostui silloin sellaiseksi vaaraksi, että jo heti luokkasodan päätyttyä sen piti turvautua "uuden kapinan valmistajia" vastaan ohranaterrorin, vangitsemisien käyttöön ja työväenlehtien lakkauttamisiin. Näin SKP vapautui käytännön toiminnassaan sitä alkuvaiheessa vaivanneesta "vasemmistolaisuudesta".

"Vasemmistolaisuudesta" uusiin vaikeuksiin

Mutta vaikka puolue käytännön toiminnassaan siis vapautui varsin nopeasti alkuaikojen "vasemmistolaisuudesta", niin johdonmukaisen marxilais-leniniläisen linjan saavuttamisessa oli vielä vaikeuksia. Olosuhteisiin nähden, jo pian luokkasodan tappion jälkeen tapahtunut työväenliikkeen voimakas nousu sai eräät toverit uskomaan, että myös kommunistisen puolueen murtautuminen maanalaisuudesta julkiseksi puolueeksi olisi mahdollista. Suomesta Tukholmaan siirtyneet O.W. Kuusinen ja Juho Lumivuokko sekä siellä silloin Kominternin tehtävissä ollut Yrjö Sirola olivat tämän puolueen hyvän alkumenestyksen perusteella tulleet siihen käsitykseen, että Suomessa olisi jo kehkeytynyt tilanne, missä vasemmistolaisella työväenliikkeellä olisi luja asema ja että se olisi jo viranomaisilta niin suojattu, että uudelleen perustettu kommunistinen puolue voisi menestyksellä johtaa maamme työväenliikettä kokonaisuudessaan. He tekivät SKP:n Keskuskomitealle sen mukaisen esityksen. Kun Pietarissa silloin majapaikkaansa pitänyt puolueen keskuskomitea ei hyväksynyt esitystä, he kirjoittivat heinäkuun 15 pnä uudelleen Keskuskomitealle kirjeen, jossa sanotaan mm.

"Parempi olisi ollut, jos olisitte jo asiallisesti keskus-

tellut meidän lähettämänne kirjeen johdosta ja lähettäneet keskuudestanne edustajia tänne sopimaan ja päättämään asiasta yhdessä Suomesta tänne tulevien toverien kanssa, niinkuin kirjoitimme teille. Kun ette sitä tehneet, niin te olette tällä kertaa tehneet mahdottomaksi sen meidän esittämämme ajatuksen toteuttamisen, että olisi jo nyt järjestetty tähänastinen kommunistinen puolueemme sellaiseksi Suomen Kommunistiseksi Puolueeksi, että se todella kykenisi Suomessa tehokkaasti johtamaan työväen vallankumouksellisen joukkoliikkeen kehitystä".

Se, että mainittujen tovereiden Keskuskomitealle lähettämässä kirjeessä tekemä esitys pohjautui väärään tilannearvioon, näkyy saman kirjeen kohdasta, jossa sanotaan:

"Kun aika muuttuu sen verran, että julkinen kommunistinen puolue Suomessa on mahdollinen, ja sehän voi tapahtua jo tänä syksynä, niin silloin on mahdollista, että nykyisestä sos. työväenpuolueesta pian kehittyy semmoinen oikea kommunistinen puolue, johon me kaikki voimme yhtyä. Jos se sitävastoin luisuisi opportunismin tielle, niin siinäkin tapauksessa varmasti saamme ison osan siihen kuuluvista järjestöistä kommunistiseen puolueeseen. Siksi on tuon puolueen rivejä nyt katsottava kommunismin rekryteerausjoukkona, johon meidän on vaikutettava."

Se, että kysymys oli silloin todella vakavasta erimielisyydestä, näkyy kirjeen kohdasta, jossa sanotaan:

"No tätä ei voi tällä kertaa auttaa. Ilman Teidän Pietarissa olevien toverien kanssa neuvottelematta ei meidän puoleltamme tietysti ajatellakaan asian päättämistä. Ja ennen kuin on selko siitä, millä kannalla te olette suomalaisen kommunistisen puolueen perustamiseen nähden Suomessa. Siis kysymykseen nähden, onko tähänastinen Pietarista johdettu puolueemme muutettava pääasiassa Suomessa toimivaksi ja siellä paikan päällä olevan keskuskomitean johtamaksi puolueeksi, sitä ennen emme me tahdo valmistelevastikaan hommata sellaista puoluetta Suomessa sekä neuvomme myös muita tovereita toistaiseksi olemaan hommaamatta, sillä sovinnossa tällainen asia on järjestet-

tävä. Ja parempi on toistaiseksi asian nykyiselleenkin jääminen kuin se, että tulisi Suomen osalle kaksi sellaista kommunistista puoluetta, jotka riitelisivät keskenään. Semmoisen asiantilan syntymisen estämiseksi puolestamme teemme kaiken voitavamme, samalla toivoen, että tekin puolestanne vältätte asian kärjistämistä siihen suuntaan."

SKP:n kolmas puoluekokous

Myös vuonna 1923 pidetty SKP:n kolmas edustajakokous piti Sosialistisen Työväenpuolueen perustamista merkittävänä saavutuksena. Sen päätöslauselmassa sanotaan: "Suomen Sosialistinen Työväenpuolue on ainoa julkisuudessa toimiva työväen joukkopuolue, joka tositeolla pyrkii vallankumoukselliselle luokkataistelun tielle ja jonka ohjelmassa on havaittavissa vallankumouksellisen marxilaisuuden ja väärentämättömän kommunismin ituja."

Edustajakokous kehoitti kommunisteja liittymään Sosialistisen Työväenpuolueen jäseniksi ja muodostamaan sen sisälle SKP:n liittyviä ryhmiä. Mutta toisin kuin edellä mainitut toverit, kokous ei luottanut Suomessa pian avautuvaan julkiseen toimintamahdollisuuteen. SKP:n Keskuskomitealle esitetyssä toimintakertomuksessa sanotaan:

> "Suureksi pettymykseksi on Keskuskomitea viimeisinä aikoina saanut havaita, että Suomessa salaista puoluetyötä, järjestöjen organiseerausta tekemään lähetetyt toverit, toveri Kuusinen muiden johtajana, ovat laiminlyöneet tuon työn suorituksen. Kuten paljastuu, he ovat sen sijaan kiinnittäneet päähuomion julkiseen toimintaan ja jättäneet oman puolueemme luomistyön kokonaan sivuasiaksi."

Näin jälkeenpäin asiaa ajatellen voidaan todeta, että oli epäilemättä oikein, että työväen julkisen joukkoliikkeen kehittämiseen kiinnitettiin heti alun perin paljon huomiota ja että vaikka silloisilla Suomessa olleilla puolueen työntekijöillä oli epäilemättä kädet täynnä työtä, niin sittenkin olisi ol-

lut välttämätöntä kiinnittää enemmän huomiota SKP:n oman järjestöpohjan luomiseen ja lujittamiseen.

Murhaoppositio

SKP:n kolmas puoluekokous joutui käsittelemään myös Pietarissa kehittyneen ja aluksi paljon kannatusta saaneen puolueen vastaisen anarkistisen oppositioryhmän asiaa. Puoluekokous hyväksyi Keskuskomitean päätöksen, jolla se oli erottanut puolueen jäsenyydestä Väinö Pukan, Otto Palhon, Voitto Elorannan, Aku Paasin, Matti Halosen, A.V. Matikaisen ja J. Puukon. Päätöksessä vaadittiin myös punaupseerien Palhon, Paasin, Halosen ja Matikaisen erottamista upseerin tehtävistä punaisessa armeijassa.

Se että Keskuskomitean päätöksen hyväksyminen oli aiheellinen näkyi siinä, että ryhmä pyrki anarkistisiin tavoitteisiinsa ryhtymällä murhaamaan kommunisteja. Pian kokouksen jälkeen, 31 pnä elokuuta 1920 tunkeutuivat aseistetut ryhmän jäsenet Pietarin suomenkielisen puoluejärjestön kokoukseen ja ryhtyivät ampumaan kokouksen osanottajia. Murhatuiksi tulivat SKP:n Keskuskomitean jäsenet Väinö Jokinen ja Jukka Rahja, puolueen työntekijät Tuomas Hyrskymurto, Liisa Savolainen, Jukka Viitasaari, Konsta Lindqvist, Teodor Kettunen ja Venäjän Kommunistisen puolueen jäsen J.V. Sainio. Haavoitetuiksi tuli 8 puolueen työntekijää.

Neljäs puoluekokous

SKP:n neljäs puoluekokous pidettiin heinä-elokuun vaihteessa 1921. Kokouksessa oli 87 edustajaa, joista 55 oli saapunut Suomesta salateitse. Tämä kokous pidettiin tilanteessa, jolloin avoin interventio ja kansalaissota Neuvosto-Venäjää vastaan oli päättynyt neuvostovallan voittoon ja neuvostomaa suuntasi ponnistuksensa maan talouden jälleenrakentamiseen. Myös Suomen hallituksen oli edellisenä vuonna ollut pakko taipua Tarton rauhansopimukseen.

Kokous totesi, että vaikka SKP:n joukkovaikutus olikin kasvaut, niin puolueen oma järjestökoneisto oli edelleen heikko.

Puolueen jäsenmäärä oli vähäinen ja puolueella ei vielä silloin ollut eheää ja yhtenäistä järjestöverkostoa eikä puolueella ollut perusjärjestöjä suurilla työpaikoilla.

Edellä mainittu ristiriita n.k. Kuusisen johtaman ryhmän ja Pietarissa toimineen Keskuskomitean enemmistön eli Mannerin ryhmän välillä oli aina siihen asti selvittämättä. Puoluekokouksen puheenvuoroissa oli suuntaselvittely etualalla. Kokouksen jatkuessa pääsi kuitenkin puolueen yhtenäisyyteen pyrkiminen etualalle. Sovintoon pääsemiseen vaikuttivat enSikädessä Kuusinen, Manner ja Sirola, jotka laajoissa puheenvuoroissa loivat tietä yhtenäisyyteen. Sen saavuttamista auttoi suuresti se, että puoluekokouksen valmistelukaudella kokouksen valmisteluun oli osallistunut Kominternin asettama organisaatiojaosto.

Kokouksen hyväksymässä päätöslauselmassa selvitettiin olleiden erimielisyyksien syyt ja luotiin edellytykset puolueen vastaista työtä varten.

Kokouksen hyväksymä menettelytapaa koskeva päätöslauselma päättyy toteamukseen:

"Muistaen Suomen työväen omat vallankumoukselliset kokemukset ja pitäen mielessään Kommunistisen Internationalen kokoamat maailman työväen vallankumoustaistelun opetukset astuu Suomen Kommunistinen Puolue Suomen työväen edessä oleviin taisteluihin lujasti luottaen siihen, että kun Suomen työväki nyt joutuu ratkaiseviin voimanmittelyksiin vihollisten kanssa, se myös on vievä taistelunsa kommunistisen puolueen ja Kommunistisen Internationalen johdolla voittoisaan loppuun".

Suomen porvariston sotaretket Neuvostoliiton alueiden valtaamiseksi ja suomalaisten kommunistien taistelu rauhan puolesta

Suomen porvariston sotavoimat tekivät Neuvosto-Venäjän ensimmäisinä vuosina lukuisia sotaretkiä Venäjän neuvostovaltaa vastaan. Neuvosto-Venäjän ulkoasiain kansankomissaari Tshitsherin totesikin syyskuussa 1919 Suomen hallitukselle tekemässään selvityksessä:

"Huolimatta suomalaisten sota- ja merivoimien alituisista hyökkäyksistä Venäjän tasavaltaa vastaan ja keskeytymättömistä vihamielisistä toimista sitä vastaan Suomen hallituksen puolelta, Venäjän tasavalta on pidättäytynyt agressiivisista (sorto) toimista Suomea vastaan. Suomalaiset joukkueet tunkeutuivat Aunuksen lääniin, yrittivät useita kertoja kulkea rajan yli Valkeasaaren luona laskien rantaan Suomen lahden eteläiselle rannikolle. Pietarin läänissä suomalaiset laivat hyökkäsivät venäläisten laivojen kimppuun, pommittivat venäläistä rannikkoa ja Kronstadtia, Suomesta ilmestyi lentäjiä heitellen pommeja Venäjän rauhallisen väestön päälle.

Kaikki nämä tunkeutumisyritykset Venäjän tasavaltaan taikka hyökkäykset sitä vastaan päättyivät täydellisellä epäonnistumisella ja piakkoin tulee Venäjän tasavallan alue lopullisesti puhdistetuksi siihen tunkeutuneista joukkueista.

Luottaen siihen, että Suomen hallitus vakuuttauduttuaan hyökkäystensä tuloksettomuudesta, kieltäytyy vihdoin vihamielisen politiikkansa jatkamisesta Venäjään nähden, Neuvostohallitus ehdottaa Suomen hallitukselle ryhtymistä rauhanneuvotteluihin tarkoituksella lopettaa sotatoimet ja laatia Suomen ja Venäjän välisten rauhan suhteiden ehdot. Suomen hallituksen kieltäytyminen rauhanneuvotteluista Neuvostohallituksen kanssa näyttää koko maailman kansoille, ennen kaikkea Suomen kansalle, että eri valtioiden välisiin keskeytymättömiin sotatoimiin on yksinomaan syyllinen Suomen hallitus. Jatkuvat vihamieliset toimet Venäjän ja Suomen välillä tulevat edelleen olemaan Suomen hallituksen vastuulla". (Lentolehtinen SKP:n maanalaisuuden kauden arkistossa)

Huolimatta siitä, että Suomen hallituksen oli v. 1920 ollut pakko taipua Tarton rauhansopimukseen, Suomen porvaristo ei vain halunnut sopeutua tämän Suomen ja Neuvosto-Venäjän välillä solmitun rauhansopimuksen ehtoihin. Se ryhtyi kohta rauhansopimuksen allekirjoittamisen jälkeen järjestelemään taas uutta sotaretkeä Neuvosto-Karjalaan. Joulukuun 30 pnä 1921 Sosialistisen Työväenpuolueen puoluetoimikunta teki, SKP:n vaikutuksesta, sosialidemokraattisen puolueen johdolle yhteisrintamatarjouksen taistelussa

sodanvaaraa vastaan. Sosialistisen Työväenpuolueen avoimessa kirjeessä esitettiin sos.dem. puolueelle seuraavia yhteisiä toimenpiteitä sodan estämiseksi:

1) että Suomen Sosialistinen Työväenpuolue ja Sosialidemokraattinen Puolue muodostaisivat yhteisrintaman porvariston Neuvosto-Venäjää vastaan suunnitteleman sotaretken ehkäisemiseksi

2) että kumpikin puolue aloittaa päättävän taistelun Tarton rauhansopimuksen voimassapitämisen puolesta näiden kummankin maan käytännöllisten ja läheisten suhteiden aikaansaamiseksi sen pohjalla

3) että kumpikin puolue päättävästi taistelee pakottaakseen Suomen hallituksen palauttamaan takaisin kaikki ne joukot, jotka ovat siirtyneet Karjalan kommuunin alueelle ja ehkä valloittaneetkin sen eräitä rajakyliä

"Kun Sosialistinen Työväenpuolue tämän esityksen Sosialidemokraattiselle Puolueelle tekee, tapahtuu se siinä vakavassa ja horjumattomassa mielessä, että kumpikin puolue tulee yhtymään yhteiseen rintamaan porvariston rikollisia sotahankkeita vastaan, huolimatta siitä, että kumpikaan puolue ei voi sopia yhteisestä taistelutavasta sosialismin toteuttamiseksi. Me emme esityksellämme pyydä teiltä muodollista tunnustamista tässä kirjelmässä esitettyjen perusteiden puolesta emmekä lausuntoanne siinä esitetyistä periaatteista, vaan pyydämme teiltä vakavassa mielessä selvää ja ymmärrettävää vastausta, siitä lähdettekö meidän kanssamme yhdessä taistelemaan kärsimyksiä ja hätää tuottavan porvariston sodan estämiseksi Neuvosto-Venäjää vastaan. Lähdettekö puolustamaan Suomen proletariaatin elämää? "

Sos.dem. puolueen puoluetoimikunnan vastaus

Sos.dem. puolueen puolutoimikunta kieltäytyi sille esitetystä yhteisrintamasta. Antamassaan vastauksessa se syytti Sosialistista Työväenpuoluetta hajaannuksesta ja vaati, että yhteistyöllä täytyi olla tarkasti määrätyt ehdot. Näiden ehtojen ensimmäiseksi kohdaksi esitti sos.dem. puolueen puoluetoimikunta, että molemmat puolueet yhdessä lausuisivat seuraavaa:

"Todetaan, että Neuvosto-Venäjän hallitus ei ole vilpittö-

mästi täyttänyt Tarton rauhansopimuksessa ja sen yhteydessä antamiaan lupauksia Itä-Karjalan autonomiaan nähden ja että Suomen hallitus ei ole tehnyt kaikkea voitavaansa Suomen pysyttämiseksi puolueettomana Itä-Karjalan kansannousuun nähden."

Näin ollen sos.dem. puolueen puoluetoimikunnan mielestä sotaan syyllinen olikin neuvostohallitus.

Siinä vaiheessa Suomen hallitus ei uskaltanut lähteä avoimen sodanjulistuksen tielle, mutta sen sijaan se ryhtyi vangitsemaan rauhanpuolustajia. Tammikuun 26 pnä 1922 vangittiin hallituksen määräyksestä kaikki Sosialistisen Työväenpuolueen jäsenet, puoluelehtien toimittajat ja myöhemmin puolueneuvostn jäsenet, joita kaikkia syytettiin edellä mainitun rauhanjulistuksen johdosta. Heidät tuomittiin 3-5 vuoden kuritushuonerangaistukseen syytettynä maanpetoksen valmistelusta.

Porvariston sotaretki päättyi kuitenkin surkeaan tappioon. Sen tappion tuottamiseen vaikutti merkittävällä tavalla myös Toivo Antikaisen johtama, suomalaisista kommunisteista kokoonpantu hiihtopataljoona, joka hajoitti ja löi pakosalle mm. hyökkääjien esikunnan syvällä heidänrintamansa selustassa.

SKP OLI 1920-LUVUN ALUSTA MAAMME TYÖVÄENLIIKKEEN JOHTAVA VOIMA

Käyttäen hyväkseen kaikkia sekä salaisia että julkisia joukkotyömuotoja SKP muodostui vaikutukseltaan ratkaisevaksi työväen luokkataistelua johtavaksi voimaksi jo 1920-luvun alusta alkaen. Sen jasenten johdolla käytiin laaja taistelu työväenluokan poliittisten oikeuksien puolesta v. 1918 pystytettyä valtakomentoa vastaan. Taistelua käytiin vasemmistotyöv en järjestäytymis- ja vaalioikeuden puolesta, työnantajakapitalistien sovelluttamaa häikäilemätöntä järjestäytyneiden työläisten vainoamista ja mustalistajärjestelmää vastaan, rauhan ja Suomen ja Neuvosto-Venäjän ystävyyden puolesta, porvariston valloitus- ja sotapolitiikkaa vastaan. Kansanvaltaisuustaistelun päävoimana oli 1920-luvulla SKP:n johtama vasemmistolainen joukkoliike. Sosialistisen Työ-

väenpuolueen kautta koetettiin toistuvasti saada aikaan yhteistä taistelua työväelle tärkeitten kysymysten puolesta. Niinpä vuoden 1922 valtiollisten vaalien edellä tarjottiin sosialidemokraattiselle puolueelle yhteisrintamaa ja kehoitettiin sitä yhtymään vaaliliittoon vasemmistotyöläisten kanssa seuraavien kysymysten pohjalta:

1) Poliittisten vankien vapauttamis- ja kansalaisoikeuskysymys
- kaikkien vuonna 1918 ja sen jälkeen otettujen poliittisten vankien vapauttaminen
- maanpakolaisuudessa olevien turvallisen maahanpaluun takaaminen
- kansalaisoikeuksien palauttaminen kaikille, joilta se poliittista syistä on riistetty
- poliittisen ja oikeudellisen vainon lopettaminen

2) Työväen ja myös Sosialistisen Työväenpuolueen täydellisten toimintavapauksien turvaaminen

3) Varojen kieltäminen suojeluskuntajärjestöiltä ja ohranalaitokselta

4) Yleistä äänioikeutta rajoittavien määräysten poistaminen

5) Kaikkien palkkatyöläisten veroista vapauttaminen ja verojen siirtäminen riistäjien, keinottelijain ja suurtilallisten maksettavaksi siitä ryöstösaaliista, jonka he työläisiltä kiskovat

6) Elintarviketullien sekä työtätekeville ja pikkutalonpojille välttämättömien muiden tarvikkeiden tullien poistaminen

7) 8-tunnin työpäivän turvaaminen ja sen ulottaminen kaikille aloille

8) Työttömyyden aiheuttaman kurjuuden ja työläisleskien ja orpojen hädän lieventäminen suoranaisella valtioavustuksella

9) Työttömyyden poistamiseksi töiden järjestäminen elämiseen riittävällä palkalla

10) Vallitsevan asuntokurjuuden poistaminen

11) Kaikkinaisten maanvuokrain lakkauttaminen, yksityisten ja kruunun vuokramaiden luovuttaminen niiden viljelijäin haltuun

12) Kaikkinaisen maan saattaminen todellisten viljelijäin haltuun sekä

13) Rauhan turvaaminen Suomen ja Neuvosto-Venäjän sekä kaikkien
maiden välillä

"Vaaliliittosopimus", selitti Sosialistinen Työväenpuolue, "ei
merkitse kummankaan puolueen itsenäisyyden ja periaatteesta luo-
pumista tai tinkimistä, vaan sitä, että puolue sitoutuu kanssam-
me horjumattomaan ja rehelliseen taisteluun työtätekevien tär-
keimpien kysymysten puolesta sikäli kuin se koskee taistelua
eduskunnassa."

Sosialidemokraattisen puolueen puoluekokous hylkäsi yhteistyötar-
jouksen vaatien vasemmistoa luopumaan periaatteellisesta kannas-
taan ja itsenäisestä vaalitoiminnasta sekä siirtymään sos.dem.
puolueen taakse. Näin sos.dem. puolue kieltäytyi työväen yhteis-
rintamasta.

Vuonna 1922 suoritetuissa valtiollisissa vaaleissa Sosialistinen
Työväenpuolue sai 127.000 ääntä ja 27 edustajaa eduskuntaan.

Sosialistisen Työväenpuolueen lakkauttaminen

Sosialistisen Työväenpuolueen nopea kasvaminen ja sen käymä rau-
hantaistelu ja taistelu työväen kansalaisoikeuksien puolesta,
osoitti maamme taantumuksellisille piireille, että kommunisti-
sesta puolueesta oli tullut Suomen työväenliikkeen johtava voi-
ma. Saatuaan v. 1922 vaaleissa huomattavan menestyksen Sosialis-
tinen Työväenpuolue lujitti tehokkaasti kommunistien joukkovaiku-
tusta. Sos.dem. puolue ei kyennyt tätä kehitystä estämään. Siksi
porvariston johtajat tehostivat vainotoimiaan julkista vasemmis-
tolaista työväenliikettä vastaan. Keväällä 1923 lakkautettin So-
sialidemokraattinen Nuorisoliitto. Suuri joukko sos.dem. nuoriso-
liiton ja Sosialistisen Työväenpuolueen toimitsijoita vangittiin.
Heitä syytettiin toiminnasta porvariston harjoittamaa sotapoli-
tiikkaa vastaan sekä useita heistä osallistumisesta kesällä 1921
pidettyyn SKP:n neljänteen edustajakokoukseen. Elokuun alussa
1923 silloin vallassa ollut maalaisliittolaisenemmistöinen Kyös-
ti Kallion hallitus laittomasti vangitutti yli 200 Sosialistisen
Työväenpuolueen toimihenkilöä, puolue- ja piiritoimikuntien jä-
sentä sekä sanomalehtien toimittajaa, joukossa koko Sosialisti-
sen Työväenpuolueen 27-henkinen eduskuntaryhmä. Puolueen sanoma-
lehtien ilmestyminen estettiin ja järjestöjen omaisuus takavari-
koitiin. Turun hovioikeus lakkautti 23 pnä kesäkuuta 1924 puolueen

Presidentti Ståhlberg hajoitti eduskunnan ja uudet vaalit suoritettiin v. 1924 alussa. Näissä vaaleissa vasemmisto joutui taistelemaan ilman sanomalehdistöä. Sen toimintavoimat oli vangittu, varsinaisia järjestöjä ei ollut. Kaikessa kiireessä muodostettiin sillon Työväen ja pienviljelijäin vaaliliitto. Se sai vaaleissa lähes 100.000 ääntä ja eduskuntaan 18 edustajaa, mikä osoitti, että vasemmistolaiselle työväelle annettu isku ei ollut kyennyt pysähdyttämään kehitystä.

Työväen ja pienviljelijäin vaaliliitto

Vuonna 1925 vasemmistolainen työväenliike osallistui Työväen ja pienviljelijäin vaaliliiton nimissä presidentin valitsijamiesvaaleihin työväen ja talonpoikain hallituksen tunnuksella. Vuonna 1927 valtiollisissa vaaleissa Sosialistisen työväen ja pienviljelijäin vaaliliitto sai yli 108.000 ääntä ja 20 edustajaa eduskuntaan. Vuoden 1929 valtiollisissa vaaleissa, joissa maamme taantumuspiirit omaksuivat keskeiseksi tunnuslauseeksi "kommunismia vastaan", vasemmisto kävi vaaleihin tunnuksella "luokka luokkaa vastaan" saaden lähes 130.000 ääntä ja sen edustajaluku kohosi 23:een.

Taistelu ammatillisen liikkeen eheydestä

Suomen ammatillisen liikkeen jäsenistö asennoitui enemmistöltään vasemmistosuuntauksen kannalle. Niinpä Suomen ammatijärjestön (SAJ) kansainvälisiä suhteita koskevassa äänestyksessä vasemmistosuuntaus voitti ensin Amsterdamin Internationaleen liittymisestä äänestettäessä v. 1920. Amsterdamiin liittymistä kannatti 15.796:sta äänestykseen osallistuneesta vain 4.765 ja vastusti 10.930. Vuonna 1922 toimeenpannussa äänestyksessä Punaiseen Ammattiyhdistysinternationaleen liittymistä kannatti 12.215 ja vastusti 5.957 äänestäjää. Liittymispäätöstä, johon äänestystulos antoi oikeuden, ei pantu toimeen siksi, ettei tahdottu vaarantaa ammatillisen liikkeen eheyttä, koska sosialidemokraattinen oikeisto uhkasi hajoittaa liikkeen, jos Punaisen Ammattiyhdistysinternationalen jäseneksi liitytään.

Menettelytapakysymyksessä hyväksyttiin v. 1923 seuraava kanta:

> "Ammatillisten järjestön taistelutoiminta on kohdistettava kaikkia porvariston luokkavoimia vastaan ja vastustettava kaikkia ammatillisten järjestöjen oikeuksien supistamisyrityksiä sekä pyrittävä mahdollisuuksien mukaan laajentamaan ammatillisten järjestojen oikeuksia. Ammattijärjestön on kaikin tavoin toimittava työlainsäädännön ja ammattitarkastuksen edelleen kehittämiseksi, työttömyyttä on vastustettava kaikin käytettävissä olevin keinoin. Lopullisena päämääränä on yksityisomistukseen perustuvan tuotantojärjestelmän muuttaminen sellaiseksi, että tuotantoa harjoitetaan vain yhteiskunnan hyväksi."

Suhteesta poliittisiin puolueisiin päätettäessä edustajakokouksessa todettiin, että "ammattijärjestö on omaksunut luokkataistelukannan ja näin ollen sen ja luokkataistelukannalla olevien poliittisesti järjestäytyneiden työläisten taistelu on yhteistä."

Näin siis ammatillinen liike edelleen asettui kannattamaan työväen taistelua kapitalistisen riistojärjestelmän poistamiseksi, kuten Suomen Ammattijärjestö jo perustavassa kokouksessaan 1907 oli päättänyt.

Työtaistelut Suomessa muodostuivat tänä aikana aina yleensä työväen oikeustaisteluksi työantajakapitalistien asennoituessa jyrkästi kaikkia työväenjärjestöjen kanssa tehtäviä sopimuksia vastaan. Porvarillinen lehdistö, yhdessä tannerilaisten sosialidemokraattien kanssa, leimasi kaikki työväen taistelut Moskovasta johdetuiksi. Työtaistelujen luonne kärjistyi erikoisesti myös siksi, että työantajakapitalistit turvautuivat puolisotilaallisesti järjestettyjen Pihkalan rikkurikaartien apuun työläisten lakkojen murtamiseksi. Myös ohrana antoi kapitalisteille aulista apua vangitsemalla ammatillisten järjestöjen toimihenkilöitä ja "puolueeton" oikeuslaitos taas tuomitsi työväen edustajat linnaan.

Sos.dem. johtajat hajoittavat Suomen Ammatillisen Järjestön (SAJ)

Kun sos.dem. johtajat eivät saaneet työläisiä taipumaan johtoonsa sovinnolla järjestödemokratian puitteissa, he ryhtyivät avoimeen

ammatillisen liikkeen hajoitustyöhön. Jo v. 1926 edustajakokouksen edellä Suomen Sosialidemokraatti kirjoitti 12.12.1925 pääkirjoituksessaan:

"...... sos.dem. johtajiston on asetettava seuraavan vuoden toukokuussa kokoontuvalle ammattijärjestön edustajakokoukselle tiukat vaatimukset, ilman mitään kompromisseja. Jollei tämä mene läpi, on sosialidemokraattisen työväestön heti erottava kommunistisesta ammattijärjestöstä ja perustettava oma, joka liittyy Amsterdamin Internationaleen ja voi saada sieltä sekä moraalista että aineellista tukea."

Vähääkään välittämättä järjestödemokratian säännöistä sosialidemokraattinen oikeisto vaati, että ammatillisen liikkeen enemmistön olisi ilman muuta alistuttava oikeiston luokkasovintopolitiikkaan ja annettava sille enemmistö ammatillisen liikkeen johdossa. Vielä 1926 edustajakokouksessa torjuttiin sos.demien hajoituspyrkimykset kommunistien joustavalla työväen yhteisetua puolustavalla taktiikalla, jolla saatiin aikaan sovintoratkaisu.

Mutta sos.dem. puolueen johto ei luopunut hajoitustyöstään. Kun oikeistososialidemokraatit olivat todenneet, että työväestön valtava enemmistö oli heidän hajoitustyötään vastaan, he luottivat, kuten Suomen Sosialidemokraatti-lehden toimittaja Artturi Aalto sanoi, siihen, että kun he vain hajoittavat ammatillisen liikkeen, niin kyllä poliisi sitten tekee lopun Suomen Ammattijärjestöstä. Tämä hyökkäys ammatillisen liikkeen ehemyyttä vastaan yhdistyi siihen yleiseen hyökkäykseen, jota porvaristo valmisti työtätekevien oikeuksia vastaan kapitalistisen suhteellisen vakaantumisen alkaessa horjua ja pulan alkaessa näkyä 1920-luvun lopulla. Tähän vaaraan kiinnitti SKP vakavaa huomiota. Niinpä v. 1929 pidetyssä SKP:n neljännessä puoluekonferenssissa todettiin:

"Vallitsevan taloudellisen pulan vaikeudet kapitalismi pyrkii voittamaan työväenluokan riiston tehostamisella (rationalisointi ja pyrkimys palkkain alentamiseen) sekä työväestön vastuskyvyn heikentämisen ja kahlitsemisen avulla (ammatillisten järjestöjen tarjoamain työehtosopimusten jyrkkä vastustaminen, yritykset saada aikaan yksityisiä orjasopimuksia työläisten kanssa, pyrkimys teollisuusrauhaan ja lakkojen kieltäminen valtiovallan toimenpiteillä

ym.). Pulan yhä laajetessa ja syventyessä luokkataistelu kärjistyy ja terävöityy. Kiertämättömän imperialistisen sodan valmistelut Suomessakin tekevät jo valmistelukaudella yhä suuremmat ja jyrkemmät luokkien väliset yhteentörmäykset välttämättömiksi. Siksi porvaristo tekee kaikkensa tuhotakseen työväen luokkataistelujärjestöt ja heikentääkseen sen kautta työväen kasvavaa luokkavoimaa. Tosin aika ei ole vielä tullut ammatillisen järjestön hajoittamiseen fasistisin keinoin, mutta sos.demit, jotka ovat kerta toisensa jälkeen epäonnistuneet yrityksissään vallata ammattijärjestön johto, ovat vuodesta vuoteen pitäneet jatkuvasti ammattijärjestön hajoitusuhkaa vireillä, häirinneet ammattijärjestön kehitystä, estäneet työväen luokkataistelutoimintaa, sen oma-aloitteisuutta, taisteluja työ- ja palkkaehtojen parantamiseksi (paperityöläisten taistelun pettäminen 1927), puolustaneet lakonrikkureita (satamataistelun aikana Viipurissa), yrittäneet murtaa työväen lakkotaisteluja (Nokian lakko) jne."

Suomen Ammattijärjestön yhtenäisyyden säilyttämisestä puoluekonferenssi lausui:

" Tärkein tehtävä on nyt voimakkaimman kamppailun järjestäminen hajoittajia vastaan. Ei riitä julistusten ja kansliaohjeiden antaminen, vaan on mobilisoitava kaikki voimat hellittämättömään taisteluun. Hajoittajia vastaan on nostettava työväki työpaikoilla. Työpaikoilla järjestettävän kamppailun kautta on ennen kaikkea vahvistettava ja aktivisoitava kaikki työpaikka- ym. perusjärjestöt. Niissä on työväki musertavasti saatava lyömään takaisin hajoitusyritykset. Taistelua on jatkettava kaikkialla - työväen yleisissä kokouksissa, teollisuus- ja keskusneuvostoissa, liittojen toimikunnissa, s.o. kaikissa ammatillisen liikkeen asteissa samoin kuin työväen joukkokokouksissakin niin, että ne kaikki asettuvat jyrkästi hajoittajia vastaan, tuomitsevat ankarasti koko sen homman kapitalistien asian ajamiseksi."

Kommunistit ja muut ammatillisen yhtenäisyyden kannattajat koettivat vielä toukokuun 10 pnä 1929 kokoontuneessa Suomen Ammattijärjestön VIII edustajakokouksessa saada aikaan sovintoratkai-

sun, jotta olisi estetty kohtalokas hajaantuminen. Kokouksen valtavan enemmistön hyväksymässä päätöslauselmassa sanotaan:

" Suomen Ammattijärjestö on joka tapauksessa säilytettävä eheänä työväen ammatillisena luokkajärjestönä, riippumatta siitä, mikä tuleekin Ammattijärjestöjen edustajakokouksen päätökseksi esim. Kööpenhaminan sopimuksen[1]) vahvistamiskysymyksestä, Amsterdamiin liittymisestä tai muista kysymyksistä, joista on ilmennyt eri mieltä jäsenistön keskuudessa."

Tannerilainen taho leimasi Ammattijärjestön edustajakokouksen päätökset kommunistisiksi ja ryhtyi avoimesti hajoittamaan ammattijärjestöä. Hajoitustyötä johti sosialidemokraattinen ammatillinen keskustoimikunta. Tämän hajoituselimen työstä kertoo ammatillisten järjestöjen valtuuskunnan toimintakertomus seuraavaa:

"Keskustoimikunnan toimesta harjoitettiin herätystyötä eri puolilla maata, valmistettiin ammattijärjestöjen edustajakokousta ja perustettiin paikallisia sos.dem. ammattiyhdistyksiä ja toveriseuroja herätys- ja valistustyötä varten. Niin menestyksellistä kuin työskentely olikin - huomioon ottaen vastassa olevat voimat - ei sillä vielä ollut mitään toimintaohjelmaa eikä yhteisesti suunniteltuja käytännöllisiä toimenpiteitä ratkaisevampaa toimintaa varten. Asiata läheltä seuranneena huomattiin keskustoimikunnassa, että ennenkuin ammatillista liikettä kyetään terveemmälle pohjalle suuntaamaan, tarvitaan toimenpiteitä, joilla katkaistaan kaikki suhteet kommunistien käsissä olevaan Ammattijärjestöön ja liittoihin. Tässä tarkoituksessa käytiin valmistamaan uutta edustajakokousta."

Tannerilaisen sos.dem. johdon suorittama hajoitustyö nojautui kokonaisuudessaan taantumuksellisten työantajapiirien ja Suomen hallituspiirien tukeen. Sos.dem. puolueen oikeistojohdon ja Suomen taantumuksen yhteisrintama tunnustetaan jopa eräiden sosialidemokraattisten ammattiyhdistystoimitsijain omissa lausunnoissakin. Niinpä ruotsalainen Dagens Nyheter-lehti julkaisi 10.8.1931 Suomen Työläisliiton silloisen sihteerin L. Mikkosen

haastattelun, jossa sanotaan:

" Työläisliitto perustettiin jo vuoden 1929 lopulla, jolloin havaitsimme, ettei sosialidemokraateilla ollut mitään toiveita päästä valtaan Ammattijärjestössä. Liittoon otettiin jäseniksi kaikenlaisia työläisiä. Ainoa ehto oli, että he omaksuivat sosialidemokraattisen mielipiteen ....
Silloin oli Työläisliitto taistelujärjestö, jonka tuli taistella kommunisteja vastaan - tämä tapahtui muuten yhdessä Lapuan kanssa (det skedde färresten gemensamt med Lappo) - mutta kun heidät kukistettiin ja heidän järjestönsä hajoitettiin, muodostui liitto perustaksi Suomen uudelle ammattijärjestölle ..... Oltuaan taistelujärjestö se on nyt muuttunut puhtaasti länsimaiseksi ammattiliitoksi."

Asiakirja puhuu itse puolestaan. Yhteisrintama fasistien kanssa työväen ammatillisen liikkeen hajoittamiseksi. Sen sijaan SKP:n taistelu Suomen Ammattijärjestön eheyden puolesta, sen taisteluvoiman kartuttamiseksi, oli taistelua koko Suomen työtätekevän kansan puolesta uhkaavaa pulaa ja sen yhteydessä tapahtunutta fasistista taantumushyökkäystä vastaan.

Kapitalismin suhteellisen vakaantumisen kaudesta suureen talouspulaan

Maailmansodan jälkeen pulan kourissa kamppaillut kapitalistinen talous oli 1920-luvun puoliväliin mennessä päässyt sitä vaivanneesta painajaisesta. Teollisuuden tuotanto saavutti useissa kapitalistisissa maissa, jopa ylittikin, sodan edellisen tason. Myös Suomen teollisuuden tuotanto kasvoi. Mutta sen kasvu rajoittui miltei kokonaan puu- ja paperiteollisuuteen, joiden tuotteiden viennillä oli ratkaiseva merkitys maamme koko taloudelle. Maamme koko ulkomaisesta viennistä oli n. 80 % puu- ja paperiteollisuuden tuotteita. Mutta alkuun päässyt nousu ei ollut pitkäaikainen. Jo v. 1928 alkoi kapitalistisen maailman talouspulan ensimmäiset merkit näkyä myös Suomessa. Seuraavana vuotena alkoi maamme ulkomaisessa viennissä ilmetä laskua. Puutavaran vienti ulkomaille tyrehtyi. Tästä pula laajeni muillekin aloille. Työttömyys kasvoi ja ostokyky sisäisillä markkinoilla heikkeni. Kauppa- ja liike-

elämässä alkoi vararikkojen vyöry. Maataloustuotteiden hinnat olivat jo aikaisemmin syntyneen maatalouspulan vuoksi laskeneet. Nyt pulan laajetessa koko talouteen maataloustuotteiden kulutus supistui suuresti paisuneen työttömyyden seurauksena. Suurtilalliset menettivät osan metsätuloistaan ja pienviljelijät metsätyöansionsa. Suhteellisen nousun aikana vv. 1925-29 oli pienviljelijäin velkataakka kasvanut noin nelinkertaiseksi. Tulojen vähetessä eivät viljelijät voineet maksaa velkojensa korkoja ja kuoletuksia. Maataloudessa alkoi pakkohuutokauppavyöry

Taistelu oikeishoipertelua vastaan

Jo SKP:n V puoluekokous vuonna 1925 varoitti puolueen jäseniä maamme vasemmistolaisen työväenliikkeen, jopa osaksi SKP:n piirissä ilmenneen oikeistolaisen suuntauksen vaarasta. Kapitalistisen talouspulan lähestyessä oikeisto-opportunistien toiminta aktivoitui ja sai yhä selvemmin työväen luokkataistelua lamauttamaan pyrkivän luonteen. SKP:n Keskuskomitean huhtikuussa 1930 pitämä täysi-istunto totesi edellisen puoluekonferenssin päätöksen olleen oikeaan osunut todetessaan sen

"olevan puoluevastaisen ja proletaarisen vallankumouksen eduille kerrassaan vastakkaisen, likvidaattorimaisen, pohjaltaan sosialidemokraattisen virtauksen, joka kuljettaa porvarillista vaikutusta työväenluokan ja sos.dem. vaikutuksia kommunistisen liikkeen keskuuteen".

SKP:n Keskuskomitea totesi päätöksessään, että
"Jyrkästi luokkataistelun vastainen on opportunistien ohjelmassa kierosti esitetty vaatimus,'että proletaarisen työväenliikkeemme itsemääräämisoikeus pidetään loukkaamattomana'. Sen mukaan vasemmistolaisen työväenliikkeen tulisi olla riippumatonta eli kilttiä vasemmistoliikettä. Tällä riippumattomuus-puheella yritetään peittää opportunistien yhä selvempää riippuvaisuutta sosialifasisteista. Avoimesti kieltävät opportunistit nyt kommunistisen puolueen, vaikka he tähän asti tätä ovat puolittain peitelleet."

SKP:n Keskuskomitean kokous kehoitti puolueen jäseniä päättä-

vään taisteluun oikeistolaisuutta ja siihen sovittelevasti suhtautuvia vastaan:

"Sovittelva suhtautuminen opportunistisiin luopioihin on luopurien auttamista. Samalla kun käydään päättävää taistelua opportunistisia luopureita vastaan, on jyrkästi taisteltava heihin sovittelevasti suhtautuvia vastaan." (Proletaari N:o 4 (47) toukokuu-kesäkuu 1930)

TAISTELU SOTAA JA FASISMIA VASTAAN 1930-44

Luokkataistelu kärjistyi

Vuonna 1929 joutuivat maamme kapitalistit todellisiin vaikeuksiin. Kun Suomesta vietiin 1928 ulkomaille puutavaraa puolitoista milj. standarttia, niin kahtena seuraavana vuotena laski vienti 600 tuhanteen standarttiin. Samaan aikaan aleni kutomateollisuuden tuotanton 30 %:lla ja metalliteollisuuden tuotanto 40 %:lla, mikä tietysti merkitsi maamme suurkapitalisteille voittojen tuntuvaa supistumista.

Näihin vaikeuksiin syynä eivät maan valtiaat pitäneet tietenkään kapitalistista järjestelmää ja sen aiheuttamaa talouspulaa, vaan kuten aina, Suomen työläisiä, jotka eivät suosiolla myöntyneet työpalkkojen alentamiseen ja työvauhdin kiristämiseen. Työläiset vastasivat kapitalistien pyrkimyksiin kasata pulan rasitukset työläisten kannettavaksi kiristyvällä taistelulla. Siitä on osoituksena 10 kuukautta kestänyt satamatyöläisten yleislakko vv.1928-29.

Työväen kasvavan vastarinnan halu näkyi myös v. 1928 kunnallisvaaleissa, joissa vasemmistolaiset voittivat 370 uutta paikkaa kunnanvaltuustoissa ja vieläkin selvemmin se näkyi vuoden 1929 valtiollisissa vaaleissa, joissa sosialistisen työväen ja pienviljelijäin vaaliliiton äänimäärä kasvoi lähes 130.000 eli 16% suuremmaksi kuin edellisissä vaaleissa. Saman vuoden, 1929 vappumielenosoituksissa oli vasemmiston riveissä enemmän väkeä kuin koskaan aikaisemmin työväenliikkeen hajaantumisen jälkeen.

seksi, Suomen porvariston johtajat syyttivät maamme kapita-

listeja kohdanneesta talouspulasta Neuvostoliittoa, joka möi kansainvälisillä markkinoilla laadullisesti parempaa puutavaraa kuin mitä suomalaisilla puutavaraliikeillä oli tarjota.

Porvariston johtajat totesivat, että sosialidemokratia ei ollut kyennyt estämään SKP:n eteenpäinmenoa eikä taltuttamaan työläisiä. Näin Suomen porvariston johtajat olivat pakotetut toteamaan myös sen, että se valkoinen "demokratia", joka maahamme vakiinnutettiin kansalaissodan jälkeen ei enää riittänyt pulan ja sen yhteydessä kasvaneen joukkojen vastarinnan oloissa. Se muodollinen parlamentaarinen hallitusjärjestelmä, joka Suomessa vallitsi monine hidastavine muodollisuuksineen, porvariston eri ryhmien välisine hankauksineen ja laillisuusfraseineen, ei tehonnut enää työväestöön, joka syntyneen kapitalistisen talouspulan oloissa, entistä selvemmin näki tuollaisen "kansanvaltaisuuden" luokkaluonteen. Tuollainen järjestelmä oli nyt, kun suurpääomanomistajilla oli pulan kiristyessä kiire päästä tavoitteisiinsa, liian kankea ja hidas työläisten vastarinnan murtamiseksi. Se turvautui puolifasistiseen avoimen väkivallan käyttöön. Jo v. 1929 alkupuolella eduskuntavaalien edellä julkisesti vaadittiin vaaleissa hylättäväksi sellaiset ehdokaslistat, joilla valtiollinen poliisi, ohrana, saattoi olettaa olevan ehdokkaina kommunisteja.

Toukokuussa v. 1929 Uusi Suomi selitti käsitystään "isiltä peritystä suomalaisesta demokratiasta" näin:

> "Elleivät keskuslautakunnan jäsenet katsoisikaan mahdolliseksi hylätä yksityisiä kommunistisia listoja, joissa esiintyy tuntemattomia ehdokkaita, on niiden hylättävä sellainen vaaliliitto, joka esiintyy joko julkisella tai naamioidulla kommunistisella otsikolla."

Saman vuoden aikana alkoivat maamme taantumispiirit täydellä voimalla toteuttamaan hyökkäystään. Siinä hyökkäyksessä sos. dem. puolueen johto suoritti oman osansa murtamalla sisältäpäin työväen nousemassa olleen vastarintaliikkeen. Puu- ja paperiteollisuuskapitalistit ja pankkiirit myönsivät runsaasti varoja fasistisen väkivaltaliikkeen nostattamiseksi. Aloitettiin hurja kiihoitus Neuvostoliittoa ja kommunisteja vastaan. Heitä syytettiin Neuvostoliiton kätyreiksi, ruplakommunisteik-

si. Tähän yllytykseen osallistuivat kaikki porvarilliset puolueet ja sos.dem. puolueen johto ja lehdistö, tietenkin kokoomuspuolueen johtamana.

Lapualla suoritettiin ensimmäinen suurhyökkäys nuorten työläisten opintojuhlia vastaan marraskuussa 1929. Sitä seurasi vaasalaisen vasemmistolehden Työn Äänen kirjapainon hävitys. Kirjapainon murskaajien asiaa oikeudessa käsiteltäessä ryöstettiin kantajan asianajaja, kansanedustaja Asseri Salo, häntä pahoin pideltiin ja hänet kuljetettiin Keski-Suomen korpeen. Lapualaiset riehuivat hillittömästi ja suorittivat kaikenlaisia laittomuuksia ja ilkitöitä sekä esittivät samalla vaatimuksia, jotka Suomen "demokraattiset" puolueet sitten hyväksyivät ja eduskunta ja hallitus panivat täytäntöön. Kaikki tämä kävi hyvin päinsä sen kautta, että maassa oli olemassa sellainen aseistettu järjestö kuin suojeluskunnat, johon kuuluivat johtajina armeijan ammattiupseerit ja jonka miesvahvuus oli yli 100 000 miestä, jotka muun työnsä ohella häärivät suojeluskuntahommissa. On luonnollista, että sellaisessa vastavallankumouksellisessa järjestössä fasistinen liike tapasi helpon maaperän ja valmiin aseellisen toimintavoiman. Lapuanliike koostui juuri suojeluskuntien aktiivisimmasta aineksesta. Puolifasistisen lapuanliikkeen rajoittanut suurpääoma piti ohjat tiukasti omissa käsissään. Lapualaisuus oli sille silloin sopiva työrukkanen. Hallitusohjia hoiteli kokoomuspuolue, Svinhufvud

ym., maalaisliiton,edistys- ja ruotsalaisen puolueen oikeistolaisimpien johtajien tuella. Lapualaiset olivat suurpääoman edustajien käsissä oleva "jumalan ruoska", jota kaikkien muiden, niin porvari- kuin sos.dem. johtajien piti oman etunsa turvaamiseksi kumartaa. Niinpä kun eduskunnassa tehtiin yhdistyslakiin ne muutokset, joita lapualaiset vaativat, sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä "vastusti" sitä äänestämällä sen hyväksymisen puolesta. Työväen kalenterissa v. 1931 Hannes Ryömä selitteli asiaa näin:

> "Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä vastusti tätä lakiesitystä, mutta kun muutamat ryhmän jäsenet kuitenkin katsoivat itsensä pakotetuiksi maassa vallinneen uhkaavan tilanteen johdosta äänestämään sen puolesta, sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei katsonut asiaa sen arvoiseksi, että

olisi äänestänyt tämän yli vaalien, varsinkin, kun esityksen hyväksymisellä oli ainakin jonkinlainen rauhoittava vaikutus lapuanliikkeen taholta alulle pantuun kiihoitukseen kansan keskuudessa."

Mitään rauhoittavaa vaikutusta tuollaisella politiikalla ei tietenkään ollut. Puhehan olikin vain tarkoitettu omien kasvojen pesemiseksi työläisten edessä. Päinvastoin. Kommunistien ja muiden vasemmistolaisten vaino yltyi. Heitä ryöstettiin kodeistaan ja maanteiltä. Heitä kidutettiin ja murhattiin. Vasemmiston kansanedustajat Eino Pekkala ja Jalmari Rötkö ryöstettiin eduskunnan perustuslakivaliokunnan kokouksesta ja ryöstäjinä olivat Etsivään Keskuspoliisiin, ohranaan kuuluneet miehet. Sen sijaan, että rikolliset ryöstäjät olisi saatettu syytteeseen, tuomittiin kansanedustajat Pekkala ja Rötkö moniksi vuosiksi vankilaan. Holm, Mättö ja Happonen tapettiin raakalaismaisesti. Vieläpä entinen presidentti Ståhlberg ryöstettiin Helsingin Kulosaaresta ja väkivalloin kyyditettiin Joensuuhun ja vain sattuma esti, ettei hän tullut murhatuksi. Presidentti Ståhlbergin ryöstäjien toimeksiantajina olivat Suomen armeijan yleisesikunnan päällikkö kenraali Vallenius ja saman esikunnan virkamies eversti Kuussaari.

Maamme työtätekevät saivat raskaasti kokea, mitä fasistinen hyökkäys todella merkitsi. Työläisten palkkataso aleni pulan aikana, monissa tapauksissa jopa 60 % pulaa edeltäneestä tasosta. Työttömien määrä kasvoi ennen tuntemattomiin lukuihin. Eivätkä vain työläiset, vaan monet nuoret insinöörit, rakennusmestarit, konttorityöntekijät, kirjanpitäjät ym. joutuivat turvautumaan nälkäpalkkaisiin hätäaputöihin tai -keittiöihin. Eräissä tapauksissa kunnat maksoivat kapitalistiyhtiöille siitä, että yhtiöt pitivät joitakin työläisiä töissä.

Vuonna 1930 maatalouden piirissä toimitettiin n. 40.000 ulosmittausta ja pakkohuutokaupalla myytiin lähes 1000 maatilaa. Vuonna 1931 menetti 5.000 talonpoikaa tilansa pakkohuutokaupoissa. Noina pulavuosina myytiin lähes 15.000 talonpojan tila pilkkahintaan.

Kaikki vasemmistotyoväen johdossa olleet järjestöt, joihin kuului myös Suomen Ammattijärjestö kaikkine alaosastoineen ja lukuisia raittius-, urheilu- ym. järjestöjä sekä kaikki vasemmistolaiset lehdet lakkautettiin. Ohranan kommunisteiksi tai muuten vasemmistolaiseksi leimaamilta ihmisiltä riistettiin poikkeuslaeilla ääni- ja edustusoikeus. Vankilat täyttyivät poliittisista vangeista.

Sosialidemokraattisilla oikeistojohtajilla ja fasisteilla sama päämäärä

Pahimman lapualaisterrorin riehuessa, kun lapualaisfasistit ryhtyivät ahdistelemaan jopa sosialidemokraattisiakin järjestöjä, hajoittamaan niiden juhlatilaisuuksia, sos.dem. puolueen johtaja Väinö Tanner julisti Seinäjoella pitämässään puheessa, että "sosialidemokraateilla on sama päämäärä kuin lapuanliikkeelläkin, nimittäin kommunismin kukistaminen". Ja tannerilaisilla johtajilla todella oli sama pyrkimys ja päämäärä kuin lapualaisillakin, s.o. työläisten ja muiden työtätekevien kansankerrosten elintason painaminen aina nälkärajan alapuolelle. Se kävi mitä selvimmin ilmi, kun Väinö Tanner toisti toistamisen jälkeen, että työväestön on kannettava osansa pula-ajan rasituksista. Sen sijaan, että sosialidemokraattisen puolueen johtajat olisivat ryhtyneet puolustamaan lapualaishyökkäyksen kohteeksi joutuneita työläisiä, he syyttelivät vallitsevasta terrorista kommunisteja ja muita vasemmistolaisia väittäen, että nämä ovat muka toimiessaan ärsyttäneet lapualaisia. Näillä saarnoillaan ja väittämillään he hajoittivat työläisten taistelutahdon ja saivat työtätekevät alistettua kantamaan porvariston talouspulan erittäin raskaan kuorman. Tyytymättömät talonpojat tannerilaiset taas leimasivat meteløitsijöiksi.

Mutta pulan rasitukset eivät suinkaan jakautuneet samalla tavalla kaikkien väestökerrosten kannettavaksi. Yhdistyneet pankki- ja teollisuuspääoman omistajat suorittivat pulan kestäessä todellisen suursaalistuksen. Pulan aikana kapitalistinen tuotanto Suomessa muodostui entistä kannattavammaksi. Sen aikana uudistettiin tehtaitten koneistot. Ulkomailta tuotettiin noina vuosina 4 milj. markan arvosta koneita ja rakennet-

tiin uusia suuria tehtaita. Samalla kohotettiin monien teollisuuslaitosten osakkeiden arvoa ja jaettiin huimia voitto-osinkoja. Samaan aikaan kun työtätekevä väestö eli mitä suurimmassa hädässä, maksettiin yli puolet maamme ulkomaisista veloista (noin 5 milj. markkaa), vieläpä ylpeiltiin sanomalla, että Suomi on ainoa maa maailmassa, joka maksaa velkansa. Pankkien kassavarat kasvoivat suuremmiksi kuin koskaan aikaisemmin ja sotavarusteluihin heiteltiin varoja ennen kuulumattomat määrät.

Mistä nämä pula-aikana kasatut suurvoitot sitten olivat lähtöisin? Suomen kapitalistit saattoivat halpaan työvoimaan nojaten pula-aikanakin viedä polkuhintaan ulkomaille puutavaraa, paperia ja voita. Toisena, yhtä suurena voittojen lähteenä suurpääomalle oli edellä mainittu järjestelmällinen talonpoikien nylkeminen. Siitä, miten se tapahtui, antaa SKP:n Keskuskomitean Suomen maatalouden pulaa käsittelevä päätös vuodelta 1930 havainnollisen kuvan:

"Suomen kapitalistisen talouden pula on yhä kiristynyt. Lukuunottamatta sotatarve-, paperi- ja selluloosateollisuutta, on niin kotimaisille kuin ulkomaisille markkinoille tavaroita valmistava teollisuus jatkuvasti vähentänyt tuotantoa. Kansallis- ja Yhdyspankin ympärille trustiutuneet pankki- ja teollisuusherrat ovat ajaneet mitä häikäilemättömintä anastus- ja ryöstöpolitiikkaa säilyttääkseen pulan rasituksen työtätekevän kansankerroksen kannettavaksi. Nuo herrat ovat tehneet yli 100.000 työläistä tyyten työttömäksi, polkeneet työssäolevienkin palkat niin pieniksi, että nämä eivät voi ostaa itselleen edes kaikkein välttämättömimpiä elintarpeita. Maaseudun suuret pieneläjäjoukot ovat myös vailla välttämättömiä ansiotöitä, joten heidän ostokykynsä on suuresti alentunut. Korkeiden tullien ja monopoliasemansa suojassa on tuo vähäinen upporikkaiden herrain ryhmä hintakiskonnalla, valtion ja kuntien veroilla, kultakannasta luopumisella, koronkiskonnalla, ryöstöhuutokaupoilla jne. omiin käsiinsä anastanut suuret määrät työläisten työn tuloksia, talonpoikain, piensäästäjäin ja pienempien kapitalistienkin omaisuutta. Pankki- ja teollisuusherrain ahneuden ja voitonhimon tähden käy pula yhä vain pahemmaksi ja työtätekevän kansan hätä suuremmaksi."

Tässä päätöksessä mitä selvimmin osoitetaan, että syypää talonpoikain kuten muidenkin työtätekevien hätään on kapitalistinen riistojärjestelmä, jossa suurrikkaat työttömyyden, suuresti alentuneiden palkkojen jne. kautta pulan aikana rajoittavat työtätekevien kansankerroksien mahdollisuutta ostaa maataloustuotteita. Tästä oli seurauksena talonpoikien omien tuotteiden hintojen tavaton aleneminen, mutta samaan aikaan joutuivat talonpojat ostamistaan teollisuustuotteista maksamaan trustiutuneille teollisuuspohatoille kohotettuja hintoja.

Näissä terrorioloissa sai Sosialidemokraattinen puolue työväen julkisella toimintasaralla yksinoikeuden, mitä oikeutta se voimiensa mukaan käytti työläisiä ja muita työtätekeviä vastaan, näiden alistamiseksi suurpääoman nöyriksi orjatyöntekijöiksi. Yhdessä Suomen Ammattijärjestöä hajoittamaan perustamansa SAK:n kanssa se oli kapitalistien tukena polkemassa työläisten elintasoa. Suomen Kommunistinen puolue oli ainoa puolue Suomessa, joka jatkuvasti, kerta kerran jälkeen kehoitti työläisiä taistellen puolustamaan etujaan ja oikeuksiaan ja pyrki järjestämään työläisiä taisteluun.

Kun Suomen vanhan ammattijärjestön toiminta oli sosialidemokraattisen puolueen oikeistojohtajien aloitteesta ja sittemmin valtiovallan toimenpitein lakkautettu, koetti SKP aluksi järjestää työväen ammatillista toimintaa puolittain maanalaisena. Maanalainen ammatillinen liike ei kuitenkaan silloisissa terrorioloissa voinut kehittyä suureksi joukkoliikkeeksi ja pienenä, jokseenkin SKP toisintona, sen toiminta ei kyennyt saamaan paljon aikaan. Siksi SKP:n Keskuskomitea päätti kesällä 1933 pitämässään kokouksessa päätti käänteestä ammatillisessa liikkeessä. Kokouksen päätöslauselmassa sanotaan: "...... työhön nähden SAK:n alaisissa järjestöissä on suoritettava perusteellinen käänne ja taktiikan muutos". Päätöksessä kehoitettiin puolueen jäseniä ja sen kannattajia liittymään SAK:n alaisiin perusjärjestöihin ja taistelemaan niiden kautta työväen ammatillisen liikkeen kohottamiseksi siitä alennustilasta, johon sos.dem. puolueen johtajat sen olivat saattaneet.

Tämä SKP:n pyrkimys kohtasi aluksi vasemmistotyöläisten, jo-

pa puolueen jäsentenkin taholta huomattavaa vastarintaa. Kokemuksensa perusteella työläiset pitivät SAK:n sosialidemokraattista johtoa pääsyyllisenä työväen yhtenäisen ammatillisen liikkeen tuhoamiseen ja näkivät SAK:ssa puhtaan hajoitusjärjestön. SKP:n työ alkoi kuitenkin vähitellen tuottaa tuloksia. Puolueen Keskuskomitea voikin jo vuoden 1934 todeta:

"Taloudellisten taistelujen järjestämisessä ja ammatillisessa joukkotyössä on puolueemme sitkeän työn tuloksena viime aikoina ollut tuloksia työläisten nostamisessa yhteiseen taisteluun ääretöntä elintason polkemista vastaan. Kurssin muutos suhtautumisessa reformistisiin ammatillisiin järjestöihin, mikä viime vuonna päätettiin, on osoittautunut täysin oikeaan osuneeksi. Tätä työtä on tarmokkaasti jatkettava, voitettava kaikki vastahakoisuus siihen ja saatava aikaan tarmokas työ ammattiosastoissa. Puolueen ja nuorisoliiton kaikkien jäsenten sekä vallankumouksellisten työläisten, jotka eivät ole vielä julkisten ammatillisten osastojen jäseniä, on niihin viipymättä liityttävä ja toimittava aktiivisesti niiden saamiseksi työväen taisteluliikkeen tukikohdiksi."

Kova kovaa vastaan

Kun Suomen Ammattijärjestön ja kaikkien muiden julkisten vasemmistolaisten joukkojärjestöjen toiminta oli väkivalloin estetty, heikentyi myös SKP:n yhteys työläisjoukkoihin. SKP oli kärsinyt menetyksiä ja sen oma järjestökoneisto oli vaurioitunut, koska suuri joukko puolueen jäseniä oli vangittu tai väkivalloin kyyditetty rajalle ja pakotettu menemään rajan yli Neuvostoliittoon.

SKP ryhtyi kuitenkin nopeasti korjaamaan kärsittyjä vahinkoja. Puolue kehoitti työläisiä olemaan alistumatta fasististen terroristien tahtoon: "Työläisten on yhdessä pantava vastaan ja lyötävä lapualaisia niin että tuntuu". Vuonna 1931 pidetyssä puoluekonferenssissa suoritettiin joukko toimenpiteitä myös puolueen Keskuskomitean työn tehostamiseksi sekä vedottiin hyväksytyssä päätöslauselmassa työläisiin kehoituksella:

"Alinomaisesta vastaanpanemattomuudesta fasistien väkivallan edessä on tehtävä loppu. On saatava tästä lähtien jouk-

kojen tunnukseksi: Kova kovaa vastaan."

Näin puolue kehoitti työläisiä yhteisrintamassa, yhteisin voimin käymään fasisteja vastaan ja yhdessä puolustamaan etujaan ja oikeuksiaan.

SKP kehoitti työläisiä yli puoluerajojen luomaan lujan yhteisrintaman hillitöntä riistoa ja sortoa vastaan

Vaikkakin suurpääoman nostattaman ja sen johtaman lapuanliikkeen hyökkäyksen kärki kohdistui ensi sijassa kommunisteja ja muita vasemmistolaisia vastaan, niin vähin erin se alkoi suunnata hyökkäilyjään myös sosialidemokraattisia työväenyhdistyksiä ja niiden toimihenkilöitä vastaan. Sosialidemokraattisen puolueen johtajien fasistien edessä nöyristelemisestä huolimatta sekä lapualaiset että kokoomuspuolueen lehdistö esittivät vaatimuksia Sosialidemokraattisen puolueen lakkauttamisesta. Kun sos.dem. puolueen johto kaikesta huolimatta suhtautui kaikkiin työväen yhteistyöpyrkimyksiin nähden jyrkän kielteisesti, oli SKP:n toiminta työväen yhteisen taistelun luomiseksi vaikeata. Työläisten etu kuitenkin vaati tehtäväksi kaiken mitä tehtävissä oli.

Tämän SKP:n politiikan ansiosta alkoi SAK:n perusjärjestöjen jäsenmäärä kasvaa ja niistä muodostui vähitellen työläisten kaipaamia taloudellisen taistelun tukikohtia. SAK:n jäsenmäärä, joka aluksi oli pysynyt vaatimattomana, kasvoi seuraavan taulukon osoittamalla tavalla:

1930	14.967	1934	27.160
1931	19.390	1935	33.883
1932	18.930	1936	44.525
1933	19.847		

Työväen yhteisrintamasta kansanrintamaan

Kapitalistinen talouspulan 1930-luvun alussa sai erikoisesti Euroopassa aikaan myös poliittisessa elämässä merkittäviä muutoksia. Se, että kapitalististen maiden teollisuustuotanto laski 38 %:lla vuosina 1930-33, että kaikkiaan 35 milj. ihmis-

tä joutui maailmassa työttömäksi ja että porvaristo pyrki ratkaisemaan kriisinsä omaksi edukseen pyrkimällä laskemaan pulansa koko ankaran painon työläisten ja muiden riistettyjen kannettavaksi, sai aikaan kovaa vastarintaa ja nostatti laajaa lakkoliikettä. Osoittautui, että porvaristo ei voinut päästä tavoitteeseensa siihen astisin menetelmin. Se pyrki nyt eri maissa alistamaan kansanjoukot avoimen väkivallan, fasismin keinoin. Italiassa oli Mussolini toteuttanut fasistisen terrorikomennon jo aikaisemmin, 1920-luvun alkupuolella. Vuoden 1932 kesäkuussa toimitetuissa vaaleissa Hitlerin puolue sai 13,7 milj. ääntä ja maaliskuussa 1933 Saksan valtiopäivät myönsi Hitlerille diktatooriset valtuudet. Fasistinen liike kasvoi monissa muissa maissa, etenkin Ranskassa, Itävallassa, Espanjassa, Kreikassa ja Baltian maissa sekä Suomessa, jossa kasvoi täydellisen fasistikomennon vaara.

Kominternin VII kongressi, joka pidettiin kesällä 1935 totesi, että fasismi on työväenluokan ja muiden työtätekevien pahin vihollinen sekä asetti tehtäväksi laajojen työtätekevien joukkojen nostattamisen taisteluun fasismia vastaan. Ajankohtaiseksi kansanrintaman teki kasvaneen fasisminvaaran johdosta ilmenneet uudet mahdollisuudet saada työväenluokkaa laajemmat väestöryhmät nousemaan fasismin ja sodan vaaraa vastaan. Georgi Dimitrov totesi selostuksessaan Kominternin VII kongressissa:

> "Proletariaatin koko taistelun menestys on kiinteästi sidottu taisteluliiton muodostamiseen proletariaatin ja työtätekevän talonpoikaiston ja kaupunkien pikkuporvariston perusjoukkojen kanssa, jotka muodostavat väestöenemmistön jopa teollisesti kehittyneissäkin maissa."

Ja Dimitrov totesi selostuksessaan, että kansanrintaman muodostumisen edellytyksenä ja sen pohjana tulee olla työväen yhteisrintama, jonka johtavana voimana voi olla vain kommunistinen puolue. Hän sanoi:

> "Taistelussa yhteisrintaman muodostamiseksi kasvaa kommunistisen puolueen johtavan osuuden merkitys tavattomasti. Työväenluokan yhteisrintaman alkuunpanijana, järjestäjänä ja liikkeelle panevana voimana on tosiasiallisesti vain kommunistinen puolue."

Dimitrov vaati kommunisteja lujittamaan puolueitaan

Hän sanoi:

"Kommunistiset puolueet voivat turvata laajojen työtätekevien joukkojen mobilisoinnin yhteiseen taisteluun fasismia ja pääoman hyökkäystä vastaan vain kaikinpuolisesti lujittamalla omia rivejään, kehittämällä aloitteellisuuttaan, toteuttamalla marxilais-leniniläistä politiikkaa ja oikeata, joustavaa taktiikkaa, joka ottaa huomioon konkreettisen tilanteen ja luokkavoimien sijoituksen.'

Jä edelleen:

"VI ja VII kongressin välisellä kaudella ovat puolueemme kapitalistisissa maissa kiistämättä kasvaneet ja huomattavasti karaistuneet. Mutta olisi mitä vaarallisin erehdys rauhoittua tähän. Mitä enemmän työväenluokan yhteisrintama laajenee, sitä enemmän eteemme nousee uusia, monipuolisia tehtäviä, sitä enemmän meidän on työskenneltävä puolueidemme lujittamiseksi poliittisesti ja organisatorisesti."

Sekä:

"Kun me kommunistit ponnistamme kaikki voimamme yhteisrintaman muodostamiseksi, emme tee sitä ahtaalla uusien jäsenten värväämisen näkökannalta kommunistiseen puolueeseen. Meidän täytyy kaikinpuolisesti lujittaa kommunistisia puolueita ja laajentaa niiden määrällistä kasvua juuri siksi, että me vakavasti haluamme lujittaa yhteisrintamaa. Kommunististen puolueiden lujittaminen ei ole ahtaasti puolueen etujen ajamista, vaan koko työväenluokan etujen ajamista."

Suhteesta sosialidemokratiaan aatteellisuutena Dimitrov sanoi:

"Valmiutumme lähteä yhdessä sosialidemokraattisten puolueiden ja järjestöjen kanssa taisteluun fasismia vastaan me olemme kietoneet ja tulemme kietomaan leppymättömään taisteluun sosialidemokratismia porvariston kanssa sovittelevana ideologiana ja käytäntönä vastaan sekä siis myös tämän ideologian kaikkea meidän omiin riveihimme tunkeutumista vastaan."

Loppupuheenvuorossaan Dimitrov korosti marxilais-leniniläisen teorian tuntemisen merkitystä:

"......., tarvitsemme marxilais-leniniläisen teorian kompassilla aseistettuja ihmisiä. Ilman tämän teorian taitavaa käyttämistä ihmiset luisuvat ahtaaseen käytäntöön, eivät kykene näkemään eteensä, tekevät päätöksiä tapauksesta tapaukseen, eivät huomioi taistelun laajaa perspektiiviä, joka osoittaa joukoille, minne ja minkä tähden me menemme ja minne me johdamme joukot."

SKP, työväen yhteisrintama ja fasismin vastainen kansanrintama

Suomen Kommunistinen Puolue oli jo 1930-luvun alkupuolella voimakaasti nostanut esiin työväen yhteisrintaman tunnuksen. Vaikka lapuanliikkeen ja taantumuksen vainon pääpaino kohdistuikin kommunisteja ja heidän kanssaan toimivaa vasemmistotyöväkeä vastaan, niin ennen pitkään taantumus ryhtyi hyökkäilemään myös sosialidemokraattisia työväenyhdistyksiä vastaan. Lapualaiset ja myös kokoomuspuolueen lehdistö esittivät äänekkäitä vaatimuksia sosialidemokraattisen puolueen toiminnan lakkauttamiseksi. SKP:n Keskuskomitean päätöksessä v. 1934 sanotaan työväen yhteisrintaman tarpeellisuudesta ja sen ehdoista seuraavaa:

"Kamppailukysymykseksi on otettava taistelu fasististen poikkeuslakien kumoamiseksi ja uusia taantumuslakeja vastaan, taistelu fasismin kaikkia, myös sos.dem. puolueeseen kohdistuvia hyökkäyksiä vastaan, työtätekevien kaikkien valtiollisten oikeuksien puolesta. ---- Puoluejärjestöjen on tehtävä yhteisrintamaesityksiä sos.dem. järjestöille yhteisten kokousten, mielenosoituksien ja muiden joukkoesiintymisten järjestämisestä lapualaisia ja kokoomuksen antiparlamentaarisia hyökkäyshankkeita vastaan. Eräissä tärkeissä tapauksissa voidaan tehdä yhteisrintamaesityksiä myös sosialidemokraattiselle puolueelle kokonaisuudessaan. Yhteisrintaman luomisen ehdoiksi ei saa asettaa mitään sellaisia kysymyksiä, joihin sosialidemokraattiset työläiset eivät voisi suostua (kuten vaatimus, että sos.dem. työläisten yhteistaiste-

luun yhtyessään olisi luovuttava sosialidemokraattisen puolueen jäsenyydestä, olisi tuomittava johtajansa, hyväksyttävä kommunismin periaatteet, proletariaatin diktatuuri t.m.s., olisi hyväksyttävä joku tiukasti määrätty yhteisrintamamuoto tai määritelmä jne). Ainoa ehto, jonka me yhteisrintamalle asetamme on, että kaikki siihen osallistuvat todella taistelevat hyväksymänsä taisteluvaatimuksen tai ohjelman puolesta porvaristoa vastaan."

SKP siis asettui jälleen samalle myönteiselle kannalle työväen yhteisrintaman rakentamiseen nähden kuin 1920-luvullakin. Sitävastoin sos.dem. puolueen johtaja Väinö Tanner sanoi mm. v. 1936 pidetyssä sos.dem. puolueen puoluekokouksessa, että yhteisrintama on mahdollista vain sos.dem. puolueen puitteissa. Sos.dem. puolueen johto suhtautui kaikkiin SKP:n taholta tehtyihin työväen yhteisrintamaesitykseen kielteisesti.

SKP:n VI edustajakokous

(Työväen yhteisrintamasta kansanrintamaan)

SKP:n VI edustajakokous pidettiin kohta Kommunistisen Internatsionalen seitsemännen kongressin jälkeen syyskesällä 1935. Puoluekokous hyväksyi päätöslauselmissaan Kominternin seitsemännessä kongressissa hyväksymät periaatteet kansanrintaman rakentamiseksi fasismia vastaan. Puoluekokous totesi, että täyden fasistisen hirmuvallan vaara Suomessa oli suuri ja varoitti:

> "Jos se pääsisi voimaan, sortaisi se maamme työväenluokan vielä nykyistäkin kahta kauheampaan hätään ja orjuuteen. Fasismin uusi päällekarkaus ei suuntaudu ainoastaan vallankumouksellista työväestöä vastaan, vaan uhkaa myös sosialidemokraattisia työväenyhdistyksiä, ammattijärjestöjä, lehtiä, osuusliikkeitä, nuoriso- ja urheiluseuroja, vieläpä se uhkaa porvarillisten vapaamielisten ainesten ja asiaansa puolustavan pienviljelijäväestön oikeuksia."

Kokouksen päätöksissä luonnehdittiin maassamme vallinnut tilanne, osoitettiin miten taantumushyökkäystä kehitettiin kahdelta

suunnalta:

"..... lapuanliikeen jatko IKL lisäsi vaikutustaan suojeluskunnissa, yliopistossa ym. muodostuen tiukaksi järjestyneeksi puolueeksi ja uhkasi uudella väkivaltaisella ryntäyksellä täysfasistisen hirmuvallan pystyttämiseksi.

Peitetymmin tätä hyökkäystä kehittivät Kivimäen hallituksen takana olevat puolueet, kokoomus, maalaisliitto ja edistys. Ne veivät tätä hyökkäystä eteenpäin pääasiassa taantumuksellisia poikkeuslakeja säätämällä."

SKP:n VI edustajakokous kehoitti kaikkia työtätekeviä kansankerroksia keskittämään voimansa fasismin hyökkäyksen takaisin lyömiseksi:

"Tämä ei ole vielä myöhäistä. Mutta muistettava on, että se on mahdollista ainoastaan työväenluokan ja kaikkien muiden fasismia vastustavien kansankerrosten yhteisellä, tarmokkaalla taistelulla."

SKP asetti silloin tärkeimmäksi tehtäväkseen työn työväenluokan ja työtätekevän väestön yhdistämiseksi taisteluun fasismia vastaan niin lapualaisen avoimen väkivallan kuin kivimäkeläissvinhufvudilaisen laillisuuden suojassa hyökkäävän fasismin lyömiseksi.

Ulkopolitiikan alalla edustajakokous vaati rehellistä rauhanpolitiikkaa ja ystävällisten suhteiden luomista Neuvostoliittoon. Kokouksen päätöslauselmassa sanotaan, että

Neuvostoliiton vastaista "myrkynkylvöä" ei saa vastaan panematta suvaita. Väsymättä ja kärsivällisesti on kaikkialla valistettava ihmisiä ymmärtämään, ettei Venäjän suuri kansa ole Suomen kansan vihollinen vaan ystävä ja että mahtava Neuvostoliitto on Suomen, kuten kaikkien pienten kansojen turva maailman imperialismia vastaan, jos vaan Suomi tahtoo sen kanssa sovussa elää.

Ja edelleen:

Kansalle ylivoimaista sotaverorasitusta on vaadittava alennettavaksi, sillä rauhanpolitiikkaa noudattaen voisi Suomen aseverorasituksia heti vähentää, kun taas sotapolitiikkaa jatkaen eivät äärimmäisetkään Suomen sotavarustukset riitä muuhun kuin sodan provoseeramiseen.

Ja jos Suomen sotaporvarit kaikesta huolimatta sotaan lähteävt, niin heidät on itsensä siihen sotaan sorrettava - mitä pikemmin sitä parempi.

Kansan riistäjiä vastaan

Samalla kun SKP varoitti maassamme harjoitetusta sotapolitiikasta, se osoitti, että on mitä turmiollisinta suhtautua yliolkaisesti omaan kansaan ja sen kohtaloihin.

> "Päinvastoin Suomessakin juuri luokkatietoisen, vallankumouksellisen työväen sydämenasiana on oman kansan vapaa ja onnellinen tulevaisuus. Isänmaallisuuttaan huutava riistäjäporvaristo - se on Suomen kansan todellinen sortaja. Rahan voimalla, pappien ja fasistien avulla se pyrkii kokonaan kuristamaan kansamme kulttuurikehityksen. Kenelle siis Suomen kansan ja sen kulttuurin pelastus on kallis, hän älköön pelätkö työväenluokan voittoa, vaan auttakoon sitä, sillä suomalaisen kulttuurin nousu ja kukoistus on alkava sosialistisesta vallankumouksesta."

Kuudes edustajakokous velvoitti puolueen jäseniä erikoisesti lujittamaan puoluetta.

> "Puolueemme rakentamiseen, järjestöjen vahvistamiseen ja laajentamiseen on kiinnitettävä aivan erikoista huomiota niin, että puolueemme vaikutus tuntuisi kaikkialla: teollisuuden pääaloilla, liikenteessä, maaseudulla, ja ennen kaikkea siellä, missä sotaa lähinnä valmistetaan."

Kansanrintaman toimintatunnukseksi edustajakokous esitti: IKL:n lakkauttaminen, poikkeuslakien kumoaminen ja kansalaisvapauksien paluttamien sekä rehellinen rauhanpolitiikka suhteissa Neuvostoliittoon.

SKP:n VI edustajakokouksen päätökset siis olivat oikeaan osuneita. Niisä ei ollut vikaa. Mutta puoluetta kohtasi onnettomuus, kun puolueen peräsimeen pääsi tarttumaan vihollisen käsi. Edustajakokous valitsi puolueen pääsihteeriksi Arvo Tuomisen, jota ei vielä silloin tiedetty itseään vihollisselle myy-

neeksi lurjukseksi. Pääsihteeriksi päästyään hän selitti kansanrintamataktiikan tehtäviä puolueen ja työväenluokan vihollisten etujen ja tavoitteiden mukaisesti, teki salassa myyräntyötä SKP:n poliittisen suunnan muuttamiseksi palvelemaan porvariston etuja, sekä ohranan kanssa sopien toimi SKP:n halvaannuttamiseksi.

Tällainen toiminta oli mahdollista siksi, että Helsingissä silloin toimineen SKP:n poliittisen toimikunnan jäsenet itse ajattelematta puoluekokouksen päätösten oleellista sisältöä luottivat sokeasti Arvo Tuomiseen ja hänen neuvoihinsa.

Kun VI edustajakokous velvoitti lujittamaan puoluetta, velvoitti vahvistamaan ja laajentamaan sen järjestökoneistoa, niin Arvo Tuomisen neuvosta puoluetta "lujitettiin" siten, että julkisten joukkojärjestöjen puitteissa toimineet SKP:n ryhmät lakkautettiin, että puolueen piiri- ja perusjärjestöt jätettiin ilman ohjausta ja huolenpitoa, lepäämään, mistä tietenkin oli seurauksena niiden vähin erin tapahtuva halvaantuminen. Aikaisemmin varsin runsas puolueen "maanalainen" lehdistö lakkautettiin, ja korvikkeeksi katsottiin riittävän maan rajojen ulkopuolella, Tukholmassa, julkaistu lehti Suomen miehen suoria sanoja, mutta luonnollisesti se ei voinut korvata täysin lakkautettua maanalaista lehdistöä eikä olisi ollut haitaksi, vaikka olisi julkaistu sekä "maanalaista" että Tukholmassa julkaistua lehteä. Näin meneteltiin muka kansanrintaman rakentamisen helpottamiseksi. Todellisuudessa se kuitenkin merkitsi SKP:n toiminnan suurta heikentymistä.

Kun SKP:n VI edustajakokous vaati Suomen sotaverorasitusta alennettavaksi ja totesi, että jos Suomen sotaporvarit kuitenkin sotaan lähtevät, niin heidät on itsensä siihen sotaan sorrettava ja mitä nopeammin sitä parempi, niin Arvo Tuomisen vaikutuksesta toverit tyystin unohtivat Suomen porvariston Neuvostoliitto-vihamielisyyden ja alkoivat uskoa, että Kivimäen hallituksen kaaduttua, maamme porvariston johtajat ja Suomen armeijan kenraalit olisivat aivan yht'äkkiä luopuneet vihamielisyydestään ja muuttuneet niin kansanvaltaisiksi fasisminvastustajiksi, että he olisivatkin olleet halukkaita aseistautuneet puolustaakseen

Suomen maata ja kansaa hitleriläisten fasistein mahdollista hyökkäystä vastaan. Sellaisen luulon mukaisesti - edustajakokouksen selvästä päätöksestä huolimatta - armeijan asevarusteluja ei enää vastustettu, vaan päinvastoin alettiin suhtautua myönteisesti, kuten esm. T. Hj. Långströmin v.1938 Soihtu-lehdelle antama lausunto osoittaa:

> "Uusi tilanne pakottaa nekin, jotka eivät ole "sotahulluja" tarkistamaan kantaansa puolustuskysymykseen nähden. Sillä onhan selviö, ettei oikeuteen vetoaminen fasistihyökkääjien edessä auta mitään. Tyhjin nyrkein ei hyökkääjiä voida estää tuhoamasta itsenäisyyttämme, vaan tarvitaan siinä kättä pitempää."

Ja tämäkin oli tietysti sanottu ja tehty sosialidemokraattisen puolueen johtajien perässä, muka kansanrintaman rakentamisen helpottamiseksi.

Puoluekokouksen päätösten edellyttämän mukaiselle kansanrintamalle oli olemassa maaperä

Sosialidemokraattisen puolueen sisällä oli jo vv. 1923-33 virinnyt vasemmitolainen virtaus. Ryhmän taholta oli Akateeminen Sosialistiseuran äänenkannattajassa Soihdussa käyty ankaraa arvostelua sos.dem. puolueen oikeistojohdon periaatteettomuutta ja työväen luokkataistelukannalta luopumista vastaan. Tämän ryhmän johdossa oli pääasiallisesti nuoria opiskelijoita, jotka marxilaisuuteen perehtyessään olivat tulleet huomaamaan sos.dem. puolueen johdon luisuneen pois sosialismin tieltä. Oppositioryhmä teki merkittävää työtä julkaisemalla suuren määrän marxilaista teoreettista kirjallisuutta ja käsittelemällä Soihtu-lehdessä teoreettisia kysymyksiä. Toukokuun 10 pnä 1937 tekemällään päätöksellä sos.dem. puolueen puoluetoimikunta määräsi Akateemisen Sosialistiseuran erotettavaksi puolueesta. Tämän johdosta Akateeminen Sosialistiseura antoi Suomen työväenluokalle vetoomuksen, jossa sanottiin:

> "tämä sosialidemokraattisen puoluetoimikunnan enemmistön toimenpide puolueen ja työväenluokan yhtenäisyyttä vastaan on Suomen työväenluokan ja sosialidemokraattisen

jäsenistön tahdon vastainen. Se muodostuu käytännössä jatkoksi syksyllä 1936 julkisuuteen tulleelle Etsivän Keskuspoliisin muistioille, joita tutkivan komitean jäsenenä puoluesihteeri Aleksi Aaltonen on työskennellyt."
Julkilausumassa osoitetaan edelleen, että puoluetoimikunnan päätös "rikkoo syntymässä olevaa työväenluokan yhteisrintamaa, joka muodostaa maamme kansanvaltaisen voimien pääjoukon."

Toivo Antikaisen puolesta

Vuoden 1934 marraskuussa ohranan käsiin joutunut Toivo Antikainen yritettiin väärien todistusten ja muiden väärennysten avulla leimata rikolliseksi. Maamme koko julkinen sanomalehdistö vaati kuolemanrangaistuksen käytäntöön ottoa ja toveri Antikaisen päätä. Antikaisen oikeusjutun yhteydessä nousi ensikerran sitten lapualaiskauden alun Suomen taantumusta vastaan laajemmalla pohjalla oleva vastalauseliike. Vaikkakaan työtätekevien joukkoliike ei vieläkään ollut tarpeeksi voimakas, jotta se olisi kyennyt estämään syyttömän Antikaisen tuomitsemisen elinkaudeksi kuritushuoneeseen, niin se ja kansainvälinen painostus pakotti maamme taantumusporvariston luopumaan häneen kohdistetusta kuolemantuomiohankkeesta.

Nämä ja eräät muut esimerkit osoittavat kiistattomasti, että maahamme oli muodostumassa maaperää SKP:n VI puoluekokouksen päätösten edellyttämälle laajalle pohjalle rakentuvalle kansanrintamalle. Mutta sellaisen laajapohjaisen, todella toimivan kansanrintamaliikkeen muodostumisen edellytyksenä olisi ollut puoluekokouksen päätöksen toteuttaminen puolueen kaikinpuoliseksi vahvistamiseksi ja laajentamiseksi. Kun näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan tapahtui puolueorganisaation miltei täydellinen halvaantuminen ja porvaristo sodan edellä vuoden 1939 kesällä ja syksyllä aikaisempaan nähden kymmenkertaisti Neuvostoliittoa vastaan harjoittamansa vihankylvön, vietiin Suomen kansa syksyllä 1939 sotaan säkki päässä.

SKP:n Ulkomaan Byrolla oli myös vuonna 1939 terve poliittinen linja

SKP oli Neuvostoliiton vastaisen sodan alkaessa, syksyllä 1939 työväenluokan ja puolueen vihollisen asialla olleen Arvo Tuomisen johtaman "kansanrintamapolitiikan" seurauksena halvaantunut, hajanainen ja toimintakyvytön. Puolueella oli eri puolilla maata noin 2.000 aktiivista jäsentä, mutta heillä ei enää silloin ollut toimivia puoluejärjestöjä eikä järjestöllistä yhteyttä puolueen johtoelimiin. Asiallisesti ottaen maassa ei silloin ollut organisoitua kommunistista puoluetta. Ja sitä, että puolue oli näin organisatorisesti hajoitettu, ei voinut mitenkään korvata sellaiset "kansanrintamakauden" aikana saadut vähäiset saavutukset kuin se, että pahimpiin sorto- ja sotapolitiikan suosijoihin kuulunut Svinhufvud oli saatu syrjäytetyksi maan presidentin paikalta ja että hänen tilalleen oli saatu presidentiksi vanhetessaan ehkä hiukan rauhoittunut, mutta aikaisemmin hyvin taantumuksellisena tunnettu Kyösti Kallio tai että Kivimäen pahamaineinen hallitus kaatui 1936 suoritettujen valtiollisten vaalien seurauksena ja tilalle tuli professori Gajanderin edeltäjäänsä hiukan pehmeämpi hallitus.

Vaikka puolueen poliittinen toimikunta oli lapsellisuudessaan uskonut, että Suomen porvaristo johtajineen ja armeijan kenraaleineen oli Gajanderin hallituksen kautena käynyt niin kansanvaltaiseksi, että olisi ollut valmis puolustamaan Suomen kansaa ja maata hitleriläisten fasistien uhkaa vastaan, ei sillä uskolla ollut mitään katetta. Vallan kahvaan tarttunut Gajanderin hallitus ei tinkinyt vähääkään maamme porvariston aikaisemmista ulkopoliittista tavoitteista. O.W. Kuusinen totesikin kirjassaan "Suomi ilman naamioita" että

> "Ei ole toista maata, joka olisi neljännesvuosisadan ajan harjoittanut neuvostovastaista politiikkaa niin johdonmukaisesti kuin Suomi. Suomen yleisessä ulkopoliittisessa orientoinnissa on tapahtunut verrattain paljon muutoksia, mutta niin kuin kompassin viisari pyrkii pohjoiseen, niin on Suomen hallitseva kopla kaikissa noissa muutoksissa pyrkinyt niiden valtioiden ja hallitusten helmaan, jotka

kussakin vaiheessa ovat olleet Neuvostoliittoon nähden vihamielisellä kannalla."

Toisin kuin SKP:n poliittinen toimikunta, Kominternin yhteydessä toiminut puolueen Ulkomaan Byro (toimisto) ei ollut unohtanut puolueen kuudennen edustajakokouksen päätöksen velvoitusta, missä sanottiin, että "jos Suomen sotaporvarit kaikesta huolimatta sotaan lähtevät, niin heidät on itsensä siihen sotaan sorrettava - mitä pikemmin , sitä parempi. Kun Suomen porvariston johtajat sitten kuitenkin syksyllä 1939 syöksivät Suomen kansan Neuvostoliiton vastaiseen sotaan, ei SKP:n U.B. voinut jäädä toimettomana eikä ristissä käsin katsomaan asioiden onnetonta kehitystä. Sodan puhjettua joulukuun alussa SKP:n U.B. näki oikeaksi pohjan luomisen luottamukselliselle rauhalle Suomen ja Neuvostoliiton välille. Todeten, että ainoa tie maamme itsenäisyyden ja kansamme vapauden turvaamiseksi ja lujittamiseksi on sovinnollinen yhteistoiminta Neuvostoliiton kanssa, puolue julisti:

"Maamme koko työväenluokka, talonpoikaisto, käsityöläiset, pikkukauppiaat, työtätekevä sivistyneistö, siis kansamme valtava enemmistö on koottava yhteiseen rintamaan etujaan puolustamaan. Ja valtaan on nostettava tähän rintamaan nojautuva työkansan hallitus, siis kansanhallitus."

Tämän kansanhallituksen tehtäväksi SKP:n Keskuskomitean Ulkomaan Byro puolestaan määritteli:

"sodan lopettamisen ja rauhan solmiamisen, kansanvaltaisen järjestyksen voimaansaattamisen maassamme ja Suomen riippumattomuuden turvaaminen parantamalla suhteet Neuvostoliittoon ja solmimalla keskinäisavun sopimus Suomen Kansanvaltaisen Tasavallan ja Sosialistisen Neuvostotasavaltain Liiton välillä sekä luomalla hyvät naapurisuhteet kaikkien naapurimaiden kanssa"

Näin siis Suomen Kommunistista Puoluetta ja sen politiikkaa todella edustaneella Keskuskomitean U.B:lla oli sama tehtävä puolustaa Suomen kansan elämää ja oikeuksia kuin SKP:lla aina puolueen perustamisen ensi päivistä oli ollut. Näitä ta-

voitteita toteuttamaan muodostettiin n.k. talvisodan alkaessa O.W. Kuusisen johtama Terijoen hallitus. Kiistaton tosiasia on, että jos maamme politiikka olisi jo silloin rakentunut Terijoen hallituksen tavoitteiden mukaiseksi, niin ei olisi ollut talvi-, kuin jatkosotaakaan. Näin ei siis ole oikein, että Terijoen hallituksesta usein puhutaan jotenkin kainostellen ja anteeksipyydellen, siihen tapaan, että enhän minä ja emmehän me ..... Olkoon, että sen toiminta ei - olosuhteista johtuen ehkä vastannut sille alunperin asetettuja toiveita; se oli kuitenkin yritys porvariston Neuvostoliiton vastaisen sotatien päättämiseksi. Ja siinä asiassa ei ole mitään punastelemisen aihetta. Päinvastoin.

On syytä kiinnittää huomiota näihin asioihin vielä näin monien vuosikymmenien kuluttua itse tapahtumista, koska niistä ei ole puhuttu, ei ainakaan tarpeeksi paljon, jotta puolueemme jäsenet niistä tietäisivät ja ymmärtäisivät, mitä silloin 1930-luvun kansanrintamakaudella todella tapahtui. Tietämättömyys on vaarallista. Muistakaamme vain esimerkiksi elokuun loppupäiviä vuonna 1968. Näistä asioista on syytä puhua, koska nykyisinkin on tovereita, jotka lörpöttelevät laiskanläksyistä, mutta eivät itse ymmärrä historian opetuksista Artuon taivaallista, vaan vaativat yhä palattavaksi siihen Arvo Tuomisen aikaiseen kansanrintamataktiikkaan.

Hitlerin liittolaisena Neuvostoliiton vastaisen sodan aikana

Kevättalvella 1940 päättyneen ja kesällä 1941 alkaneen sodan välinen aika oli siksi lyhyt, että sinä aikana ja niissä olosuhteissa puolueen uudelleen järjestäminen ei ollut mahdollista. Puolueen poliittisen toimikunnan jätettyä tehtävänsä, silloin vapaana olleet toverit Lauri Kantola, Eero Hautojärvi, ym. perustivat keväällä 1940 väliaikaisen työkomitean puolueen organisaation uudelleen järjestämiseksi ja puolueen toimintakyvyn palauttamiseksi. He saivatkin palautettua entisiä puolueyhteyksiä, mutta joutuivat itse pian vangituksi. Näin ollen SKP:n hajalle päästettyä organisaatiota ei toiseen sotaan mennessä saatu luotua uudelleen eikä puolueen taistelukykyä palautetuksi.

si. Puolueen jäsenien oma-aloitteisuus oli kuitenkin kesäkuuhun 1941 mennessä jo huomattavasti kasvanut.

Aloitteellisuutta osoitti jo keväällä 1940 SKP:n jäsenien toimesta tapahtunut Suomen ja Neuvostoliiton Rauhan ja ystävyyden seuran perustaminen, mikä sai suurten kansanjoukkojen taholla innostuneen vastaanoton. Seuran jäsenlukuhan kohosi jo parin kolmen kuukauden kuluessa 30.000-40.000 välimaille. Jäsenien tarkkaa lukua ei ole olemassa, joten siinä suhteessa meidän täytyy tyytyä mainittuun suurpiirteiseen lukuun. Viranomaisten ja muiden taantumusvoimien taholta alkoi Suomen ja Neuvostoliiton välistä rauhaa ja ystävyyttä rakentamaan pyrkivää seuraa kohtaan ankara vaino ja ajojahti. Suomen ja Neuvostoliiton Rauhan ja Ystävyyden Seura lakkautettiin maamme viranomaisten toimesta tammikuun alussa 1941 noustakseen uudelleen toimimaan nimellä Suomi-Neuvostoliitto Seura. Sen toimintaa eivät maamme taantumispiirit ole voineet estää.

Kesäkuussa 1941 hitleriläisten liittolaisena alkaneen sodan aikaisen vastarintaliikkeen toimesta tapahtuneita toimintoja tuskin koskaan saadaan kokonaisuudessaan todettua ja kirjattua. Kuitenkin tiedetään, että syyskuun 28 pnä 1941 Helsingissä pidettiin salainen kokous, jonka tarkoituksena oli yhtenäistää jo silloin eri puolilla maata muodostuneiden vastarintaryhmien toiminta. Kokoukseen tiedetään osallistuneen 36 henkilöä eri puolilta maata. Kokous päätti perustaa vastarintaliikkeen toimintaa ohjaamaan Suomen kansan vapauden liitto -nimisen järjestön. Perustetun järjestön keskusjohdon vastaavaksi työntekijäksi ja sen järjestäjäksi valittiin tunnettu kommunisti, viipurilainen metallityöläinen Arthur Rönnqvist ja sen sotilaallisen työn vastaaviksi valittiin Veikko Pöysti, joka sittemmin kaatui taistellessaan suurta poliisiylivoimaa vastaan Tikkurilan Hiekkaharjussa ja kirvesmies Urho Kaipainen, joka sodan aikana kuoli teloitusryhmän laukauksista. Suomessa tuomittiin sota-aikana kuolemaan ja ammuttiin yli 500 sodanvastustajaa.

Heikki Mikko Viitala esittää rauhanoppositio kirjassaan eräitä sotilaspiirien tilastoja, joiden mukaan sotilaskarku-

reita oli vv. 1941-44 kaikkiaan 15.018 henkilöä jakautuen eri vuosille seuraavasti:

1941	2.350
1942	1.942
1943	360
1944	11.528

Eräässä ohranan laatimassa muistiossa taas mainitaan, että jo sodan aattopäivinä liikenallepanokutsua jätti noudattamatta 123 paikkakunnalla 11.500 kutsuttua. Tässä ohranan laatimassa muistiossa on siis sotilaspiirin tilastoon nähden melkoinen ero.

Valtiollisen poliisin tietojen mukaan vastarintaliikkeen ensimmäinen sotilaallisluontoinen teko oli vuonna 1941 tapahtunut Pitäjänmäen Patterinmäen kalliosuojan räjäyttäminen, jossa tuhoutui pienempi määrä tykinammuksia ja kalliosuojan paksu katto hajosi ilmaan. Viisi päivää myöhemmin räjäytettiin Karkkilan rata poikki Hunsalan pysäkin lähellä. Samassa raportissa mainitaan, että vastarintajärjestön toimesta suistettiin juna kiskoilta Maarian pitäjän Paimion kylässä 16.10. 1941. rautatietä tuhottiin Maarian pitäjän Virusmäen kohdalla 14.10.1941. Tampereen seudulla suistettiin kiskoilta kaksi saksalaista sotilasjunaa, Turussa tuhottiin kaksi kauppias Lundenin omistamaa räjähdysainekellaria, kymmeniä varastopaloja aiheutettiin Turun seudulla, Uudellamaalla, Hämeessä, Kymen läänissä, Mikkelin lähellä, Mäntyluodossa, Kemijärvellä jne.

Todella laajamittaista ja yhtenäisesti johdettua vastarintatoimintaa ei Suomessa sodan aikanasyntynyt. Sellaisen yhtenäisen ja yhtenäisesti johdetun liikkeen aikaansaaminen silloisissa oloissa olisi vaatinut jo paljon ennen sodan alkamista järjestetyn ja ohjatun yhtenäisen taistelujärjestön.

Ohranoiden ja poliisien kanssa yhteenottoihin joutuneet ja ohranan kopeissa rääkkäämällä tapetut kommunistit yleensä taistelivat ja kaatuivat sankarillisesti, antautumatta tai pyytämättä armoa. Muistettakoon esimerkiksi Tampereen ohranassa kuoliaaksi rääkätty toveri Kalle Lahtinen, Helsingissä rääkkäämällä tapettu Arnold Salmin, Turussa tapettu Jorma Johtei-

nen, kuulusteluissa tapettu Eino Sundelin ym., jotka kuolivat ilmoittamatta heiltä vaadittuja tietoja, puhumatta siitä, mitä heidän tiedossaan oli. Muistettakoon miten Veikko Pöysti taisteli yksin monen tunnin ajan ennen kuin kaatui taistelussa poliisiylivoimaa vastaan.

Heidän sankaruutensa ei voinut mitenkään ratkaisevasti vaikuttaa porvariston sotapolitiikan vararikkoon ja sodan lopputulokseen; siihen tarvittiin neuvostoarmeijan väkevää voimaa, mutta he tekivät asian hyväksi kaiken mitä voivat. He osoittivat meille, miten tulee puolustaa työväenluokan ja sosialismin asiaa silloinkin kun taistelu on raskasta, kun voiton päivä on vielä kaukana edessäpäin.

Aimo Aaltonen

SKP:n TAISTELU VUOSINA 1944—1948

Suomen kommunistisen puolueen historia on monivaiheinen ja sisältörikas. Alustavassa puheenvuorossani tulen käsittelemään vuosien 1944–48 välistä vaihetta, joka nähdäkseni on puolueemme 55-vuotisen toiminnan sisältörikkain vaihe.

Huolellinen perehtyminen tämän kauden tapahtumiin, kokemuksiin ja opetuksiin on tähdellistä, koska niihin liittyy monia ongelmia, jotka edelleen askarruttavat mieliämme ja saattavat lähiaikoina nousta konkreettisina eteemme.

Puolueemme 8. edustajakokous teki yhteenvedon ja arvion tämän kauden toiminnasta. Se muodostaa vakavan pohjan asioiden ja tapahtumien käsittelylle. Puheenvuorossani pyrin samalla nostamaan esille eräitä kysymyksiä, joita ei mielestäni ole perusteellisesti ja kollektiivisesti tutkittu eikä arvioitu.

Toisen maailmansodan jatkuessa solmittiin syksyllä 1944 Suomen ja Neuvostoliiton välillä välirauhansopimus, joka vuonna 1947 Pariisissa pidetyssä rauhankonferenssissa vahvistettiin lopulliseksi rauhansopimukseksi.

Porvarilliset historiankirjoittajat ovat eri tavoin selittäneet syitä Suomen irroittautumiseen sodasta sekä rauhansopimuksen merkitystä Suomen ja Neuvostoliiton keskinäisten suhteiden kehittymises-

sä. Rauhansopimuksen sisältöä ja sen soveltamista käytännön elämässä on niinikään tulkittu monella tavalla.

Kommunistisen liikkeemme piirissä on nähdäkseni rauhansopimukseen liittyvät päämäärät arvioitu oikein ja sen pohjalta osattu arvostaa sopimuksen suuri merkitys kansojemme välisten hyvien ja luottamuksellisten suhteiden rakentamisessa, rauhan ja demokraattisen kehityksen turvaamisessa Suomessa.

Sodan jälkeisessä erikoislaatuisessa tilanteessa välirauhansopimukseen sisälletyillä nk. poliittisilla artikloilla oli ratkaiseva merkitys maamme sisäpoliittisen tilanteen kehittymiselle demokraattiseen suuntaan.

On muistettava, että välirauhan solmivat maamme entiset vallanpitäjät, jotka myös muutamia poikkeuksia lukuunottamatta jäivät entisiin poliittisiin ja hallinnollisiin asemiinsa aikomattakaan niistä vapaaehtoisesti väistyä.

Säilyttämistään asemista käsin taantumukselliset vallanpitäjät pyrkivät kaikin tavoin ehkäisemään ja jarruttamaan välirauhansopimuksen edellyttämiä toimia. Tämä koski sekä sotilaallisten että poliittisten artiklojen toteuttamista.

Välirauhansopimus antoi demokratian voimille mahdollisuuden julkiseen järjestäytymiseen ja toimintaan. Näiden mahdollisuuksien hyväksikäyttäminen jäi riippumaan kansanvallan voimien oma-aloitteisuudesta, poliittisesta valppaudesta ja aktiivisuudesta.

Tämä selvittää sen, miksi SKP:n lokakuun konferenssi vuonna 1944 asetti lähiajan eräiksi keskeisiksi tavoitteiksi demokraattisten oikeuksien palauttamisen kansalle, fasististen ja puolifasististen järjestöjen lakkauttamisen, sotapolitiikan tuomitsemisen, sotarikollisten ja sotasyyllisten rankaisemisen, hyvien ja ystävällisten suhteiden aikaansaamisen Suomen ja Neuvostoliiton välillä.

Mitkä olivat Suomen vallanpitäjien todelliset vaikuttimet niiden pyrkiessä irroittamaan Suomi toisesta maailmansodasta ennen sen päättymistä? Arvelen, että tätä kysymystä ei ole kommunistisen liikkeen taholta riittävästi tutkittu. Ilmeistä on, että käytettävissämme ei ole tänäänkään tarpeeksi aineistoa kysymyksen perusteellista selvittämistä varten.

Neuvostoliiton marsalkka Kiril Meretskov, joka toimi helmikuusta 1944 lähtien Karjalan rintaman komentajana, kirjoittaa muistelmissaan tästä kysymyksestä mm. seuraavaa: "Saksan fasististen joukkojen murskaaminen Leningradin ja Novgorodin seuduilla oli vaikuttanut tuntuvasti Suomen hallituksen mielialaan. Se oli tiedustellut Neuvostoliitolta, millä ehdoilla Suomi voi irrottautua sodasta." (Aikakauslehti Punalippu, Petroskoi, 1969, n:o 5)

Tappion ja mahdollisen miehityksen pelko saneli ilmeisesti Suomen hallitsevien piirien mielialan. Mutta asialla on toinen puolensa, jota ei ole riittävästi tutkittu eikä käsitelty julkisissa kirjoituksissa. Nk. asekätkentäjutun ja siihen liittyneiden muiden valmistelutoimien paljastumisen yhteydessä kävi selville, että kyseessä eivät olleet joidenkin sotahullujen haihattelijoiden puuhat, vaan suurisuuntainen korkeimmassa johtoportaassa laadittu ja johdettu suunnitelma mahdollisesta sodan jatkamisesta uudessa tilanteessa, toisin muodoin.

Suunnitelman laatiminen perustui ennakkoarvioihin, että Neuvostoliiton kanssa Saksaa ja sen liittolaisia vastaan liittoutuneet suurvallat tulisivat ennen sodan päättymistä kääntämään aseensa liittolaistaan Neuvstoliittoa vastaan estääkseen sen vaikutuksen kasvun Euroopassa. Tällöin Suomella olisi mahdollisuus aloittaa uudelleen sota Neuvstoliittoa vastaan aluksi sissisodan muodossa, koska rintamasodan aloittamiseen välittömästi ei katsottu olevan mahdollisuuksia.

Salaliiton puuhat vaikeuttivat välirauhan ehtojen täyttämistä, rauhan varmistamista, demokraattisten oikeuksien palauttamista sisäpolitiikassa, hyvien suhteiden aikaansaamista Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Valhepropaganda, sabotaashit, pomminheitot jne. muodostivat noina aikoina taantumuksellisten piirien toiminnan päämuodot ja keinot. Maailmansodan loppuvaiheen osoittautuessa toisenlaiseksi kuin ennakolta oli kaavoiteltu ja salaliiton paljastuessa sen johto joutui muuttamaan aikaisempia suunnitelmiaa ja antamaan uusia ohjeita alaisilleen. Tekojen vaikuttimeksi selitettiin yksinomaan kommunistien valtaanpääsyn estäminen.

Tämä olikin kieltämättä taantumuksellisten piirien yhtenä tavoitteena. Estääkseen demokratian voimien asemien jatkuvan vahvistumi-

sen yhteiskunnassa ne olivat valmiita tarttumaan äärimmäiseen keinoonsa, avoimeen väkivaltaan. Vuoden 1 948 vallankaappausprovokaatio, johon poliisi ja armeija sekaantuivat, varmistaa tämän arvion.

SKP:n ja kansanjoukkojen keskuudessa todettiin oikeiston salaliiton muodostavan vakavan vaaran kansallemme ja vaadittiin hallitusvaltaa ryhtymään päättäviin toimiin rauhan ja demokratian vihollisten saattamiseksi edesvastuuseen. Salaliiton käsittelyä varten oli perustettava kansantuomioistuimet.

Samoin vaadittiin toimeenpantavaksi eräitä uudelleenjärjestelyjä armeijan ja poliisin johdossa sekä muun ylemmän virkakunnan keskuudessa.

Silloisen tilanteen, hallituksessa ja eduskunnassa vallitsevat voimasuhteet sekä kansanjoukkojen aktiivisuuden huomioon ottaen olisi ollut mahdollisuus ottaa pitkä askel demokratian vahvistamisen tiellä. Valitettavasti kansanjoukkojen oikeustajun mukaiset tehtävät jätettiin suorittamatta päästämällä fasistiset ja muut rauhaa ja demokratiaa vastustaneet voimat jatkamaan tuhotyötään.

Kääntäen asiat ja tapahtumat päälaelleen oikeistolaiset propagandistit ovat luoneet kuvan, ikäänkuin rauhaa ja kansanvaltaa uhkaava vaara olisi tullut kommunistien ja kansandemokraattien taholta. Tämä myytti on perinpohjin murskattava. Se ei ole välttämätöntä ainoastaan ideologisen taistelun kannalta, vaan myös niiden varteenotettavien opetusten ja kokemusten kannalta, joita tämä historian vaihe antaa puolueellemme.

SKP oli perustamisestaan lähtien ja etenkin 1930-luvun alussa tapahtuneen fasistikaappauksen jälkeen toiminut erityisen vaikeissa maanalaisuuden oloissa. Talvisodan alkaessa vuonna 1939 puolueen järjestöverkko oli käytännöllisesti katsoen laskettu hajalle. Välirauhan tultua syksyllä vuonna 1944 puolue joutui aloittamaan julkisen toimintansa uudessa tilanteessa, uusien tehtävien edessä ilman järjestöverkostoa ja -koneistoa, ilman äänenkannattajaa, toimipaikkoja ja muutakaa toiminnassa välttämätöntä välineistöä. Nämä seikat on pidettävä mielessä puolueen julkisuuden kauden ensi askeleita arvioitaessa.

Myöhemmin puolueessamme jouduttiin käymään keskustelua siitä, miksi ei välirauhan tultua nostettu tunnusta poliittisen vallan välittömästä valtaamisesta työväenluokan ja liittolaisten käsiin.

Marxismi-leninismi antaa selkeät ja täsmälliset ohjeet siitä, mitä tällaisen tunnuksen nostaminen edellyttää. Kansainvälisen vallankumousliikkeen ja ennen kaikkea vuoden 1918 luokkasodan kokemukset ja opetukset olivat vahvistaneet tämän teorian paikkansapitävyyden. Syksyllä vuonna 1944 puuttuivat ennen kaikkea subjektiiviset edellytykset tällaisen tunnuksen nostamiseen. Siksi lokakuussa kokoontunut SKP:n puoluekonferenssi hyväksyi toisenlaisen poliittisen päälinjan, toisenlaisen taktiikan, toisenlaiset organisatorisen työn suuntaviivat.

Puolueen organisaation ja organisatorisen työn tulee noudattaa poliittisen linjan asettamien tehtävien toteuttamista. Tärkeä tehtävä oli ryhtyä mahdollisimman tehokkaaseen puolueverkoston rakentamiseen, jäsenmäärän lisäämiseen ja puoluekasvatustyön järjestämiseen.

Samanaikaisesti oli tehtävä aloitteita ja myötävaikutettava joukkojärjestöjen perustamiseen ja toiminnan järjestämiseen erilaisten väestöryhmien keskuuteen eri tehtäviä varten. Lyhyen ajan kuluessa perustettiin naisten, nuorten, varhaisnuorten, entisten sotilaiden, kalastajien ja metsästäjien, maantarvitsijain järjestöt. Perustettiin suuri määrä Suomi-Neuvostoliitto-Seuran, TUL:n, ammattiliittojen perusjärjestöjä. Puolueen jäseniä osallistui runsaasti näiden joukkojärjestöjen toimintaan.

Tämän laajalle pohjalle ulottuvan järjestöverkoston rakentamisen tarkoituksena oli koota ja järjestää mahdollisimman laajat joukot taisteluun suurpääomaa ja sitä edustavaa taantumuksellista porvaristoa vastaan.

Tätä tarkoitusta varten perustettiin myös SKDL, kuten sen perustamispäätöksessä todetaan. Tästä asiasta on viime aikoina vaihdettu hyvin paljon mielipiteitä. Vähemmän kenties on tunnettua, että keskustelu tämä yhteistyöjärjestön luonteesta ja tehtävistä alkoi jo useita vuosia ennen SKP:n 14. edustajakokousta. Näiden keskustelujen aikana nousivat jo esille pyrkimykset SKDL:n muodostamisesta puolueluonteiseksi, virheellisestä työnjaosta SKP:n ja SKDL:n kes-

ken, SKP:n osuuden heikentämisestä poliittisessa johtotyössä jne. Vieläkin varhemmin oli SKDL:ssa tapahtunut välien selvittely siihen kuuluneen Sosialistisen Yhtenäisyyspuolueen kanssa, joka myöhemmin erosi SKDL:sta ja lopetti toimintansa.

Näiden kysymysten perusteellinen kollektiivinen tutkiminen ja arvioiminen on välttämättä suoritettava, koska osaltaan se helpottaisi puolueen sisäisten vaikeuksian poistamista. Tämän selvittelyn yhteydessä on arvioitava kommunistien ja sos.dem. puolueesta eronneiden ja erotettujen sosialidemokraattien väliset keskinäiset suhteet ja yhteistyö järjestölinjalla, hallituksessa ja eduskunnassa ym. toiminnan aloilla.

Työväenluokalla oli ratkaiseva osuus taistelussa suurpääomaa vastaan vuonna 1944, kuten on tänäänkin. Siksi pääpaino oli pantava työhön työpaikoilla ja ammatillisissa perusjärjestöissä työväen yhteisrintaman rakentamiseksi ja lujittamiseksi.

SAK:n johdon enemmistö tuomitsi sotapolitiikan välirauhan tultua. Samalla se päätti eräistä uudelleen järjestelyistä ammattiyhdistysliikkeen voimasuhteiden muuttamiseksi ja yhtenäisyyden rakentamiseksi. Tämä antoi mahdollisuuden neuvottelujen aloittamiselle SKP:n ja SAK:n johdon kesken. Vuoden 1945 alussa neuvottelut johtivat sopimukseen SAK:n muodostamisesta kaikkia palkkatyöntekijöitä koskevaksi keskusjärjestöksi.

Silloisen tilanteen huomioon ottaen sopimuksen sisältö oli tyydyttävä. Se sisälsi sen ajan keskeiset tehtävät, joiden toteuttamiseen eri mielipidesuuntiin lukeutuvat työläiset saattoivat olla yhtä mieltä.

Kokemuksen vuoksi on kuitenkin syytä palauttaa mieliin, että sos. dem. puolueen johto piti huolen siitä, että sillä säilyi johtoasema SAK:ssa. Kun sosialidemokraatit siitä huolimatta kärsivät tappion SAK:n vaaleissa, he vaativat verukkeita käyttäen uusien vaalien suorittamista uhaten muussa tapauksessa perustaa oman keskusjärjestönsä. Uudet vaalit suoritettiin ja tunnettuja menetelmiään käyttäen sosialidemokraatit olivat huolehtineet siitä, että he saivat enemmistön SAK:n johtoelimissä. SKP:n 8. edustajakokous katsoi, että suostuminen uusien vaalien suorittamiseen oli virhe.

Yhteistoiminnan rakentamisen kannalta mielenkiintoinen vaihe muodostui vuoden 1945 alussa kommunistien ja kansandemokraattien vaaliliiton tehdessä vaaliliittotarjouksen sos.dem. puolueelle maaliskuussa pidettäviä eduskuntavaaleja varten.

Esityksestä syntyi vakava keskustelu sos.dem. puoluetoimikunnassa. Suoritetussa äänestyksessä ehdotus hylättiin yhden äänen enemmistöllä. Vaikka äänestyksen tulos olisi muodostunut päinvastaiseksi, niin se tuskin olisi muuttanut sos.dem. oikeiston suhtautumista kommunisteihin. Maaliskuun vaaleissa kommunistit ja kansandemokraatit saivat eduskuntaan 49 edustajaa, ja kun ryhmään myöhemmin liittyi sos.dem. ryhmästä kaksi jäsentä, siitä muodostui eduskunnan suurin ryhmä. Ryhmä teki sos.dem. eduskuntaryhmälle perustellun ehdotuksen yhteistyöstä. Myöhemmin myös maalaisliiton eduskuntaryhmä tarjoutui osallistumaan neuvotteluihin. Niiden tuloksena ryhmät hyväksyivät yhteistyösopimuksen, joka tunnetaan "kolmen suuren sopimuksen".

Yhteistyösopimus ei alkuunkaan pyrkinyt olemaan mikään sosialistinen ohjelma. Sen kautta pyrittiin laajentamaan ja lujittamaan demokratian voimia. Tärkeintä siinä oli, että sos.dem. ja maalaisliiton ryhmät ainakin muodollisesti irtautuivat harjoitetusta seikkailu- ja sotapolitiikasta sekä asettuivat fasismia ja kaikkea taantumuksellisuutta vastaan.

Yhteistyösopimuksen syntymistä edisti paitsi eduskuntavaalien tulos myös hallituskysymyksessä tapahtunut muutos. Maamme vallanpitäjien tarkoituksena oli pysytellä hallitusremmissä suorittamalla vain eräitä henkilömuutoksia. Käytännössä tämä osoittautui kuitenkin kestämättömäksi kannaksi. Ennen pitkää osoittautui välttämättömäksi ryhtyä neuvottelemaan kommunistien osallistumisesta hallitukseen.

Harkittuaan asiaa SKP:n johto päätti osallistua hallitukseen, mutta asetti ehdoksi mm. sen, että ulkopoliittista suuntaa on muutettava ja fasismi murskattava.

Välittömästi eduskuntavaalien jälkeen suoritettiin uudelleen hallitusremontti, jolloin siihen kelpuutettiin 3 SKP:n jäsentä ja 1 SKDL:n jäsen sekä Mauno Pekkala ja Reinhold Svento, jotka olivat olleet vaaliliitossa kommunistien ja kansandemokraattien kanssa.

Tämänkään hallituksen kokoonpano ja ohjelma ei vastannut tilanteen ja kolmen eduskuntaryhmän asettamia tehtäviä. Ohjelman toteuttaminen olisi edellyttänyt kansanjoukkoihin nojautuvan hallituksen muodostamista.

Lokakuussa 1945 SKP kokoontui ensimmäiseen julkiseen, järjestyksessä seitsemänteen edustajakokoukseensa.

Tämän historiallisen edustajakokouksen aineisto on tilanteen arvioinnin ja tehtävien määrittelyjen suhteen erityisen mielenkiintoinen sekä arvokkaita kokemuksia ja opetuksia antava.

Puoluetoimikunnan selostuksessa todettiin mm: "Kansainvälisessä ja Suomen tilanteessa on tapahtunut suuria muutoksia. Tästä johtuen on myös puolueemme politiikassa pitänyt omaksua uusia suuntaus, uusia tehtäviä ja toteuttaa niitä uudella tavalla."

En malta jättää referoimatta puoluetoimikunnan kansainvälistä tilannetta koskevaa selostuksen kohtaa, jossa kuvastuu kansainvälisen kommunistisen liikkeen ja ennen kaikkea NKP:n kaukonäköinen ja pitkäjänteinen ulkopolitiikka.

Selostuksessa todetaan, että esille on noussut kysymys Euroopan kansojen taloudellisen, poliittisen ja kulttuurisen yhteistyön aikaansaamisesta, yhteistyön, joka perustuu keskinäiselle luottamukselle ja avulle päämääränä saattaa kuntoon saksalaisten tuhoama talous ja kulttuuri. Esillä oli myös sellaisen järjestyksen pystyttäminen Eurooppaan, joka poistaisi uuden hyökkäyssodan mahdollisuuden Saksan taholta.

Edelleen selostuksessa todetaan kansainvälisessä kommunistisessa liikkeessä vallinnut käsitys, että alkaneella rauhan kaudella tulee sekä kansainvälisellä että kunkin kapitalistisen maan sisäisissä oloissa jatkumaan enemmän tai vähemmän kireä poliittinen taistelu demokraattisten ja taantumuksellisten voimien välillä. Toisen maailmansodan lopputulos on kuitenkin heikentänyt taantumuksen valta-asemia ja mahdollisuuksia sekä vastaavasti vahvistanut demokratian asemia ja mahdollisuuksia maailmassa.

Tästä ajankohdasta on kulunut kohta kolmekymmentä vuotta. Tänä aikana on käyty ankaraa taistelua kansainvälisen kommunistisen liikkeen silloin asettamien tavoitteiden toteuttamisen puolesta. Valitettavasti monet kansainvälisen kommunistisen perheen jäsenet ovat

kyllästyneet taisteluun, leimanneet sen hedelmättömäksi ja jääneet syrjään tai ryhtyneet mestaroimaan marxismi-leninismin oppeja uskoen sillä tavoin päästävän nopeammin ja kivuttomammin tavoiteltuihin päämääriin. Tänään, kansainvälisen tilanteen muututtua yhä selkeämmin silloin edellytettyyn suuntaan, voimme todeta, ettei taistelu ole ollut turha. Marxismi-leninismi on ainoa luja ja kestävä perusta taistelussa.

Arvioidessaan Suomen tilannetta SKP:n seitsemäs edustajakokous totesi:

"Taantumuspiirit ovat kärsineet vakavan tappion ja menettäneet monopoliasemansa valtion johdossa. Poliittista taistelukykyään ja sisuaan ne eivät kuitenkaan menettäneet. Virkakoneistossa ja armeijassa niillä on vielä ylivoimainen asema.

Laajojen joukkojen tukemat demokratian voimat ovat saavuttaneet menestystä ja vahvistuneet. Sitä ei saa kuitenkaan yliarvioida, sillä kokemus opettaa, että fasismin kaudella vallanpitäjien onnistui väkivaltaisin keinoin ja nationalistisen propagandan avulla hajoittaa demokraattisten voimien rivistöt ja johtaa maa sotaseikkailuihin. Taantumus ei ole laskenut aseitaan eikä menettänyt toivoaan entisyyden palauttamisesta. Se käy katkeraa taistelua säilyttääkseen vaikutuksensa Suomessa.

Tämän estämiseksi täytyy demokraattisten voimien kehittyä voimakkaasti. Se edellyttää, että armeija olisi varma ja uskollinen demokraattisen valtion puolustaja ja uskollinen kansalle; että valtiollinen poliisi säilyttäisi sisäisen rauhan ja järjestyksen de mokratian vihollisia vastaan; että valtiovalta toteuttaisi joustavasti ja täsmällisesti demokraattisen valtion lujittamistehtävän ja joustavasti reagoisi kansan tarpeisiin; että yhteiskunnallisen ja kulttuurisen elämän sekä kasvatuksen aloilla turvattaisiin demokraattisten aatteiden voitto.

Jotta vapaa demokraattinen järjestys tulisi turvatuksi ja lujitetuksi on välttämätöntä kaikkien edistyksellisten ja demokraattisten voimien yhteenliittäminen, niiden aktivoiminen ja yhteistyön laajentaminen kaikilla työn aloilla.

Edustajakokous katsoi, että kolmen eduskuntaryhmän yhteistyösopimus kokonaisuudessaan sisältää toimintaohjelman, jota puolueemme voi kannattaa ja ajaa. Mutta vähät siitä on kansalle hyötyä, jos

paperilla on tyydyttävä ohjelma. Vastaisuudessa nähdään, kuinka demokraattisen rintaman edustajateduskunnassa ja hallituksessa toimivat ohjelman toteuttamiseksi.

Pahimpien esteiden raivaaminen kansanvaltaisen kehityksen tieltä olisi edellyttänyt taantumuksen terävimpien torahampaiden katkaisemista kuten edustajakokous oli todennut.

Sisäpolitiikassa oli toteutettava virkakoneiston puhdistaminen ja kansainvaltaistaminen.

Ulkopolitiikassa oli saatava aikaan luja ystävyys Neuvostoliiton kanssa, talouspolitiikassa sodan tuhoisien seurausten voittaminen, kansan elintason kohottaminen ja monopolien vallan rajoittaminen.

Oli toimeenpantava maareformi ja tuettava varattomia työtätekeviä talonpoikia maataloustuotannon kohottamiseksi.

Henkisen työn tekijöiden ja pienyrittäjien taloudellisen aseman parantaminen ja näiden piirien liittäminen yhteiseen demokraattiseen rintamaan oli niin ikään ensisijaisia tehtäviä.

Kansanvallan rintama on oleva poliittisen yhteistyön ja yhteisen taistelun rintama taantumuksen ja fasismin pimeitä voimia vastaan. kaikilla taloudellisen, poliittisen ja sivistyksellisen elämän aloilla, sanotaan edustajakokouksen päätöksessä. Kansan tie eteenpäin on avoin. Tällä tiellä on suuret mahdollisuudet. Mutta menestys riippuu ennen kaikkea puolueemme ja kansanjoukkojen innosta ja ponnistuksista.

Tie eteenpäin oli siis avoin ja SKP oli asettanut selkeät tienviitat. Maaliskuussa vuonna 1946 valittiin J.K. Paasikivi tasavallan presidentiksi ja muodostettiin uusi hallitus, jonka pääministeriksi tuli Mauno Pekkala. Hallitukseen kuului kolme SKP:n, kolme SKDL:n, viisi sos.dem. puolueen, kuusi maalaisliiton ja kaksi ruotsalaisen kansanpuolueen edustajaa.

Muodollisesti hallitus oli työväenemmistöinen ja sen ohjelma rakentui pääpiirteissään kolmen eduskuntaryhmän yhteistyösopimuksen pohjalle. Tästä hallituskaudesta, joka kesti kolmisen vuotta, muodostui maamme ja SKP:n historiassa vaiherikas, menestyksekäs, mutta myös takaiskuja sisältänyt kausi.

Suunnilleen Pekkalan hallituksen muodostamisen aikana Winston Churchill piti Yhdysvalloissa tunnetun puheensa, jonka katsotaan olleen merkkisoittona antikommunismin uuden aallon eli kylmän sodan kauden alkamiselle maailmassa.

Tällaista merkinantoa lännestä käsin olivat maamme oikeistopiirit odottaneet. Uskoen ajan koittaneen maamme ulkopoliittisen suunnan palauttamiseen entisille raiteille oikeisto teki Pariisin rauhanneuvotteluissa vuonna 1946 yrityksen muuttaa Suomen rauhansopimuksen sisällön palvelemaan taantumuksen pyrkimyksiä.

Tätä hanketta vastaan reagoivat laajat kansanjoukot Suomessa. Oikeistopiirien yritys torjuttiin ja seuraavan vuoden alussa hyväksyttyyn Suomen lopulliseen rauhansopimukseen sisällytettiin välirauhan ehdot. Sama toistui Marshall-suunnitelman kohdalla oikeistopiirien ottaessa innostuneesti vastaan avuntarjouksen, johon liittyi pitkälle meneviä poliittisia ehtoja. Kansanjoukkojen painostaessa voimakkaasti kommunistien ja kansandemokraattien torjuva kanta voitti sekä hallituksessa että eduskunnassa.

Mielenkiintoisen ja merkittäviä kokemuksia sisältävän osan Pekkalan hallituskaudella muodostavat talouspoliittiset kysymykset.

Tässä yhteydessä ei ole kuitenkaan mahdollista ryhtyä yksityiskohtaisesti niitä tarkastelemaan. Rajoitun vain toteamaan, että tällä alueella suurpääoma säilytti entiset asemansa. Kommunistit ja kansandemokraatit yrittivät kyllä hallituksessa ja eduskunnassa saada aikaan mm. suurten tuotantolaitosten ja liikepankkien kansallistamiseen, maareformin suorittamiseen, verotuksen uudistamiseen, hinta- ja palkkapolitiikan parantamiseen tähtääviä päätöksiä. Mutta esitysten taakse ei saatu riittävästi voimaa, joten ne jäivät suurelta osalta toteuttamatta. Tästä huolimatta puoluetta ja koko kansandemokraattista liikettä syytettiin melkein kaikista taloudellisista vaikeuksista.

Vaikeuksista ja vastustuksesta huolimatta Pekkalan hallituksen kaudella saavutettiin monia myönteisiä tuloksia, joista merkittävin ja kauaskantoisin oli uuden ulkopoliittisen suuntauksen vakiinnuttaminen. Olemme tänä vuonna viettäneet Suomen ja Neuvostoliiton välillä vuonna 1948 solmitun ystävyys-, yhteistyö- ja keskinäisen avunannon sopimuksen 25-vuotispäivää, jonka yhteydessä

monipuolisesti käsiteltiin tämän sopimuksen merkitystä kansojemme välisten suhteiden kehittämisessä.

Talouselämän ja erityisesti teollisuustuotannon alalla tapahtunut nousu sekä valtion talouden vakiinnuttaminen oli seurausta maamme työtätekevien ponnistuksista, joihin demokraattisen kehityksen avaaminen oli heitä kannustanut. Siihen vaikutti huomattavasti myös Neuvostoliiton antama taloudellinen tuki.

Lukuisia muita uudistuksia ja parannuksia saatiin aikaan demokratian laajentamisen sekä sosiaali- ja kulttuuripolitiikan alalla. Suurpääoma säilytti kuitenkin voittonsa kaventumattomina ja vieläpä lisäsi niitä. Työläisten ja muiden vähätuloisten elintaso ei kohonnut riittävästi.

SKP:n 8. edustajakokouksen toteamilla puutteilla ja heikkouksilla oli epäilemättä suuri osuus siihen, että maassa ei syntynyt kyllin voimakasta joukkoliikettä, joka olisi temmannut mukaansa myös laajat maaseudun työläisten ja pienviljelijäin joukot ajamaan suurten tuotantolaitosten ja liikepankkien kansallistamista ja maareformin toimeenpanoa.

Demokratian kehitys tapahtui perin hitaasti. Armeijan johdossa ei tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka voitaisiin merkitä demokratisoinniksi. Kenraali Sihvon sijoittaminen armeijan komentajaksi ei sitä merkinnyt. Hän oli yksi niistä "kumimiehistä", joita taantumus sijoitti väliaikaisesti erilaisiin tehtäviin "iskunvaimentajiksi". Vuonna 1948 loihditussa vallankaappausprovokaatiossa, jossa armeijan ja sotalaivaston yksiköitä käytettiin häikäilemättä laillista hallitusvaltaa ja demokratian voimia vastaan, kenraali Sihvo esiintyi taantumuksen puolella. Palkkioksi tekemistään palveluksista hän sai myöhemmin esiintyä kokoomuksen ehdokkaana eduskuntavaaleissa.

Muitakin "kumimiehiä" sijoitettiin tärkeille ja myös vähemmän tärkeille paikoille. Niitä riitti aina hallitukseen ja eduskuntaan saakka. Olihan J.K. Paasikivi kehoittanut kaikkein näkyvimpiä fasisteja ja sotapukareita laittamaan säilänsä tuppeen.

Oman lukunsa ansaitsisi demokratian vihollisten harjoittama propaganda ja ideologinen syvämuokkaus. Näinä vuosina ja välittömästi niiden jälkeen julkaistiin suuri määrä kirjasia ja kirjoja,

lehtikirjoituksista puhumattakaan, joiden yksinomaisena tarkoituksena oli muokata mielialoja kommunisteja ja heidän liittolaisiaan sekä Neuvostoliittoa vastaan.

Tässä ideologisessa ja propagandataistelussa puolueemme joutui alakynteen lähinnä vastapuolen ylivoimaisista mahdollisuuksista ja osaksi omista laiminlyönneistä johtuen. Kylmän sodan alettua kommunistien vihollisten valhepropaganda ja vihankylvö muodostui erityisen törkeäksi.

Olen kertonut muutamista kokemuksista osoittaakseni kuinka taitavasti porvaristo kykeni soveltamaan uutta taktiikkaa uudessa tilanteessa. Merkille pantava on myös oikeistososialidemokratian taitava käyttäminen puskurina ja pelastavana renkaana. Samoin turvautuminen ideologiseen ja propagandistiseen ylivoimaan oli hyvin suunniteltu ja toteutettu operaatio. Sama on todettava hyökkäykseen siirtymisen ajankohdan ja kohteiden valitsemisesta.

SKP:n 8. edustajakokous piti tärkeänä syynä demokraattisen kehityksen hitauteen kansanrintaman puuttumista. Useissa maissa kansanjoukkojen käymä fasisminvastainen taistelu johti osaksi jo sodan aikana, osaksi sen päättymisvaiheessa laajan kansanrintaman muodostamiseen taistelussa taantumusta ja sen valtapyrkimyksiä vastaan. Tällaisen kansanrintaman liikkeellepanevana voimana esiintyi työväenluokka ja sitä edustavat kommunistiset puolueet ja työväenpuolueet. Tämän ytimen ympärille ryhmittyivät muita edistyksellisiä välikerroksia edustavat puolueet taantumuksellisten voimien joutuessa yhä enemmän eristetyiksi kansanjoukoista.

Suomessa sellaista työväenpuolueiden yhteisrintamaa ei voinut muodostua. Sosialidemokraattista puoluetta johti tannerilainen oikeistoryhmä, joka oli myötävaikuttanut fasistisen komennon pystyttämiseen Suomessa ja liittyi aktiivisesti kannattamaan natsi-Saksan sotaretkeä Neuvostoliittoa ja muita yhdistyneitä kansakuntia vastaan. Sodan päätyttyä oikeisososialidemokraatit säilyttivät enemmistönsä puolueensa johdossa ja torjuivat työväenluokan yhteisrintaman muodostamisen.

Turvautuen viivytystaktiikkaan sosialidemokraattien hallitsema SAK tosin solmi vuoden 1945 alussa yhteistyösopimuksen SKP:n kanssa. Eduskuntavaalien jälkeen sos.dem. eduskuntaryhmä yhtyi kolmen eduskuntaryhmän yhteistyösopimukseen ja sos.dem. puolue suostui yhteis-

ten vappujuhlien viettämiseen sekä vaaliliittoon vuoden 1945 kunnallisvaaleissa.

Sopimuksista huolimatta oikeistososialidemokraattien johtoryhmä jarrutti ja vaikeutti monin tavoin ammatillisissa järjestöissä, hallituksessa ja eduskunnassa demokraattisten voimien toimintaa. Porvaristo tuki kaikin tavoin oikeistososialidemokraatteja lähettämällä mm. huomattavan määrän aseveljiä puolueen ja ammattiliittojen jäseniksi. Vahvistettuaan asemiaan oikeistososialidemokraatit irtisanoutuivat muodollisestikin kolmen eduskuntaryhmän sopimuksesta ja hallitusyhteistyöstä kommunistien kanssa ja aloittivat yhdessä oikeistoporvarien kanssa kylmän sodan kommunismia ja Neuvostoliittoa vastaan. Sos.dem. puolueen johto kerskui tällä teollaan pelastaneensa kapitalistisen järjestelmän säilymisen Suomessa. Samalla se nosti ylpeänä hegemoniatunnuksen: Tänään puolue, huomenna kansa!

Tästä jatkui sos.dem. puolueen korpivaellus, johon on mahtunut aseellisen väkivallan kohdistaminen lakkoilevia työläisiä vastaan, ammatillisten järjestöjen kaappaaminen sorkkarautojen ja poliisien avulla. Siihen sisältyy myös Suomen ja Neuvostoliiton välisten hyvien suhteiden vakava vaarantaminen, surullisen kuuluisa Honka-liitto äärioikeiston kanssa ja puolueen ajautuminen hallituspoliittiseen paitsioon.

SKP:n 8. edustajakokous kiinnitti huomiota siihen, että pyrittäessä yhteistyöhön ei saa laiminlyödä ideologista selvitystyötä joukkojen keskuudessa. Se koskee myös oikeistososialidemokratian paljastamista. Arvosteluvapauden säilyttäminen puolin ja toisin ei voi olla esteenä yhteistoiminnan aikaansaamiseen kommunistien ja sosialidemokraattien välillä. Tästä puolueellamme on hyviä kokemuksia 1950-luvun loppupuolella.

Edellämainitut kokemukset olisi pitänyt ottaa vakavasti varteen oikeistososialidemokraattien suorittaessa 1960-luvulla jyrkän taktillisen käänteen suhtautumisessa hallituskumppanuuteen kommunistien kanssa. Se on välttämätöntä myös nykytilanteessa, jolloin sos.dem. puolue on kärjessä tunkemassa maatamme EEC:n ja NATO:n hallintaan ja jolloin se vaatii itselleen täydellistä hegemoniaa raivaten tietä tavoitteensa toteuttamiselle.

Edellä olen pääasiassa edustajakokousten aineiston pohjalta palauttanut mieliin eräitä kysymyksiä ja tapahtumia, jotka antavat hyviä viitteitä puoluetyön järjestämisessä. Olen myös viitannut eräisiin kysymyksiin, jotka kaipaavat lisävalaistusta.

Puoluetyön suuntaamisessa oikealla tavalla puolueen pysyttämisessä marxismi-leninismin vankalla perustalla, puolueen voiman ja kannatuksen lisäämisessä kaikki tiedot ja kokemukset ovat arvokkaita. Sen ovat erityisen kouriintuntuvalla tavalla todenneet ne toverit, jotka sodan jälkeen uudessa tilanteessa, uusien tehtävien edessä tajusivat ne ja ryhtyivät rohkeasti niitä toteuttamaan.

SKP on toisen maailmansodan jälkeisellä kaudella ratkaisevasti vaikuttanut siihen, että yhä laajemmat kansanjoukot ovat osallistuneet suurten linjakysymysten käsittelyyn ja ratkaisemiseen. Sellaisia ovat mm. monopolienvastaisen rintaman muodostaminen ja Suomen ulkopoliittisen linjan muuttaminen kansamme etujen mukaiseksi. Niitä ovat olleet työväen ja työtätekevien talonpoikien liiton rakentaminen, osallistuminen rauhanliikkeeseen ja siinä saavutettujen merkittävien tulosten toteuttamiseen. Laajat joukot ovat olleet yhdessä puolueemme kanssa tekemässä kauskantoisia aloitteita Suomen ja Neuvostoliiton välisten taloudellisten suhteiden ja yhteistyön kehittämisessä. Joukot ovat olleet aktiivisesti mukana puolustamassa demokratiaa oikeistovaaraa vastaan. Puolue on tajunnut yhteiskunnassa tapahtuneet muutosilmiöt, valtiomonopolistisen kapitalismin ja järjestänyt riiston ja sorron kohteiksi joutuneiden henkisen työn tekijöiden, pienviljelijöiden, pikkukauppiaiden ym. taistelua etujensa ja oikeuksiensa puolesta.

Ilman uuden tajuamista, ilman päättävää taistelua puolue ei olisi saavuttanut laajojen joukkojen luottamusta ja kannatusta. Kansainvälisestikin tunnustettujen tulosten saavuttaminen on vaatinut puolueen jäsenjoukoilta pitkäaikaista, uhrautuvaa ja ahkeraa työtä.

Kokemus on osoittanut, että virheellisten käsitysten ja marxismi-leninismin tieltä poikkeamisen sekä harkitsemattomien tekojen takia voidaan lyhyessä ajassa menettää joukkojen kannatusta ja horjuttaa luottamusta puolueeseen sekä aikaansaada puolueen sisällä toimintaa halvaannuttava kriisitila, kuten nyt on asianlaita.

Sen voittaminen ja puolueen saattaminen toimintakykyiseksi edellyttää 16. edustajakokouksen päätösten ehdotonta toteuttamista.

Aikaa ei ole hukattavana, sillä oikeisto on käynnistänyt voimakkaan hyökkäyksen demokratian voimia vastaan, taantumuksellisen ulkopolitiikan ja sisäpolitiikan palauttamiseksi maahamme. On keskitettävä puolueen koko voima hyökkäyksen torjumiseen.

Mirjam Suvanto

SKP:n TAISTELU "KYLMÄN SODAN" AIKAKAUTENA 1949—1956

Johdanto:

Aika, joka sisältyy vuosiin 1949 - 56, on erittäin tapahtumarikas. Sinä aikana tapahtui paljon sellaista, joka heijastui SKP:n tapahtumissa myöhempinä vuosina. Siksi on välttämätöntä kosketella muitakin kuin välittömästi SKP:n historiaan kuuluvia asioita. Sellaisia ovat mm. NKP:n 20. edustajakokous, nk. Stalinpalvonnan selvittely, Unkarin tapahtumat. Tälle ajalle oli kansainvälisesti ominaista taantumuksen voimakkaan hyökkäyksen jatkuminen, kommunistien ja myös sosialidemokraattien syrjäyttäminen hallituksista sekä sotavarustelujen voimistaminen NATO-liittoutuman muodostumisen myötä. Toisaalta v. 1955 pidettiin Geneven huipputason konferenssi, DDR ja Kiinan Kansantasavalta syntyivät ja v. 1955 perustettiin Varsovan liitto sosialismin ja rauhan suojaamiseksi. Kylmä sota jatkui kuitenkin edelleenkin.

Fagerholmin hallituskausi ja hyökkäys työväenluokkaa vastaan

Suurta osaa taantumuspolitiikan toteuttamisessa Suomessa näytteli sosialidemokraattinen Fagerholmin hallitus, joka muodostettiin v. 1948 ja hajosi v. 1950. Suomen kommunistinen puolue arvioi sen tehtäväksi asetetun seuraavaa:

1. Suomen talouden kytkeminen lännen kapitalistimaiden talouteen

2. Kapitalismin miljardivoittojen lisääminen työtätekevien kustannuksella

3. Työväenluokan saattaminen puolustuskyvyttömäksi

4. Valtion laitosten, radion ym. puhdistaminen demokraattisista henkilöistä

5. Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyssuhteille perustuvasta ulkopolitiikasta luopuminen

Hallitus ahkeroikin näiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Mainittakoon vain, että kun v. 1948 ei työttömiä ollut, nyt niiden määrä kasvoi useaan kymmeneen tuhanteen. Työttömyydestä käytettiinkin nimitystä Fagerholmin tauti. Vuonna 1949 maksoi kukin veronmaksaja keskimäärin veroja n. 16.000 mk enemmän kuin v. 1948. Hinnat ja vuokrat nousivat nopeasti, työnantajat alkoivat alittaa ohjetuntipalkkoja. Osoituksena siitä miten epävakaiseksi tilanne muodostui ja miten seuraukset pyrittiin siirtämään työtätekevien kannettavaksi mainittakoon se, että vuonna 1949 markka devalvoitiin kaksi kertaa suurpääoman saadessa satojen miljoonien markkojen hyödyn. Hella Vuolijoki erotettiin radion johtajan tehtävistä, samoin useita radiotoimittajia. Valtiollinen poliisi lakkautettiin. Kauppalehti kirjoitti tyytyväisenä Fagerholmin hallituksen politiikasta mm. seuraavaa:

"Olemme aina antaneet tunnustuksen sosialidemokraateille, milloin kiittämistä on ollut, ja on sitä kiittämistä ollutkin."

Kemin ym. lakkotapahtumat

Vuonna 1948 olivat nk. Arabian tapahtumat, jolloin työläisiä pamputettiin ja vedettiin oikeuteen "kapinasta".

Kuten edellä sanottiin työantajat ryhtyivät häikäilemättä alentamaan palkkoja. Niin tehtiin myös Kemin lastaustyöläisten kohdalla, jotka ryhtyivät lakkoon. Fagerholmin hallitus lähetti aseistetut poliisivoimat lakkolaisten mielenosoitusmarssia vastaan, jolloin toverit Pietilä ja Kontiokangas saivat surmansa. Heistä kertoo Elvi Sinervo runossaan "Lintu mustasiipi". Lakkolaisia vedettiin kymmenittäin oikeuteen ja 80 työläistä sai yhteensä 38 vuoden tuomiot. Tappajia ei edes syytetty ja kun sitä ihmeteltiin, hallitus vetosi ikivanhaan lakiin, jonka mukaan "jos joku väkijoukosta kapinassa saa haavan tui surman, asia olkoon sinään".

Kemin tapahtumien johdosta oli mm. Helsingissä suuria mielenosoituskokouksia. SKP:n kehoituksesta työläiset nousivat palkanalennuksia vastaan ja -korotusten puolesta. Vuonna 1949 oli lakossa 70.000 työläistä. Sosialidemokraattiset työläiset olivat saaneet kehoituksen vastustaa lakkoja, mutta yleensä työpaikoilla lähdettiin yksimielisesti lakkoon. Työläisten reaaliansioiden nousu, jota oli tapahtunut säännöllisesti vuodesta 1945 lähtien, onnistuttiinkin säilyttämään vuoteen 1951 asti. AY-liikkeessä sos.dem. johto esiintyi kiivaasti lakkoja vastaan ja ammattiyhdistyksiä erotettiin. SKP:n ja koko kansandemokraattisen liikkeen kannatus kasvoi sen vastustaessa Fagerholmin hallituksen ja työnantajien suurpääoman etuja palvelevaa politiikkaa. Niinpä v. 1950 pidetyissä presidentin valitsijamiesvaaleissa, joissa SKDL:n ehdokkaana oli Mauno Pekkala, SKDL:n valitsijamiesryhmä tuli suurimmaksi. SKDL sai 67 valitsijamiestä, sos.dem. puolue 64 ja maalaisliitto 63. Mainittakoon, että Kemissä SKDL:a äänesti 4989 äänestäjää, kun kaikki muut puolueet saivat yhteensä 4411 ääntä.

SKP ja yhteistoiminnan kysymykset

SKP:n keskuskomitea julkaisi muutama vuosi sitten kirjan "SKP ja yhteistoiminta". Sen johdannossa annetaan ymmärtää, että vasta 1954 SKP:n johto näki kommunistien ja sosialidemokraattien yhteistoiminnan tarpeellisuuden. Tosiasia on, että jo puolueen I julistus v. 1944 syksyllä oli yhteistoimintavetoomus. Vuonna 1945 tehtiin esitys yhteisestä vaaliliitosta. SKP oli aloitteentekijänä "kolmen suuren sopimuksessa" jne. Vuonna 1954 SKP antoi todellakin erityisen yhteistoimintakehoituksen "Työväki yhteistoimintaa". Se, että asia otettiin uudella painolla esiin, johtui siitä, että Fagerholmin hallituksen ja sosialidemokraattisen ammattiyhdistysjohdon työläisvastaiset toimenpiteet olivat kärjistäneet suhteita myös työpaikoilla.

Julkilausuman otsikot jo kertoivat sen sisältämät pääasiat: "Työväen yhteistoiminta on välttämättömämpää kuin koskaan aikaisemmin" ja "sekä kommunistien että sosialidemokraattien olisi muutettava suhtautumistaan toisiinsa". Julkilausumassa korostettiin, että on päästävä toisinajattelevien työläisten "nimittelystä", josta esimerkkeinä mainittiin sosialidemokraattien käyttämät "komukat",

työkansa" ym. ja kommunistien käyttämät "nosket", "junttamiehet" ym. puhuttiin myös jaosta "ammattiyhdistysväki ja kommunistit, osuuskauppaväki ja kommunistit" sekä toisaalta "yhtenäisyysväki ja sosialidemokraatit". Asiakirjassa sanottiin mm.:

"Kommunistit eivät monista erimielisyyksistä huolimatta pidä vihollisinaan sos.dem. eikä mitään muutakaan työväenjoukkojen kannattamaa puoluetta. Sellaiset sosialidemokraatit, jotka osoittavat rehellistä pyrkimystä työväen oikeuksien puolustamiseen eivät ole vihollisiamme, vaan tovereitamme ja ystäviämme. Vain työväen yhteisen asian viholliset ovat meidän vihollisiamme, ja kommunistien samoin kuin yleensä kaikkein rehellisten työväenliikkeen ihmisten päävihollinen ei voi olla mikään muu kuin suurpääoma ja poliittinen taantumus, jonka mustin edustaja maassamme on kokoomuspuolue."

Tämä lausuma, jonka SKP:n 10. edustajakokous lokakuussa v. 1954 vahvisti SKP:n päätökseksi, oli siinä vaiheessa erittäin merkityksellinen ja pätee vieläkin. Puolueen 11. edustajakokouksessa kesäkuussa v. 1957 jouduttiin kuitenkin toteamaan, että kommunistit työpaikoilla varovat jo liikaakin sanomisiaan. Edustajakokouksessa painotettiin sitä, että asioista vaikenemalla ei yhtenäisyyttä ja työväenluokan asiaa edistetä. Keskuskomitean toimintaselostuksessa sanottiin mm.: "Yhteisrintama ei vaadi meitä luopumaan kommunistisista katsomuksistamme, niinkuin se ei vaadi sosialidemokraattejakaan luopumaan omistaan. Me emme lakkaa olemasta kommunisteja, emme myöskään voi luopua esittämästä kommunistisia katsomuksiamme, vaikka ne poikkeavatkin sosialidemokraattisten tovereittemme käsityksistä ... Jos heistä ken tahansa esiintyy tavalla, mikä ei ole työväen etujen mukaista, emme luonnollisesti voi sitä vaieten sivuuttaa."

Yhteistoiminta-asiaan liittyy myös sos.dem. puolueen suorittama ohjelman uudistus, joka tapahtui vuonna 1952.

Sos.dem. puolue - irti Marxista

Sosialidemokraattisen puolueen ohjelmana vuoteen 1952 asti oli Forssan kokouksessa v. 1903 hyväksytty ohjelma. Vuonna 1952 sosialidemokraattiset puolueet pitivät Köpenhaminassa kokouksen, missä todettiin, että Marxin haamukin on karkoitettava työväenliikkeestä. Suo-

men sos.dem. puolue toteutti sen uudessa ohjelmassaan. Forssan ohjelman puutteeksi todettiin mm. se, että siinä korostetaan yksityisomistuksen käyvän tarpeettomaksi ja asetetaan keskeiseksi yhteiskunnallinen luokkataistelu.

Uutta ohjelmaa esitellessään Oittinen sanoi, että niin kauan kuin työväen tietoisuus oli heikko oli korostettava luokkien välisiä vastakohtaisuuksia, mutta nyt on korostettava yhteiskunnallisia uudistuksia. Sosialistinen aikakauslehti ilmensi asian vieläkin selvemmin sanoessaan, että sosialidemokraattinen elämänkäsitys ei suosi luokka-ajattelua. "Kun me pyrimme luomaan luokatonta yhteiskuntaa, on ehtona mm. se, että vapaudumme luokka-ajattelusta jo nykyisessä yhteiskunnassa." Myös ilmoitettiin, ettei voida enää hyväksyä Forssan kokouksen menettelytapamääritelmiä, jotka sisälsivät mm. sen, että menettelytavat vastaavat kansan luonnollista oikeuden tunnetta. Nyt haluttiin korostaa kansanvaltaisia keinoja eikä siis uskottu kansan luonnollisen oikeudentunteen edellyttävän kansanvaltaisia menettelytapoja. SKP:n taholta osoitettiin sen, ettei sosialismisanaa kokonaan hylätty, johtuneen siitä, että se sittenkin on sos.dem. työläisten tavoitteena ja ihanteena. Mutta sos.dem. puolue korosti sitä, että sosialismiin mennään hiljalleen vahvistuvan virran tavoin ja "että sosialisoiminen määrää tämän virran suunnan ja alkuvauhdin". Samalla varoitettiin, että näissä asioissa ei pidä kiirehtiä. Hyväksytyssä ohjelmassa sanottiin, että "kapitalistinen järjestelmä on jo osittain muuttunut yhteiskunnan omistukseen ja tuotantoon pohjautuvaksi ja muuttuu edelleen sosialistiseksi suunnitelmataloudeksi".

Ohjelman uusiminen syvensi ideologisia eroavaisuuksia sos.dem. puolueen ja SKP:n välillä. Oittinen sanoikin alustuksessaan, että Forssan ohjelman puitteisiin sopivat erinomaisen hyvin myös kommunistit, mutta tässä vedetään heihin selvä raja.

U.K. Kekkosen I hallitus

Työväenluokan vastarinta sos.dem. hallituksen politiikalle oli voimakasta. Fagerholmin hallitus joutuikin 1950-vuoden lopussa eroamaan. Presidentinvaalissa 1950 valittiin Paasikivi presidentiksi. Kekkosen johdolla muodostettiin tammikuussa v. 1951 uusi hallitus, pääasiassa maalaisliittolainen. Tämä hallitus joutui korjaamaan Fagerholmin hallituksen toimenpiteitä. Se antoi mm.

lakiesityksen, jolla Arabian ja Kemin lakkolaiset vapautettiin syytteistä ja tuomiot peruutettiin. Hallituksen ministerit allekirjoittivat I Tukholman vetoomuksen ja hallitus aloitti taloudelliset neuvottelut Neuvostoliiton kanssa.

SKP:n 10. edustajakokous lokakuussa vuonna 1954

Kuten sanottu tämä edustajakokous hyväksyi v. 1954 annetun yhteistoimintavetoomuksen. Se teki myös erityisen päätöksen puolueen järjestöllisen työn parantamisesta ja joukkotyön kehittämisestä.

Puolue oli, kuten tunnettua, v. 1948 lähtenyt järjestöllisesti ryhmäorganisaation tielle. Edustajakokouksessa käsiteltiin tämän ryhmäorganisaation kehittämistä ja erityisellä voimalla korostettiin perusjärjestöjen työn merkitystä ja niiden työn tehokkaampaa ohjaamista. Tärkeäksi renkaaksi katsottiin perusjärjestöjen toiminnallisuuden ja poliittisen tason kohottaminen, joka asetettiin puoluekasvatustyön päätehtäväksi.

Työpaikkatyöhön edustajakokous kiinnitti erityistä huomiota.(Siitä tuli myöhemmin eräs puolueen sisäisten erimielisyyksien aiheita osan tovereista alettua suuntautua SKDL:n työpaikkajärjestöihin.) 10. edustajakokouksessa puolue asetti tavoitteeksi puoluejärjestöjen saamisen kaikille huomattavimmille työpaikoille ja työpaikkayhteyksien saamisen pienemmille työpaikoille. Myös 11. edustajakokouksessa käsiteltiin työpaikkatyötä. Puolue korosti, että työpaikoilla toimivilta tovereilta vaaditaan suurta rohkeutta erityisesti silloin kun työnantajat pyrkivät luomaan pelon ja alistuvaisuuden ilmapiiriä ja että työpaikoilla tehdään parhaiten tunnetuksi puolueen politiikkaa ja käydään ratkaisevin aatteellinen taistelu. Edustajakokouksen toimintaselostuksessa sanottiin mm.: "Luokkaylpeyden ja työläisten omanarvon tunteen kasvattaminen on puolueen jäsenten eräänä suurena tehtävänä. Puoluejärjestöjen kasvu riippuu ratkaisevasti siitä, kasvaako työpaikoilla rohkeita oma-aloitteisia työläisiä, jotka selvästi tuntevat oman asemansa ja oman arvonsa tuotantokoneistossa."

Presidentinvaalit vuonna 1956

SKDL:n ehdokkaana vaaleissa oli Eino Kilpi, maalaisliitolla U.K. Kekkonen, sosialidemokraateilla K.A. Fagerholm ja kokoomuksella

Sakari Tuomioja. Koko kansandemokraattinen liike korosti tässä vaalikamppailussa erityisesti ulkopolitiikan, rauhan ja naapuriystävyyden kysymyksiä. SKDL sai 56 valitsijamiestä, jotka olivat ratkaisevana renkaana lopullista vaalia suoritettaessa.

Paasikivi ei ollut ehdokkaana, mutta kun kokoomus havaitsi, että Tuomiojalla ei ole mahdollisuuksia tulla valituksi, se toi Paasikiven "mustana hevosena" mukaan. Ilmeisesti luotettiin siihen, että koska SKP ja koko kansandemokraattinen liike oli tukenut Paasikiven ulkopoliittista linjaa, sen edustajat ilman muuta kannattavat häntä. Tyypillistä tälle uskolle oli, että ei otettu edes yhteyttä SKDL:n valitsijamiesryhmään. Sosialidemokraatit taas puolestaan korostivat, että on luonnollista SKDL:n asettuminen "työväenehdokkaan" Fagerholmin kannalle kun vastaehdokkaana on porvari. SKDL:n valitsijamiehet ratkaisivat vaalin U.K. Kekkosen hyväksi Fagerholmin jäädessä yhden äänen taakse.

Yleislakko vuonna 1956

SAK oli vuodesta 1948 lähtien usein uhannut yleislakolla, mikä tapahtui aina silloin, kun sos.dem. puolue halusi päästä hallitukseen. Kun nyt 1956 presidentinvaalien jälkeen oli valittava uusi hallitus, niin jälleen alkoi sos.dem. puolueen taholta puhe yleislakosta. Toisaalta v. 1956 alussa oli tapahtunut suuria hintojen korotuksia ja tammikuussa hyppäsi elinkustannusindeksi 7 pisteellä ylöspäin. Vuosina 1951-56 ei ollut suoritettu yhtään yleistä palkankorotusta, koska oli ollut käytännössä nk. pisteostojärjestelmä. Kun elinkustannusindeksi uhkasi nousta, suoritettiin pisteosto ja alennettiin tupakan tai jonkin muun tarvikkeen hintaa. SAK oli asettanut vaatimuksen 12 markan tuntipalkankorotuksesta ja yleisestä 3,5 %:n vuosikorotuksesta. Niin voimakas oli nyt joukkojen paine, että 1.3.1956 yleislakko alkoi.

SKP esitti heti tunnuksen siitä, että lakkolaisten on syytä lähteä kaduille ja esiintyä todella voimakkaasti vaatimusten puolesta. Sos.dem. puolue kielsi ensin kaduille lähdön muka vahingollisena, mutta kun joukot lähtivät liikkeelle, sos.dem. puolueen aymiehet tulivat mukaan.

Tässä vaiheessa, jos koskaan, SKP:n ryhmäorganisaatiolla oli suuri merkitys. Puolueryhmät kokoontuivat joka aamu yleislakon aikana ja

yhdessä sovittiin tehtävistä. Oli lehtien levitystä, oli bensiinin myynnin estämistä, rikkureiden ja porvarilehtien paljastamista, lakkolaisten kokousten ja iltamien järjestämistä ym. Bensiin myynnin estäminen johti useisiin yhteenottoihin poliisien kanssa. Lehtiä vastaan, jotka arvostelivat lakkoa ja lakkolaisia, aloitettiin tilausten peruuttamiskampanja. Esim. Helsingin Sanomien konttoreiden edessä olivat valtavat jonot ihmisiä, jotka odottivat vuoroaan peruuttaakseen tilauksensa. Tunnetusti taantumuksellinen lehti Karjalainen joutui suuriin taloudellisiin vaikeuksiin, koska sillä ei riittänyt rahaa tilausten takaisin maksamiseen.

Kun poliisit Oulussa hyökkäsivät työläisjoukkoja vastaan, niin joku työläisistä aloitti Maamme-laulun, jolloin poliisit pysähtyivät käsi lipassa, mutta kun Turussa kokeiltiin samaa, eivät poliisit enää "hairahtuneet" kunnioittamaan Maamme-laulua, vaan hyökkäsivät mielenosoittajien kimppuun. Siitä kenen puolella valtiovalta oli, kertoi esim. se, että Porissa yhtä linja-autollista rikkureita "suojeli" kolme autollista poliiseja.

Lakkolaisia oli n. puoli miljoonaa. Rikkureita löytyi hyvin vähän. Suurin yhteisesiintyminen tapahtui 16. maaliskuuta, kun koko maassa samalla kellon lyönnillä lähdettiin mielenosoituksiin. Helsingissä oli kulkueessa n. 40.000 ihmistä ja suurtorilla 50.000. Tampereen halki kulki kymmentuhantinen joukko. Joku lehti kirjoittikin, että sinä päivänä Suomessa koko kansa seurasi yhtä asiaa, työläisten marssia. Nekin, jotka olivat töissä virastoissa tai myymälöissä, jättivät työnsä ja tulivat kaduille katsomaan. Yleislakko johti 12 markan korotukseen palkkoihin. Myöhemmin sos.dem. hallitus erilaisin keinoin mitätöi korotusta, mutta joka tapauksessa taistelu johti voittoon. Se kasvatti valtavasti työväenluokkaa. Lakkopäivinä myös kommunistien ja sos.dem. työläisten yhtenäisyys ja yksimielisyys oli saumatonta.

Muut kamppailut

SKP:n johtamana käytiin useita suuria joukkokamppailuja 1950-luvulla. Sellainen oli mm. taistelu kansaneläkelain huonontamisyritystä vastaan ja EFTA:an liittymistä vastaan. Ensin mainittu johti tulokseen. EFTAn osalta ei riittävän tehokasta taistelua onnistuttu kehittämään, koska työläiset tunsivat asian "kaukaiseksi" eikä heitä

saatu näkemään sitä etujensa vastaisena toimenpiteenä. Erittäin menestyksellistä oli taistelu lapsilisäjärjestelmän huononnuksia vastaan. Vuonna 1957 oli jälleen muodostettu Fagerholmin hallitus, joka alkoi suunnitella lapsilisien siirtämistä pankkitilille, mistä lapset saisivat ne aikuistuttuaan nostaa. SKP ja koko kansandemokraattinen liike kehoittivat vastustamaan sellaisia hankkeita. Huhtikuussa v. 1957 Fagerholmin hallitus joutui eroamaan politiikkansa vuoksi. Tilalle tullut Sukselaisen hallitus teki uuden lapsilisiä koskevan ehdotuksen, jonka mukaan lapsilisien maksua olisi siirretty kesäkuusta seuraavaan vuoteen. SKDL:n eduskuntaryhmä teki päätöksen käydä jarrutuskeskustelua eduskunnassa niin kauan, että maksujen lykkäämispäätöstä ei enää voida tehdä, t.s. kesäkuun 1. päivän yli. SKDL:n ryhmän edustajat puhuivat ja puhuivat. Kansa seurasi innoissaan. Ryhmä sai kortteja, kirjeitä, kahvia ja muita vertauskuvallisia lahjoja. Lähetystöjä kävi ja juttuja kerrottiin kansanedustajien kekseliäisyydestä puheittensa pitkittäjinä. Se ei ollut niinkään helppoa, koska oli puhuttava ko. asiasta. Suunnitelma onnistui ja lapsilisät maksettiin. Seuraavan vuoden eduskuntavaaleissa SKDL sai 50 kansanedustajaa ja siten suurimman eduskuntaryhmän.

Neuvostoliiton kommunistisen puolueen 20. edustajakokous helmikuu 1956

Edustajakokouksesta muodostui kansainvälisestikin käänteentekevä. Toisen maailmansodan päättymisestä oli kulunut vasta vajaat 11 vuotta, mutta maailmassa oli tapahtunut niin suuria muutoksia, että marxilais-leniniläisen teoriankin kannalta voitiin tehdä eräitä uusia johtopäätöksiä.

Nämä johtopäätökset, jotka tehtiin NKP:n 20. edustajakokouksessa, tehtiin myös vuosina 1957 ja 1960 pidetyissä kansainvälisissä neuvottelukokouksissa. Ne heijastuivat meidän puolueemme uudessa ohjelmassa, josta seuraavassa luennossa puhumme. Oleellisimmat muutokset olivat: Oli muodostunut sosialistinen maailmanjärjestelmä. Aikaisemmin rakennettiin sosialismia 1/6 osalla maapalloa, nyt 1/3 osalla maapalloa. Yli 950 miljoonaa ihmistä rakensi jo tässä vaiheessa sosialismia. Se merkitsi kapitalismin herruuden vyöhykkeen suurta kaventumista. Siirtomaajärjestelmä oli ratkaisevasti raunioitettu. Noin 1 1/2 miljardia ihmistä oli vapautunut siirtomaasorrosta ja kymmeniä uusia valtioita oli syntynyt. Vuoteen 1956 mennessä oli

muodostunut DDR, siirtomaavallan ikeen olivat heittäneet harteiltaan Kiinan, Korean ja Vietnamin kansat. Se kaikki merkitsi valtavaa voimasuhteiden muutosta maailmassa.

Näistä muutoksista voitiin tehdä kolme tärkeätä johtopäätöstä:

1. On mahdollista pakottaa imperialistiset valtiot rauhanomaisen rinnakkainolon politiikkaan. Rauhanomaisen rinnakkainolon politiikka oli neuvostovaltion ulkopolitiikan perusta sen ensimmäisistä päivistä lähtien, mutta aikaisempien voimasuhteiden vallitessa imperialistiset valtiot asettivat voimapolitiikan etualalle.

2. Kansat voivat estää maailmansodan syttymisen. Leninin Imperialismi-teoksessa todetaan, että sodat imperialismin kaudella ovat väistämättömiä. NKP:n kokouksessa ja kansainvälisissä neuvottelukokouksissa todettiin imperialismin luonteen olevan sama kuin ennenkin, mutta sosialismin ja rauhanvoimien kasvu luo mahdollisuudet sotien syttymisen estämiselle, mikäli nämä voimat esiintyvät aktiivisesti ja päättävästi.

3. Siirtymämuodot sosialismiin käyvät moninaisimmiksi ja vallankumouksen rauhanomainen kehitys voi tulla useammassa maassa mahdolliseksi mahtavan sosialistisen maailmanjärjestelmän vallitessa, jolloin vastavallankumouksen "vienti" vaikeutuu.

NKP:n 20. edustajakokoukseen liittyy myös henkilöpalvonnan seurausten käsittely. Se suoritettiin nk. suljetussa istunnossa, missä veljespuolueiden edustajia ei ollut läsnä. NKP julkaisi sen käsittelyn pohjalta päätöksen "Yksilöpalvonnan ja sen seurausten voittaminen". Siinä osoitettiin J.V. Stalinin tehneen suuren työn sosialismin rakennustyössä ja neuvostomaan puolustamisessa. Hänen pääsihteerikaudellaan tapahtui neuvostomaassa valtava kehitys, jota neuvostokansat edistivät aktiivisesti ja aloitteellisesti. Hänen pääsihteerikaudellaan saavutettiin myös voitto fasitisista joukoista II maailmansodassa.

Stalin yliarvioi kuitenkin omat ansionsa ja alkoi käyttää väärin valtaansa. Hänen viimeisinä elinvuosinaan demokratiaa rajoitettiin perusteettomasti, rikottiin sosialistista laillisuutta ja ryhdyttiin perustelemattomiin rankaisutoimiin monien neuvostokansalaisten suhteen. On aivan selvää, että tämän rehellisen selvityksen tiedot olivat kipeä isku kaikille sosialismin asian puolesta toimi-

ville. Oli niitä, jotka sanoivat, että asiasta olisi pitänyt vaieta, koska [illegible]antumus nosti siitä valtavan hälyn. Sen tiedotusvälineet paasasivat suurella voimalla, että sosialismi on väkivaltaa, terroria jne. NKP korosti kuitenkin sitä, että tämä asia, niin vaikea kuin se onkin, on sanottava ääneen sen vuoksi, että sama ei koskaan pääsisi toistumaan, että nähtäisiin, mikä vaara on siinä, että yksilöä palvotaan ja kollektiivisuutta rikotaan.

NKP:n yhteenvedossa korostettiin myös, että nämä virheet ja oikeuksien loukkaukset eivät johtuneet sosialistisesta järjestelmästä, vaan olivat siihen kuulumaton vääristymä. Päätöksessä sanotaan:

"Yksilönpalvonnasta johtuvat virheet ja vääristelyt tuottivat vahinkoa kommunistisen rakennustyön asialle. Ne eivät kuitenkaan muuttaneet eivätkä voineet muuttaa sosialistisen yhteiskunnan olemusta, neuvostojärjestelmän todella kansanomaista luonnetta. Puolueen noudattama politiikka ilmensi neuvostokansan perusetuja, se sai jatkuvasti kansan kannatuksen."

Näistä tapahtumista ja päätöksistä pyrittiin vetämään johtopäätöksiä myös omaa työtämme varten. Teoreettiset johtopäätökset tehtiin esim. puolueen uutta ohjelmaa käsiteltäessä v. 1957. Myöhemmin on kuitenkin väitetty, että"SKP:ssa on 20. edustajakokous pitämättä", t.s. että SKP ei tehnyt nk. Stalin-asiasta johtopäätöksiä. Siitä, olivatko ne riittäviä, on varmasti syytä puhua. Jo huhtikuussa v. 1956 SKP:n Keskuskomitean poliittinen toimikunta pyrki antamaan arviota näistä asioista. Kokouksessa korostettiin sitä, miten tärkeätä on kehittää ideologista työtä "kaavaoppisuudesta vapaaksi". Ilmoitettiin myös, että on aloitettu Marxin ja Engelsin valittujen teosten julkaiseminen ja päätetty jouduttaa marxilaisen filosofian oppikirjojen laatimista. Saman vuoden heinäkuussa alkoi Työkansan Sanomat -lehden palstoilla keskustelu, missä käsiteltiin mm. kaavamaisuuden vahinkoa työväenliikkeelle, kollektiivista johtotyötä, suurten yksilöiden ja työtätekevien joukkojen merkitystä historiassa ja elämässä, arvostelun ja itsearvostelun osuutta, järjestödemokratian turvaamista ja kehittämistä ym. Lisäksi keskusteltiin niistä uusista mahdollisuuksista, joita voimasuhteiden muutos oli tuonut mukanaan. Puolue käsitteli nk. Stalin-asiaa monissa yhteyksissä, mutta luokkavastustajia ei tietysti mikään tyydyttänyt. SKP:n 13. edustajakokoukselle toveri Ville Pessin esittämässä KK:n toimintaselostuksessa sanottiin:

"Puolueemme viholliset pyrkivät leimaamaan SKP:n stalinistiseksi sen seikan perusteella, että puolue oli pysynyt uskollisena sosialismin ja kommunismin aatteille sekä neuvostokansan ja Neuvostoliiton kommunistisen puolueen ystävänä Stalin-kaudellakin. Tosiasia on, että puolueemme on ollut NKP:n ystävä ja sosialistisen järjestelmän kannattaja perustamiskokouksestaan saakka, siis jo Leninin aikana ennen Stalinin aikaa. Puolueemme myönteinen asennoituminen Neuvostoliittoon ja muihin sosialismin maihin on siis ollut ja on periaatteellista laatua. Emme hyväksy virheitä ja oikeudenloukkauksia, joita on tapahtunut, mutta mitkään sosialismin maissa sattuneet tapahtumat, vaikeudet ja virheetkään eivät ole saaneet eivätkä saa meitä muuttumaan sosialismin vihollisiksi tai tukemaan sosialistisia maita vastaan suuntautuvaa vihamielisyyttä. Vastustajiamme taas mikään sen vähempi ei tyydyttäisi."

Unkarin tapahtumat v. 1956

Vastavallankumous yritti päästä valtaan Unkarissa v. 1956, jolloin sen edustajat ryhtyivät heti avoimeen terroriin puoluetyöntekijöitä ja sosialistisen valtion johtohenkilöitä vastaan. Marraskuussa muodostettu Janos Kadarin hallitus kutsui neuvostojoukot maahan ja sosialismin rakennustyö pääsi jatkumaan. SKP:n jäsenistön keskuudessa eivät Unkarin tapahtumat herättäneet hämmennystä ja sosialismin pelastumisesta iloittiin. Myöhemmin joidenkin toimittajien taholta asiaa vatvottiin, mutta kyse oli vain joistakin yksilöistä.

SKP:n 11. edustajakokouksessa v. 1957 sanoi Unkarin puolueen edustaja mm. seuraavaa: "Unkarin kokemukset osoittavat, että puoluetta vastaan taistelevat opportunistiset ryhmäkunnat, jotka omaksuvat marxismi-leninismin vastaisia katsomuksia, sulautuvat yhteen vastavallankumouksen kanssa ja muuttuvat sen välineeksi." Hän jatkoi: Vastavallankumous toimi revisionistien selän taakse piiloutuneena ja siksi ei ollut helppo todeta kuka on sosialismin hyvää tarkoittava kannattaja, joka vain kulkee harhateillä, kuka taas todella luokkavihollinen. Sosialismin unkarilaisen tien merirosvolipun varjossa revisionistit halusivat salakuljettaa meidät kapitalistiseen leiriin."

Tehdessään yhteenvetoa näinä vuosina käydyistä taisteluista puolueen johto kiitti jäsenistöä uupumattomasta työstä työtätekevien

elinehtojen ja maamme rauhanomaisen kehityksen turvaamisen puolesta. Toveri A. Aaltonen totesi 11. edustajakokouksen avaussanoissa "Hyvin suuri saavutus on, että puolueemme jäsenistö on taantumuksen ankaran hyökkäyksen paineessa osoittanut periaatteellista lujuutta ja kestävyyttä."

Mirjam Suvanto

SKP:n TAISTELU VUOSINA 1957—1964

<u>Katsaus yleiseen tilanteeseen</u>

Tälle kaudelle ovat ominaisia usein toistuvat hallituskriisit. Esimerkkinä mainittakoon, että v. 1957 aikana ehti istua 5 hallitusta. Eräs SKP:n työpaikkatyöntekijä huokasikin, että enää ei tiedä kaatuuko istuva hallitus vai istuuko kaatuva hallitus.

Syyt tiheisiin hallitusvaihdoksiin olivat sekä sisä- että ulkopoliittisia. Hallitus kuin hallitus teki nk. vakauttamissuunnitelmia ja aina suurpääoman eduksi ja työtätekevien vahingoksi. Vastarinta, johon SKP kaikissa vaiheissa kehotti, oli kuitenkin erittäin voimakas ja taistelua kurjistamissuunnitelmia vastaan käytiin laajalla rintamalla. Edellisessä luennossa mainittiin jo lakkoliikkeistä, kansaneläke- ja lapsilisälakeihin liittyvistä taisteluista. Vuonna 1960 käytiin voimakas kamppailu vuosilomalaista, jonka ansiosta Suomen vuosilomalaki on kapitalististen maiden parhaimpia. Naiset kävivät 7-vuotisen taistelun "samasta työstä sama palkka" -lain ratifioimisen puolesta kunnes eduskunnassa saatiin päätös aikaan. (Käytännön sovellutuksesta taistelu jatkuu edelleenkin.)

Joukkoliikkeet ulottuivat myös ulkopolitiikan kysymyksiin. Käytiin mm. kamppailua EFTAan liittymistä vastaan. Pysyvästi SKP:n taholta vaadittiin Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kehittämistä. Siihen aikaan taantumus oli erittäin aktiivinen Suomen kääntämiseksi pois

rauhan ja ystävyyden ulkopolitiikan tieltä. Vuonna 1958 perustetun Fagerholmin hallituksen aikana jäädytettiin kaikki suhteet Neuvostoliittoon eikä edes kauppaneuvotteluja käyty. Hallitus saikin ansaitusti "yöpakkashallituksen" nimen. Tuskinpa koskaan työtätekevät joukot ovat liikehtineet hallituskysymyksen puitteissa niin voimakkaasti kuin 1958 vuoden lopulla ja 1959 vuoden alussa. Täydellä syyllä voi sanoa, että SKP:n johtamat joukkoliikkeet johtivat Fagerholmin hallituksen eroon ja sen "valta-aika" jäi neljäksi kuukaudeksi.

Hallitusten pohjan horjumiseen vaikutti tietysti sekin, että niitä muodostettaessa ei otettu huomioon kansan vaaleissa ilmaisemaa tahtoa. Ne olivat joko vähemmistöhallituksia tai nk. punamultahallituksia (sos.demien ja maalaisliittolaisten). Kommunistien ja kansandemokraattien edustusta ei ollut, vaikka esim. vuoden 1958 vaaleissa SKDL sai 50 kansanedustajaa.

Hajaannus sos.dem. puolueessa

Hajaannusilmiöt sos.dem. puolueessa johtivat jo. v. 1955 puoluekokouksessa kahden puoluejohdon muodostumiseen. Nk. leskisläisille jäi puolueneuvosto ja lehdistö, ns. skogilaisille puoluetoimikunta ja joukkojärjestöt (TUL, SAK ja naisliitto). Erimielisyydet olivat tässä vaiheessa puolueen sisäisiä siinä mielessä, että molemmissa ryhmissä oli taantumuspolitiikan ja antikommunismin kannattajia. Hajaannuksen syvetessä ryhmien kannattajien asennoituminen johti myös selvemmin "oikeisto" - ja "vasemmisto"-asenteisiin poliittisesti. Nk. skogilaiset olivat myöhemmässä vaiheessa valmiimpia yhteistyöhön kommunistien kanssa.

Vuoden 1957 ylimääräisessä puoluekokouksessa nk. leskisläiset valtasivat puolueen. Vähän sen jälkeen perustettiin TPSL, jolla olivat käsissään johtopaikat edellämainituissa joukkojärjestöissä. TUL:lle vastapainoksi perustettiin v. 1960 TUK ja SAK:lle Suomen Ammattijärjestö (SAJ).

Kun Suomen Ammattijärjestö perustettiin, Sosialidemokraatti kirjoitti, että ei ole kysymys vain ammatillisesta taistelusta, vaan taistelusta maailman kommunismia vastaan. Koljosen muistelmissa paljastettiin, että CIA rahoitti SAJ:n perustamispuuhaa.

Mainittakoon vielä että v. 1956 SAK:ssa oli 300 000 jäsentä, mutta sitten siitä erotettiin liittoja. Kun SAJ perustettiin oli SAK:ssa 230 000 jäsentä ja molempien ulkopuolelle jäi erotetuissa liitoissa olevat 70 000 jäsentä. SAJ ei koskaan kyennyt nousemaan jäsenmäärältään edes 100 000:een, mikä osoitti, että sos.dem. puolue onnistui vain osittain tässä hajoituspuuhassa.

SKP:n ja SKDL:n päivälehtien yhdistäminen

Vuoden 1957 lopulla SKP:n Keskuskomitea ja SKDL päättivät, että Työ ansan Sanomat, puolueen pää-äänenkannattaja ja SKDL:n pää-äänenkannattaja Vapaa Sana yhdistetään. Päätös perustui siihen, että oli jouduttu aika monimutkaiseen tilanteeseen, koska molemmat lehdet julkaisivat jokseenkin samanlaisia kirjoituksia ja varsinkin uutiset olivat samoja.

Niin kauan kun Vapaa Sana toimi Koulukadulla ongelmat olivat pienempiä, mutta kun se siirtyi Yhteistyön kirjapainoon, jossa Työkansan Sanomat painettiin, samat asiat ja samanlaiset kirjoitukset lisääntyivät. Toisaalta taloudelliset voimavarat olivat erittäin rajoittuneet; minkäänlaista puolue- ja lehdistötukea ei ollut. Myös Kulttuuritalon rakentaminen (valmistui v. 1957) oli vaatinut paljon varoja. Nykyisen kokemuksen valossa k.o. syyt eivät olisi johtaneet kommunistisen päivälehden lopettamiseen, mutta silloin päätös joka tapauksessa tehtiin.

Aluksi päätös näyttikin erittäin viisaalta. Perustetun yhteisen lehden, Kansan Uutisten, levikki ylitti nopeasti entisten lehtien yhteisen levikin ollen v. 1962 yli 58 000. Yhteiselle lehdelle ilmaantui muutamassa vuodessa 2000 asiamiestä enemmän kuin entisillä lehdillä oli. Kun myöhemmin on väitetty, että ongelmat yhteisen lehden johdosta ilmaantuivat vasta SKP:n erimielisyyksien myötä, niin on todettava, että niitä oli alusta lähtien. Usein jouduttiin käymään pitkiä keskusteluja ja neuvotteluja. Se oli luonnollistakin, koska lehden kustantajien ideologisissa katsomuksissa oli eroavaisuuksia. Se, että vaikeudet eivät kehittyneet ylitsepääsemättömiksi ja lehden sisältö säilyi periaatteellisesti lujana johtui siitä, että lehden johtoelimissä alkuaikoina olleet sosialistit Eino Kilpi ja Kusti Kulo kunnioittivat SKP:n työtä, pitivät luonnollisena sen suurta panosta lehden toimituksessa eivätkä koskaan vaatineet SKP:n vastaisten kirjoitusten julkaise-

mista. Aina heidän ei ollut helppo ratkaista, oliko jokin kirjoitus sellainen vai ei, jolloin keskustelut olivat tarpeen. SKP:n taholta pyrittiin myös kokousten välillä pitämään heihin yhteyttä ja kaikista tärkeimmistä kirjoituksista sovittiin yhdessä.

Vaikeudet lisääntyivät suuresti 1960-luvulla, jolloin SKP:n vastainen hajoitustyö alkoi. Toimitusneuvoston päätöksiä ei noudatettu varsinkaan kulttuurisivulla ja 1960-luvun puolivälissä toimitus hyväksyi julkaistavaksi SKP:n ja sen ideologisen linjan kanssa ristiriidassa olevia kirjoituksia.

Kansan Uutista perustettaessa SKP:n johto päätti kehittää Kommunisti-lehteä korvaamaan kommunistisen päivälehden menetystä. Sen tehtävää ei Kommunisti kuitenkaan ole missään vaiheessa kyennyt täyttämään.

Puolueen 11. edustajakokous kesäkuussa 1957 - puolueohjelman hyväksyminen

Vuonna 1956 kesäkuussa SKP:n johto teki päätöksen puolueen ohjelman valmistamisesta. Varsinaista ohjelmaa ei puolueella ollutkaan. Perustavassa kokouksessa oli hyväksytty ohjelmallinen asiakirja ja SKP:n monissa päätöksissä oli ohjelmallisluontoisiakin, mutta I ohjelma hyväksyttiin v. 1957. Ohjelmasta tehty luonnos oli perusjärjestöjen käsittelyssä. Huomautusten pohjalta tehtiin uusi, joka sekin käsiteltiin perusjärjestöissä. Puolueen KK:n käsittelyn jälkeen tehty kolmas luonnos oli sitten edustajakokouksen käsiteltävänä. Ohjelmavalmistelujen aikana ilmenivät selvästi ne aatteellis-poliittiset kysymykset, joista puolueen jäsenistöllä oli epäselvyyttä. Erittäin keskeiseksi nousu kysymys siitä, miksi sanotaan, että SKP on työväenluokan puolue. Osa jäsenistä oli huolissaan siitä, että jos näin sanotaan, SKP joutuu eristetyksi muista työtätekevistä ihmisistä.

Perusjärjestöissä asiaa selvitettiin monipuolisesti. Ohjelmatoimikunnan puheenjohtaja toveri Matti Janhunen, joka alusti ohjelmakysymyksen edustajakokouksessa, korosti mm., että ei ole kysymys työväenluokan itsetehostuksesta, vaan asettamus perustuu työväenluokan asemaan tuotannossa, siihen, että työväenluokka on järjestynein osa, sen edut ovat jyrkimmässä ristiriidassa suurpääoman

kanssa ja sillä on myös suurin taistelukokemus. Siksi puolueeseen tulo merkitsee muille työtätekeville ihmisille asettumista työväenluokan näkökannalle.

Koska toveri Lehen osasi sanoa asiat erittäin selvästi, otan tässä vielä erään otteen hänen puheenvuorostaan. Hän sanoin mm. seuraavaa: "Mistä johtuu, että työväenluokan johtavaa osuutta pitää korostaa? Ei siitä, että me käsittäisimme asian niin, että työläiset ovat paremmasta aineesta tehdyt kuin talonpojat, pienviljelijät ja sivistyneistö. Kaikki johtuu työväenluokan erikoisesta luokka-asemasta tässä kapitalistisessa yhteiskunnassa, eli kuten Lenin sanoo, työväenluokka istuu kapitalismin hermon päällä, se on välitön kapitalismin vihollinen asemansa puolesta. Se on pystyvämpi kuriin, yhtenäiseen toimintaan." Ja toveri Lehen korosti myös sitä, että taktilliselta kannalta voidaan tietysti pitää parempana sellaista asennetta, joka on kaikkien mieleen, mutta silloin kun puolue hyväksyy periaatteellista ohjelmaa,sen on otettava periaatteellisesti oikea asenne eikä se, mikä mahdollisesti miellyttää ihmisiä.

Kapitalismin erikoispiirteistä käytiin ohjelmakeskustelussa myös vilkas keskustelu, mutta kun siitä valmistettiin seuraavaan edustajakokoukseen erityinen aineisto, ei tässä ole syytä siihen puuttua enempää.

Lähes yhtä paljon kuin kysymys työväenluoka puolueesta, herätti ennakkokeskustelussa huomiota kysymys "kansanvaltaisesta ja rauhanomaisesta tiestä sosialismiin". Osa jäsenistä ajatteli sen merkitsevän samaa kuin parlamentaarinen tie ja siten asennoitumista sosialidemokratian kannalle. Ennakkokeskustelussa asiaa selvitettiin. Edustajakokousalustuksessaan toveri M. Janhunen totesi mm., että me emme aliarvioi eduskunnan toiminnan merkitystä, mutta sosialististen uudistusten toteuttamisessa ja sosialismin voimaansaattamisessa ratkaiseva merkitys on vallankumouksellisella joukkoliikkeellä, joka niinkuin hän sanoi, aikaansaa tietysti muutoksia myös eduskunnan voimasuhteissa ja kansanedustajien asennoitumisessa. Siten joukkoliikkeiden merkitys ja nk. ulkoparlamentarismi tulivat tähän keskusteluun voimakkaasti mukaan.

Myös kysymys proletariaatin diktatuurista sai suurta huomiota osakseen eikä vain perusjärjestökeskustelussa, vaan myös porvarileh-

distössä, joka "valppaasti" seurasi, hyväksyykö SKP k.o. määritelmän. Puolueen jäsenistössä ei tässä vaiheessa kukaan väheksynyt työväenluokan oikeutta puolustaa valtaansa ja kaikissa kirjeissä korostettiin välttämättömyyttä ilmaista se myös ohjelmassa. Keskustelua käytiin siitä, voitaisiinko vieraskieliset sanat korvata suomenkielisillä, koska monien mielestä niiden lausuminen on vaikeata. Toveri Janhunen muistuttikin siitä alustuksessaan, että Suomen työväenliikkeessä on aina vierastettu nk. sivistysanoja muka herraskaisina. Puolueen johto oli kuitenkin todennut, että tilalle esitetty "työväen valta"-käsite ei ole niin tieteellisen täsmällinen kuin on marxilais-leniniläisessä teoriassa esiintyvä proletariaatin diktatuuri. Ohjelmassa molemmat käsitteet esiintyvät rinnakkain. "Siirtymäkauden valtio on kapitalistiluokan vähemmistödiktatuurin tilalle voimaan saatettua työväen valtaa, proletariaatin diktatuuria. Tämän valtion, joka toteuttaa kansanvallan sen laajimmassa muodossa, täytyy toisaalta olla kyllin luja pystyäkseen lyömään takaisin valtansa menettäneiden riistäjien vallanpalautusyritykset."

Jotkut toverit esittivät myös puolueohjelmaan merkintää siitä,että SKP:lla on oikeus arvostella veljespuolueita. Yksimielisesti kuitenkin todettiin, että jonkin veljespuolueen julkinen arvostelu on asia, johon on suhtauduttava vastuuntuntoisesti ja että on luotettava puolueiden itse korjaavan virheensä.

Ohjelmakohtaan, missä puhuttiin SKP:n kansainvälisistä velvollisuuksista tehtiin ehdotus,että pitäisi mainita myös veljespuolueiden velvollisuudesta tukea SKP:n taistelua. Yhteisesti todettiin kuitenkin, että veljespuolueet toteavat varmasti omissa ohjelmissaan omat kansainväliset velvollisuutensa.

Mainittakoon vielä, että ohjelma oli kaksiosainen sisältäen sekä puolueen päämäärät että lähiajan tärkeimmät tehtävät.

SKP:n 11. edustajakokouksessa hyväksyttiin puolueelle myös uudet säännöt, joiden tuli luonnollisesti vastata ohjelman asettamuksia. Sääntökeskustelussa nousivat samat ohjelmalliset asiat esille, mutta ongelmia ei niiden hyväksymisen yhteydessä esiintynyt. 11. edustajakokouksesta valmistetun kirjan avulla voi niiden käsittelyyn perehtyä. Säännöt ovat voimassa edelleenkin. (15. edustajakokoukselle esitettiin luonnos uusiksi säännöiksi, jotka pohjautuivat aivan toisenlaisiin periaatteisiin kuin vuonna 1957 hyväksytyt. Nii-

den takana ei olisi ollut riittävää enemmistöä, minkä vuoksi käsittelyä ei tapahtunut.)

Kansainväliset neuvottelukokoukset vuosina 1957 ja 1960

Tämänkään asian käsittely ei varsinaisesti liity SKP:n historiaan, mutta kuten edellisessä luennossa todettiin, kansainväliset tapahtumat vaikuttavat aina myös meidän työhömme. Vuosien 1957 ja 1960 neuvottelukokousten tärkein merkitys oli siinä, että ne suorittivat syvällisen erittelyn kansainvälisestä tilanteesta, voimasuhteiden muutoksista ja kansainvälisen kommunistisen liikkeen edessä olevista tehtävistä. NKP:n 20. edustajakokouksen yhteydessä puhuttiin jo maailmassa tapahtuneista muutoksista ja niiden pohjalta tehdyistä uusista johtopäätöksistä. Oleellinen asia neuvottelukokouksissa oli myös aikakauden määrittely. Voitiin osoittaa ihmisyhteiskunnan historiallisen kehityksen pääsisällön, pääsuunnan ja päärikoisuuksien riippuvan nykykaudella sosialistisesta maailmanjärjestelmästä, niistä voimista, jotka taistelevat imperialismia vastaan yhteiskunnan sosialistisen uudelleenrakentamisen puolesta, mistä johtuen imperialismi ei ponnistuksistaan huolimatta voi pysäyttää historian etenevää kehitystä.

Neuvottelukokousten asiakirjoissa määritellään yhteiset lainmukaisuudet sosialismiin siirryttäessä ja sosialismia rakennettaessa. Niissä varoitettiin myös revisionismin ja lahkolaisuuden vaaroista suurten muutosten olosuhteissa.

SKP:n 12. edustajakokous huhtikuussa 1960

XII edustajakokouksen valmisteluissa otettiin puoluekeskustelun kohteeksi pääomien keskittyminen ja monopolisoituminen sekä siitä johtuva riiston voimistuminen. Se, että tämä kysymys otettiin keskusteltavaksi, johtui siitä, että niihin aikoihin varsinkin sosialidemokraattien taholta selitettiin, että kapitalismi on muuttunut, että on mahdollista rakentaa uudentyyppinen hyvinvointivaltio.

Alkanut kapitalismin nousukausi oli myös omiaan hämäämään kapitalismin todellista luonnetta. Tuotanto kasvoi 1960-luvulla, työttömyys väheni, työväenluokan ja muiden työtätekevien asema parani, tosin vasta jatkuvan kamppailun avulla. Puolueessa katsottiin tarpeelliseksi selvittää suurpääoman vallan luonnetta, monopolipää-

oman riiston ilmenemistä ja sitä, miksi ja miten sitä vastaan on taisteltava. SKP:n talouspoliittinen osasto valmisti kaaviokuvan 20 perheen vallasta, siihin kuuluvien sukujen yhteenkietoutumisesta ja keskinäissuhteista. Puolueen jäsenet antoivat kaaviolle "hämähäkki" -nimen ja alustajaa pyydettäessä muistettiin aina huomauttaa hämähäkin mukaanottamisesta.

Piirit tekivät myös omia tutkimuksia. Esim. Kymenlaaksossa tutkittiin suuryhtiöiden suhdetoimintaa, Joensuussa tehtiin tutkimustyötä Outokummun kaivosten omistussuhteista ja riiston muodoista. Edustajakokouksessa voitiinkin todeta, että "suurpääoman sorto ja 20 perheen valta, jotka tähän asti olivat olleet jonkinlaisia abstraktisia käsitteitä,ovat nyt nousseet esille konkreettisesti, oman paikkakunnan tehtaitten ja tuotantolaitosten puitteissa".

Honka-seikkailu ja vuoden 1962 presidentinvaalit

Vuoden 1962 presidentinvaaleihin valmistauduttaessa muodostui v. 1961 yhteisrintama sosialidemokraateista kokoomuspuolueeseen. Ehdokkaaksi asetettiin oikeuskansleri Honka, josta käytettiin sanontaa "kansanvaltaisten puolueiden yhteisehdokas". SKP:ssa tunnettiin Hongan taantumuksellisuus, olihan hän ollut 1930-luvulla kommunistioikeudenkäyntien yleisenä syyttäjänä.

Honka-liittoutuman muodostuminen Suomessa tapahtui samaan aikaan kun NATO voimisti toimiaan Norjassa ja Tanskassa. Tilanne johti v.1961 ensimmäisiin neuvotteluihin YYA-sopimuksen pohjalla, koska sotilaallisen hyökkäyksen uhka oli olemassa NATOn pohjoismaihin suuntaaman aktiivisuuden takia. Presidentti U.K. Kekkonen matkusti Novosibirskiin neuvotteluihin.

Vaalit suoritettiin tammikuussa v. 1962. U.K. Kekkonen valittiin uudelleen. Vaalin tulos oli murskaava varsinkin sos.dem. puolueelle. Se sai vain 315 068 ääntä SKDL:n saadessa 345 609 ääntä. Vuoden 1963 eduskuntavaaleissa sos.dem. puolueen edustajaryhmä putosi 48:sta 38:aan. R. Paasio totesikin v. 1963, että sos.dem. puolue on eräissä vaiheissa arvioinut väärin tapahtumien kulun.

SKP:n 13. edustajakokous huhtikuussa 1963

Kokouksen valmistelujen keskeisenä aiheena oli demokratian puolustaminen ja laajentaminen. Se, että valittiin tämä asia, johtui sii-

tä, että suurpääoman taloudellista valtaa käsiteltäessä edellisessä edustajakokouksessa todettiin, että keskusteluissa ei oltu kiinnitetty riittävää huomiota suurpääoman vallan poliittisiin ilmenemismuotoihin.

Ensimmäisessä vaiheessa Keskuskomitea lähetti perusjärjestöille joukon asiaa koskevia kysymyksiä. Kirjallinen vastaus tuli 400 puolueosastolta. Sen jälkeen keskustelu ulotettiin jo puolueen ulkopuolellekin. Edustajakokouksessa todettiin 76 000 ihmisen osallistuneen asiaa käsitelleisiin tilaisuuksiin. Pääalustuksen asiasta piti toveri Erkki Tuominen, jonka alustuksen asiat tuntuvat tänäpäivänäkin ajankohtaisilta. Edustajakokouksen päätökset olivat hyvin konkreettiset. Niihin on mahdollista tutustua edustajakokouskirjan avulla.

SKP - päeste taantumusvoimien etenemiselle

13. edustajakokoukselle esitetyssä KK:n toimintaselostuksessa todettiin, että SKP:n vastustajat eivät ole onnistuneet eristämään puoluetta, eivät pysähdyttämään sen kasvua ja vaikutuksen laajenemista. Todettiin SKP:n olleen päästeenä kansan elinolojen huonontamis- ja demokraattisten oikeuksien riistämispyrkimyksille. Edustajakokousalustuksessa annettiin tunnustusta koko kansandemokraattiselle liikkeelle, sen eri järjestöille ja laajoille kansalaispiireille, jotka olivat yhdessä SKP:n kanssa taistelua käyneet.

Selostuksessa todettiin myös puutteet. Työttömyysvakuutuslakia ei oltu saatu aikaan, EFTAan liittymistä ei kyetty estämään ja metsätyöläisten palkkalakia ei eduskuntakäsittelyssä saatu parannetuksi. Viimemainitun kohdalla todettiin kyllä voittajien toivovan, että ratkaisu olisi jäänyt tekemättä, koska sosialidemokraatit saivat tuntea arvovaltansa menneen metsätyöläisten keskuudessa huonon ratkaisun vuoksi.

Joka neljäs suomalainen - kommunisti

Luennoissa on mainittu joistakin vaalituloksista. Kuten sanottu v. 1958 eduskuntavaaleissa saimme 50 edustajaa. Vuoden 1960 kunnallisvaaleissa SKDL sai koko maan mitassa eniten valtuustopaikkoja. 1959 osuuskauppavaaleissa SKDL sai 100 uutta paikkaa. Vuoden 1962 presidentinvaaleista jo mainittiin. Suhteellinen osuus niissä oli

20,5 %. Eduskuntavaaleissa 1962 SKDL ylitti äänissä 1/2 miljoonan rajan (22,5 % äänistä). V. 1964 kunnallisvaaleissa oli SKDL:n prosentuaalinen osuus 24,6 %.

SKDL:n pysyvästi hyvät vaalitulokset aiheuttivat voimakkaan keskustelun lehdistössä. Korkeakouluissa alettiin tehdä tutkimuksia kommunismin leviämisen syistä Suomessa. Joku totesi julkisesti, että joka neljäs vastaantuleva suomalainen on kommunisti. Tanner sanoi v. 1958 Mäntymäellä puhuessaan, että suurimpana murheena eduskunnassa on kommunistisen ryhmän suuruus. Maalaisliittolainen K.Skyttä intoutui v. 1960 runoilemaan: " Jos kommunistisella liikkeellä on hyväksyttäviä tavoitteita, niin miksi emme ottaisi niitä itsellemme, siten nousisimme eteenpäin rientävän aallon harjalle." Jopa New York Times kirjoitti, että "Suomessa on vaikutusvaltainen, suuri ja rikas kommunistinen puolue". Tosin tuo rikkaus oli puolueesta kaukana, mutta kirjoittelu osoitti, että ulkomaillakin nähtiin SKP:n vaikutuksen kasvu.

Myös puolueen jäsenmäärä oli kasvanut. Kahden jäsenkirjan vaihdon aikana siinä tapahtui pientä laskua, mutta vuoteen 1962 mennessä oli jo 52 658 jäsentä, todella eläviä ja toimivia jäseniä. 13. edustajakokouksessa todettiinkin: "Puolue on kaikkien jäsenten tarmokkaan työn ja uurastuksen tuloksena muodostunut suureksi joukkopuolueeksi. Meidän on herkeämättä vahvistettava sen aatteellista yhtenäisyyttä, rivien eheyttä, tahdon ja toiminnan yhtenäisyyttä ja erottamatonta yhteyttä työläisiin ja koko työtätekevään kansaan."

Puolue näki myös selvästi, että saavutuksista huolimatta ja varsinkin uusien jäsenten suuren määrän vuoksi on opiskelu- ja kasvatustyöhön kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. 13. edustajakokouksen asiakirjoissa todettiin mm.: "Jos meidän saavutuksemme ovat suurelta osaltaan tehostuneen aatteellisen kasvatustyön, marxilais-leniniläisen teorian omaksumisen ansiota, ovat puutteemme ja heikkoutemme monessa suhteessa seurausta siitä, että opiskelu- ja kasvatustyömme ei ole ollut kyllin tehokasta, ei kyllin syvällistä, ei kyllin laajalle ulottuvaa. Koulutus- ja kurssitoiminnan tehostamisesta riippuu suuressa määrin, miten suurella menestyksellä puolueemme on vastaisuudessa selviytyvä taistelusta ideologisella rintamalla."

Myöhemmin arvostelussa, joka puoluejohtoa vastaan suunnattiin, korostettiin sitä, että puolue ei nähnyt siinä vaiheessa tilanteessa tapahtuneita muutoksia. Puolueohjelmakeskustelu ja puolueohjelman hyväksyminen jo osoitti, että muutoksia nähtiin. Mainittakoon, että puolueen 12. edustajakokouksessa toveri Aimo Aaltonen avauspuheessaan sanoi mm. seuraavaa: "Taantumuspiirien suurin ongelma on ja tulee olemaankin kommunismin vaikutuksen kasvu maassamme. Puolueemme suurin ongelma sen sijaan on, miten se kykenisi parhaiten oivaltamaan nykytilanteen ja lähiajan kehityksen luonteenomaiset piirteet ja miten se osaisi uudessa tilanteessa oikealla tavalla ohjata työtätekevien taistelua."

Hajaannuksen lietsonta alkaa

Oli selvää, että porvaristo ja sosialidemokraatit todetessaan kommunistien vaikutuksen kasvun eivät tyytyneet ylistämään SKP:n saavutuksia. Ne kehittivät erittäin voimakkaan hyökkäyksen puoluetta vastaan tarttuen jokaiseen arvostelevaan huomautukseen ja hajaannusilmiöön suurella ilolla. Jo 1960-luvun alussa alkoi näkyä, että kansandemokraattisen liikkeen sisällä lietsottiin SKP:n vastaista mielialaa. Vuonna 1960 ilmestyi Aira Sinervon "Koskessa kolisten"-kirja, joka heti palkittiin. Kirjassa väitettiin SKP:n johdon olevan koottu puoli-ihmisistä, jotka ratkaisevat asiat pienessä pyhien joukossa. Jarno Pennanen alkoi julkaista Tilannenimistä aikakauslehteä, joka ilmestyi vuosina 1961-63. Lehti korosti SKP:n johdon luutuneisuutta ja käytti jakoa "stalinistit" ja "vilpittömät työväenetujen ajajat". Lehti arvosteli myös Neuvostoliiton, DDR:n ja Unkarin politiikkaa sekä julkaisi Kolakovskin, Garaudyn ym. revisionistisia katsomuksia. Lehteä rahoitti Länsi-Saksassa toimiva "Kulttuurivapauden kongressi".

SKDL:n piiristä alkoi myös kohdistua arvostelua SKP:ta vastaan. Ele Alenius kirjoitti v. 1964, että Kansan Uutisilta ja SKP:lta odotetaan avartuvaa suhtautumista ja koko liikkeeltä henkistä rohkeutta. "Liiallinen erehtymisen pelko vaikuttaa jähmettävästi ja johtaa pitäytymiseen vain vanhaan ja koettuun." SKDL:n johdossa ollut, silloin nuori Roy Venman kirjoitti, että vain nuori sukupolvi voi ymmärtää uudet ongelmat, etsiä oikeat ratkaisut, sillä "vanhoja kriteerioita ei ole ja premissit ovat uusia". Porvari-

lehdistössä todisteltiin, että SKDL:ssa on älykkäämpi, joustavampi ja uudenaikaisempi johto, SKP:ssa luutunut ja vanha johto.

Näihin aikoihin alkoi kansainvälisessä kommunistisessa liikkeessä vaikea kausi. Kiinan kommunistinen puolue irtautui v. 1960 yhteisestä rintamasta. Tanskan puolueen puheenjohtaja Aksel Larsen, joka ei saanut Neuvostoliiton vastaisille katsomuksilleen kannatusta kommunistisessa puolueessa, perusti uuden puolueen. Itävallan puolueen johdon jäsen Fischer esiintyi revisionistisin katsomuksin jne.

Seuraavassa luennossa näitä asioita, samoinkuin SKP:n sisäisen hajaannuksen alkamista ja sen syitä, selvitetään tarkemmin. SKP:n Keskuskomitea tehdessään maaliskuussa v. 1965 yhteenvetoa kansandemokraattisessa lehdistössä käydystä keskustelusta korosti keskustelun osoittaneen, että periaatteelliseen keskusteluun on käytävä koko puolueen voimalla.